De gouden kris

een verhaal uit de nieuw veroverde streken van Zuid-Celebes

Marie C. van Zeggelen

bron
M.C. Kooy-van Zeggelen, *De gouden kris. Een verhaal uit de nieuw veroverde streken van Zuid-Celebes*. Masereeuw & Bouten, Rotterdam z.j. [1908]

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/zegg001goud01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

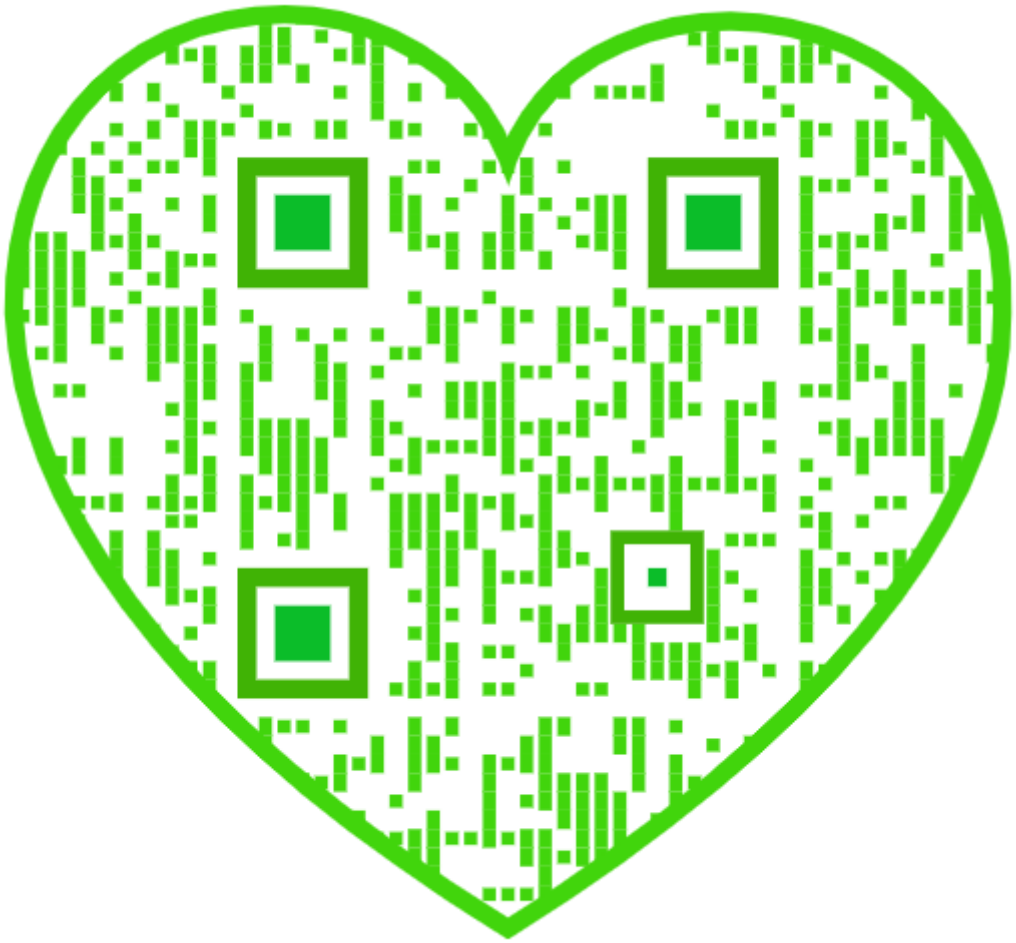

I

Aan Mevrouw NELLIE.

t.o. 1

LA BALLO.

Inleidend Woord.

Een boek van Mevrouw KOOY behoeft geen aanbeveling meer. Als gezellige vertelster heeft zij haar plaats in de kinderwereld veroverd; als warm en fijngevoelend hart die in de wereld der wijze opvoeders.

Maar dit boekje van haar is éénig in de kinderliteratuur wegens de stof die het behandelt. Een kinderboek waarin Boegineezen en Boegineesche toestanden de hoofdrol vervullen en overheerschend zijn, bestaat er in onze kinderliteratuur nog niet. Java en de daar reeds alledaagsch geworden toestanden zijn wel eens voor onze kinderen bewerkt; het lot dat Mevrouw KOOY, als vrouw van den Civielen Gezaghebber, naar de jongst veroverde streken van Celebes bracht, stelde haar in staat een volstrekt nieuw terrein voor onze jeugd te ontginnen. En zoo krijgen wij hier dan niet alleen een stukje doorleefde 'koloniale geschiedenis', maar ook een stukje oer-Oosten; ja zelfs - een laatste afschijnsel van wat voor Europa de Middeleeuwen waren.

Ik ben er Mevrouw KOOY ten hoogste dankbaar voor, dat zij, liefdevol en belangeloos,

haar bizonder werkje afstond aan mijn Volks-Kinderbibliotheek.

De illustraties zijn van haar eigen hand. Het geheel is dus zoo nieuw en frisch en ‘onuitgegeven’ als een kinderboek maar zijn kan.

Ik kon niet nalaten er eenige noten aan toe te voegen - hoe weinig genade die ook vinden mogen in de oogen van sommige recensenten. Wie ze niet kraken wil kan het immers laten; en ik voor mij zet gaarne puntjes op sommige *i's*.

NELLIE.

VOORSCHOTEN, 20 Jan. 1908.

N.B. Wie zoo verstandig is de landkaart te gebruiken bij het lezen, moet eens kijken naar de Zuid-westelijke vlerk van Celebes. Nog al hoog in die vlerk ligt een groot meer, het meer Tapparang of Tempé. Bezuiden dit meer ligt de streek waarin deze geschiedenis zich afspeelt.

[Aan alle kleine en groote menschen...]

Aan alle kleine en groote menschen die dit mochten lezen, wil ik vooraf vertellen dat bijna alles in dit verhaal op waarheid is gegrond.

Wat ik gedurende mijn éénjarig verblijf onder dit eenzame Indische bergvolk heb gehoord en gezien en grootendeels ook ondervonden, wat oude vrouwtjes mij vertelden, wat kinderen voor mij zongen en de boeken der oude Boegineezen mij leerden, dat alles heb ik getracht neer te leggen in:

De gouden kris.

Midden in het bekoorlijke laaggebergte van Zuid-Celebes, hoog boven het dal waar de rivier stroomt, stond het groote huis van Aroe Lipa, het voorname districtshoofd. Het was als alle Boegineesche huizen gedekt door een hoog dak van fijne nipablaren,[1)] en het rustte op een aantal hooge palen, zóó hoog, dat men best onder de woning door kon loopen. Een steile bamboetrap of ladder leidde naar den ingang; en als men om het huis heenliep, zag men in iederen muur wel zes of zeven kleine vierkante openingen die als vensters dienst deden. De aardige sierlijke voorgevel werd in de nok bekroond door een grooten buffelkop, die met zijn twee krom gebogen horens scherp tegen den fijnen blauwen bergachtergrond afstak. Bij het groote huis hoorden nog een paar kleine huisjes, óók met een dak van nipablaren, óók op hooge palen, óók met kleine vensteropeningen

1) De Nipa is een soort van pandanus, met lange smalle bladeren, die tot bedekking gebruikt worden. De vruchten dezer plant worden rauw of ingemaakt gegeten, en uit het sap wordt een geurige wijn gemaakt. (De ongeteekende noten zijn van mij. N.)

in de muren, alsof ze twee kinderen van het groote huis waren. Het een stond op zij van het erf, geheel vrij; het andere was met de groote woning verbonden door een smal bamboe-brugje; dat was het vrouwenverblijf. Het alleenstaande was een soort van keuken en voorraadschuur.

Dat alles, het groote huis en de twee kleintjes, en het ruime erf met veel zware tamarinde-boomen[1)] en slanke djoewars[2)] met hun bevallig afhangende trossen gele bloesems, lag op het liefelijkste plekje wat ge u denken kunt; want achter de heuvels verrezen de prachtige koninklijke bergen met hun fijne tinten van licht- en donkergroen, van goudbruin tot licht-roomkleur, met hun diepe schaduwen van violet tot wazig blauw. Langs den voet van den heuvel waarop

1) Tamarinde, een der fraaiste tropische boomen; familie van ons ‘kruidje-roer-mij-niet’. De fijne, gevinde bladeren werpen een zachte, dunne schaduw. De bloemen vormen trossen als die van onze acacia (ook al van die familie), en zijn geelachtig of rood gestreept. De peulvruchten bevatten een dik, malsch, rins smakend vleesch, dat bij de bereiding van spijzen wordt gebruikt, goede diensten bewijst in de apotheek, met suiker wordt geconfijt, of verwerkt tot een frissche limonadestroop.
2) Djoewar of cassia, ook al een lid van de groote familie der Vlinderbloemigen; de stammen dezer boomen worden bij het bouwen van huizen tot stijlen verwerkt.

het huis stond, liep een mooi breed pad, dat zich als een lint slingerde over hoogte en laagte, tot beneden in het wijde groene dal, waar het tot een smal streepje werd en zich verloor in den horizont.

Op dit mooie plekje aarde woonde Aroe Lipa met zijn gansche familie, dat wil zeggen met zijn vrouw en kinderen, met zijn oude moeder, met zijn kleinen neef La Ballo (zijn aangenomen zoon), met nog wel vijf of zes andere verarmde neefjes en nichtjes, en met een grooten bediendenstoet, bestaande uit eenige oude vrouwtjes die in de keuken hielpen, jonge meisjes uit de buurtschap die in het vrouwenverblijf mochten weven en mandenvlechten, en jonge kerels die op de paarden moesten passen.

Aroe Lipa was van een voornaam geslacht, dat langen, langen tijd geleden vorsten en vorstinnen onder zijn leden telde. Daarom woonde Aroe Lipa ook nog in een soort van oud vorstenverblijf, want alleen de aanzienlijken voeren den buffelkop in den gevel; en ook stond zijn huis op meer dan vijf palen in de breedte, hetgeen ook een voorrecht is der heerschende klasse.

Maar al was Aroe Lipa van vorstelijken bloede, nù was hij niets meer dan districtshoofd. Reeds zijn grootvader had, in een oorlog met een

naburigen vorst, afstand gedaan van rang en titel. Hij was leenman geworden in zijn vroeger gebied, hij had het grootste deel der opbrengst van akkerbouw en veeteelt af moeten staan aan zijn overwinnaar, en ook zijn vader had moeten zuchten onder het juk van den Boegineeschen tiran; maar toen Aroe Lipa de plaats van den vader innam, behoorde dit alles tot het verleden. De 'Blanda's'[1] waren in het land gekomen, het land dat hun zooals ze zeiden al jaren toebehoorde; ze hadden evenals de Boegineesche vorsten zich macht verworven door geweld; oorlog had over akkers en heuvels gewoed, bloed had gestroomd, menschen waren gedood, en eindelijk was, na al die tegenkantingen, het bestuur gekomen in de handen der Hollanders.

Aroe Lipa betaalde dus geen tienden meer van tol- en handelsopbrengst, van rijst- en maïs-oogst aan den vorst, maar een vijfde van den akkerbouw aan de Blanda's. Aroe Lipa had nu den Hollanders gehoorzaamheid beloofd....

Ja, dat had hij gedaan; maar denkt niet dat dit zoo gemakkelijk was gegaan, want Aroe Lipa was een trotsch man, en het oproerige bloed zijner voorouders bruiste in zijn aderen.

1) Blanda's, een verbastering van 'Hollanders'.

Neen, het was een bitter oogenblik voor hem geweest, toen hij den blanken overheerscher de hand reikte en hem trouw beloofde; en toch, nù hij het eenmaal beloofd had, wilde hij zijn woord houden. Het was alles eerlijk toegegaan volgens zijn denkbeelden. Hij had dapper gevochten, lang en heftig. Eerst had hij ze, als ervaren bergbeklimmer, overal bestookt, van uit allerlei schuilplaatsen ze overvallen; toen was het tot een openlijk gevecht gekomen en hij was overwonnen. Hij was overwonnen .... dus had de ander het recht over hem te heerschen. Van oudsher was dit de vaste wet in het land van Aroe Lipa; het verschil bij vroeger was alleen dat de overwinnaar nu een blank mensch was, een vreemde die een andere taal sprak, een vreemde die immers niets kon weten van zijn land en zijn volk! Maar hij had zijn woord gegeven en hij zou het houden. Stond er niet in de oude Boegineesche boeken: ‘Al wie een verbond durft schenden, zal gelijk worden aan den bladerloozen boom, zoo broos van tak dat zelfs het kleinste vogeltje er zich niet op zal neerlaten’? Het was nu eenmaal zoo. Het volk had zich gebogen voor 't geweld, zooals het gras doet wanneer de storm er over heen vaart. - Aroe Lipa's donke e oogen fonkelden als hij daaraan

dacht; en toch moest hij bekennen dat alles rustiger en rechtvaardiger toeging dan vroeger, toen de nabuur-tiran den schepter zwaaide ... Ja, alles zou goed en rustig zijn als Deng Pabéle er niet was! Deng Pabéle, zijn jongere halfbroer, wiens moeder niet van vorstelijken bloede was als die van Aroe Lipa, en die zich niet aan de 'Blanda's' had willen onderwerpen. Hij was de bergen ingevlucht, en van daar uit bestookte hij het land, maakte hij de wegen en bosschen onveilig door zijn rooverbenden. O! had Deng Pabéle eerlijk gevochten en eerlijk als overwonnene de hand gereikt aan den vijand, hoe anders zou alles dan zijn!

Nu werd hij als een wild dier achtervolgd door de Blanda's, die een prijs op zijn hoofd hadden gezet; nu moest hij van de eene schuilplaats naar de andere vluchten. Zijn vrouw en kinderen had hij de grenzen over gezonden; ongeluk en rusteloosheid bracht hij over het huis van Aroe Lipa, die zich toch altijd nog zijn broer voelde en hem niet verraden wilde.... En als aan Aroe Lipa opnieuw bevolen werd de schuilplaats van zijn broer op te sporen, als hij weer vocht met zich zelf, als opnieuw de telkens wederkeerende vraag in hem als begon te branden: 'Wat willen die vreemde menschen hier? waarom moeten wij ons aan hun gezag

onderwerpen?’ dan ontvluchtte hij dit alles en ging hooger de bergen in, waar hij een klein landhuis had; daar werd te midden dier grootsche eenzaamheid zijn bloed koeler; daar vierde hij zijn ziedende drift bot in de jacht op herten en zwijnen; daar kon hij zich zelf weer langzaam meester worden, om als de kalme krachtige Aroe Lipa terug te keeren in zijn woning.

Eén was er die Aroe Lipa vurig bewonderde, voor wie ‘te zijn als hij’ de grootste, hoogste wensch was. Dat was La Ballo, de kleine elfjarige neef, de aangenomen zoon van Aroe Lipa, het jongste kind van..... Deng Pabéle.

Al van zijn eerste levensjaren af was La Ballo bij zijn oom geweest; hij was opgegroeid met Aroe Lipa's drie dochters, Sitigawa, Aïssa en de kleine Andi; en daar Aroe Lipa geen zoons had, had hij den kleinen jongen zeer lief gekregen. La Ballo wist ook haast niet beter dan dat hij de zoon des huizes was; over Deng Pabéle had hij wel eens gehoord, maar hij kon zich zijn vader toch in 't geheel niet voorstellen; van zijn moeder, broers en zusters, die allen ver weg waren, wist hij niets meer. Soms, als er eens een enkelen keer over Deng Pabéle gesproken werd - en dat gebeurde zeer zelden

omdat iedereen bang was den naam van den grooten roover uit te spreken - voelde La Ballo wel dat Datona, de oude grootmoeder met haar rimpelig bruin gezichtje, hem scherp aankeek; en ook wist hij wel dat Ama, Aroe Lipa's vrouw, hem niet zoo liefhad als Aroe Lipa ... O, neen! Ama had er verdriet van dat zij zelf geen zoon had; en hoe La Ballo ook door iedereen als kind des huizes beschouwd werd, en hij ook volgens Boegineesch gebruik bestemd was later de man van kleine Andi te worden, dus toch werkelijk eens Aroe. Lipa's zoon zou zijn, toch kon Ama maar niet vergeten dat hij Deng Pabéle's kind was, het kind van den roover, van den onruststoker, van den man die ramp en onheil over hun huis bracht.

La Ballo wist het wel hoe zijn vader nagejaagd werd, hoe er overal naar hem gezocht werd, en een enkele maal had hij wel eens bij zichzelf de vraag gesteld: ‘Hoe zou de groote Deng Pabéle toch zijn? Zou hij een echte roover wezen? Zou hij goed kunnen klimmen en paardrijden en schieten?’ Ach! hii geloofde niet dat Deng Pabéle zóó zou zijn als Aroe Lipa! Neen, dat kon niet!

Was er wel iemand mooier en voornamer dan zijn oom, als hij van uit de bergen kwam

aanrijden op zijn prachtig spierwit paard, gevolgd door de kamponghoofden[1)] en landbouwers en jagers? O! zeker, als Aroe Lipa wilde hij worden, een stoere bergbeklimmer, een stout ruiter, een moedig jager ... misschien ook als hij, een braaf zachtmoedig landsbestuurder; maar hier dacht La Ballo nog niet zoo aan. Eigenlijk zat er te veel van het wilde bloed in hem, een beetje rooversbloed, een beetje tirannenbloed van zijn voorouders: men behoefde maar naar zijn donkere gloeiende oogen te zien, die u soms zoo ondeugend vroolijk, maar ook soms zoo dreigend fonkelend konden aankijken! - Hij was een aardig ventje. Naar de gewoonte van het land droeg hij het haar half lang, tot bijna op de schouders. Het hing breed en vol en meestal netjes gekamd (want daar zorgde Andoe Baran, de oude zoogmoeder, voor!) langs zijn rond bruin gezichtje. Zijn kin stak een klein weinigje vooruit, en dat gaf iets grappig vastberadens aan zijn klein wezen, want La Ballo was klein van stuk, niemand zou gezegd hebben dat hij al bijna elf jaar was.

Hij had heel wat tijd om na te denken, want van school gaan was geen sprake, om de eenvoudige reden dat er nog geen school in dit land was. Het eenige wat La Ballo dus

1) Kampong = wijk, buurt.

leerde, waren brokstukken uit den Koran,[1] en ook had Aroe Lipa hem het schrijven onderwezen. Dat was al. Het verdere gedeelte van den dag kon hij zich bezig houden met rijden op zijn klein grijs paardje, met spartelen in de rivier, met allerlei spelletjes, of soms met het snijden van poppetjes en figuurtjes uit boomschors. Dàn was hij achter het huis, bij de paarden, dàn weer boven bij de weefsters en mandenvlechtsters, waar Datona, de oude grootmoeder, den schepter zwaaide; maar 't liefst nog was hij daar waar Andoe Baran vertoefde, de grijze zoogmoeder, die meestal bij de keuken en voorraadschuur bezig was, in gezelschap van twee jonge helpsters. Bolo en Isa, de rijststampsters. Ja, daar was La Ballo graag, want van Andoe hield hij veel! Na Aroe Lipa bewonderde hij háár het meest in huis, want hoeveel wist ze niet! Ze wist àlles geloofde hij. Jaren en jaren, ja haar heele leven was zij bij Aroe Lipa's familie geweest; ze was de echte zoogmoeder uit de sprookjes, het oude vrouwtje dat ergens in een torenkamertje van

1) Koran, de Heilige Schrift der Mohammedanen. De Boegineezen of Inboorlingen van Celebes zijn, evenals onze Javanen, belijders van den Islam (Mohammedaanschen gosdienst). Die stukken leeren ze door ze hun meester telkens na te zeggen. Dat gaat heel machinaal.

het kasteel zit te spinnen, en bij wie de jonge prinsen en prinsessen wijzen raad komen vragen. Maar zulk een sprookjeszoogmoeder is meestal heel erg leelijk. Nu, dàt was Andoe Baran niet. Zij was een bijzonder welgemaakt, mooi oud vrouwtje om te zien. Het mooie witte haar deed haar gezicht wel nog bruiner lijken dan het eigenlijk was, maar de levendige donkere oogen kwamen daardoor des te meer uit. Ze was maar een arm kampongvrouwtje,[1)] maar ze zag daar, hoewel ze altijd heel gewone kleeren droeg, niets naar uit. Neen, ze had iets echt voornaams.... ze zou best voor de moeder van Aroe Lipa kunnen doorgaan! en dat was toch Datona, dat kleine rimpelige menschje! - Maar wel had Andoe Baran Aroe Lipa lief als een zoon. Zij had hem immers als klein kind in de armen gehad? Zij had immers de 'royong'[2)] voor hem gezongen; zij had hem immers beveiligd voor kwade invloeden, zooals zij het nu weer deed bij zijn kinderen? - Iedereen wist dat ook wel in het gezin van Aroe Lipa; buiten de familieleden was Andoe Baran de voornaamste van zijn huishoorigen, en niemand in huis die iets wilde ondernemen of beginnen, of hij vroeg raad aan Andoe Baran. Maar voor

1) Ons: vrouwtje uit het volk.
2) Ik vermoed: slaapliedje.

La Ballo, voor Andi en al haar speelkameraadjes, ja zelfs voor Sitigawa en Aïssa die al groote meisjes waren, was Andoe Baran de knappe vertelster, en dààrom vooral hielden ze allen zooveel van haar! Hoeveel verhalen uit den ouden tijd die Andoe Baran wel wist.... och, ze waren niet te tellen! Gelukkig maar dat Andoe altijd zooveel te doen had, anders had zij den ganschen dag wel door kunnen blijven vertellen! Zij moest wat dikwijls de kinderen afweren, en herhalen dat ze geen tijd had; ... alleen als La Ballo haar vleide om nog eens iets over Aroe Lipa te vertellen, hoe hij was als kind en als jongen, - ja, dan gaf ze bijna altijd toe; want zij raakte nooit uitgepraat over hem, en zittend in haar keukentje vol rook, of op de steile trap daarvoor, liet zij zich geduldig ondervragen.

‘Hoe oud was hij toen hij op de hertenjacht ging?’

‘Tien jaar, La Ballo.’

‘En kon hij toen al zoo goed paard rijden, Andoe?’

‘O ja! hij haalde kunststukken uit! hij was alle andere jongens de baas, behalve ...’

Hier zweeg Andoe Baran. Zij meende ‘behalve Deng Pabéle,’ maar zij zeide het niet, want La Ballo behoefde niet te weten dat zijn vader eigenlijk

sterker en vlugger was geweest dan Aroe Lipa!

‘Behalve wat, wie?’ vroeg La Ballo.

‘Niets, niets, La Ballo ... Niemand was vlugger en knapper dan je oom, - ik wilde alleen maar zeggen dat er in dien tijd veel geroofd werd ... Dat was zoo erg niet toen. Bijna iedereen stal en roofde, en de meisjes vonden het zelfs aardig als haar liefsten veel rooversgeschiedenissen hadden meegemaakt... Zoo'n roover was wel eens vlugger dan Aroe Lipa, een heel enkele maal, weet je.’

‘Roofde Aroe Lipa dan niet?’ vroeg La Ballo weer.

‘Neen, La Ballo,’ zeide Andoe met iets van moederlijken trots in haar oogen. ‘Aroe Lipa deed bijna nooit een ander leed, hij maakte zich nooit meester van eens anders goed. Waarlijk, La Ballo, hij was als de jonge prins in het verhaal van Boedi-istiharat: “Gelijk aan de volle maan, die den nacht tot een dag maakt en alle sterren des hemels in glans overtreft.”’

Eigenlijk had La Ballo gewenscht dat Aroe Lipa ook eens geroofd had; hij vond rooven toch een soort van dapperheid. Hij wist nog niet beter, de kleine Boeginees! en dan vroeg hij weer:

‘Maar, Andoe, Aroe Lipa heeft toch wel gevochten?’

‘Nu, òf hij!’ zeide Andoe, ‘en dapper ook, en altijd was hij gelukkig ... Alleen toen de Blanda's kwamen, ja, toen waren de goede geesten niet bij hem, toen is hij overwonnen geworden. De blanke menschen hebben ook zooveel geweren, La Ballo, en ze schieten zoo ver.... en daar helpt niets tegen ... Er zitten duiveltjes in die geweren, ja, ja, die springen er uit en gaan door je hart heen en dan is 't uit, La Ballo!’

Als Andoe Baran hier aan toe was, ging zij naar het vuur zien, of ze moest even naar Bolo en Isa, of ze moest de geiten eten geven, want over den oorlog met de Blanda's sprak ze niet graag.

Maar dan liep La Ballo haar na, en vleide weer om dat te hooren van de gouden kris ... dezelfde gouden kris die Aroe Lipa nu droeg.[1)]

‘Och kom, moet ik altijd weer hetzelfde verhalen?’ bromde Andoe dan, en keek La Ballo met haar lachende donkere oogen aan; en toch deed ze het verhaal veel te graag, want het was uit den tijd van vroegere grootheid, toen Aroe Lipa's grootvader nog zelf vorst was.

1) De kris is een soort van lange dolk, die op den rug in den gordel wordt gedragen, zóó dat zij gemakkelijk met de rechterhand uit de scheede kan worden getrokken

‘Aroe Lipa's grootvader, de vorst van ‘de landen bezuiden het groote meer’,[1] was een sluw mensch, en daarbij was hij eerzuchtig! Of de middelen goed of slecht waren, daar bekommerde hij zich niet om, als hij zijn doel maar bereikte. Nu, wat hij met de kris deed, dat was slecht, La Ballo! Toewan Allah[2] heeft hem later ook daarvoor gestraft, want hij stierf als leenman van een ander, dat weet je. Vóór dien tijd echter vreesde hij reeds dat zijn macht over 't volk kleiner zou worden; en omdat er wel een oorlog met den naburigen vorst te voorzien was, wilde hij zich, wat het ook kostte, van de trouw des volks verzekeren. Nu zond hij met een aantal volgelingen en eenige aanzienlijken zijn gouden kris naar het huis van La Matona, die een schoone dochter had, genaamd Isanna. La Matona nu woonde in een streek waar vele oproerige lieden waren, die den vorst, Aroe Lipa's grootvader, niet aanhingen; alleen van La Matona's trouw was de vorst wel verzekerd.

‘Wij komen tot u,’ zeide de doeta, de eerste der gezanten, ‘om uw dochter Isanna, die

1) Het meer Tapparang of Tempé.
2) ‘God de Heer’, de naam dien de Mohammedanen aan het Opperwezen geven.

liefelijk is als het welriekendste kruid, een huwelijksaanzoek van onzen grooten heer te doen..... dat zij zich beschouwe als zijn vrouw. Wij brengen hier de gouden kris van den grooten vorst, daar hij zelf niet komen kan. Dit is even goed als ware hij zelf hier geweest.'

Het spreekt van zelf dat La Matona hiermede genoegen nam, want hij was maar een eenvoudig mensch; hij raakte dus even eerbiedig de kris aan, en liet zijn dochter Isanna halen; en toen Isanna vernam dat de vorst haar tot vrouw begeerde, boog ze zich ter aarde en was zeer ontroerd, want het was een groote eer voor het eenvoudige meisje.

'Gij allen,' zeide de doeta weer, 'zijt nu behoorende tot het vorstenhuis; niet alleen gij, La Matona, omdat ge de vader zijt van Isanna, maar ook allen die een uur in den omtrek wonen. Gij zult dus allen bijeenroepen, en den lieden beduiden dat zij hooren bij onzen heer en hem te allen tijde zullen dienen.'

'Het zal zijn zooals onze heer het wenscht,' zeide La Matona.

Heel voorzichtig wikkelden nu de gezanten de gouden kris weer in den zijden doek, en gingen verder, en togen naar het land ten noorden van de bergen, waar een zekere La

Kadira woonde. La Kadira was ook maar een eenvoudig landbouwer, en hij had een dochter genaamd Ikoera, en hij was evenals La Matona zeer verwonderd de gezanten te zien, die de kris uit den doek wikkelden en zeiden; ‘La Kadira, deze kris is van onzen heer, de vorst van “de landen bezuiden het meer”. Hij vraagt uw dochter Ikoera, die schoon is als de liefelijkste bloem uit den tuin van Siti Hawwa[1)] tot vrouw. Hij kan zelf niet komen, maar deze kris is even goed als ware hij hier geweest.’

La Kadira liet zijn dochter komen en stelde haar in kennis met den wensch van den vorst, en Ikoera boog het donkere hoofd met het zware zwarte haar, en zeide dat heur heer slechts te gebieden had. ‘Denk er aan,’ zeide nu de oppergezant, ‘gij zijt nu als 't ware familieleden van den vorst. Niet alleen gij, maar allen die een uur gaans in den omtrek wonen.’

En zij namen de kris weer en legden haar in den zijden doek, en togen huiswaarts.

1) Zeker weet ik het niet, maar ik vermoed dat Siti-Hawwa de godin der schoonheid of der liefde is. Daar de Mohammedanen geen goden of godinnen erkennen, en slechts den éénigen God aanbidden, is het gebruik van zoo'n godinnenaam als vergelijking, nog een overblijfsel uit den tijd vóór de invoering van den Islam.

Zoo was de vorst, Aroe Lipa's grootvader, verzekerd van de trouw der onderdanen die in het land bij La Matona en in het land bij La Kadira woonden. Isanna en Ikoera beiden zagen den vorst echter nooit komen, zij wachtten en wachtten maar, en dachten beiden dat zij zijn gemalin waren.....'

La Ballo had dit verhaal van den sluwen vorst al meermalen gehoord, en altijd vroeg hij weer hetzelfde:

'En toch heeft hij niet overwonnen, Andoe?'

'Toch heeft hij niet overwonnen,' zeide Andoe; 'dat kwam omdat hij slechte middelen gebruikte; en niet alleen strafte God hèm, maar óók het gansche land, want nu kreeg de vorst ten westen van het meer de heerschappij, je weet wel, de vader van de tegenwoordige vorstin van Soeloeng; en o! toen was alles nog veel erger dan vroeger, want nu eerst werd het arme volk met recht bestolen. De vorst zelf zond rooverbenden uit om het vee van de arme landbouwers weg te halen. Pracht en praal was er aan het hof, de hofdames droegen zijden patola's[1)] maar de mannen uit het volk hadden niet genoeg om te eten en vrouw en kinderen te verzorgen; en zoo togen zij zelf ook weer op

1) Sjaals of sjerpen.

roof uit. Het was een vreeselijke tijd. Ik was toen een kind ....'

'En waar was jij toen, Andoe?' vroeg La Ballo. Hij wist heel goed wat er nu kwam, maar als alle kinderen hoorde hij graag telkens weer de verhalen die hij al meermalen gehoord had. Het was zoo prettig om vooruit te weten wat er kwam!

'Toen was ik aan huis bij je grootmoeder, bij de Datona. Ja dat was voor mìj wel een goede tijd, La Ballo. Al de kinderon heb ik gekend, maar Aroe Lipa was altijd het liefst voor mij. Aroe Lipa lijkt op zijn vader, die was goed en edel. O! *die* zou het land goed bestuurd hebben, als hij vorst was geweest en niet alleen leenman! De kris, weet je, La Ballo, was bij hem in goede handen, evenals bij Aroe Lipa; die zal haar nooit gebruiken voor zoo iets als de oude vorst deed toen hij jong was!... Aroe Lipa kent "de gouden spreuken der vorsten" en jij moet ze ook weten, La Ballo; ze zijn:

"Als God iemand op aarde in een aanzienlijke stelling plaatst, en zoo iemand zich noch om het welzijn, noch om het ongeluk zijner onderdanen betreurt, zoo komt er ongeloof in zijn land."

"De rechtvaardigheid, hoe gering ook in omvang, is evenals de zon die de wereld verlicht."

"Welk vorst of groot heer ook, die de deur

sluit voor hen die tot hem komen om hulp, voor hem zal door Allah de poort tot de Goddelijke ontferming gesloten worden."

"Hij die rechtschapen is en niet begeerig naar eens anders goed, verlengt de dagen zijns levens, omdat hij blijft voortbestaan in den mond zijn volks"'.....

Ja! de gouden spreuken der vorsten, en het boek der beschaafde manieren, en de boeken over de geluksdagen,[1)] die allen kende Andoe Baran; maar als zij de wijze lessen daaruit ten beste wilde geven, och, dan was La Ballo dikwijls al weer gevlogen, of Bolo en Isa, de twee dienstmaagden, hadden het rijststampen hervat, want ook zij staakten dikwijls het werk om naar de verhalen uit den ouden tijd te luisteren, en het 'tòkke-tok, tòkke-tok' van de houten stampers klonk weer als altijd over het erf en belette Andoe Baran verder te spreken.

Ach neen, van wijze lessen moest de jeugd niets hebben!

Dat weet je toch wel, Andoe? jij, zoo'n verstandig oud vrouwtje? Maar stil, het zijn

1) Oosterlingen hechten geloof aan geluks- en ongeluksdagen. Zij zullen geen onderneming van gewicht (reis, huwelijk, enz.) op touw zetten, zonder door een zaakkundige een 'goeden dag' te hebben doen bepalen.

t.o. 27

ANDI.

niet alleen Bolo en Isa die je beletten verder te vertellen. Is het niet meestentijds kleine Andi met haar hooge stemmetje, zoo fijn als een fluitje?

Andi!.... Hoe komt het dat ik nog niets van haar vertelde? Ach, zeker omdat ik over Andi sprekende, tegelijk moet denken aan alles wat om en bij haar was!

Haar volgden de drie kleine herten, niet hooger dan zij zelf, de hertjes op de ranke pootjes, met de slanke halsjes, en de fijne kopjes waarin de donkere oogen fluweelig glansden, met de vochtige grijsglimmende neuzen, de altijd bewegende lepelvormige ooren, en het heen en weer flappende platte staartje.....

Haar volgde Inara, de kleine halfnaakte bekkenslaagster, iets grooter dan Andi zelf, met de kleine koperen bekkens hangende aan een touwtje om haar mager bruin halsje; want het volksgeloof zegt dat de bekkenslag alle booze duivels en slechte invloeden van de kinderen der vorsten en aanzienlijken verjaagt. Waar Andi was, daar was dus ook Inara, het arme verwaarloosde kind, eens door Aroe Lipa uit de bergen medegenomen.

En dan, achter Inara en de hertjes kwamen de speelkameraadjes. O! kleine havelooze wezens, met verwarde haren om de bruine snoetjes

en met naakte bovenlijfjes; kinderen die tot een verarmden familietak behoorden, of zoontjes en dochtertjes der ondergeschikten, of buurtkinderen uit de kleine berghuisjes.

Dat alles liep achter Andi aan, achter de kleine fijne slanke Andi met haar mat-licht-bruine armpjes en halsje; en het was of ze tusschen dit verwaarloosde vuile troepje ééns zoo sierlijk en zoo bevallig leek; een echt voornaam kindje was ze. dat zich bewoog als een prinsesje ...

En was het ook niet of muziek naderde als Andi kwam aan gesprongen met haar klein gevolg? - Was het haar fijne stemmetje dat luidde als een klokje? was het het nu zachte dan schalmeiende ‘brèng, brèng’ van Inara's koperen bekkens? Waren het de lichte kreten der hertjes die elkaar riepen?

Twee groote gouden gelukspenningen droeg Andi op haar borst en rugje, en ze schitterden als twee kleine zonnetjes van dof goud, wanneer Andi naderde onder het koele groen der wuivende, welvende pisangblaren; en de lange als draken gevormde oorbellen die haar schoudertjes bijna raakten, leken ook wel zonnestraaltjes, wanneer de echte zonnestralen, die door de blaren heen schoten, hen kusten. O! die echte zonnestralen kusten kleine Andi overal. Ze

kusten het zwart glanzende haar dat soms los, soms vast gebonden tegen haar ronde hoofdje aanlag; ze kusten de slanke bruine armpjes, tot aan den elleboog omwonden met armbanden; ze kusten de roode sarong, die het kleine lijfje tot onder de armen omhulde, zoo vurig dat er vlammetjes over schenen te dansen ... Ja als Andi er aan kwam met het snappende, als vogeltjes kwetterende troepje, dan was het uit met de rust, dat wist Andoe Baran.

'I Madinra' heette Andi eigenlijk, want Andi wil zeggen 'zusje' of 'adellijk meisje'; en Andoe Baran noemde haar dikwijls bij dien naam. 'I Madinra' klonk zoo mooi, vond ze.

'Andoe Baran! Andoe Baran!' klonk het nu beneden aan de trap van Andoe's keuken, en toen haar grijze hoofd te voorschijn kwam, boven aan den ingang, riep kleine Andi in de handen klappende:

'De vorstin van Soeloeng komt hier! Overmorgen!.... Andoe, je moet koekjes bakken, dodóro, dodóro!'

'E lé lé!' zeide Andoe, zooals altijd wanneer ze verbaasd was.... 'Hoe kom je er aan, I Madinra?'

'Ja, ja! het is waar!' lachte Andi, en de andere kinderen riepen ook mee dat het waar was; toen liepen ze weer weg en kwamen weer

terug, en riepen nog eens tegen Andoe dat ze dodóro zou maken, en Inara sloeg met haar magere armpjes de bekkens, zoodat het geluid weerkaatste in het dal.

‘Kinderen! wat een leven,’ dacht Andoe - want de hertjes schreeuwden even mee, en Bolo en Isa stampten in het houten rijstblok, en de groote witte kaketoe die altijd in den boom zat, zette zijn gele kuif op en gaf een snerpenden schreeuw. Ze geloofde er niets van dat de vorstin zou komen, - dat verzon Andi maar om dodóro te krijgen.

La Ballo stond buiten onder het afdak bij de rijststampsters. Ze deden haar werk zoo handig en vlug met haar half bloote armen, die zich makkelijk bewogen in de wijde paarsche baadjes.[1)] Telkens ging de hooge stok van de eene hand in de andere, van de rechter in de linker, en kwam dan weer terecht in het rijstblok, zoodat de korrels opsprongen. Ze stonden tegenover elkaar, en de platte bruine gezichten glommen van inspanning.

‘Laat mij het ook eens doen!’ vroeg La Ballo.

‘Ha! ha!’ lachte Isa.

‘Niet sterk genoeg ben je!’ riep Bolo.

1) Baadjes zijn losse, meest korte, jakjes.

Daar werd La Ballo toch boos om. Hij niet sterk genoeg!

‘Wil je het eens zien?’ zei hij, en poogde den stok uit Bolo's handen te vangen, maar dat ging zoo vlug niet

Onder het dreunend geweld van het kloppen, weerde ze hem af en riep: ‘Ja, jawel, “meneer” La Ballo, je bent wel sterk, hoor!’

‘Zoo sterk als een buffel!’ riep Isa.

‘Of als een wild zwijn!’ kwam Bolo.

‘Geef dan hier,’ zei La Ballo, ‘ik zal je laten zien dat ik 't best kan;’ maar Bolo liet niet los, en toen opeens driftig geworden, gaf La Ballo haar een duw en liep boos het heuveltje af en het erf over. De twee meisjes lachten, en stampten maar stevig door.

Een oogenblik later zagen ze La Ballo beneden op den weg die door het dal voert, een klein donker figuurtje op zijn grijs paard, rennende, vliegende en met zijn kleine bruine beenen het beest aandrijvende, de donkere sarong door den wind opgeblazen als een ballon, de kleine zwarte ‘songko’[1)] achter op 't hoofd.

‘Net een kleine duivel,’ zei Andoe Baran, die over den rook van haar vuurtje heen keek, en juist door een der kleine venstertjes in het dal kon zien .... ‘Ik wou maar dat hij wat

1) Pot of muts.

kalmer was, wat meer van Aroe Lipa had en wat minder van Deng Pa ....'

'Sst, sst, Andoe!' maande Isa verschrikt - terwijl ze even den stamper liet rusten; 'hoe durf je dien naam ....?'

'Ja, ja,' zei Andoe, 'ik heb niets gezegd.... ik meende iemand anders, alle goede geesten weten dat ik dien naam niet genoemd heb!.... Maar kijk nu toch zoo'n jongen.... hoe durft hij zoo rennen!? Goed dat zijn paard er tegen kan en net zoo wild is als hij!'

Ja, Andoe had wel gelijk, want daar rende La Ballo vliegensvlug, voorovergebogen naar de manen van 't paard, den berg op, links van het dal; maar boven op den eersten heuveltop gekomen hield de kleine wilde ruiter zijn paard in, en stond even stil om te turen in het wijde groene dal, waar de blauwe stroom vroolijk doorheen kabbelde.

Toen bekroop hem de lust om daar beneden te spartelen in het zonneflikkerende nat, en hij wendde den teugel, en draafde langs de smalle slingerende bergpaden naar huis.

De steile trap van gespleten bamboe op zijde van Aroe Lipa's huis leidde naar een kleine ruimte, 'palàdang' genaamd; ze was omgeven door een soort hekwerk van bamboe, door welks

openingen men een ver en ruim uitzicht had over het dal en de bergen. Van de ‘palàdang’ kwam men in het groote familievertrek, de ‘alabola’, waar de gasten ontvangen werden. Daar was alles nu feestelijk ingericht, want de kleine Andi had werkelijk gelijk gehad toen ze over het erf zong: ‘De vorstin van Soeloeng komt!’ Ja, de vorstin van Soeloeng zou komen, of om het juister uit te drukken: zij zou voorbij komen, en zij zou met haar gevolg een paar uur uitrusten in het huis van Aroe Lipa. De vorstin wilde, zooals het gerucht ging, een verre reis ondernemen, een reis van wel zes dagen, om zich bij het Hollandsche gouvernement te gaan beklagen over rooverijen en diefstallen in haar land gepleegd. Het was ongehoord, den laatsten tijd! Telkens werden er paarden en buffels van het land of uit den stal weggehaald, ja, een landbouwer had men des nachts zijn atap-dakbedekking[1)] van het huis gestolen. Zij wilde nu raad en hulp van de Hollanders hebben, want *die* toch hadden het opperbestuur, *die* konden haar zeker wel be-

1) Atap is gedroogde allang-allang, een harde, ruwe, manshooge grassoort, bijna onuitroeibaar waar zij zich eenmaal heeft genesteld. Zoodra de allang-allang zich heeft meester gemaakt van een verlaten stuk grond, is dit voor den landbouw verloren.

schermen tegen de wilde rooverbenden die haar land zoo onveilig maakten.

De vorstin van Soeloeng was de dochter van den vorst die ‘de landen bezuiden het meer’ veroverd had op Aroe Lipa's grootvader. Zij was de laatste afstammeling uit een oud voornaam geslacht, dat meer dan eenig ander zijn onderdanen had gekneveld en geplaagd; maar de regeering der ‘Blanda's’ had een groot deel van haar willekeurige macht gebroken. Zij leefde nu niet meer als vroeger van alles wat het arme volk haar bracht, maar kreeg een vast jaargeld, waar ze met haar hofhouding van leven moest. Dat nam niet weg dat zij de ‘vorstin’ was en bleef, de ‘datoe’[1)] van Soeloeng, en dat Aroe Lipa het als een eer moest beschouwen dat de vorstin en haar gevolg bij hem zouden afstappen.

Alles was dan ook voor het feest gereed. De alabola was extra schoongemaakt; de groote kleurige lappen, die in bijna alle Boegineesche huizen ter versiering aan den muur hangen, behalve in die der armen, waren door nieuwe vervangen, die met hun frisch rood en groen de wat donkere zaal een vroolijk aanzien gaven. Groote draken en vogels waren in de randen

1) Datoe, titel der vorsten in die streken.

dier lappen geweven, ook op de kleinere die voor de kleine vensteropeningen hingen. De meesten waren rood, geel en oranje gekleurd, zoodat het buitenlicht als een roode, gele of oranje gloed naar binnendrong; en door de wanden der groote woning, gevlochten uit platgeslagen reepen bamboe, gleed bij straaltjes en spatte bij vonkjes het felle zonlicht. Er hing een prettig warm licht in de groote ruimte, dat de oogen weldadig aandeed, en dat op alles, op de dingen die er stonden, op de groote koperen spuwbakken, op de driepootige offerpotjes, op den rooden baldakijn met zilveren franje, waaronder straks de vorstin zou zitten, eigenaardige tooverachtige glansen wierp. De baldakijn was aan de vier middelste pilaren van het huis opgehangen. Die vier pilaren waren van dik hout. Ze begonnen onder het huis, kwamen door den vloer heen, en droegen zichtbaar het dak. De andere pilaren stonden er rond om heen en deelden zoo de groote alabola in drie vakken. Maar één der pijlers, die vlak bij de deur, was glad als een boomstam afgesneden. Dat was de offerpaal. Op den grond lagen ook matjes klaar; dat waren de zitplaatsen; voor de vorstin de mooiste natuurlijk.

Het was nu nog stil in het groote vertrek; alleen Andoe Baran, ook al in feestgewaad, was

daar en liet haar zorgzame blik nog eens over alles heenglijden.

Iedereen was bezig zich te kleeden voor de ontvangst. Ama, Aroe Lipa's vrouw, bevond zich met Andi in de kleine, door een kleurig gordijn afgescheiden ruimte, waar Aroe Lipa's groote slaapbank stond, gedekt met een grijze buffelhuid. Zij maakte haar kind mooi; en kleine Inara zat er, stilletjes in een hoekje gedoken, naar te kijken. De sarong werd uitgedaan, en Andi kreeg daarvoor een geel garen rokje aan, bestaande uit twee breede strooken en bedekt met vergulde figuurtjes. Dan werd haar een licht groen zijden baadje met lange mouwtjes aangetrokken. Ze zag er nu net uit als een klein vrouwtje, want het rokje was zóó lang dat het haast over de bloote voetjes sleepte, en heur haar zat ook in een kleine 'kondé'[1)] op het hoofd, precies als dat van haar moeder. Maar die droeg niet zooveel kettingen! Lieve deugd, nù werd Andi pas mooi! Behalve de groote gelukspenningen werden haar nog twee oudgouden tooisels omgehangen, die tot over haar knietjes hingen, en mooie groene steenen - zoogenaamde kattenoogen - blonken daar tusschen. Andi was zoo trotsch als een pauw, en de arme

1) Haarwrong.

kleine Inara leek nu heelemaal niets, met haar magere bloote schoudertjes, en oude, onder de armen toegeknoopte sarong. Maar dat behoefde ook niet, ze was maar een arm kind, en zij bewonderde met vreugde haar kleine meesteresje!

Datona, de oude grootmoeder, hielp natuurlijk Sitigawa, want deze was haar lieveling. Zij waren in het achterste deel van de woning, het tweede groote vertrek, waar Sitigawa en Aissa's slaapplaatsen waren, en waar ook soms de jonge meisjes zaten te weven. Het was bijna even groot als de alabola, maar voor de kleine vensters hingen geen kleurige lappen, evenmin als aan den muur. Langs een trap kwam men naar buiten op zijde van het huis. Hier werden Sitigawa en Aïssa mooi gemaakt, door Datona en twee oude dienstbare vrouwtjes die altijd om en bij Datona waren; en de drie oude vrouwtjes hadden haar handen vol, want het is een heel ding dat ‘aankleeden en in feestgewaad steken’ van een Boegineesch jong meisje! - Gelukkig was deze voorbereiding niet zoo erg als voor een bruiloft, bijvoorbeeld. Dan worden die arme jonge dingetjes zóó behangen en beschilderd, dat niemand ze meer herkennen kan. Voor deze gelegenheid, het ontvangen van de vorstin, hadden ze alleen maar nette dunne baadjes aan, beiden lichtrood, met

half lange mouwen, waaruit heur fijne bruine armen te voorschijn kwamen; voorts droegen ze donkere zijden sarongs, waar een enkel draadje goud doorheen was geweven. Dat was alles heel eenvoudig, maar het bewerkelijkst waren haar gezichtjes. Ja, ja, het was een waar kunststuk, die met goeden smaak en volgens de inlandsche gewoonte te beschilderen! Datona nam eigenhandig Sitigawa onder handen, die geduldig met gekruiste beenen op het matje vóór haar te wachten zat. Aïssa onderging hetzelfde lot. Zij werd door de anderen geholpen. Eerst werden haar bruine gezichtjes bestreken met poeder, gemaakt van de loloroepaplant,[1)] zoodat ze als met een fijn licht waas overdekt waren; dan werden haar wenkbrauwen zwart gemaakt en tot op de kleine stompe neusjes doorgeteekend met gebrande kemirie[2)] en ook langs het voorhoofd en de slapen kwam zoo'n zwarte streep, die dan glanzend zwart haar moest voorstellen, dat in gelijke golven langs het gezicht lag. De

1) Plant behoorende tot de groote familie der Aroïden, waartoe ook o.a. de bekende aronskelk behoort.
2) Vette noten van een min of meer walgingwekkenden smaak, die echter bij de bereiding van spijzen veel gebruikt worden. En, gelijk uit het bovenstaande blijkt, ook als schoonheidsmiddel.

oograndjes werden zwart gemaakt, zoodat de oogen zelf grooter en glanzender leken, en de lippen kregen een enkel penseelstreekje met het roode sap van den patjiboom.[1)]

Ja, nu kwamen de roï-roïli's te pas! De roï-roïli's zijn kleine gouden of zilveren kettingen, waaraan doosjes, kokertjes, schaartjes en tandenstokertjes hangen, alles heel klein, en meest van zilver of goud. De voorname meisjes hebben er allen zoo een, en bevestigen de roï-roïli aan den band van haar sarong.

Die van Sitigawa was zeer mooi. Het was een erfstuk van Datona. Het kleine ronde doosje waar het zachte rijstpoeder in bewaard werd was van zilver, en van boven bezet met hemelsblauwe steentjes; het kokertje voor de fijne bijenwas waarmede nu en dan de lippen bestreken worden, was geheel vau goud. Daarnaast hing een zilveren tangetje om de haartjes uit de huid te verwijderen, een kleine tandenstoker, en een soort zilveren kwastje waarmede de oogranden zwart worden beschilderd. Het allermooist was het heel, heel kleine ronde doosje

1) Patji of patjeh, een boom uit de groote en nuttige familie der Rubiaceën, waartoe ook de koffie, de kina, de meekrap en andere voedsel, geneesmiddelen of kleurstof leverende planten behooren.

waarin een stukje heerlijk geurende amber[1)] geborgen was. Zoo'n doosje heette eigenlijk ‘hartevangertje’, want jaren geleden was er eens een meisje geweest, dat zulk een mooi schitterend amberdoosje aan de roï-roïli had hangen, dat het de aandacht trok van een jongen prins. Zij was maar een arm meisje, en zooals dat meer gebeurt, had zij de roï-roïli te leen gekregen van haar meesteres, om netjes te zijn als de prins op bezoek kwam. Toen zij nu met de andere dienstmaagden binnen kwam om den jongen vorst thee en gebak aan te bieden, viel zijn oog op de mooie roï-roïli; en toen hij haar vroeg het mooie doosje eens van nabij te mogen bewonderen, zag hij haar aardige kleine handen; en toen hij naar haar mooie handjes gekeken had, zag de prins naar het aardige neusje en het roodgeschilderde mondje en naar de donkere oogen ... En och, toen ging het als met zoovele sprookjesprinsen en met zooveel sprookjesmeisjes die arm zijn: de prins trouwde met het meisje. Daarom heette het amberdoosje nu voortaan ‘hartevanger-

1) De hier bedoelde *grijze* amber is het voortbrengsel van de cachelot (soort walvisch), en wordt op zee drijvende aangetroffen. In kleine hoeveelheden ruikt die amber heel lekker. De *gele* amber is een versteende boomhars, het bekende ‘barnsteen’.

tje', of alleen maar 'ati', wat 'hart' beteekent.

Sitigawa's amberdoosje was minstens even mooi als dat van het meisje dat met den prins trouwde. Het was van zilver en goud, en het dekseltje had een randje van kleine diamantjes; maar toch behoefde er geen prinsehart meer mede gevangen te worden, want Sitigawa was al door Aroe Lipa en Ama uitgehuwelijkt aan Deng Marola, een jongen adellijken Boeginees. Sitigawa kende hem ternauwernood. Hoe zou het ook kunnen? Zoodra de Boegineesche meisjes groot zijn, worden ze onbarmhartig binnenshuis gehouden. Uit is het met springen en loopen buiten zooals kleine Andi nu deed, niets meer daar van! De mooie blauwe lucht mogen ze door de kleine vensters van het vrouwenverblijf bekijken. Ze mogen wel eens even naar buiten, en soms ook wel eens mee op reis, maar dat dan toch maar een hoogst enkelen keer. Eéns per jaar echter wordt er zoo nauw niet op de arme schepseltjes toegezien: het is bij gelegenheid van het groote oogstfeest, waarop alle jonge meisjes mee mogen rijststampen.[1)] Dag en nacht wordt er dan doorgewerkt, en als 's avonds de maan groot en blank aan den hemel rijst, komen de jonge

1) Alleen de dochters van regeerende vorsten doen niet aan zulk een feest mede. Noot v.d. S.

lieden uit den omtrek en helpen mee, en zoeken onder de stampstertjes hun bruid uit. Zoo was het ook gegaan met Deng Marola en Sitigawa, en zoo was het gekomen dat Sitigawa haar bruigom nog slechts éénmaal gezien had.

Terwijl Sitigawa en Aïssa zoo mooi beschilderd werden alsof ze houten poppetjes waren, en Ama de kleine Andi hielp, en Aroe Lipa buiten bij het steenen borstwerinkje uitkeek naar de vorstin, stond Andoe Baran nog altijd in de alabola en wachtte. Zij ook wilde de vorstin zien aankomen, en daartoe tilde ze met haar eene hand de vurige rood en bruine lap op die voor een der venstertjes hing; toen gleed een stroom van licht en zonneschijn, langs Andoe's smal en tenger oude vrouwefiguurtje, langs de donkerblauwe sarong die, naar de gewoonte van het land, haar in losse plooien omgaf, en zoo ver over den grond sleepte dat de kleine bloote voeten nauwelijks te zien kwamen; en het licht gleed langs haar andere hand waarmede ze de sarong vast hield, en nog een heel eind trok de zonneschijn verder in het geheimzinnig verlichte vertrek, dat wel scheen te dommelen in al die roode, oranje en groene afschijnsels van de lappen aan den muur. Die jolige streep zonnelicht kwam daar op eens zoo binnenvallen als de

heldere lach van een guitig kind zou doen midden in een ernstig gesprek van wijze mannen; en tegelijk met dien zonnestraal kwam kleine La Ballo de steile ladder af die de alabola met den zolder,[1)] zijn slaapplaats, verbond. Anders gléed hij er altijd af en stond dan met een plof op den grond, maar nu moest hij er wel af lóópen, want ook hij had zijn beste kleeren aan ter eere van 't bezoek. Over de korte witte broek, waaruit zijn bruine beenen tot boven de knie te zien kwamen, droeg hij een groen en zwart geruite sarong, die in allerlei grappig getrokken plooien, zoo bol als een pofbroek om zijn lenden heen zat. Hij had een wit jasje aan met zilveren knoopen, en de kleine bruine songko met het gouden randje zat kranig op zijn zwarte haren.

'Kom eens hier, La Ballo,' zeide Andoe zonder om te zien; ze wist wel wie daar de trapladder at gekomen was.

'Zie je de datoe al, Andoe?'

'Neen, kom hier, we zullen eens kijken wie haar het eerst ziet!'

Nu ging La Ballo dicht bij Andoe staan voor

1) De zolder van een Boegineesch huis is een soort van eerste verdieping, en niet meer dan een galerij, loopend rond de middelste palen die het dak dragen.
Noot v.d. S.

het kleine venster. O! o! wat kon je hier toch ver zien. In het verblindende middaglicht lagen de bergen daar hoog en trotsch; - het was of ze fluweelen kleeden droegen van een zacht lichtgroen, kleeden die langs de hellingen gespreid waren tot aan den top toe. Anderen waren weer donkerder, soms van een prachtig diepblauw, als een wolk haar schaduw er op wierp. In de diepe ravijnen hingen stille zachte tinten van paars en grijs, en heel héél ver gingen al maar bergtoppen omhoog, rijden ze zich aan elkaar tot een teer blauwe reeks, die als verdwaalde in de lichte schitterende lucht.

Vlak bij het huis strekte een groote mangaboom[1)] zijn donker groene bladerkroon uit, maar nu vingen al die blaadjes soms zulk een overvloedig licht dat ze wit leken.

'Ken je nu de namen al van de bergen?' vroeg Andoe.

La Ballo moest zich even bedenken. 'Die daar recht voor ons, met dien gekken top, is de berg Ara ...' - 'Ja, ja,' knikte Andoe; 'en verder?' Neen verder wist La Ballo het niet goed.

1) Boom van de familie der Terebinthen, met groote, sappige, verrukkelijk smakende vruchten. - De pistache of groene amandel, die men wel eens in suikerboonen vindt, behoort tot deze zelfde familie.

‘Daar in het Westen - waar dat begroeide dal is, zie je het? dat is de berg Pamassi; en zie je daar rechts dien lageren berg, net een slapende vrouw? die heet Walla, maar ze noemen hem ook wel eens “de Rustende Schoone”, omdat hij zoo op een vrouw lijkt.’

La Ballo zag het nu ook. Andoe Baran wees hem het voorhoofd, den rechten neus, den mond en de rustende kin. O, sprekend een groote, wondergroote reuzin, die daar rustig lag te slapen, terwijl de kleine wereld daar beneden haar niets meer aanging. Toen herinnerde hij zich dat hij Aroe Lipa wel eens had hooren spreken van den ‘Berg van God’.

‘Waar is die, Andoe, en waarom noemen ze hem zoo?’

‘O!’ zei Andoe met een glimlachje op haar mooi oud gezicht, ‘die is zóó ver, La Ballo, die kan je misschien alleen zien bij heel helder weer ... Ja, die is zóó hoog, de hoogste berg misschien van het land; zijn top reikt in de wolken, en de menschen zeggen dat men vandaar den hemel kan zien en spreken met God.’

‘Heeft iemand dat wel eens gedaan, Andoe?’ vroeg La Ballo, nieuwsgierig naar haar opziende.

‘Ik heb hooren vertellen van wel, La Ballo, maar ik weet niet zeker of het wel waar is.’

‘Maar ... Andoe, dat moeten toch wel heel

knappe menschen zijn die weleens met God gesproken hebben?'

'O ja, ja, dat moeten knappe menschen zijn, en goede ook denk ik, anders zou God niet met hen spreken.'

'En heel sterke ook, hé Andoe?'

'Ja, ja, dat denk ik óók, jongen, maar waarom zeg je dat zoo?'

'Wel, ze moeten immers heel heel hoog kunnen klimmen, Andoe, zeker wel dagen lang, en als ze moe worden dan moeten ze toch altijd maar doorloopen tot ze heelemaal boven komen ...'

'O, ja, je hebt gelijk, ze moeten zeker knap en verstandig, sterk en moedig zijn ...'

'En waar is hij dan toch, de "Berg van God"? Toe, Andoe, wijs hem mij nu?'

'Je kunt hem niet zien nu, maar hij is daar in 't Zuiden, daar ongeveer waar die witte wolk drijft, zie je 't niet, die wolk die is als een vogel?'

'Ja, ja!' zeide hij droomerig.... Had niet iemand hem eens verteld dat Deug Pabéle er was geweest? Maar eensklaps riep hij: 'O kijk eens, Andoe, daar komt de datoe! Ik heb haar het eerst gezien!'

Ja, daar kwam de stoet aan: nu nog een kleurig streepje beneden in het dal; straks zou zij weer uit het gezicht verdwijnen, daar liep

de weg om den berg heen; maar als ze dan weer te voorschijn kwam, kon zij binnen een paar minuten bij Aroe Lipa's huis zijn.

'Ga 't gauw vertellen,' zei Andoe, en liet het roode gordijntje vallen, zoodat de vroolijke zonnestraal weer daar buiten gesloten werd, en de alabola weer in het warme getemperde licht lag te dommelen.

La Ballo had in een oogenblik overal heen geroepen dat de datoe in aantocht was, en kort daarop vulde zich het familievertrek. Datona deftig in haar donker baadje, met de oude roodgouden knoopen tot onder het bruine spitse kinnetje gesloten; Ama in een wit jakje met lange mouwen tot op haar bruine handjes, en het zware zwarte haar in een dikke wrong achter tegen haar rond hoofd; de meisjes Sitigawa en Aïssa, als twee beschilderde poppetjes in heur lichtroode baadjes. - Kleine Andi in haar kleurige kleedij, en met haar vele kettingen en armbanden en gelukspenningen, trippelde binnen gevolgd door Inara, en beiden poogden door een der kleine vensters te zien: Andi moest er voor op de teenen gaan staan. Alle huishoorigen liepen toe, iedereen wilde de vorstin en haar gevolg zien aankomen; en zoo was in een oogwenk de palàdang vol vrouwen en mannen die op het erf van Aroe Lipa

werkten, en toen er op de palàdang geen plaats meer was, wachtten zij onder het huis, en de jonge weefsters en mandenvlechtstertjes zaten boven op zolder, of bleven in het vrouwenverblijf en gluurden door de kleine vensters.

Aroe Lipa stond beneden voor zijn huis en wachtte de vorstin af. Een gastheer in dit land, die weet hoe het hoort, wacht zijn gast daar af en geleidt hem dan aan de hand de trap op.

'De datoe komt!' zeide Andi's fijne stemmetje dat klonk als een fluitje.

'De datoe komt!' ging het door de alabola.

'De datoe komt!' fluisterden de bedienden.

En werkelijk, daar boog opeens de kleurige stoet den hoek van den weg om en alles kwam wiegelend, trappelend, soms dravend, den heuvel op waar Aroe Lipa's huis stond.

Zij waren allen te paard, behalve de vorstin die in een draagkoetsje zat, en de bedienden, de menschen van lageren rang, en een troep nieuwsgierige meeloopers, vuile halfnaakte mannen, en vrouwen in oude lappen gehuld, met lange, verward om het hoofd hangende haren, en vuile bruine gezichten. Zij vormden wèl een tegenstelling met den aardigen kleurigen stoet dien zij omringden en aangaapten!

Vooraan reden de lansdragers op hun kleine paardjes - een been strak in den beugel, het

andere hoog opgetrokken tegen den nek van het paard - zoodat hun donkere sarongs breed geplooid uitstonden. Ze droegen de lange lansen schuin tegen de rechterzijde gedrukt. Dat was de voorhoede. Dan kwam het draagkoetsje van de vorstin, door middel van twee bamboestokken op de schouders van vier dragers getorst. Het leek precies een klein huisje met venstertjes, waardoor men het zwartfluweelen baadje der vorstin en een paar fonkelende gouden sieraden zag heenschemeren. Dat koetsje werd omgeven door de hofdames, oude vrouwtjes die de geheele reis moesten loopen, en de teekenen van waardigheid der vorstin droegen: de gouden sirihdoos[1)], den koperen spuwbak, het koperen waterketeltje waarmede men straks de voeten der vorstin zou besprenkelen als zij Aroe Lipa's huis binnentrad. Achter de lansdragers, de draagkoets der vorstin en haar hofdames, kwamen de kleurig opgetuigde paardjes van het gevolg. Op ieder paardje lagen drie of vier

1) Sirih is het blad van een klimplant uit de familie der Peperachtigen. Met wat kalk en wat verhard sap van een andere plant (gambir) wordt het tot een pruim gemaakt, wier sap een verkwikkenden invloed schijnt te hebben. Aan de lippen en het speeksel geeft de sirihpruim een bloedroode kleur. En het sirihpruimen maakt voor beschaafde Inlanders den *spuwbak* onvermijdelijk.

of zes vuurroode kussens, en daarop zaten de tengere, slanke vrouwen van de hofhouding. Heel hoog troonden ze daar, al naarmate haar afkomst; want hoe meer kussens zij onder zich hadden, des te voornamer waren zij; en zij droegen allen lichtgekleurde baadjes en bontzijden sjaaltjes die om schouders of hoofd wapperden. Iedere vrouw beschermde zich tegen de zon met een klein vuurrood of hardgeel scherm; van uit de verte gezien leken het wel kleine gekleurde paddestoelen. Dat alles reed achter elkaar aan, zooals men dat op de smalle bergpaden wel genoodzaakt is te doen, en het vormde dus een landen bontkleurigen stoet, die daar door het van zonlicht doordrenkte lichte en fijne berglandschap naar Aroe Lipa's huis trok.

Maar vlak bij de woning, daar waar het pad opeens steil naar boven ging, hield de voorhoede even stil; de dragers zetten het draagkoetsje neer, ook het gevolg vertraagde even zijn gang, zoodat de roode en gele parasolletjes als gekleurde ballonnetjes schenen te zweven daar beneden tusschen het groen; en nu stapte de vorstin uit haar koetsje. Dadelijk schoot een der volgelingen, die achteraan had gereden en nu van zijn paard gestegen was, naar voren, hurkte bij de vorstin neer, en hief haar, alsof ze een

teer klein poppetje was, op zijn schouder. Dan steeg hij langzaam met zijn koningin het steile pad op. O! hoe hoog zat zij nu, nog hooger dan al de anderen die achter haar aankwamen op de kleine paarden. Kaarsrecht zat zij daar in haar nauwsluitend zwart fluweel kleedje met de fonkelende gouden knoopen; met haar rechterhand hield zij de zijden patola omhoog, een soort sjaal, wit en rose gekleurd, die zij over hoofd en schouders droeg om zich tegen de zonnestralen te beschutten. De drie oude vrouwtjes, de draagsters van sirihdoos, spuwbak en waterketel, bleven vlak bij haar; en toen zij zoo wat op het hoogste punt van den weg gekomen waren, renden al de paardjes, beladen met de roode kussens en de dames van de hofhouding, eveneens het steile pad op. Eindelijk, eindelijk waren ze er dan! Er kwam leven en beweging in Aroe Lipa's huis; hij zelf ontving zijn hooge gast beneden aan de trap, waar de drager haar voorzichtig, als ware zij van porcelein, op den grond zette. De keteldraagster deed dadelijk haar plicht, en sprenkelde een paar druppels water over de voeten der vorstin, die bijna niet zichtbaar waren onder de lange donkerblauwe zijden sarong; toen bood Aroe Lipa haar de hand, en samen gingen zij de trap op. De vrouwtjes waren afgestegen; de rood gedekte paardjes verspreid-

den zich over het erf en begonnen dadelijk tusschen het geboomte te grazen; de roode en gele parasolletjes werden dicht gevouwen, en alles ging daarop langzaam naar boven, met den slependen ingehouden tred der Oosterlingen.

Datona en Ama wachtten de vorstin op in de palàdang, die tot achteraan toe gevuld was met nieuwsgierige bedienden. Van uit alle venstertjes en openingen keken bruine gezichten - meest die van de jonge weefstertjes die op zolder gebleven waren; alles zag toe hoe Aroe Lipa de vorstin de trap op geleidde, hoe Datona en Ama haar met eerbiedigen Oosterschen groet ontvingen. Maar al die statige deftigheid verhinderde toch niet dat het arme vuile volk, de nieuwsgierige meeloopers, achter de vorstin en haar volgelingen opdrongen, de trap op gingen, de palàdang vulden, en met hun bruine gezichten en naakte bovenlijven het licht bijna verhinderden binnen te dringen in de alabola. Honderden gretig kijkende donkere oogen glinsterden door de openingen der bamboe-omwanding naar binnen; maar er was dan ook heel wat te zien! - O! het was mooi, al die statige slanke figuurtjes der vrouwen, schitterend van bonte steenen en goudwerken om hoofd en hals; al die mannen met hun voorname stille gebaren; al die kleurige mooi

gemaakte kindertjes, overgoten door het vreemd gedempte zonnige licht der alabola, behangen met de roode en groene lappen.

Onder den rooden baldakijn met de zilveren franjes nam de vorstin, met gekruiste beenen, op het haar aangewezen matje plaats. Dicht bij haar zetten zich de drie oude vrouwtjes, de sirihdoos-, de spuwbak-, en de waterketeldraagster; - en de sirihdoosdraagster schoof dadelijk tot vlak bij de vorstin en hield eerbiedig haar de gouden doos voor waaruit deze met haar magere bruine vingers een tabakspruim[1)] nam en in haar mond stak. De andere hofdame zette nu den sierlijken spuwbak, die wel een groote koperen omgevouwen bloemkelk geleek, naast haar. Al de andere vrouwen van het gevolg zetten zich zachtjes, met een even hoorbaar kraken der zijden sarongs, naast en achter de vorstin, zelf zoekend haar plaatsje naar rang en stand, zoodat zich nu een rij van bruine vrouwtjes vormde bijna allen op elkaar lijkend - met die beschilderde voorhoofden, die roodgeverfde lippen, en die groote oogen, donker als de sterrenlooze nacht. Achter de

1) De sirihpruim wordt geregeld afgewisseld met de tabakspruim. In de sirihdoos zijn afdeelingen voor de verschillende benoodigheden: sirihblaren, kalk, gambir; en ook voor fijngesneden tabak.

vrouwen van 't gevolg zetten zich de mannen neder, voor zoover ze door rang en geboorte daar het recht toe hadden. Vlak tegenover de vorstin en haar hofhouding namen nu ook Aroe Lipa en Ama en Datona plaats, eveneens met de beenen onder de zijden sarongs gekruist; en als aan den overkant van een rivier, sloot zich alles wat bij Aroe Lipa hoorde - Sitigawa en Aïssa, familieleden en huishoorigen - bij hen aan, ging naast of achter hen zitten. Voor kleine Andi en La Ballo kwam het er nog niet op aan waar zij zaten, want ze waren nog maar kinderen die weinig aanspraak konden maken op een plaats, maar toch zorgden ze wel dat ze goed konden zien, hoor! - Vlak achter de mooie Sitigawa die met haar poppengezichtje de vorstin telkens nieuwgierig opnam, zat Andi met Inara. Zij kon juist, tusschen haar grootmoeder en zuster door, al het moois zien. La Ballo had zich een plaatsje verzekerd vlak achter Aroe Lipa.

Hoe voornaam was Aroe Lipa! - De slanke bruine handen lagen samengevouwen in den schoot, en leken bijna blank op het zwart en goud van de sarong. Hij droeg een zwart jasje, gesloten tot onder de kin met oud zilveren knoopen. De oogen hield hij neergeslagen, de lange wimpers lagen langs den scherpen ha-

viksneus; maar als hij ze opsloeg om met de vorstin te spreken, schitterde er iets in de sombere oogappels, als zat er binnenin een diamantje, evenals op den top van de zwarte songko, die met een smal goud randje zijn donker voorhoofd omknelde.

Het was heel stil toen Aroe Lipa begon te spreken. Zelfs de oude hofdametjes, die bijna altijd met elkaar zaten te fluisteren, of te kakelen als kippen die naar wurmpjes zoeken, hielden zich stil; en al de donkere hoofden en bruine gezichten van de neergehurkte menschen, waar het zachte warme licht koozend over heen gleed, luisterden aandachtig.

'Wij allen,' zeide Aroe Lipa, 'ik de man die uw voeten kus, en mijn moeder de Datona en mijn vrouw Ama, zijn zeer verblijd dat de groote vorstin ons nederig huis wil bezoeken. Wij hopen dat zij hier uit zal rusten zoolang het haar belieft.'

'Gaarne wil ik hier uitrusten,' antwoordde de vorstin; 'ik ben dankbaar dat ik op mijn langen weg het huis van Aroe Lipa vond, waar ik zoo gastvrij ontvangen word. Als Aroe Lipa en zijn gevolg eens in mijn land komt zal hij, hoop ik, het huis waar de vorstin woont niet voorbij gaan, en evenals ik zijn moede leden daar rust geven.'

Iedereen, tot het armste mensch toe, dat bij de deur van de palàdang stond te luisteren, wist dat dit maar een paar beleefdheidszinnetjes waren, waarmee ieder gesprek behoort begonnen te worden. Straks zou het eigenlijke gesprek aanvangen; maar vóór dat gebeurde gaf de oude Datona vlug een wenk met haar hoofd aan de achter haar zittende onderhoorigen. Andoe Baran, die daar tegen een paal geleund zat, stond op, en daarop verschenen, door de deur van het andere vertrek, Bolo en Isa, gevolgd door nog drie andere meisjes en een paar kleine jongens, netjes gekleed, ieder dragende een schaaltje of koperen blad of theeketeltje. Bolo ging voorop, hurkte bij de vorstin neer en hief naar inlandsch gebruik met de linkerhand den elleboog van den rechterarm op; zóó bood zij de gast het blad met koekjes aan, kleine vingerhoedvormige bruine gebakjes met lichte puntjes er op. Dat waren rijstkoekjes. Isa volgde met een blad vol witte krakelingen, een luchtig gebak van eiwit; de andere meisjes boden zoete balletjes aan, geel als de kleur van een eidooier, ‘dodoro’ en ‘beppa-beppa’; en de jongens schonken thee in de donkere klapperdoppen, die als kopjes dienst deden. Het duurde alles heel lang, want het ging met de plechtige statigheid van het Oosten. Al de hofdames

namen ‘beppa-beppa’, en de familie van Aroe Lipa moest ook bediend worden.

Andi had bijna geen geduld; het duurde ook zoo lang eer Andoe Barans heerlijke koekjes haar kant uitkwamen! en ze kneep van drift het magere armpje van Inara zoo, dat deze het haast uitschreeuwde. ‘Houd je maar stil,’ fluisterde Andi, die wel wist dat ze haar pijn had gedaan, ‘straks krijg je van mijn koekjes;’ en werkelijk, toen de meisjes met al de lekkernijen naderden, en Datona de kleine Andi de bruine en gele en witte koekjes toestopte, gooide Andi, met het gebaar van een klein bedorven meesteresje, Inara's schoot vol koekjes. Inara begon er bedeesd aan te knabbelen. Heel erg durfde ze niet, want ze wist wel dat Andi een plaag was, die ze straks misschien weer weg zou nemen. Dat deed Andi dan ook; telkens grepen haar bruine handjes weer naar de koekjes; maar toen Inara haar stil liet begaan, vond zij het niet aardig meer en begon rustig van haar eigen gebak te eten.

Bij de groote menschen gingen de koperen en zilveren sirihdoozen weer rond en de koperen spuwbakken; en nu iedereen voorzien was begon de vorstin weer te spreken.

‘Aroe Lipa,’ zeide ze, ‘Aroe Lipa weet zeker wel waarom ik deze groote reis doe van wel vijf dagen?’

‘Misschien is mij de reden bekend,’ antwoordde Aroe Lipa met de gebruikelijke omzichtigheid, die in het Oosten dikwijls als beleefdheid geldt; en hij richtte zijn donkere oogen op de vorstin.

Er speelde een bittere trek om den mond van de ‘datoe’. Zij begon al oud te worden, dat zag men aan de ietwat ingevallen wangen. Toch hadden haar oogen een diepen donkeren gloed, en haar kunstig opgemaakt haar was even zwart als het zwart fluweelen baadje dat zij droeg. Zij wenkte even met de hand, zoodat de rijk met gouden knoopen bezette mouw te zien kwam, en zeide:

‘Zeker zal het Aroe Lipa bekend zijn hoe mijn land tegenwoordig bestolen wordt. Wie is er nog veilig? - Luister, Aroe Lipa, wat er in den tijd van drie weken gebeurd is:

La Banno, een landbouwer die een half uur gaans van mij woont, had vier buffels op stal. Op zekeren nacht werd hem er een van ontstolen, en om nu de anderen in veiligheid te brengen, liet hij ze door zijn zoon Lewa naar een vriend brengen die in Madàlle woonde. Op weg daarheen werd de jonge Lewa 's nachts aangevallen door drie roovers, die hem half dood sloegen en met de drie buffels verder gingen. Nu is La Banno dus al zijn vee kwijt,

en zijn zoon heeft een verlamden arm en is bijna tot niets meer in staat.

Imalo, een Makassaar, die drie schoone en groote geiten had en twee paarden, hebben zij alles ontroofd toen hij op een dag naar de markt was; - toen hij thuis kwam was ook de heele stalbedekking van nipablaren, die hij juist vernieuwd had, weggenomen.

La Botjo, die een zak duiten moest brengen naar Ben Hasin, den Arabier in Nepolo, is in den laten avond ook door drie of vier menschen aangevallen, vlak bij het bosch van Mada. Den morgen daarop is hij door landbouwers gevonden met wel vier lanssteken in de borst, en stervende.

Dit zijn vier gevallen - drie diefstallen en één moord in drie weken tijds, Aroe Lipa!'

Hier zweeg de vorstin even, en scherp zag zij Aroe Lipa aan, die zijn oogen strak gericht hield op de smalle bruine handen in zijn schoot. Hij begreep wel waarom de vorstin op dien bijtenden, hoogen toon tot hem sprak, waarom zij hem dit alles vertelde; o! hij begreep wel dat zijn ongelukkige broeder, de roover, van dit alles beschuldigd werd..... Het trilde licht onder zijn neergeslagen oogleden, zijn hand beefde even.

Op nog heftiger toon ging de vorstin voort

‘Aroe Lipa zal wel weten waarom ik dit alles vertel: hoe mijn land wordt gemaakt tot een rijstpot met een gat in den bodem, zoodat alles wat er voor goeds in komt weer verloren gaat, evenals ook de rijst uit zulk een pot zou vallen; zoodat ik mij voel als omgeven door de geopende muilen van een schaar krokodillen die mij verslinden willen; alle geluk en welvaart zullen op den duur weg vluchten uit deze streken! Aroe Lipa zal wel weten wien ik de schuld van dit alles geef, wie zijn menschen het land in zendt om te stelen en te rooven en ons ongelukkig te maken; want dit alles is zoo gekomen, Aroe Lipa, sedert uw broeder in de bergen voortvluchtig is.... uw broeder Deng Pabéle!’

‘Deng Pabéle!’ Het was of er een schok door de groote alabola ging, of er een snelle ademtocht over al die hoofden vlood, of er iets geflikkerd had, zooals een zwaard even kan glanzen in een zonnestraal; ... die naam, die naam dien niemand durfde fluisteren in het huis van Aroe Lipa of daarbuiten, was hier zoo maar, zonder omslag, uitgesproken door de scherpe stem der vorstin. ‘Deng Pabéle!’ en een gemompel ging door de zaal, en de bevende stem van Datona zeide heftig en afkeurend. ‘O, lé, lé.... wat durft de vorstin toch zeggen!’ Ama keek

met groote oogen naar de vorstin, en zelfs Sitigawa's en Aïssa's beschilderde gezichtjes kregen een uitdrukking van angst. Maar achter Aroe Lipa schitterden twee oogen als diepe donkere watertjes de ‘datoe’ tegen. Het waren de oogen van La Ballo. Deng Pabéle! zijn vaders naam! - Wàt hij eigenlijk voelde nu daar die naam zoo door de zaal klonk, wist hij zelf niet; was 't vreugde, was 't haat, was 't nieuwsgierigheid dien vader te kennen, hèm, den geheimzinnigen grooten roover? Maar stil! daar begon Aroe Lipa te spreken.

Zijn stem klonk ontroerd, maar toch beslist, toen hij de vorstin met diepen fonkelenden blik aanzag en zeide:

‘Ja, ik weet het. Mij vertelt U dit alles omdat Deng Pabéle mijn broeder is, omdat iedereen verwacht dat ik zijn schuilplaats zal weten. Maar hij is mijn broeder, en juist dáárom weet ik die schuilplaats niet. Mij vertelt U dit, opdat ik hem zou gaan zoeken en hem uitleveren aan het Hollandsche Gouvernement, waarheen U nu gaat om U te beklagen.... Maar hij is mijn broeder en dáárom juist kan ik hem niet gaan zoeken. Zoolang ik niet weet waar hij is, ga ik hem niet halen. Mocht ik hem ooit vinden en moeten uitleveren, welnu, dan zal ik het doen, - want hij brengt onheil over het land en over ons

allen hier... Ik zal het doen... maar ik, Aroe Lipa, blijf dan geen ‘aroe’ meer,[1] vorstin! Ik zal niet meer rustig op mijn plaats kunnen blijven als ik hem verraden heb... want hij is mijn broeder....’

Toen Aroe Lipa al deze woorden op zijn kalme manier gesproken had, was er groote stilte in de alabola, en La Ballo schoof heel heel dicht naar zijn oom toe; het was of hij hem moest aanraken, hem even moest liefkoozen, want hij voelde wel dat het woorden van beteekenis waren geweest, en dat ze ook op hem, La Ballo, groote betrekking hadden. Fier sloeg zijn hartje opeens voor zijn oom, en hij strekte zijn hand naar hem uit; daar stiet hij tegen iets dat onder de zijden sarong van Aroe Lipa verborgen was - het was de gouden kris; en stil nu, hield hij het ivoren, hard aanvoelende gevest in zijn kleine hand gedrukt.

Andoe Baran had dit onaangename oogenblik te baat genomen om weer koekjes en thee te laten aanbieden, en evenals daar straks gingen Bolo en Isa en de anderen weer rond met de zilveren schalen en de theepotjes.

1) Ik vermoed dat ‘aroe’ de titel is dien hij als ‘leenman’ draagt.

De vorstin dronk even, alsof ze nadacht over hetgeen Aroe Lipa zooeven gezegd had; toen gaf ze de nog half gevulde klapperdop aan een der oude vrouwtjes achter haar, die er volgens landsgebruik even van nipte en daarna het overige door de breede reten van den bamboevloer heen gooide, - 't zelfde wat de anderen met de uitgekauwde sirihpruimpjes deden, die dan onder het huis terecht kwamen.

'Van Aroe Lipa is dus weinig hulp te verwachten,' sprak de vorstin koud en hoog.

'Integendeel,' hernam Aroe Lipa; 'er is geen onderdaan die zooveel voor het geluk des lands zou willen doen als ik; ik heb immers gezegd dat ik mij zelf zal opofferen als het moet. Als het mòèt - als degeen dien gij zoekt in mijn handen komt, zal ik hem uitleveren, maar ik zòèk hem niet.'

En Datona, die haar zoon vereerde, zeide opeens met iets van het gezag dat zij in huis had en nu niet langer verborgen kon houden:

'De vorstin moet bedenken dat Aroe Lipa een *edelman* is, dat zijn grootvader de vorst was van 'Bezuiden het meer'; - zoo iemand verraadt zijn broeder niet.'

Nauwelijks had zij dit gezegd, of er werd een snelle vijandige blik gewisseld tusschen de twee oude vrouwen: de Datona wier familie eenmaal

verslagen was, de vorstin wier bloedverwanten hadden gezegevierd en de overwonnenen hadden uitgezogen en gekneveld.

Onrustig klopte La Ballo's hartje. Hij begreep nu alles, maar toch.... Wist Aroe Lipa werkelijk niet waar Deng Pabéle was, hier in den omtrek, of op dien hoogen berg, den Berg van God? Hij zag zijn oom aan, maar het sombere gezicht van den Oosterling, met den gebogen neus en de donkere oogen, bleef hem een raadsel.

. . . . . .

Nadat de vorstin eindelijk het sein tot vertrek had gegeven, en zij en haar gevolg met even groote praal als straks de trap afgedaald was; nadat de paardjes weer bestegen en de kleurige stoet met de roode kussens en bonte zonneschermen den berg afgedaald en uit het gezicht verdwenen was, - zaten Aroe Lipa en La Ballo bij de steenen borstwering voor aan het erf, en keken naar het dalende avondlicht, want de dag liep ten einde.

De djoerwarboom die hoog boven hen zijn loover tegen de lucht stak, had duizenden gele bloesems laten vallen en als een licht kleed om zijn voet gespreid. Langzaam begon het avonddonker den hemel te dekken, maar boven de hooge opkartelende bergen stond de lucht wijd uit in gouden lichtschijn van de ondergaande

zon. De bergen lagen daar zoo mooi en rustig in een effen grijze tint, want alle kleurtjes van bosch en tuin en huisjes waren nu op dit uur voor het oog verdwenen; duidelijker dan ooit lag daar, reusachtig groot, ‘de Rustende Schoone’, waar Andoe Baran dezen middag La Ballo opmerkzaam op had gemaakt. Ja, zij sliep - en zij zou zeker altijd blijven slapen; en hoeveel jaren, hoeveel eeuwen had zij niet altijd maar rustig doorgeslapen, in het blanke morgenlicht, in den witten maneschijn, of met het prachtige goud van de dalende zon achter haar kalm gezicht? En hoeveel was er niet gebeurd in dit bergland, terwijl zij sliep? Oorlog en vrede was er geweest, krijgsgeschreeuw en vroolijke bruiloftsliederen hadden in de dalen weerklonken, heele geslachten waren geboren en te niet gegaan, - maar zij sliep, sliep altijd maar door, hoog en groot boven de kleine wereld; en soms, zooals nu, als het avondlicht de vormen scherper afteekende, was het of er een bijna onmerkbare glimlach om haar fijnen gesloten mond lag - een glimlach die zeide: ‘Menschen daar beneden, wat woelt en wroet ge toch? Weest toch rustig, alles komt toch zooals het komen moet, zooals God het wil!’

Maar in het donkere bergengrijs begonnen nu overal lichtjes te pinken: de vuurtjes die de

bergbewoners ontstaken om de wilde zwijnen te verjagen, en dit was het waarop La Ballo altijd wachtte. Kijk, daar recht uit! en ginds en heel verder rechts kwamen zij te voorschijn. Hij wees ze aan Aroe Lipa, die zijn blik gericht had op het wijde dal links waar de rivier nog hier en daar zichtbaar was als blinkende stukjes spiegelglas, die stil in het donkere reeds kleurlooze gras lagen.

'Ja, ja,' zeide Aroe Lipa, 'wij gaan ook weer eens naar boven om de varkens te schieten.'

'Hé ja!' juichte La Ballo; 'mag ik dan mee, Oom? en mag ik nu ook eens mee als u op de hertenjacht gaat?'

'Jawel,' zeide Aroe Lipa, 'misschien ga ik al gauw en dan mag je mee.'

De hertenjacht leek La Ballo veel mooier toe dan het vangen van wilde zwijnen, want men moest er goed voor kunnen paardrijden, en dáár was het La Ballo eigenlijk om te doen. Medelijden met de beesten die doodgeschoten of -gestoken worden, kende hij niet, en hoe zou zoo'n kleine Boeginees dat ook ooit leeren kunnen? Toch was hij niet wreed en hield hij veel van Andi's kleine hertjes bijvoorbeeld, en van de geiten en paarden op Aroe Lipa's erf. Maar o! zoo'n hertenjacht was iets prachtigs! Je dreef ze in een bosch, je achterhaalde ze te

paard, je sloeg de lasso[1)] om hun prachtig gehoornde koppen, en je doorboorde ze met de lans.... Van de lans gingen zijn gedachten opeens weer naar Aroe Lipa's gouden kris, en hij vroeg nogmaals wat hij al zoo vele malen gevraagd had: ‘Toe, Oom, laat u mij de kris nog eens zien?’

Toen, gezeten op den lagen steenen muur, bracht Aroe Lipa, even glimlachend, het schitterende wapen van onder zijn sarong te voorschijn; hij maakte den haak los van den gordel dien hij om zijn middel droeg, en liet La Ballo de kris zien, het kostelijke oude familiestuk. De rechte, min of meer spits toeloopende scheede was geheel overdekt met zuiver bladgoud, waarin de goudsmid, zeker een der echte Boegineesche kunstenaars op dit gebied, prachtige weelderige bloemen en bladeren had gedreven; tot onderaan toe, daar waar een deftige effen gouden band de scheede afsloot, was ze bedekt met die luchtige, zich dooreen slingerende en rank opgaande bloemfiguren. Boven aan de scheede was de ‘djonga’, een schuin afgesneden stuk hout

1) Lasso, lange leeren riem, die met groote behendigheid als een strik om den hals der dieren geworpen wordt.

van den tjenranjaboom[1)] en daarboven uit stak het mooie gevest van echt olifantstand. Ook hierin waren de fijnste figuren gekorven, losse krullen en bladeren, tot een geregeld en telkens terugkeerend ornament samen gevoegd. Wie weet hoeveel uren en dagen en jaren hierover gewerkt was geworden, hoelang over dit kunstwerk een hoofd gebogen was geweest, waarin al die mooie figuren eerst bedacht waren om ze later met fijne voorzichtige handen uit te werken, voor goed neer te leggen in het goud, in het elpenbeen, niet alleen met groote kunstvaardigheid maar ook met onuitputtelijk geduld. En hoe oud was de kris niet! Hoe lang geleden moest de kunstenaar geleefd hebben die dit gemaakt had! Hij lag natuurlijk reeds jaren, ja zeker reeds een eeuw onder de koele aarde, en was vergeten bij de menschen; maar het werk van zijn handen was blijven bestaan!

Aroe Lipa vatte het gevest aan. Dit was het oogenblik waar La Ballo op wachtte. Hij vond het altijd zoo prachtig als het blanke lemmet te voorschijn kwam, hij wachtte er altijd in spanning op. Kloek trok Aroe Lipa opeens het wapen er uit, en in het onzekere avondlicht leek het of een slang van staal zich kronkelde

1) Hier laten mijn boeken over de Indische flora mij in den steek.

t.o. 68

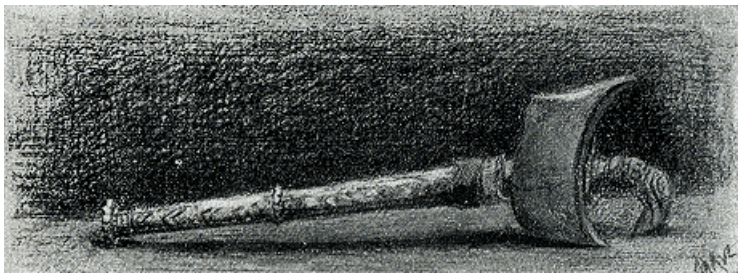

De gouden Kris.

in de hand van zijn meester, een slang die op eens versteend was en werd vastgehouden door Aroe Lipa. Met negen zacht golvende bochten liep de kris uit in een scherpe punt, en zelfs ook hier op het grijze staal van het lemmet waren figuren gedreven: ze deden denken aan kleine rookwolken die door den wind opgedreven worden. In Arabië en Voor-Indië[1] namelijk, hebben de zacht zwevende rookwolkjes, die aan de lange pijpen ontstegen, menig kunstenaar op het denkbeeld gebracht, de aardige grillige vormen dier wolkjes na te bootsen. Andere landslieden namen dit weer over, en zoo is dit fijne kronkelende figuur een geliefkoosde versiering geworden, zelfs op het staal der krissen.[2]

La Ballo had even gerild toen het grijze lemmet te voorschijn kwam; zijn oogen glinsterden, en toen Aroe Lipa kalm zijn wapen weer in de gouden scheede stak, vroeg hij.

'De kris is heel oud, hè Oom?'

'Ouder dan jij en ik, ouder dan de Datona, La Ballo!' antwoordde zijn oom.

La Ballo dacht weer aan het verhaal dat Andoe Baran hem gedaan had van deze kris,

1) Het meest westelijke der twee reusachtige, in den Indischen Oceaan uitstekende schiereilanden van Azië.
2) Dikwijls ook ontstaan deze grillige figuren vanzelf, als het staal der kris gehard wordt. Noot v.d. S.

daarom vroeg hij: ‘Kunt u er veel over vertellen, Oom?’

‘Ik geloof wel dat ik er veel van zou kunnen vertellen, jongen,’ zeide Aroe Lipa nadenkend; ‘te veel voor jou om naar te luisteren.’

Dat kon La Ballo niet gelooven! Hij wilde altijd luisteren naar geschiedenissen van vroeger.

‘De sage gaat,’ zeide Aroe Lipa, ‘dat deze kris eenmaal aan een groot vorst heeft behoord.’

‘De vorst van “de landen bezuiden het meer?” viel La Ballo zijn oom vragend in de rede.

‘Aan dien heeft hij ook behoord, maar ik meen een ander vorst, die lang geleden leefde. Hij had de kris zoo lief dat hij bepaald had dat bij zijn sterven zijn wapen met hem begraven zou worden. Toen hij nu stierf, begroeven zij de kris met hem, doch toen zijn kinderen den volgenden dag bij het graf kwamen, wat zagen zij daar liggen naast den kembodjaboom?...[1)] de gouden kris! Zij begrepen in 't geheel niet hoe de kris weer boven de aarde gekomen was, en besloten haar weer bij hun vader te leggen.

1) Kembodjaboomen vindt men op alle Indische begraafplaatsen, waarschijnlijk omdat zij hun witte bloemen laten vallen en daarmede de graven als bedekken. Noot v.d. S. (De kembodja behoort tot dezelfde familie als onze maagdepalm en de bekende oleander. De bloemen hebben een sterken geur.)

Dit gebeurde; de aarde werd los gemaakt, en de gouden kris werd naast den dooden vorst neergelegd.[1)] Toen de kinderen nu den daarop volgenden dag weder het graf bezochten, zagen ze tot hun verbazing weer de kris daar liggen, juist op dezelfde plek, onder den kembodjaboom; en even als den vorigen dag begroeven zij de kris. Nu, dachten zij, zou de kris toch wel onder de aarde blijven, maar ook den derden en den vierden dag vonden zij de gouden kris terug onder den boom. Toen namen zij haar eindelijk mede naar huis, en de zoon droeg haar als een erfstuk van zijn vader.

Zoo zie je, La Ballo, de kris wilde niet begraven worden.'

'Zou het heusch waar zijn?' vroeg La Ballo.

'De boeken zeggen het,' antwoordde Aroe Lipa even lachend; 'vraag het nog maar eens aan Andoe Baran als je het niet gelooft. Kijk, de zon is bijna weg, La Ballo, laten we naar binnen gaan.'

Aroe Lipa had de kris weer onder zijn sarong geborgen, maar La Ballo bleef nog even zitten op den grooten ronden steen bij den ingang van het muurtje, en dacht na over het

1) De Inlanders leggen hun dooden niet in een kist; het lijk wordt zóó in doeken gehuld in een vrij ondiepen kuil gelegd.

wonderlijke verhaal van de kris. Boven de donkere bijna inktblauwe bergen, verglom het laatste zonnegoud tot een breede streep, en plotseling trok een zwerm vleermuizen, met haar puntige duivelachtige vlerken, als sombere zwarte vogels, daar geluidloos voorbij. Die gingen als iederen avond eten zoeken: hun nachtleven begon. La Ballo keek ze lang na. Ze trokken het dal over en zweefden naar het Zuiden, waar hij wist dat de hooge berg ergens zijn top in de wolken verhief - de Berg van God, waar misschien Deng Pabéle rondzwierf!...

Maar het werd donker, zelfs de Rustende Schoone verloor haar vorm in de avondnevelen. Juist toen La Ballo naar binnen wilde gaan hoorde hij een lichten kreet, een vochtig iets drukte zich tegen zijn hand. Het was een van Andi's kleine hertjes, dat zijn neus tegen hem aanwreef. Hij nam het kleine ranke dier op in zijn armen, en met het fijne reeënkopje tegen zich aan ging hij de woning binnen.

Aroe Lipa was de steile trap van het huis opgegaan, en toen hij boven was liet hij dadelijk de zes stokken uit de pelèn ontsteken, die een vreemd onzeker licht door het proote vertrek verspreidden, dat tooverachtig langs den muur en den grond flikkerde. Er stonden altijd zes stokken in de pelèn - een soort kandelaar

van gedreven koper - omdat Aroe Lipa een rijk mensch was. Bij de armeren stond er één stokje in den kandelaar, en die was dan meest van hout; soms ook wel bezaten de menschen niet eens zoo'n houten kandelaar, en werden de stokjes maar tusschen de spleten der bamboezen omwanding gestoken. Dat was hier niet noodig; in den mooien koperen kandelaar, waar boven in zes gaatjes waren, stak in ieder gaatje een met was bestreken stokje. Waaiervormig stonden ze uit, en hun vlammetjes beefden en flikkerden, en deden zachte glansjes glijden langs het aardige oude gezicht van Andoe Baran, die ze aanstak.

Straks, als ze opgebrand waren, zouden ze vervangen worden door nieuwe, die in een bundeltje naast den kandelaar lagen. 't Was meest het werk der oude vrouwtjes de ‘pelèn’ te voorzien; ja zelfs des nachts, terwijl de anderen sliepen, waakte altijd een der oude dienaressen bij de brandende wasstokjes.

‘Ik wil morgen de bergen in, Andoe,’ zeide Aroe Lipa. ‘Misschien blijf ik een poosje weg. Ik ga naar het landhuis en op de hertenjacht.’

Andoe Baran richtte even haar levendige donkere oogen op haar meester, en terwijl ze den zesden wasstok ontstak zeide ze beslist:

‘Morgen kan Aroe Lipa niet gaan.’

Aroe Lipa zag haar vragend aan.

‘Het is morgen immers marktdag,’ zeide Andoe. ‘Heeft de Heer daar niet aan gedacht?’

Het was niet omdat Aroe Lipa iets te maken had met de markt, die om de vijf dagen vlak bij zijn huis aan den voet van den heuvel gehouden werd, maar omdat niemand ooit een reis, hoe klein ook, zou ondernemen op zulk een dag, tenzij het juist ware om naar die markt te gaan. De marktdag is een ongeluksdag voor menschen die iets ondernemen willen dat buiten die markt omgaat.

Ach, dat was nu werkelijk een teleurstelling voor Aroe Lipa! Hij had na het bezoek der vorstin, terwijl hij met den kleinen La Ballo naar de bergen had zitten kijken, zoo'n onuitsprekelijk verlangen gekregen om weg te gaan, al was het maar voor een paar dagen, om daar boven te zwerven in de wilde natuur, om de varkens te strikken, om de groote roodbruine roofvogels te schieten, om in de lagere bosschen de herten te jagen. Iets, iets moest hij doen, want het was ontegenzeggelijk waar, ook in Aroe Lipa bruiste het vurige onstuimige bloed zijner voorvaderen, die òf het volk voor zich hadden laten kruipen, òf, wilde jagers die ze waren, geroofd hadden en geplunderd. Als

hij dat weer in zich voelde gisten en woelen, als hij bang werd van zich zelf, als hij, gelijk zooeven toen de vorstin van Soeloeng hem zoo scherp toesprak, zich gevoelde als een gebonden reus, dan was het maar het best dat hij zijn eenzaam landhuis opzocht, dat hij afleiding vond in de jacht of in lange tochten te paard. Zóó alleen kon hij zijn kalmte herwinnen. Nu dadelijk had hij willen gaan, en zie, nu moest hij nog een dag wachten! Want het was waar: morgen was het ‘pasardag!’

Andoe Baran zag wel de teleurstelling. O, ze kende hem immers zoo goed, ze wist wel waarom hij uu weer weg wilde, waarom hij troost ging zoeken in de eenzaamheid; en ze zeide nog eens zacht:

‘Heer, het is een slechte dag morgen; ga overmorgen dan is het juist de twintigste van de maand Saban.[1)] Alles zal u gelukken, Heer, wat ge dan onderneemt.’

En Datona en Ama, die juist binnenkwamen en van het plan hoorden, vielen de oude vrouw bij.

‘Je zoudt geen enkel hert in de lasso krijgen,’ zeide Datona hoofdschuddend; en Ama voegde er bij dat het schande zou zijn als Aroe Lipa

1) Indien ik mij niet vergis, valt deze datum in 't begin van onze maand Maart.

zoo roekeloos was! Wist hij dan niet meer hoe La Mallo, de man van Isoera, op een marktdag ter jacht uitgetogen, door het gewei van een groot hert door het hart gestoken werd? Ja, dat was gebeurd!

'Er zijn menschen,' zeide Datona, 'die aan God noch gebod gelooven, en dezulken moeten het maar voor zich zelf weten! La Mallo, de man van Isoera, bereed ook een paard met een kruintje op het voorhoofd - dat brengt altijd ongeluk aan; en bovendien had zijn vrouw den vorigen nacht gedroomd dat de hemel naar beneden viel - een droom die altijd iets heel akeligs voorspelt. Neen, La Mallo had het verdiend!.... Maar gij, Aroe Lipa, zijt te verstandig om te vertrekken op een dag die als slecht bekend staat!'

'Ik zal een dag wachten, Datona,' zeide Aroe Lipa, die tegen zooveel vrouwentongen en vrouwenredeneering niet opgewassen was; en La Ballo gaat dezen keer mede. Hij is nu groot genoeg.'

'Daar doe je goed aan,' zeide Ama, terwijl ze dicht bij de pelèn op haar matje ging zitten; 'het is beter dat hij met je meegaat en varkens schiet dan dat hij hier rond loopt en kwajongensstreken uithaalt....'

La Ballo kon dien nacht den slaap haast niet vatten wegens het heerlijke vooruitzicht...

Zijn slaapbank stond op den zolder,[1)] vlak tegen den muur, en daar was juist zoo'n klein venstertje waar hij door heen kon zien als hij met zijn hoofd op het hooge roode kussen lag.

Daar lag hij nu weer, zonder baadje, het slanke bruine lichaam gewikkeld in niets dan een donkere sarong, en het welige ravenzwarte haar over 't kussen verspreid. Het venstertje was vèr boven hem, en zoo zag hij altijd alleen een stukje van de lucht, diepblauw, bijna zwart, waartegen de zilveren sterretjes flonkerden. Jammer toch, dat het morgen marktdag was! Nu moest hij eerst dezen nacht slapen, dan een heelen dag wachten, dan nog een nacht slapen. Maar o! o! dan gingen ze. Hij zou zijn klein grijs paard berijden, hij òòk zou een lans dragen, een lans met een lasso, en hij zou naast of achter Aroe Lipa rijden ... Zijn hart klopte heftig als hij er aan dacht! - De sterretjes pinkten hem toe door het venstertje. Eindelijk viel hij in slaap.

. . . . . .

En 's morgens vroeg, daar was de goudspreidende zon! Dat straalde en schitterde over de

1) De zolder van een Boegineesch huis is een soort van eerste verdieping, en niet meer dan een gaanderij rondom de middelste palen die het dak dragen. Noot v.d. S.

hooge, licht- en donkergroene bergen, over de diepblauwe rivier, over de lichtgroene rijstvelden beneden in het dal, waar de eerste jonge plantjes stonden te groeien. Dat vlamde over den lichten weg die zich kronkelde door het vreugdige landschap!...

La Ballo ging op zijn slaapbank staan en zag door het venstertje, hetzelfde waardoor 's avonds de donkere hemel met zijn sterren zoo liefelijk heen flonkerde, en hij kuipte met zijn nog door den slaap bevangen oogen tegen het schitterende, stralende zonnelandschap. De vogels kwetterden druk en hevig in de boomen, en in de verte hoorde La Ballo lachen en praten.

Dat waren natuurlijk de marktgangsters. Ja, daar kwamen zij aan over den lichten breeden weg. Tien, twintig, achter elkaar, de meesten in roode sarong, om haar slanke lichamen gestrengeld, over den eenen schouder heen geworpen en vandaar in rechte plooien neerhangend. Ze droegen alles op het hoofd, al waren de manden met vruchten nog zoo zwaar. Naakte kindertjes liepen vóór haar uit; zwaar beladen paardjes, aan iederen kant een groote mand torsend, trippelden los, zonder begeleider, mede.

O! zij waren de eersten niet! La Ballo had al midden in den nacht gesnap en gelach op den weg kunnen hooren, als hij maar wakker was

geworden, want reeds in 't heele vroege morgenuur, lang voor dat de zon er aan dacht op te gaan, kwamen van heinde en ver de menschen naar het marktpleintje aan den voet van den heuvel. Onder de met riet gedekte afdakjes legden ze vuurtjes aan om zich te warmen, en de gele maïs bruin te roosteren, en de rijst te koken die ze straks zouden verknopen; en als bij het lichten van den dag de visch- en vruchtenverkoopers kwamen en de pottenbakkers en de menschen met aardige gebloemde katoentjes, en de sagoeweerverkoopers,[1] dan hadden die vroeggekomenen reeds de mooiste plaatsjes bezet.

Lang voordat de kampongvrouwtjes, die 's morgens al heel vroeg water gingen halen uit het riviertje beneden, lang voordat deze met haar statigen tred, met haar recht geheven hoofd waarop zij, door één hand gesteund, de ronde, zwartglimmende, natglanzende waterkruik droegen, het kleine bergpaadje opkwamen dat zich tusschen het struikgewas heenslingerde, was het marktvolkje reeds aanwezig, krioelde en

1) Sagoeweer, palmwijn, bereid uit het sap van de Arèn-palm, die ook de bekende donkerbruine arèn- of palmsuiker levert. De vruchten worden, gestoofd of geconfijt, als ‘glibbertjes’ gegeten, een vooral bij kinderen geliefde lekkernij.

joelde het reeds onder de lange rijen afdakjes. Dan was kleine Andi ook gauw klaar, want de marktdag was een heerlijke speel- en snoepdag. ‘Gauw, gauw! Inara,’ zeide ze, en ‘brèng, brèng!’ schalmeiden de koperen bekkens van Inara; en dan vlogen de twee kleine meisjes het pad af dat naar den rand van den heuvel leidde.

La Ballo haastte zich ook om op de markt te komen, want zoo zou deze lange dag, die hem scheidde van dien anderen grooten dag, waarop hij met Aroe Lipa mee zou gaan, gauw voorbijsnellen.

Hij slenterde tusschen de stalletjes door waar de vischverkoopers neer zaten: allen arm uitziende menschen met bloote bovenlijven, en slordige hoofddoeken op de woeste zwarte haren. Vóór hen lagen de kleine hoopjes glinsterende visch: grootere, lichtbruine, en heele kleine van een melkachtig wit. Een man, die de hoekplaaats had, deed handen vol van die kleine visschen in een stuk glanzend pisangblad; en terwijl het bruine vrouwtje dat ze kocht er naar stond te kijken, zong hij maar altijd door het getal der duiten dat zij betalen moest, totdat hij weer een tweede greep deed naar de vischjes. Alle verkoopers deden dat zoo, zij zongen het getal der duiten of centen, anders vergaten ze het,

en zoo weerklonk er een zacht zeurend gezang in allerlei toonaarden over het marktpleintje: Djed... di,.. doe... wa,.. te... loe...[1] Daartusschen snaterden en snerpten schelle vrouwenstemmen, die der koopsters en verkoopsters. Vooral bij de vruchtenverkoopsters en daar waar de witte rijst verkocht werd, ging het luidruchtig toe. De zon scheen vroolijk en levendig buiten de stalletjes. Onder de afdaken lag koele schaduw, en het was of die de menschen zachtjes naar zich toe trok. Als plotseling de vuurroode, paarse en witte baadjes, zooeven flikkerend in het zonlicht, door die grijze schaduw overgoten werden, was 't of ook op de schelle stemmen een domper werd gezet. De vrouwtjes spraken zachter als ze zich onderzoekend bogen over de koopwaar, die overal op den grond lag uitgespreid. Buiten onder den grooten kanarieboom[2] stond het oude mannetje dat sagoeweer verkocht, den zoeten gistenden palmwijn, die in groote hoeveelheden gebruikt, de men-

1) Eén... twee... drie...
2) Kanarieboom, lid van de uitsluitend tropische familie der Therebinten; een hooge boom, wier vruchten een zeer fijnen amandelachtigen smaak hebben. Ze worden ook als zoodanig gebruikt. Op Amboina bakt men er, met sago en zout of suiker vermengd, een soort van brood.

schen dronken maakt. In een grooten rood aarden pot bewaarde hij het geelgrijze vocht dat er allesbehalve smakelijk uitzag, en aan zijn hals, bengelend aan een touwtje, hingen twee halve klapperdoppen, die als kopjes dienst deden voor degenen die kwamen drinken.

Behalve de kleurige baadjes der vrouwen en het groene kleed of den oranje tulband van een enkelen Arabier, zagen alle menschen bruin en grijs van het stof, ook de stalletjes zagen bruin en grijs, en ook de arme afgetobde paardjes die achter het marktpleintje aan boomen gebonden waren. Arm en haveloos, dat waren bijna allen; er heerschte soms een ondragelijke geur van gedroogde visch en kwalijk riekende vruchten; toch snapten de stemmetjes, toch lachten de oude vrouwtjes achter haar bergjes koopwaar, toch had de zon schik in al die magere bruine aapachtige menschjes, die daar kochten en verkochten en hun prijzen zoo zacht dreunend opzongen.

Achter bij de paarden, waar een groote open plek lag met veel afgetrapt en bruin verbrand gras, vond La Ballo een troepje jongens om mee te spelen. Het waren allen half naakte jongens uit de kleine kampongs, of kleine paardendrijvers die mee gekomen waren naar

de markt. Maar andere kinderen waren er niet om mee te spelen, dus kon La Ballo zich niet lang bedenken. Hij behoefde dan ook maar het woord ‘Makadaro’ te zeggen of allen waren klaar dit spel te spelen. Dat maakte eerst de beenen los! hoezee! Sommigen hadden al vlug eenige weggeworpen halve klapperdoppen van het gonzende ‘passertje’ gehaald, want die zijn onontbeerlijk bij het makadarospel der kleine Inlandsche jongens. De klapperdoppen werden in een wijden kring op den grond gelegd. Achter iederen dop ging een jongen staan. Ze plantten zich met hun magere bloote beenen flink in het gras, en toen begon het! Ieder schopte tegen zijn eigen klapperdop en moest die van den ander zien te raken. Wie geraakt was moest uit den kring. Dat was me een leven, een gespartel van bruine voeten en beenen, een gezwaai van magere bruine armen! En toen de jongens er bij begonnen te schreeuwen, steigerden de vastgebonden paarden van angst. Sommigen begonnen te hinniken, maar de jongens schreeuwden en schopten maar door, en renden over het gras om de wegrollende doppen op te zoeken.

Achter de loods waar de pottenbakkers zaten, en waar het tamelijk rustig toeging, in de schaduw

van een ouden djamboeboom[1)] zat een troepje mannen. Zij zaten daar zoo verscholen omdat zij dobbelden, en het dobbelen is door het Hollandsch Bestuur verboden; maar ach, hier kwam immers geen enkel blank mensch, en Aroe Lipa zag het ook niet; mocht hij komen dan was het nog tijd genoeg de steenen weg te stoppen. Allen hadden ze de beenen onder zich gekruist, allen droegen blauw of rood geruite sarongs, enkelen droegen een baadje, maar de meesten lieten hun bloote borst en ruggen zien; allen hadden dikke verwarde bossen zwart haar onder vuile kleurlooze hoofddoeken. Maar één zag er anders uit, gansch afwijkend van het gewone type. Hij had kort grijs haar dat verscholen was onder de kleine bruine songko. Groote sluwe oogen glinsterden in het magere bruine gezicht, waartegen een lange witte sik, dun als een uitgerafelde franje, vreemd afstak. Zijn magere gespierde hals kwam uit een wit, op de bloote borst openvallend jasje kijken. Dit was La Tjoebo, landbouwer, jager, rijstverkooper, paardenkoopman ... hij was van alles, en hij wist van alles en men zag hem overal. Nu was

1) Djamboeboom, van de familie der Mirtachtigen. Van deze boomsoort bestaat een groote verscheidenheid van soorten, en van enkele behooren de vruchten tot de meest saprijke en verfrisschende.

hij hier, dan daar. Hij had huisjes in het dal, en huisjes in de bergen. Hij was een geheimzinnig mensch, en men fluisterde zelfs dat hij een vertrouweling was van Deng Pabéle ... Maar dat kon niemand toch met zekerheid zeggen; en al had iemand het geweten, zoo zou hij toch gezwegen hebben, want La Tjoebo was een gevreesd man. Als hij wiide dan had hij het 'booze oog'.[1)] Hij had iemand maar goed aan te zien en een wensch uit te spreken, en die wensch werd vervuld.

Nu leidde hij het dubbelspel. Voor zijn gekruiste beenen in de nu strak gespannen blauwe sarong, lag een klein matje, waarop met houtskool een vierkant geteekend was. La Tjoebo rammelde met een uitgehold stuk bamboe waarin twee dobbelsteenen waren, en alsof het een goocheltoer gold, had hij dit alles nog eens met een oude bruine lap bedekt. Dan riep hij met zijn krakende harde stem: 'Tanno-atanno, zet in! zet in!' en al de menschen die rondom zaten namen wat af van het hoopje duiten dat naast hen lag, en legden den inzet op het matje.

1) Het in alle tijden en hemelstreken beruchte 'booze oog'! Wie het 'booze oog' heeft of heet te hebben kan naar men meent onberekenbaar veel onheil stichten. Wee het arme schepsel dat door domme menschen verdacht wordt van het 'booze oog' te bezitten!

Nu wierp La Tjoebo's magere hand de dobbelsteenen: de een was rood, de ander wit; viel de roode den kant uit van de duiten, dan had de inzetter daarvan gewonnen. De witte was verlies. Gespannen zaten de mannen te kijken wat hun lot zou zijn; gretig grepen de bruine handen naar 't gewonnen geld, en de dobbelsteenen rammelden weer in de bamboe en de stem van La Tjoebo riep weer: ‘Tanno-atanno!’

Er waren er bij die maar aldoor verloren. Zij waren niet gelukkig. Arme duivels waren zij, die ook eens een kansje wilden wagen, en die toch niet meer weg durfden gaan nu ze eenmaal mede zaten in den kring, al verloren ze ook bij iederen inzet! La Tjoebo wenkte hun telkens toe dat ze toch moesten blijven; want, zeide hij, terwijl hij de steenen wierp en zich over de mat boog, hij had iets bijzonders, iets waarvan ze zouden opkijken als straks het spel uit was! Dus bleven ze en speelden.

Al verder en verder trok zich de schaduw van den boom over den grond tot aan de stalletjes der pottenbakkers toe, en het begon broeiend warm te worden.

De jongens hadden hun makadarospel gestaakt, en La Ballo liep door, totdat hij bij den djamboeboom het troepje dobbelende menschen

zag zitten. Het was zoo aanlokkelijk om eens te gaan kijken, maar toen hij de grijze sik van La Tjoebo zag wilde hij terug gaan, want, hij wist niet waarom, maar hij was bang voor La Tjoebo, ja hij was bang! Hij rilde als hij zijn oogen zag.... En toch, toch was er iets dat hem telkens weer naar La Tjoebo toebracht. Hij was angstig voor den man en voelde zich tegelijkertijd tot hem aangetrokken... Hoe vreemd toch! Kijk, nu ook weer ...

'Kom maar hier,' riep La Tjoebo, die La Ballo dadelijk had gezien. 'We hebben iets nieuws, La Ballo!... Kom maar hier, kom maar hier!' La Ballo kwam nader. La Tjoebo haalde een kleinen zak te voorschijn dien hij half onder zich verstopt had, stak er zijn rechterhand in, haalde er iets uit: twee kleine houtjes, verschillend van kleur, met een touwtje aan elkander gebonden. La Tjoebo hield ze in zijn handpalm en keek er geheimzinnig naar, en al de donkere gezichten, omlijst door de wilde zwarte haarbossen, keken naar dat wat hij daar op zijn hand liet rusten. Niemand lette op hen, het passergejoel en het zeurend gezang ging door, terwijl La Tjoebo vertelde: 'Dit zijn twee stukjes hout. Het eene is gesneden uit den tjenrana boom, het andere uit den assamboom,[1)] en deze

1) Dezelfde als de tamarinde; zie noot op bl. 8.

beide vereenigd brengen geluk aan. Een ieder die zulk een paar houtjes in zijn bezit heeft kan wenschen wat hij wil ... en ...' hierbij hief La Tjoebo zijn gezicht op naar de anderen en keek hen doordringend aan ... 'en het wordt hem geschonken ... Eénmaal wordt het geschonken, vroeg of laat. Soms moet men er op wachten, soms komt het geluk dadelijk....' Iedereen was stil. Een oud mannetje met bevende lippen knikte wijs. Hij had meer van die dingen gehoord. 'Wie wil er van hebben?' vroeg La Tjoebo. Velen staken de hand uit, maar La Tjoebo ging voort alsof hij al die handen niet zag: 'Zij kosten maar drie duiten, drie duiten met een haantje er op[1)], dus vuil geld dat de blanke menschen weggooien; maar dan moet men nog veertig duiten betalen voor het gebed dat er over uitgesproken is. Er is natuurlijk lang, lang over gebeden. De priester moet ook betaald worden. Drie Koranspreuken zijn er over uitgesproken en een half uur is er gebeden, daarom brengen zij ieder dan geluk. Dus wie wil ze hebben? Drie duiten en veertig duiten is niet veel! Wie zou niet veertig duiten willen betalen voor zijn geluk!?'

Ach, er waren er velen in den kring, die

1) Kopermunt uit de vorige eeuw. Noot v.d. S.

voor veertig duiten en nog drie haantjesduiten hun geluk wilden koopen! La Batjo, die links van La Tjoebo zat, verschoof zijn hoofddoek eens, krabde in zijn zwarte haren en dacht na.... Als hij die houtjes had zou het misschien uitkomen wie zijn mooien karbouw gestolen had, en zijn vrouw zou hem misschien niet meer zoo afsnauwen, en hij zou geld verdienen en nog meer karbouwen kunnen koopen.... En het oude mannetje van straks, dat geknikt had terwijl La Tjoebo sprak, dacht ook na en vond dat hij heel gelukkig zou zijn als hij zijn land weer terug kon koopen van den Arabier, dezelfde die daar in de verte liep tusschen de menschen in met zijn oranje hoofddoek! Hij hief zijn oud hoofd op en keek naar zijn schuldeischer. O! als hij zijn land weer eens terug had, - het rijstveldje waar hij nu dag aan dag op werkte om er geen stukje geld van te zien! Want eens had de Arabier hem geld geleend, en nu was alles wat groeide en bloeide op het land voor hèm! en hij, de oude man, moest werken voor niets.... zooals de rijststamper werkt - de stamper die den heelen dag stampt en niets ziet van de rijst! - Voor veertig duiten zou hij eens alles terug hebben!...

‘Komt, wie koopt ze?’ vroeg La Tjoebo's stem weer. ‘Ik spin er geen garen bij, geloof

me! Ik verkoop ze voor den priester die uw aller geluk wil! want...' en hier daalde zijn stem, 'zijn wij niet alle arme menschen die het geluk moeten zoeken? Is het niet onze eigen schuld dat we uitgezogen worden, vroeger door groote vorsten, nu door de witte menschen.... de Christenhonden?...'[1] Toen keerde hij zich op eens tot La Ballo die er van schrok, want het was werkelijk alsof La Tjoebo's donkere oogen hem prikten, en zeide: 'La Ballo, pleegzoon van Aroe Lipa, die een goed mensch is, zoon van... den grooten man in de bergen, moet jij geen geluk koopen? Als je deze houtjes hebt kan je veel, misschien, misschien kan je, als je het wenscht, over de Christenen zegevieren.... sst! ja! ja! zooals je grootvader en overgrootvader vroeger deden!...'

Maar La Ballo werd bang voor de glinsterende oogen en de lange witte sik, en hij trok zich terug. La Tjoebo grijnsde.... En hij zegevierde óók, want vele handen werden naar de houtjes

1) De hond is voor den Mohammedaan een onrein dier; daarom worden de Christenen met dien naam vereerd. Eer wij ons over dien scheldnaam boos maken, moeten wij eens nadenken of wij met eenig recht door die vreemde volkeren verdienen 'Christen-engelen' geheeten te worden.

uitgestrekt, en zij die nog geld hadden betaalden drie haantjes-duiten en veertig gewone voor den priester.

Toen gingen zij allen langzaam uiteen met het geluk in hun hand. Sommigen hadden nog visch willen koopen, of een dop sagoeweer willen drinken, maar dat kon nu niet, want ze hadden geen geld meer. Daarentegen hadden ze het geluk.... en dat was toch wel een vischje of een dronk waard. Er waren er die hun paardjes los maakten en den weg naar huis insloegen. Anderen verloren zich in het gewoel van den passer. La Ballo ging ook naar huis. De zon stond hoog, de warme gloed hing over het dal en de bergen.

Kleine Andi, haar bruine handje vol roode en witte suikerballetjes, haar mondje vuil besmeurd van het snoepen, gleed door de menschenmenigte. Even voelde La Ballo haar handje tegen zich aan, toen zag hij de twee kleine figuurtjes met wapperende sarongs den heuvel op rennen; het ‘brèng-brèng’ der koperen bekkens van Inara rinkelde, tot ze boven tusschen het groen der struiken verdwenen waren.

. . . . . .

Nog één avond daalde gevolgd door nog één donkeren nacht.... toen was de morgen weer

daar. In het vroege ochtenduur togen allen weer ter jacht. Voorop reed Aroe Lipa, als een koning op zijn spierwit paard. Het had het goede teeken dat den bezitter rijk en gelukkig maakt: een sterretje boven de linkerdij.

Het voelde zich edel, gelijk zijn meester edel was; fier boog het den kop met de lange witte manen. Aroe Lipa stak de breede kin vooruit, als prachtige sterren gloeiden zijn oogen boven den arendsneus. Zijn bruine beenen stonden strak in de beugels. Achter hem kwam op zijn klein grijs paard La Ballo, zoo trotsch als een pauw, zoo moedig als een kleine leeuw. De zwarte songko met den gouden rand stond stevig op zijn zwarte haren. Dan volgden de anderen, wel twintig of dertig man, op hun kleine veerkrachtige bergpaardjes, en allen droegen de lange puntige lans met den vangstrik. Het was een lange stoet, die besloten werd door een man zonder lans, La Tjoebo met de grijze sik. Hij moest de bergen in en reisde voor de veiligheid mede, want eenzame reizigers werden nog dikwijls aangevallen in dit land. Lichte morgendampen hingen nog als witte donzen randen tusschen het teere grijs en blauw der bergen, maar de zon trachtte met haar stralen door de nevels heen te dringen om straks alles in gloed te zetten.

Van uit de raampjes van het groote huis keken de bruine gezichtjes der weefsters en vlechtstertjes, der oude vrouwtjes en kinderen de jagers na, en ook was 't of de gehoornde buffelkop aan de nok, die boven alles uitstak, hen na keek; maar dat kon niet, want dat was maar een blind masker, dat met zijn leege oogkassen de wereld instaarde. De stoet werd al kleiner en kleiner, het laatst was La Tjoebo's bruine paardje te zien; toen verdween hij geheel in de golvende, dicht begroeide bergwereld.

Zware regenbuien waren over het land gegaan. De rivier beneden in het dal was zoo woest en breed geworden dat niemand er over durfde, zelfs La Mappa niet, die als de beste zwemmer uit den omtrek bekend stond. Maar nu scheen de zon weer, nu trilden er duizenden regendroppels als diamanten tusschen het loover, en de rivier was weer in haar bedding terug gebracht. Toch vluchtten en buitelden haar wit schuimende golfjes in dartele vreugde langs den groenen oever, en de blauwe rivier die al maar het diepe azuur van den hemel weerspiegelde, lachte in koozing van liefde tegen al die witte schuimende golven die haar kinderen zijn. Allen nam ze lachend en babbelend in haar moederarmen, en ze vlood ver vèr weg met hen; en door de groene landen heen, door

de diepe dalen die als plooien tusschen de bergruggen liggen, bracht zij ze kussend en stoeiend en weeldedronken aan het groote meer, dat stil als een kleine zee te wachten ligt op al de moederriviertjes die hem heur schatten brengen.

Nu komen ook de vrouwtjes uit de bergen om water te scheppen uit het meer of uit den vollen stroom. Zachtjes omspoelt het haar fijne enkels. Ze hebben de sarong hoog opgetrokken, zoodat de bloote beenen tot boven de knie te zien zijn, en als het water klokkend de ronde aarden kruik is binnen geloopen, heffen ze haar druipend van 't nat voorzichtig boven op het hoofd, waar een klein rood kussentje op ligt om den druk minder voelbaar te maken. Dan stijgen zij rustig, de hand geheven naar de waterkruik, uit het water, en gaan achter elkaar de smalle kronkelende bergpaadjes op. Nu is het de tijd dat de mannen hun grijze buffels laten baden in het golvende water; - nu is het ook de tijd dat al wat jong en lenig is gaat zwemmen en spartelen.

Vlug worden de dunne sarongs losgemaakt, ze glijden neer op den grond of op de blauwgrijze steenen, en daar springen en dansen de bronsbruine naakte lichaampjes het heerlijke water in! En de kinderen zingen altijd

als zij in 't water gaan, dat kunnen zij niet laten. Het heeft niets met het water te maken, hun liedje; ze zingen maar wat omdat ze zonnedronken zijn na al die donkere regendagen, omdat ze mee moeten doen met de duizenden snerpende kwetterende vogels in de blauwe lucht.

Kleine Andi en haar gevolg komt ook van den heuvel afgeloopen om beneden te baden in de rivier. Achter haar komt Inara met de bekkens, en daar achter volgen de bruine neefjes en nichtjes, en bijna allen zijn naakt of dragen alleen een dunne sarong, onder de oksels vastgemaakt. Hoor, ze zingen... en ze klappen er bij in de handen....

'China goeri, china goeri! La loe pané... pané la loe!' Het is een oud Boegineesch kinderliedje dat iedereen kent en het luidt:

'Indo, Indo, taloa!'
'Magi talòn?'
'Mati Doeloe!'
'Màgi na màte?'
'Na pito oela!'
'Aga na pito?'
'Ra rana!'
'Aga beròna?'
'China goeri!'

‘Aga tan wèna?’
‘La loe pané!’

In het Hollandsch wil dat ongeveer zeggen:

‘Moeder, Moedertje, nu gaan wij weg!’
‘En waarom gaan we wel weg?’
‘Wel, Doeloe (een jongensnaam) is dood!’
‘En waarom is Doeloe doodgegaan?’
‘Hij werd door een slang gebeten!’
‘Waar werd hij dan gebeten?’
‘Wel, in zijn dij!’
‘En wat zou hem geholpen hebben?’
‘China goeri, china goeri!’ (een kruidje.)
‘En ook water?’
‘Neen, neen, de blaadjes van de la loe pané.’

. . . . . .

Maar Inara kent nog een ander; de andere kinderen eigenlijk óók wel, want zoodra ze begint, zingen ze allen mee:

‘Kip, kip, waar ben je geweest?
Hoe komt het toch, kip, dat je kam zoo rood is?
En je snavel zoo geel?’

‘Uit het Oosten, kom ik, kind,
Een sterke prauw bracht mij,
En in de “banawa”[1] heb ik eieren gelegd.’

1) Banawa is een soort bootje. Noot v.d. S.

‘Hoeveel, heb je er wel gelegd?
Zeg mij dat, kip!
En heb je ze ook uitgebroed?’

‘Ik legde er twintig en broedde ze allen uit
Op één na!... Dat ééne, kind,
Is door den grooten roofvogel weggepakt!’

‘Wee! wee! de kraai, de wreede roofvogel!
De groote dief met de zwarte vleugels!’

Tot slot slaat Inara op de bekkens, want je kunt nooit weten of er niet zoo'n leelijk beest in de buurt is, en het ‘brèng, brèng’ verjaagt hem. Kleine Andi vindt het andere liedje mooier, en ze zingt weer ‘China goeri, china goeri!’ en als ze opeens de werkelijke china goeri tusschen het gras ziet staan, bukt ze zich en rukt met haar kleine handen het plantje uit den grond, en al de kinderen zoeken nu ‘china goeri’, de puntige blaadjes die slangenbeten genezen; en ze lachen en schateren en zingen alweer: ‘China goeri! La loe pané!’

Zoo rennen ze naar beneden het dal in, waar het blauwe glinsterende water hen wacht. Met volle handen gooien ze de china goeri om zich heen, zoodat de groene blaadjes om hen heen dwarrelen en op den grond vallen; dan gooien ze de sarongs af, en naakt, slank, trappelend en juichend gaan ze het water in....

Tot boven bij Aroe Lipa's woning hadden hun stemmetjes geklonken, maar nu kon Sitigawa, die voor het vrouwenverblijf stond, ze niet meer hooren, nu waren ze te ver weg. De wind overstemde den kinderzang door zijn eigen breed looverlied, en de woudduif deed haar zoeten lokkenden roep hooren in de boomen.

Sitigawa dacht aan den tijd, toen zij en Aïssa óók nog als vroolijke kinderen zingend den berg afliepen, toen zij ook ‘china goeri’ zochten en zich lieten wiegen op en omspoelen door de frissche golfjes. Sitigawa was nog heel jong, maar toch volgens de wetten van het land te oud om nog als een kind te doen. Zij en Aïssa hoorden nu in het vrouwenverblijf. O, Aïssa kon er zich beter in schikken dan zij! Aïssa was een klein kunstenaresje in het manden vlechten. Ze bedacht zelf soms de aardigste figuren en wist de mooiste kleuren bijeen te voegen.[1)] In allerlei vormen maakte zij ze. Groote ronde met hooge deksels om de gekookte rijst in warm te houden; of smalle hooge, eigenlijk vijf of zes vierkante mandjes op elkaar, van boven gesloten als een

1) Ik ben in 't bezit van enkele van die mandjes, door prinsessenhanden gevlochten, - door dezelfde soort van prinsesjes waar Mevr. Kooy van spreekt. Ze zijn inderdaad bewonderenswaardig van kleur en teekening.

doos. Die waren om de koekjes in te bewaren als men op reis ging. Soms maakte ze mooie zes- en achtkantige met zilver en gouddraad doorvlochten. Daarin legde men de kleine geschenken die men hier of daar wilde brengen. Het was Aïssa's liefste werk, daar maar stil te zitten in haar hoekje, en de lange, rood, groen en geel gekleurde vezels door haar smalle bruine handjes te laten gaan. Zij was een bedaard, kalm, eenigszins bedeesd meisje; men zou niet denken dat zij pas vijftien jaar was!

Maar Sitigawa, de mooie levendige Sitigawa, de oudste, is de lieveling van de oude Datona, en dat ofschoon Aïssa veel werkzamer en knapper is dan zij. Sitigawa kon alleen maar weven, en daar wist ze nog niet eens heel veel van; soms zat ze uren lang zuchtend voor haar weefstoel! O, ze zou nog zoo graag als kleine Andi rondloopen, springen en zingen in de frissche natuur, den berg afrennen, of als La Ballo op een paard klimmen en het dal in rijden. Ze benijdde de arme meisjes uit het volk die niet zoo opgesloten werden... Hoor! klonken daar de kinderstemmetjes niet? heel, heel ver weg? en de bekkens hoorde ze ook...

Weelderig en bloeiend lag het landschap aan haar voet. De bergen rezen in sterke warme tinten op, verfrischt door de regens;

en daar liep kronkelend en blond de breede weg langs de bergen naar het dal... het dal waar vandaan eens Deng Marola, haar bruigom, komen zal... Het was of Sitigawa den langen feestelijken stoet al zag aankomen, of ze de bruiloftsmuziek al hoorde, de bonzende eentonige gawrang[1] en de hooge tonen van de soeling...[2] O! o! Sitigawa, wat droomde je weer met open oogen! Hoorde je niet hoe Bolo en Isa achter weer rijst stampten, hoorde je niet het geklep van den weefstok binnen? en zag je niet hoe een wolk de zon langzaam kwam bedekken en regen voorspelde?

Een oogenblik daarna viel er ook een droppel op haar tot boven den elleboog blooten arm, en één viel er in haar hals, en opeens tikken driftige druppeltjes in overvloed neer op de groote zijachtige blaren van de jonge pisang... Toen, eindelijk, vluchtte Sitigawa het kleine trapje op: dat naar het vrouwenverblijf voerde, en werd door Datona beknord dat zij zoo lang buiten was gebleven.

Het was vol in het vrouwenverblijf. Rechts, met het licht der kleine vensters boven haar hoofd, zaten de mandenvlechtsters, Aïssa en

1) Ik vermoed dat dit de Boegineesche uitspraak is voor ‘gamelang;’ en dit is een geheel orkest van metalen slaginstrumenten.
2) Bamboezen fluit.

drie meisjes uit de buurtschap, en midden in het vertrek stonden naast elkaar drie groote weefgetouwen die veel plaats innamen. Het eene was dat van Datona, het andere van Andoe Baran, het derde van Sitigawa zelf; maar voor dat van de Datona zat een vrouwtje uit de kampong, want het weven is een vermoeiend werk, en de oude grootmoeder kon het niet zoo lang meer volhouden. Vermoeiend is het, want het moet vlug gaan. Telkens wordt met beide handen de weefstok die in het getouw ligt, vastgepakt, en dan wordt er vier of vijf keer met den dwars gehouden stok tegen het weefsel aangeslagen, zoodat het vast en stevig zit. Dit brengt het eigenaardige ‘klèp-klèp’ te weeg dat men 's morgens in bijna alle kamponghuizen hoort. Vlak voor het op den grond gezeten vrouwtje is het lange rechte weefgetouw, aan ieder der vier hoeken vastgehecht aan een bamboe. De achterste bamboe zit vast aan een recht opstaand raam van bamboe, waarover de stukken die al klaar zijn komen te hangen. Voor de voorste zit de weefster, en achter haar rug is een leuning die weer met dwarshoutjes verbonden is aan de andere. Ze zit dus eigenlijk gevangen, en kan niet van den weefstoel opstaan vóór een der deurtjes, de dwarslatjes, open worden gemaakt.

Het vrouwtje dat voor de Datona werkte deed 't wàt handig. Kijk, nu neemt ze in haar rechterhand de met garen omwonden spoel, werpt die vlug en krachtig door de beide rijen scheringdraden van het getouw, die door stokjes van elkaar worden gehouden, en het ding schiet er doorheen, zoodat het er aan den anderen kant weder uitkomt; maar nu is de linkerhand klaar om de spoel op te vangen. Vlug! vlug! alles gaat zoo verbazend vlug bij het weven! De spoel schiet er doorheen, daarom wordt zij ook wel ‘schietspoel’ genoemd, en als zij er uitkomt heeft ze een donkeren of lichten draad in het weefsel achter gelaten. Dan wordt de stok gegrepen met beide handen, de draad wordt aangedrukt: ‘klèp-klèp-klèp-klèp-klèp’ klinkt het weer, de stok wordt er uitgetrokken, de schietspoel wordt weer klaar gehouden.... Toch duurt het weven van een sarong wel drie of vier weken.

Andoe Baran kon aardige sarongs maken. Zij zocht altijd zulke mooiezachte kleuren uit, heel licht geel of effengrijs. Nu maakte zij er een van een blauw, zooals de nachthemel zijn kan als de maan schijnt; en er liep een ruit doorheen als het zwart van ebbenhout. Maar o, wat werd het nu donker in het huisje! De weefsters hadden

de groene en roode kleedjes die voor de vensters hingen al met spelden opgestoken om beter te kunnen zien, maar het licht viel toch maar spaarzaam naar binnen en verlichtte alleen nog maar Andoe Baran's grijs hoofd. Andoe Baran zat altijd zoo recht als een kaars in haar weefstoel, dan leek ze wel een koningin. Ze droeg nu een donker paars baadje, waar het grijze haar mooi bij stond; maar dat paars werd bijna zwart, zóó donker leek het nu, midden op den dag. Daar kwam dan ook een geweldige regenbui aan, zoo'n echte tropische regen, die de rivier beneden in een kwartier tijds tot een wilden, woesten stroom kan maken, door welken men zou worden meegesleurd als men er zich juist in bevond. Daarom maakte Datona zich angstig over de kinderen, die immers aan het baden waren.

'Daar komen ze al aan!' zeide Sitigawa die door een der ventertjes naar de bui keek. Een grijze sluier onttrok reeds al de bergen in den omtrek aan haar gezicht. 'Daar komen ze al. Ze rennen hier heen.'

Ja, ja, daar klonken hun hooge scherpe stemmetjes. Inara sloeg zoo hard ze kon op de bekkens, en in een oogenblik waren de kinderen bij het vrouwenverblijf, en verdrongen ze zich schaterend en gillend voor het steile trapje,

niet uit angst voor den komenden regen, want daar is een Indisch kind niet bang voor, maar louter om leven te maken, om vlug en slim den regen voor te zijn, den grooten grijzen geest, die daar in razende vaart komt aan vliegen! Ssrrt! daar was hij, met zijn vleugels uitgespreid als van een vleermuis. Alles werd donker, en er was maar één geluid: het zware ruischen van den regen. Toch waren de kinderen hem voor geweest. Als ratten waren ze de trap opgeklommen, en nu ze allen binnen waren, keken hun donkere oogen nieuwsgierig om het hoekje van de deur, en lachten er om dat je op 't laatst niets meer zag, zelfs den djoewarboom niet die vlak bij het huis stond. Alles was grijs en donker.

Het ‘klèp-klep’ der weefstokken heeft opgehouden, want ze kunnen niet meer zien, het vrouwtje evenmin als de oude Andoe Baran; de vlechtsters hadden ook het werk gestaakt, en konden bijna de kleuren der lange vezels die rondom haar op den grond lagen, niet meer onderscheiden. Aïssa liet ook eindelijk het groote bolle deksel waarvan zij den rand afwerkte - bruin met rood-en-witte figuurtjes - maar liggen; ieder wachtte tot de regen voorbij zou zijn.

De kinderen waren woelig en druk, nog

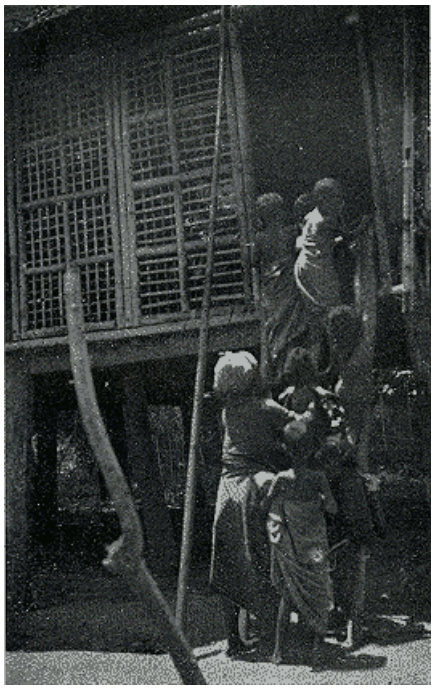

Als ratten waren ze de trap opgeklommen.

opgewonden van het heerlijke zwemfeest daar beneden. Wat moesten ze nu toch doen? Eén kwam op een goed denkbeeld: ‘Vertellen!’

‘He ja, vertellen!’ en Oeke, een dikke kleine jongen van drie jaar, wiens moeder in het gevolg was van Datona, zeide ook zooals de anderen: ‘Vertellen’. Van zelf gingen de kinderen naar Andoe Baran en naar Datona, want de twee oude vrouwtjes waren natuurlijk degenen die vertellen moesten.

‘Je kunt ons niet verstaan,’ zei Datona; ‘wij zouden zoo hard moeten schreeuwen om den regen!’

‘Ja maar,’ zei Andi, ‘u moet ook iets vertellen dat we al kennen!’

Datona lachte. Als ze dat deed verdween haar mond heelemaal in het rimpelige gezicht tusschen haar neus en kin. ‘Nu,’ zeide ze, ‘iets dat je al kent behoef je ook niet meer te hooren.’ - ‘Toe dan, Grootmoeder!’ vleide Andi en ze drukte Datona neer op den grond, en alle kinderen hielpen lachend mee, zoodat Grootmoeder daar al zat klaar om te gaan vertellen zou men zeggen, en ze lachte weer en zeide: ‘Nu, 't is goed, maar ieder om de beurt. Andoe Baran moet na mij vertellen, hoor!’ Niemand kon toch iets doen, en daarom schikten allen zich om Datona heen,

de vier vlechtstertjes, de weefsters en vooraan de kinderen. Vlak bij Grootmoeder zat Andi, met de druppels van den regen nog in het verwarde haar; achter haar Inara met het magere gezichtje en de droomerige oogen. Het kleine dikke jongetje zat vlak voor Andoe, en kruiste als al de kinderen de beenen netjes onder het lijf. De meesten hadden geen baadje aan, maar de bruine armen en rugjes waren nauwelijks te zien in het vage licht. Alleen glansde hier en daar op een bloot borstje een zware gelukspenning. De meisjes droegen bijna allen een als een ketting samengesnoerd rijtje heele kleine kussentjes om den hals, net speldenkussentjes - en wàt er in de kussentjes zit? Sst.... luister goed, iets erg heiligs.... het zijn kleine verscheurde stukjes papier, waarop vrome spreuken stonden, dezelfde die de Profeet Mohammed eenmaal kreeg van niemand minder dan... den Engel Gabriël! Zoo'n kussentjesketting is even goed als een gelukspenning.

Al dat kleine grut, met de donkere oogen in de bruine gezichtjes, nestelde zich echt knus om het vertellen te hooren; en de vrouwen die achter hen zaten, trokken de rechterknie op, vouwden de bruine handen daaromheen, en keken vol verwachting naar de vertelster.

‘Wat willen jullie nu hooren?’ vroeg Grootmoeder.

‘Van de Tortelduif,’ zeide een stemmetje.

‘Hè neen, van de Poes!’

‘O ja! ja! van de Poes!’

‘Van de Poes,’ bromde de kleine dikkert met een ernstig gezicht.

Alleen Inara had gevraagd om ‘de Versteende Hofdame.’ Dat vond ze zoo'n prachtig griezelig verhaal.

‘Ja, alles tegelijk kan niet,’ zeide Datona. ‘Ik zal dan van de Poes vertellen, en Andoe Baran van ‘de Versteende Hofdame.’

Ja, dat vonden allen goed. Andi kroop nog wat dichter bij Grootmoeder, want ze wilde het goed hooren. Grootmoeder mocht eens iets overslaan!

‘Het verhaal heet: ‘De Jammerklacht van de Cypersche Kat,’ begon Datona.

‘Er leefde eens een groote cypersche poes, prachtig bruin en zwart gestreept, met groote ronde oogen, die 's avonds twee groene lichten leken als ze in het donker zat. Ze had een prachtigen dikken staart. Ja, het was een mooie poes, maar het kwam niet alleen van het muizen- en rattenvangen dat ze zoo dik was; dat deed ze óók wel, want ze kende haar plicht. Neen, de reden dat ze er zoo goed en vet uitzag

was voornamelijk dat ze zooveel van allerlei lekkers hield, zooals kleine gebakken vischjes of gedroogde garnalen, of een enkel kippeboutje. Nu, wie zou zulke kleine snoeperijen niet over hebben voor een brave kat die toch de muizen en ratten uit het huis verjaagt! Zoo dachten haar meester en meesteres er echter niet over. Het kleinste brokje gunden ze het beest niet, en omdat de arme poes nooit eens een vischje of zoo iets kreeg, moest ze natuurlijk wel stelen wat van haar gading was! - Nu, op een dag had ze een heerlijk stuk gedroogd hertevleesch weggepakt ... Maar dat zag het oude vrouwtje dat in de keuken werkte. Die liep haar na met een stuk hout, en de meiden die bij het rijstblok stonden, liepen haar na, en de kinderen die buiten speelden liepen haar na. De arme poes vluchtte de trap van het huis op, maar daar in de alabola gekomen begonnen haar meester en meesteres haar na te loopen, toen kwam ze in het vrouwenverblijf en daar riep iedereen: ‘Pak de poes, pak dat leelijke beest!’ O! o! wat had de kat een vreeselijken angst! Opeens dacht ze aan den zolder waar de ongepelde rijst werd bewaard: - dáár zou ze veilig zijn, want wie zou de mooie heilige rijstkorrels waar de Godin Sangyang-Sàri over waakte, durven overhoop halen om haar te zoeken?

Niemand immers! en rrt! daar opeens, vóór de menschen er op verdacht waren, was de poes verdwenen langs de trapladder, en zat op den zolder en verborg zich tusschen de zachte paddi; en bijna zeker wetend dat hier geen mensch durfde zoeken zonder Sangyang-Sàri vreeselijk boos te maken, begon ze lekkertjes te smullen van het heerlijke kippenkluifje ...

'Herteboutje!' viel Andi Grootmoeder in de rede.

'è .... herteboutje,' verbeterde Datona, 'dat ze gedurende de jacht aldoor in haar bek had gehouden. Maar zooals ik zeide, de meester en meesteres van de cypersche kat waren geen brave menschen. Niet alleen wisten ze niet wat een poes toekwam, maar ook waren ze heel oneerbiedig tegenover de Godin van de rijst! Zonder zich aan iets te storen, slopen al de huisgenooten achter elkaar de trap op, en gingen de poes zoeken op den zolder. De meiden gooiden de mooie paddi zoo maar in een hoek om de poes te verjagen, en alles riep: "Waar is de kat? waar is dat leelijke beest?" De mannen sloegen met stokken, en bijna hadden ze de arme poes ook geraakt, maar die was hun gelukkig weer te vlug af, en vloog den zolder en de trap af en het huis uit, en verborg zich boven in den hoogen

kanarieboom. Nu, dáár zat ze veilig, niemand kon daar bij haar, maar het stuk hertevleesch had ze achter moeten laten, dat was jammer.'

Even moest de Datona ophouden, want de regen en wind hadden nu zoo'n luide stem opgezet, dat zij moe werd van het harde spreken; maar na een oogenblikje ging ze weer verder:

'De kat zat daar dus boven in den boom, vol angst voor en afschuw van de menschen, die zelfs de Godin van de rijst niet ontzagen. Eindelijk werd het donker, de maan kwam op, en toen de poes wist dat alle menschen sliepen, begon ze luide te klagen en te jammeren; en toen ze zoo een poos geklaagd en gejammerd had verscheen daar opeens....'

'Sangyang-Sàri,' zeide Andi.

'Sangyang-Sàri,' zeiden de andere kinderen.

'Juist,' zeide Datona, 'de Godin van de rijst kwam daar opeens door de lucht aanzweven, en ging boven in de takken van den kanarieboom zitten.

'O lieve Sangyang-Sàri,' zeide de kat, 'hebt ge gezien hoe de booze menschen mij vervolgd hebben tot boven op den zolder waar de heilige paddi ligt?'

'Ik heb het alles gezien, brave poes!' zeide Sangyang-Sàri. 'Ik ben zeer, zeer boos, want

je weet wel dat ik veel van het kattengeslacht houd, dat alle muizen verjaagt die mijn paddi zoo'n kwaad doen. Ik zal mijn wraak nemen op de menschen die u en mij zoo oneerbiedig behandeld hebben. Zoek een ander huis, Poes, want hier zal hongersnood komen omdat ik, de Godin van de rijst, ver weg zal vlieden. Men zou je later nog slachten om je op te eten!'

'O! o! waar gaat ge heen?' huilde de poes, en droogde met haar poot de tranen die uit haar oogen liepen. 'Waar gaat gij heen Sangyang-Sàri?'

'Ik ga daarheen,' zeide de Godin, 'waar de menschen meer eerbied voor mij en meer liefde voor de katten hebben!'

'Dan ga ik mee!' zei de poes; en zoo kwam het dat dien nacht Sangyang-Sàri en al haar volgelingen en de cypersche kat door de lucht vlogen en naar een ander land zweefden.

Natuurlijk kwam er hongersnood in het land dat Sangyan-Sàri verlaten had. Dat was de straf voor al die nare menschen die een poes geen kluifje gunnen.'

Datona zweeg weer even, maar kleine Andi zeide: 'O, lélé! Grootmoeder, de geschiedenis is nog niet uit!'

De weefsters en de andere vrouwen lachten

om dat kleine bijdehande nest, en Datona ook - maar toch ging ze verder.

'Sangyang-Sàri en haar volgelingen en de kat vlogen dus door de lucht, en eindelijk vonden ze een land waar de Godin wel dacht betere menschen te vinden. Dat land heette 'Baroe.'

'Hier zullen we neerstrijken,' zeide Sangyang-Sàri, en nauwelijks had ze dat gezegd, of de kat zat al op de nok van een huis, en de Godin met haar gevolg verspreidde zich in de lucht en was dadelijk onzichtbaar.

De poes dacht werkelijk dat ze nu bij goede menschen terecht was gekomen, want twee keer achter elkaar stal ze visch uit de keuken en men liet haar begaan, 'want,' zeide men, 'die vreemde kat zal ons van de vele muizen verlossen die de rijst opeten, wij moeten haar dus te vriend houden.'

'Dat is pas braaf,' dacht de poes, 'en verstandig ook. Hier zal Sangyang-Sàri het ook wel goed vinden.'

Maar o wee! op een dag had Sangyang-Sàri weer reden om zich boos te maken, want helaas, ook hier behandelden de menschen de heilige paddi niet volgens haar rang! Op een middag kwamen de twee rijststampsters op den zolder om paddi te halen in een onbehoorlijke

kleedij. Ze waren werkelijk gekleed alsof ze water gingen scheppen uit de rivier, of naar de markt gingen om visch te koopen! In één woord, ze hadden geen net baadje aangetrokken, hetgeen een vrouw die weet hoe het hoort, toch altijd doet als zij de rijst van den zolder haalt. Hierover was Sangyang-Sari zeer verbolgen, maar toen zij zag hoe die twee oneerbiedige vrouwen de paddi langs de trap naar beneden gooiden, alsof het gewas van geen beteekenis was... o! toen bedekte ze haar gelaat en weende!

'Poes,' zeide zij, 'hier op de aarde kan ik niet langer blijven, de menschen zijn slecht, de wereld is snood. Ik en mijn volgelingen verhuizen naar andere gewesten. Ga je mee?' De poes, die weer op het dak van het huis zat, trok een scheef gezicht; ze wou hier wel blijven, er waren veel vischgraten en kippeboutjes... Maar wat had zij er aan hier te blijven als Sangyang-Sari deze plaats verliet en er weer hongersnood kwam? Zij besloot dus mee te gaan. Dus vlogen weer de Godin en haar volgelingen en de kat de lucht in, maar nu keek Sangyang-Sari niet meer naar de aarde. Ze wilde nu regelrecht naar den hemel vliegen, waar zij voorzeker rust zou vinden.

Op dat oogenblik echter, juist toen allen nog maar een klein eind - niet eens zooveel

tijd als men noodig heeft om de rijst te koken - van de hemelpoort verwijderd waren, kwam daar opeens Patotoe aanvliegen, de beschikker van 's menschen lot. Hij hield de heilige Sangyang-Sari staande, en vroeg haar even uit te rusten op een wolk, en te beraadslagen wat er te doen stond. Sangyang-Sari zeide dat er niets te beraadslagen viel, dat het onherroepelijk besloten was dat zij en de anderen hemelwaarts zouden gaan, en nimmer weer op de onheilige aarde nederdalen. Maar Patotoe, die een groote geest was, en door zijn betrekking er aan gewend dat alles hem gehoorzaamde, bracht er haar toch toe, dat zij en al de volgelingen en de cypersche kat op een wolk gingen zitten en naar hem luisterden. Nu begon Patotoe te pleiten voor de arme menschen daar beneden, die zonder de Godin geen rijst meer zouden hebben en dan waarschijnlijk van honger moesten omkomen. Niet alleen die oneerbiedige vrouwen die zonder baadje op zolder waren gekomen, maar ook alle onschuldige kindertjes.

Dit trof Sangyang-Sari wel, en zij vroeg de meening van haar volgelingen en ook van de poes.

Toen de beurt om te spreken aan de kat kwam, zeide deze dadelijk dat het misschien

het beste zou wezen naar de aarde terug te keeren, - want zij dacht aan de lekkere vischgraatjes en stukjes vleesch, waarvan ze toch niet heel zeker was, of die wel in den hemel voor haar klaar zouden staan.... Het slot was dat Sangyang-Sari met haar volgelingen en de cypersche kat weer naar de aarde daalden, en er zoo een algemeene hongersnood voorkomen werd. Daarom worden alle katten hier ook in eere gehouden, want anders wordt Sangyang-Sari zeer boos, en niemand zal ook meer op oneerbiedige wijze de paddi durven behandelen.'

Zooals de gulzige rijstdiefjes dadelijk naar een anderen halm vliegen als ze den eenen leeggepikt hebben, zoo vroegen de kinderen, toen Datona's verhaal uit was, dadelijk om het andere:

'Nu van de Versteende Hofdame!' en Andoe Baran schoof langzaam naar voren, en ging nu in plaats van de Datona midden in den kring zitten. Zij had 't gemakkelijker, want de regen viel nu zacht en regelmatig neer, zoodat iedereen Andoe best verstaan kon, ook al sprak zij zoo hard niet.

'Hier heel ver vandaan,' zeide Andoe, 'daar waar het groote bosch van Séga is en de waterval van Timoeroeng, en waar nu de donkere druipsteengrot te vinden is, Segara ge-

naamd, de bekende offerplaats, stond vroeger, vele, vele jaren geleden een groot vorstenverblijf. Jullie kunt je geen van allen voorstellen hoe prachtig het was en welk een weelde daar heerschte. De alabola was behangen met de schitterendste kleeden, om de pilaren heen was de kostbaarste met goud doorweven 'tjindé'[1] gewikkeld. De baldakijn waaronder de vorst en vorstin meest zaten, was van roode brokaatzijde en had echt gouden franje. De prinsessen droegen zooveel goudwerk en edelgesteenten om borst en hals en armen, dat zij, hoewel licht en tenger, zwaar werden voor de slaven die haar op den schouder moesten dragen. Zij werden dan ook 'Ratana' genoemd, hetgeen juweel of edelsteen beteekent.

Ratana Kamoela heette de oudste, Ratana Iyola de tweede, Ratana Banna de derde. Zij waren alle drie zeer schoon maar ook zeer lui. Den ganschen dag lagen zij uitgestrekt op de prachtige buffelhuiden en de met goud bestikte zijden kussens, en zij lieten zich bedienen door slaven en slavinnen die gouden schalen droegen.

De vorst, heur vader, was een streng en ruw heerscher, voor wien het arme volk zeer bang was. Het boog voor hem zooals de rijsthalmen

1) Een dunne gekleurde stof. Noot v.d. S.

doen als de wind der bergen over hen heen gaat; en de vorstin Wé-Ritallo, zijn vrouw, was zoo heerschzuchtig en wreed, dat zij eens een slavin, die bij haar in ongenade was gevallen omdat zij haar de sirihdoos niet op de gepaste manier overreikte, liet verdrinken. In één woord, het was een groot maar slecht vorstengeslacht, dat in het prachtig paleis woonde ten zuiden van het Bosch van Séga, en het is niet te verwonderen dat waar de meesters zoo zijn, de onderdanen en huishoorigen ook zoo worden. Zulk een land waar onrechtvaardigheid regeert, gaat, hoe het ook zij, te gronde; daar wordt het rijstblok omgekeerd, daar wordt de wan aan den spijker gehangen en de stamper in het rek gestoken!

Nu gebeurde het op een dag dat Ratana Kamoela, de oudste dochter, ten huwelijk werd gevraagd door een prins uit het land Neporo; en daar hij van een voornaam geslacht was en eens regeeren zou, stemde de vorst er in toe dat Ratana Kamoela de gemalin zou worden van Aroe Pilaé, de ‘prins met het roode vaandel’ uit het naburige land. En zoo kwam er bruiloft in het paleis nabij het Bosch van Séga.

Veertig dagen lang klonk de ganrang en stroomden van alle zijden de bezoekers toe,

want al waren de vorst en de vorstin niet bemind, zij werden toch overladen met bezoeken en geschenken omdat iedereen bevreesd voor hen was. En veertig dagen lang vertoefde Ratana Kamoela in de vrouwenvertrekken, en zeven dagen vóór dat haar bruigom zou komen, begon zij volgens landsgebruik te vasten, en zat zij, omringd van haar zoogmoeders, in stille gepeinzen verzonken ter neer, zooals een bruid behoort te doen.

De 'prins van het roode vaandel' nu, die nog jong en onervaren was, had een zeer wijzen raadsman, Matowa-Ripana genaamd, en deze had den prins zeer lief. 'O, Aroe Pilaé,' zeide hij, 'zie, gij zijt als mijn zoon en daarom wil mijn mond u dit zeggen. Trouw niet met Ratana Kamoela! Haar bloed is wel wit[1)] zooals dat van alle prinsessen, maar haar hart is zwart als houtskool. Geloof mij, zoon van

1) Merkwaardig, dat *witte* bloed! Onze prinsen en prinsessen heeten 'blauw bloed' te hebben. Ik las ergens, dat die opvatting stamt uit den tijd toen de blanke Germanen, wier aderen vaak blauw door de witte huid heenschemeren, rassen van donkerder tint en minder doorschijnende huid hadden onderworpen. En zoo zou het 'witte' bloed van den Boegineeschen adel wel verband kunnen houden met de lichtere huidskleur die in het Oosten de hoogere standen kenmerkt.

den vorst van Neporo, die krachtig en schoon zijt als de jonge kemphaan wanneer hij zijn veeren op zet en gouden sporen aan de pooten draagt, zij is uwer niet waardig.'

De prins glimlachte hier over. Hij kon niet gelooven dat de schoone Ratana Kamoela zoo slecht zou zijn ...

Toen ging de Matowa fluisterend voort, want hij was angstig dat het buiten gehoord zou worden wat hij zeide:

'Prins, ik ben heden nacht gewekt door den Bawong, den voornaamste der vogels, ge weet het, en deze heeft mij gezegd dat u een groot onheil boven het hoofd hangt, als ge met de luie nietswaardige prinses wilt trouwen. Welk onheil weet ik niet, maar o, luister toch naar mij, Prins, en zie van het huwelijk af! Er zijn nog wel andere prinsessen, Heer, in geboorte aan u gelijk, en liefelijk als de morgenzon. De Koningin van Rilalo heeft een schoone dochter, Madinra...'

Maar nu werd de prins zeer boos, en beval Matowa-Ripana te zwijgen, want hij wilde zijn woord niet breken; en de oude raadsman zweeg en ging treurig en peinzend heen.

Hij kon er echter niet in berusten, en besloot, het kostte wat het wilde, zijn heer te redden van het dreigend gevaar.

Daarom bleef hij dien nacht waken; en toen

de groote gong[1)] twaalf uur sloeg, riep hij zacht den vogel Bawong. Deze kwam dadelijk en vroeg: ‘Wat wenscht ge, Matowa-Ripana?’

‘Och heilige, geëerde vogel,’ zeide de Matowa, ‘wilt ge niet barmhartig zijn en het onheil van den jongen prins afwenden? Ik heb hem niet van gedachten kunnen doen veranderen, maar zeg mij hoe en op welke wijze hij nog te redden zou kunnen zijn. Gij die weet van het gevaar, kunt ge het niet nog afweren, terwille van den Prins die toch een goed mensch is?’

‘Ik vrees dat het niet kan,’ zeide de Bawong; ‘niet ik beschik over zijn lot; ik heb slechts den hoogen Geest, die het mij bevolen heeft, te gehoorzamen. Ik moet alleen het teeken geven: als ik roep wreekt zich de groote Geest... Maar luister, Matowa: als er slechts drie goede en vlijtige menschen gevonden konden worden in het paleis van den vorst, uitgenomen den prins, dan wellicht zal ik het teeken niet geven ...’

‘Drie,’ vroeg de Matowa angstig, en hij dacht na; hij kende ze allen daar, van meester tot slaaf. Ach, drie waren er wellicht niet te vinden! ‘Zoo er wellicht maar twéé zijn! ach,

1) Metalen bekken, vrij hangend als onze torenklokken. Het is niet de gong zelf die slaat, maar er wordt door wakers met een soort van knots op geslagen.

heilige Bawong, wees dan nog barmhartig!'

'Welnu,' zeide de Bawong, na eenig nadenken, 'zoo er slechts twee zijn ... dan zal uw wensch vervuld worden.'

'En zoo er slechts één is?' fluisterde de Matowa smeekend, 'zoo er slechts één is, Bawong ...'

De Bawong werd bewogen door de trouwe liefde van den Matowa en zeide: 'Welnu ... ook dan, Matowa.... zoo er slechts één is ...' Toen spreidde hij zijn vleugels uit en vloog weg in den stillen nacht.'

De regen suisde nu zachtjes buiten neer. Een mat lichtstraaltje drong door de kleine venstertjes naar binnen, en speelde wit over het grijze hoofd der vertelster. De kinderen zaten allen muisjesstil. De kleine dikke Oeke speelde met zijn voet, en Andi lag lang uit tegen Inara aan, en Inara, het arme bekkenkind dat dit verhaal zoo mooi vond, luisterde met half open mond en groote droomerige oogen....

'En zoo brak de veertigste dag aan,' ging Andoe voort. 'De dag waarop de jonge bruidegom òp zou gaan naar het huis van zijn bruid. De prachtige draagkoets met den gouden haan er boven op, gevuld met goud en zilvergeld - de bruidsschat - was al aangekomen en door hem ontvangen, en nu ging hij in zijn schitterende kleedij, behangen met goud en

edelgesteenten, omstuwd door zijn bruidsjonkers en gevolg, naar het paleis. Alles ging volgens het oude gebruik, zooals dat bij voorname vorsten behoort. Toen de lange stoet was aangekomen voor het paleis, ging de oude vorst naar beneden, leidde den bruigom de trap op, en bracht hem in de groote zaal waar Ratana Kimoela gezeten was te midden harer zoogmoeders en bruidsmeisjes.

Nu wilde het geval dat een der jonge hofdames, die veel van werken hield, hetgeen een uitzondering was aan het hof - want werken liet men de slaven doen en die deden het allen met haat in het hart - dat een der jonge hofdames stilletjes uit de alabola en het feest-rumoer was weggeloopen, en in een der leege vertrekken een weefstoel zag; staan.

Daar ook zij het betreurde dat de jonge mooie prins met de gehate en kwaadaardige prinses ging trouwen, zette zij zich peinzend voor het weefgetouw en begon te weven. Boven in den boom vóór het huis zat de vogel Bawong en keek toe, want hij verheugde zich voor den Matowa dat er onder de hofhouding althans één goed en vlijtig mensch gevonden werd. Naast hem zat de Tjéda-tjéda, een kleine grauwe vogel die dezen naam draagt naar het zachte geluid dat hij maakt, en de Bawong zeide:

‘Hoe verheug ik mij, Tjéda-tjéda, dat ik misschien allen nog redden kan ... deze hofdame is wel een goed mensch!’

Op dat oogenblik viel de schietspoel uit de handen van de hofdame, en daar de bamboe-vloer vele openingen had, gleed de spoel er doorheen en rolde onder het huis.

‘Hoe jammer,’ dacht de hofdame, ‘daar was ik nu bezig te werken, en zie, de spoel wordt mij uit de handen geslagen! misschien zal er wel een slaaf in den omtrek zijn die haar mij brengen zal!’ Zij riep, maar er kwam geen slaaf; zij riep den naam van een paar slavinnen, maar ook die kwamen niet. Hoe kon het ook, allen hielpen immers bij het feestvieren? In plaats dat de hofdame nu even opstond en naar buiten ging om de spoel te halen, bleef zij lui zitten; och, zij was dat den laatsten tijd zoo gewend! Het was al mooi dat zij even gewerkt had! O! als zij eens geweten had dat op dit oogenblik het lot van allen in het huis van haar afhing, dan zou zij wel vlug de spoel gehaald hebben en de eene draad na den andere geweven hebben! Nu keek zij eens een der raampjes uit, om te onderzoeken of er werkelijk niemand in de buurt was die haar zou willen helpen. Neen, er was niemand te zien; alles was natuurlijk vóór, kijkende

naar bruid en bruigom. Alleen liep er tusschen de struiken een groote witte magere hond, die kuilen krabde in de aarde. ‘Sst, voort!’ wilde zij roepen, want de hond is immers een onrein en verachtelijk beest, en alleen goed voor de jacht of voor bewaking tegen dieven; maar zij bedacht zich: de hond zou wellicht de spoel terug kunnen brengen! Dus riep zij: ‘Hond, hond, wil je mijn schietspoel die onder het huis gevallen is, voor mij oprapen en hier brengen?’

‘Welzeker,’ zeide de hond, ‘met het allergrootste plezier,’ en hij liep snuffelend onder het huis, vond de spoel, hipte de trap op, en gaf ze aan de hofdame die zich niet schaamde van zulk een onrein dier een dienst aan te nemen ...’ Toen schreeuwde de Bawong, en de Tjèda-tjèda liet haar zacht geluid hooren...’

Vol spanning luisterden de kinderen. Andi was recht op gaan zitten en kneep Oeke in zijn arm, en Inara keek met groote open angstoogen naar Andoe, want iedereen wist wat er nu kwam ...

‘In een oogwenk,’ vertelde Andoe Baran, ‘werd alles donker, een vreeselijk gekraak deed zich hooren. De hofdame kon de schietspoel niet meer loslaten en de hond ook niet. Alles werd stijf en koud; zij en de hond en de spoel

werden veranderd in een grijzen steen. De hofdame wilde schreeuwen, de hond wilde blaffen, maar hun mond was van steen, hun tong was van steen; de bruiloftsmuziek vóór zweeg, de menschen wilden gillen maar konden niet; ze wilden vluchten maar hun voeten zaten vast in den grond; ze wilden ademhalen maar konden niet meer, want alles, alles tot de gouden spuwbakken toe, was tot steen geworden. Toen voelden zij zich wegzinken met het huis, dat vreeselijk hoog en lang werd, en zich eindelijk als een steenen graf boven hen sloot. Alleen de deur waar de hond door was gekomen bleef open, en daardoor kwam wat licht binnen. Zonder een kreet, zonder een geluid waren al die menschen, de bruid en haar zoogmoeders, de mooie jonge prins en zijn gevolg, de prinsessen en de oude vorst en vorstin, en al de dienstmaagden die zoet gebak op zilveren schalen binnen brachten, verzonken in het steenen graf en zelf tot steen geworden ... En als men in de grot komt - altijd na wat doepa[1)] geofferd te hebben, anders is het gevaarlijk - dan ziet men nog het gezicht van den armen bruigom, met opengesperden mond, en de magere arm van een oude zoogmoeder

1) Wierook.

en ook boven alles uit een groote uitgestrekte hand. Men zegt dat die van den ouden vorst is ... en,' fluisterde Andoe ... 'men zegt dat er nog leven onder dit grauwe grijze gesteente ... Eens heeft een man die door de grot heen ging, bij het fakkellicht een paar oogen zien glinsteren ...'

Hier keek Andoe opeens zelf met glinsterende oogen naar de deur en zweeg - en allen volgden Andoe's blik en keken om ....

Een ruig hoofd met gescheurden hoofddoek vertoonde zich in de deuropening, twee handen hielden de leuningen van de trapladder vast....

Andi schreeuwde het opeens uit van angst en verborg haar hoofdje in Datona's schoot. De weefsters en vlechtsters slaakten een onderdrukten kreet van ontzetting, en Inara wreef gauw de twee bekkens over elkaar, zoodat het koperen geluid even rinkelde en vervloeide.

Maar Sitigawa lachte zenuwachtig. 'Het is de Dotja maar! de Dotja!'[1)]

Allen zagen het nu, het was slechts de oude bedoekslager van het bedehuis, en voor dien

1) De 'koster' van het Mohammedaansche bedehuis. Dit is aan zijn zorg en hoede toevertrouwd. En op gezette tijden slaat hij de 'bedoek', een soort van groote trom, die de menschen voor de godsdienstoefening bijeenroept. Noot v.d. S.

ouden goeden man waren ze zoo bang geweest! Dat kwam door het griezelige verhaal van Andoe, en ook door het vreemd-geelachtig licht dat binnenstroomde, na den regen, en door den wind die nog huilde en voortloeide tot in de bergen ....

De oude Dotja kwam nu heelemaal te voorschijn, en toen hij over den hoogen drempel gestapt was, ging hij eerbiedig naar de Datona en zeide onderdanig: ‘Er is een boodschapper voor u, buiten.... er is iets gebeurd dat niet goed is!’

Iets gebeurd dat niet goed is!! Datona stond op en de anderen stonden allen op; niemand dacht meer aan het werk, en iedereen volgde de oude grootmoeder naar de deur, allen traden buiten in het daglicht en gingen het trapje af.

Daar zat bij het muurtje van groote ronde bergsteenen die nog glommen van den regen, een oud, haveloos mannetje, gehurkt op Oostersche manier. Hij droeg niets dan een kort wit broekje en een klein stukje sarong. Zijn bovenlijf en beenen waren natuurlijk bloot. De hoofddoek was slordig om zijn hoofd gewonden, en zijn oogen glinsterden glasachtig zooals dat bij opiumschuivers[1] het geval is.

1) Opium, het bekende bedwelmingsmiddel der Oosterlingen, wordt bereid uit het sap van de onrijpe zaaddoos van een soort van papaver. Het wordt bij kleine hoeveelheden in kleine pijpjes opgerookt of ‘geschoven.’ Het doet, in zekere hoeveelheid gebruikt, de menschen vervallen in een droomtoestand, waarin zij de grootste zaligheden schijnen te genieten. Maar zij die er zich aan wagen, worden jammerlijke slachtoffers van hun hartstocht, die hen willoos maakt, soms tot misdadigheid toe; en hun lichamen teren uit tot levende geraamten. Het opium maakt zijn gebruikers niet zoo woest en gemeen als de alcohol, maar is een even groote pest voor de menschheid.

‘Wie ben je?’ vroeg de Datona.

De man boog zich eerbiedig nog wat meer voorover, want de beleefdheid brengt mee dat men zich zoo klein en nietig mogelijk maakt voor een ander die voornamer is.

‘Ik ben maar een arm mensch uit de kampong,’ zeide hij. ‘Ik kom als boodschapper uit Maros, waar de groote vorstin en haar gevolg dezen nacht, terugkeerende van haar reis, heeft overnacht in een leeg huis van den ouden eerwaarden Vader Bila, die dat huis al jaren geleden verlaten heeft. Toen het donker was en allen sliepen, is er een bende roovers gekomen, en hebben de vorstin en alle vrouwen van haar gouden sieraden beroofd....’

‘Hè, wat zeg je!?’ vroeg de Datona verschrikt; en aan de anderen die bij haar stonden ontsnapte een ongeloovig ‘O lé lé!’ of ‘Wà!’

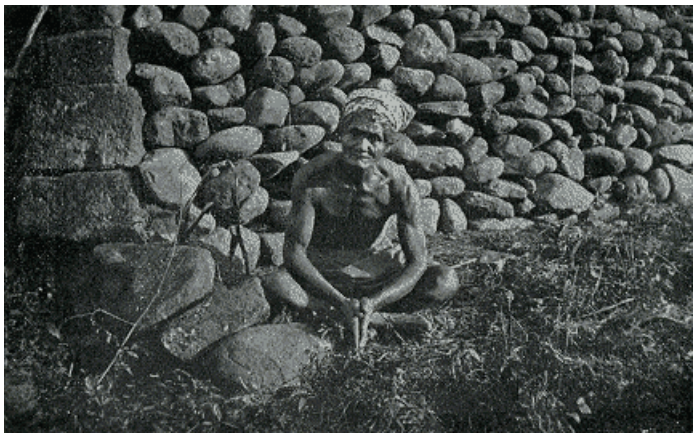

‘Ik ben maar een arm mensch uit de Kampong’.

‘Ijée, ijée,’ zeide het mannetje op een eigenaardig zingenden toon, alsof hij wilde zeggen: ‘ja, ja! geloof me maar!’ en hij richtte even zijn donkere oogen naar de Datona, maar kromp toen weer uit beleefdheid in elkaar en vervolgde zijn verhaal.

‘Eerst hebben de roovers met steenen op het dak gegooid. Toen werd de vorstin erg bang, en alle hofdames en dienaren werden erg bang, en zij hebben zich heel stil gehouden, maar toen hebben de roovers met hun lansen en wapens door den bamboevloer gestoken, en daarop zijn ze binnengekomen en toen hebben ze alles wat mooi en kostbaar was buitgemaakt. Ze waren wel met vijftig ...’

‘Maar,’ viel de Datona in, ‘hebben de mannen die bij de vorstin waren, haar dan niet verdedigd? Ze hadden toch wapens.’

‘Ijée,’ zong de man weer, ‘ze hadden wapens, dat zegt de eerwaarde oude Moeder terecht... maar ze waren veel kleiner in aantal, en ze waren erg geschrokken. Alleen La Toga heeft gevochten en ook de oude Matowa, de raadsheer van de vorstin, dien hebben ze doodgestoken en La Toga zal wel sterven.... Verder hebben verscheiden mannen verwondingen gekregen....’

‘En was er dan niemand die de vorstin te

hulp kwam?' vroeg de Datona; 'hoorde niemand uit de huisjes in den omtrek dan dat er iets gaande was!?'

'Ijée,' zeide de man kalmpjes, 'wij hoorden wel wat, maar wij waren ook bang! Wat zullen arme menschen doen tegen die vele sterke roovers? Als wij tegen hen gevochten hadden zouden ze wel gauw een ander maal onze huizen in brand gestoken of onze vrouwen geroofd hebben. Iedereen is stil binnen gebleven. Zij waren toch de sterkeren!'

Al de vrouwen en meisjes waren stil van schrik, als verstomd van het vreeselijke geval. Als angstige schapen drongen zij zich dicht tegen elkaar aan, en keken naar het mannetje op den grond, dat nu weer doorsprak:

'De vorstin heeft overal boden heengezonden om het bekend te maken, ook naar het Hollandsche Gouvernement, dat misschien de roovers wel zal kunnen pakken. Ik ben maar een arm oud man, maar ik denk toch dat dit nooit zal gelukken, want natuurlijk zijn het menschen van Deng-Pabéle geweest ...'

'Sst! sst!' riep Andoe verschrikt, en Datona's oud ingevallen mondje beefde bij het uitspreken van diens naam.

'En dièn pakken de blanke menschen toch nooit ...' eindigde de man zacht.

‘En jij bent hier gekomen om Aroe Lipa te waarschuwen, niet waar?’ vroeg Datona.

‘Het is zooals de Datona zegt,’ antwoordde hij. ‘De vorstin vroeg of Aroe Lipa dadelijk bij haar wilde komen, en waarschijnlijk zal Aroe Lipa ook naar de Hollanders moeten gaan, om wat licht in de zaak te verspreiden.’

‘Maar Aroe Lipa is weg, is naar boven, de bergen in om te jagen!’ zeide Datona.

‘Ijée,’ zeide het mannetje weer alsof hij dit al lang wist, terwijl hij het nu pas hoorde; maar een arm mensch zegt vele malen ‘Ijée,’ want men moet toch toestemmen wat die ander zegt, niet waar?

‘We moeten Ama waarschuwen,’ zeide Aïssa die het eerst om haar moeder dacht. Wat zou die er wel van zeggen?

Allen, tot de kinderschaar toe, gingen nu naar het ‘groote’ huis om het verschrikkelijke voorval te vertellen, en het oude mannetje bleef stil zitten bij het muurtje, waar nu de matte zonnestralen weer op begonnen te spelen, want de regen was geheel overgedreven. De drie kleine herten die onder het vrouwenverblijf geschuild hadden, kwamen nu ook te voorschijn en keken nieuwsgierig met hun groote oogen en bewegelijke ooren en flappende staartje naar het stille mannetje bij den muur; toen sprong

het grootste met een licht gilletje even van den grond, en rende vlug en sierlijk naar het grasveldje onder den grooten kanarieboom, waarheen de andere twee hem volgden om heerlijk te grazen.

. . . . . .

'Het is vreeselijk,' klaagde Ama, gezeten in het vertrek achter de alabola; en toen ze zag dat de Datona er niet meer was, huilde ze. ''t Is alles de schuld van dien slechten Deng Pabéle! Hij stuurt zijn roovers uit ... hij brengt ongeluk over ons huis!'

'Ja, ja,' zeide Andoe, 'Ama heeft gelijk,' en de anderen, allen die meegekomen waren met Andoe, niet alleen Sitigawa en Aïssa en de werksters uit het vrouwenverblijf, maar ook Oeke's moeder en de vrouwtjes die 's avonds bij de pelèn zaten, vonden dat het zoo was.

'En wil ik je eens wat zeggen, Andoe?' snikte Ama door, 'zoolang dat kind van hem hier in huis is, moet het wel zoo blijven! Van het oogenblik af dat La Ballo hier is gekomen, is het geplaag van Deng Pabéle begonnen!'

'Hierin heeft Ama geen gelijk,' zeide de oude Andoe, en even kwam een diepe rimpel haar voorhoofd samentrekken, want zij wist wel dat Ama alleen zoo sprak omdat zij zelf

geen zoon had, en den kleinen jongen daarom niet mocht lijden.

‘Neen, hierin heeft Ama geen gelijk! Als La Ballo aan zijn lot was over gelaten zou hij zeker een roover zijn geworden als zijn vader, en later ook ongeluk over het land gebracht hebben! Nu Aroe Lipa als een vader over hem is, wordt hij nog een goed mensch. Eens zal je er dank van hebben, Ama, en niet waar, eens wordt La Ballo toch ook werkelijk je zoon, als hij met Andi trouwt?’

‘Die dank waarvan je spreekt, Andoe, zal zijn als die van de gouden keten, die men dag en nacht om den hals gedragen heeft en welke toch later nooit meer aan ons terugdenkt,’ zeide Ama bitter; en Andoe antwoordde weer zacht en beslist: ‘Neen, neen, dan weet Ama het niet. La Ballo zal het goede werk eens beloonen.’

Inara, die daar weer droomerig zat te luisteren, moest nu opeens weer achter Andi aan, want die hoorde buiten stemmen en ongewone drukte. Daar moest ze bij zijn.

Het was de Datona die haar bevelen gaf. Klagen en zuchten hielp niet, dacht de oude. ‘Zadel gauw twee paarden,’ zeide ze tegen een der volgelingen, ‘en laat twee flinke ruiters onmiddellijk naar Aroe Lipa's berghuis gaan.

Dag en nacht doorrijden als het moet, en hem zoeken waar hij ook is.'

Andi en Inara zaten op de trap en keken toe hoe de paardjes werden gezadeld en het hoofdstel omkregen.

Patola, de zoon van den Dodja, en Baloli de vader van kleinen Oeke, stegen na een poosje op, en nu ging het in gestrekte vaart den heuvel af, den weg op, de bergen in, zoodat je in een oogwenk hun blauwe en roode opgebolde sarongs als twee vlekjes zag heel in de verte.

'Och, och,' zeide de Datona terwijl zij de twee vlugge ruiters naoogde, 'wat zal Aroe Lipa wel zeggen! - Hoe treurig zal nu de stoet van de Vorstin zijn als zij hier weer langs komt! Al de vrouwen zonder sieraden, en naar ik hoor zonder mooie zijden sjaals! Ze zullen er uit zien als kippen die in den regen geloopen hebben!' Er flikkerde even iets ondeugends in de oogen van de oude moeder ... want verdiende de Vorstin eigenlijk niet een klein beetje dat men haar eens schrik aanjoeg, en dat het volk dat vlak bij was geweest haar niet te hulp was gekomen en de roovers maar stil hun gang had laten gaan!? Daaraan kon je toch zien dat de menschen eigenlijk niet van haar hielden! 'O, lé-lé,' - zeide Datona, 'niemand ontgaat

zijn straf! Onze lieve Heer zorgt er wel voor dat die vroeg of laat een mensch toebedeeld wordt!'

En 's avonds, toen het donker was en de groote gong zeven zware slagen had laten hooren, zat het oude mannetje bij Andoe in de keuken en warmde zich bij het vuur, want het was kil en hij had bijna niets aan. Balo en Isa en Inara luisterden naar hem, want hij zat met glinsterende oogen en een harde stem te vertellen: van de roovers, van de Vorstin, van allerlei voorvallen uit de kampong en het land waar hij vandaan kwam. Andi had hem op zijn herhaald verzoek een pijpje opium gegeven, en nu voelde hij zijn moeheid niet meer en praatte hij druk, o zoo druk! want het opium bedwelmt de menschen wel, maar als ze het vergif pas binnen hebben, wekt het hen op. O! dit arme oude kereltje kòn niet meer zonder opium; waar hij kwam vroeg hij om geld, en kreeg hij het dan kocht hij in plaats van eten een pijpje 'bedwelming'.

Heel vroolijk gebarende met zijn handen, vertelde hij aan Andoe dat je nu, in het land waar hij woont, voor veel minder geld opium kon krijgen dan vroeger! Nu schoof hij nog eens zoo veel natuurlijk. 'Voor hetzelfde geld van vroeger kon je nu tweemaal genieten, het was ongeloofelijk!'

‘Maar hoe komt dat dan?’ vroeg Andoe verbaasd.

‘Wel, de blanke menschen verkoopen het aan ons,’ antwoordde het mannetje; ‘ze hebben een mooi huis neergezet, dicht bij de kampong, en daar kunnen we het krijgen, Dat is alles veel beter dan vroeger.’

‘Hoe is het mogelijk?’ dacht Andoe verbaasd; ‘wisten de Hollanders dan niet, dat de menschen vroeg stierven die veel opium gebruikten? of ... of zouden ze dat juist graag willen? O! o! dat zou vreeselijk zijn! Vroeger kwamen de duiveltjes uit de geweren om de menschen te vermoorden, nu ... kwamen ze uit de mooie huizen die ze bouwen lieten om er opium te verkoopen!’ Ze gooide een houtje op het vuur, en keek er naar hoe het door de vlammen omgeven werd en langzaam verteerde.

Het oude kereltje praatte maar door en vertelde dat hij La Badjo heette en dat hij wel eens ‘djimats’[1)] verkocht; nu had hij weer nieuwe, die zeker geluk aanbrachten,’ en hij haalde uit zijn hoofddoek eenige houtjes te voorschijn, dezelfde die La Tjoebo op de markt verkocht had. Hij vroeg er maar twee duiten voor, en tien voor het gebed dat er over uitgesproken

1) Toovervoorwerpen, amuletten.

was! Och, als hij maar geld had om opium te koopen, dan was hij al tevreden. Hij had al die houtjes van den grooten en verstandigen La Tjoebo gekregen, die zelf op een avond in zijn huis was geweest om ze hem te brengen. Nu moest hij ze aan de menschen in de kampong verkoopen en de helft van het geld aan La Tjoebo geven ... maar dàt deed hij niet! Hij hield het zelf, en zeide later maar dat hij de 'djimats' verloren had .... Bolo en Isa en ook Inara kochten ieder twee houtjes. Je kon nooit weten, àls het geluk eens kwam! en ze luisterden nog lang naar de verhalen van La Badjo, en Andoe stak maar al houtjes in het vuur, en buiten zong en loeide de rivier, die weer door den regen gezwollen was, en de boomen ruischten en hun lied klonk tot ver beneden in het dal.

Dat was me een leventje voor La Ballo daarboven in het berghuis van Aroe Lipa! Hoe hoog was het er en hoe vrij; hoe heerlijk, dat klauteren en dat klimmen, dat springen van het eene grijze rotsblok op het andere! O, ja, hier moest Aroe Lipa wel alles van 'daar beneden' vergeten. Wat zag je hier vèr ver weg; het was soms of de heele wereld daar zoo opeens

aan je voeten lag. Sommige bergen die La Ballo van beneden uit veraf had gezien, waren nu dicht bij, anderen weer ver af. ‘De Rustende Schoone’ bijvoorbeeld was hier veel dichter bij en leek nu nog reusachtiger, en men kon nu ook duidelijk haar mond zien die anders leek dan vroeger. Bij helder weer rees daar in de verte zelfs de grootsche blauwe bergketen der Toradjalanden. Loodrechte trotsche bergen, met spitse grillig uitgekartelde toppen. Het was of ze elkaar allen de hand gaven, of ze een hechten onoverkomelijken muur wilden vormen, die niemand toeliet in het geheimzinnige land der Toradja's. Aroe Lipa had La Ballo verteld dat de menschen die daar woonden ook zoo groot en trotsch en moedig waren als hun bergmuur. Ze vochten als leeuwen en droegen ‘ijzeren baadjes’[1)] en groote schilden. Maar de bergen waren zoo ver weg, dat ze zich altijd alleen lieten zien als een licht blauwe reeks - ze hadden evengoed een grillig gevormde stoet wolken kunnen zijn.

Het berghuis was maar een klein ding vergeleken bij Aroe Lipa's groote huis bij het dal, en het stond zoo grappig verscholen tusschen

1) Soort van maliënkolders. Noot v.d. S.

de boomen, dat niemand, dien weg langs wandelende, vermoed zou hebben dat daar een huis stond. Eigenlijk kan er hier geen sprake meer zijn van een weg, tenzij men het kleine boschpad zoo wil noemen, dat eerst onder het dichte loover door liep als een beekje, later dikwijls geheel verloren was onder het hooge, door de zon verschroeide gras zooals men dat overal op de bergen heeft. Toch waren de paardjes er goed gekomen, ondanks de steilte en de vreeselijke ravijnen, die soms op zij van den weg in duizelingwekkende diepte opengingen. Als Aroe Lipa en zijn gevolg hen niet bereden, waren ze onder het op palen staand huis gestald, en trapten daar op den steenachtigen grond en rammelden met de kinketting. Ze rukten al de blauwe bloemen af van de aardige klimplant, die zich van het huis tusschen de donkere of lichtgrijze stukken rotssteen voortslingerde, net als een ondeugend schalksch meisje, dat nu hier dan daar is, dat dáár, rechts, dien ouden grijzen vader liefkoosde, hem over de wang streek en hem kuste, dat hier weer heen hipte over den jongeren donker afgebrokkelden rotssteen, en hem heelemaal bedekte met een hoed van groene blaadjes; of dat ergens verderop een eigen klein kleedje gespreid had, een eigen vruchtbaar veldje tusschen de dorre ruischende halmen.

Soms ook sloop ze weg het dal in, slingerde zich vlug naar beneden met al haar mooie diep blauwe klokjes, en verdween in het bosch dat eenzaam groeide tegen de helling, en zijn donker loover op stak tegen de groene bergruggen.

Ja, dat hooge bergland is eigenlijk te streng voor zulk liefelijk groen als dat van de klimplant! Zij komt ook maar even om de koude grijze rotsen te streelen en wat op te vroolijken. - Verder laat zij het over aan het hooge wuivende suizende gras en aan de kleurige spichtige libellen met heur trillende doorzichtige vleugels; maar hoe hooger het gaat, hoe minder er is van dat moois, hoe kaler het wordt, hoe strenger de ronde bergkegels zich hullen in het strakke groene kleed, dat alleen aan hun voet valt in de diepe plooien, die de liefelijke dalen vormen.

Aroe Lipa's berghuis dankte de heerlijk koele schaduw waarin het gehuld was, aan zijn aardige ligging, juist aan het eind van een woud dat tegen de steile helling poogde op te klimmen; maar dat het opgaf als het Aroe Lipa's huis bereikt en overschaduwd had, en daar dan met al zijn reuzenboomen de groote open bergwereld met zijn verre wazige dalen en hooge bergtoppen en grijze rotsblokken stond aan te zien.

La Ballo miste hier wel zijn golvend blauw riviertje uit het dal, waarin hij zoo heerlijk kon spartelen, want de bergstroompjes waren niet meer dan kleine watervalletjes van een hand breed; maar hier was alweer de jacht! O, là-là - de jacht, dat was me wat! -Drie keer was hij nu al mee geweest. Ze waren daartoe afgedaald naar de lager gelegen wouden, want hier boven kon men haast niet goed op de paarden blijven zitten, zoo steil daalde soms het pad. Hoe zou men dan een drijfjacht kunnen houden, ook al waren er veel herten? Zij waren dus afgedaald naar een bosch dat La Ballo altijd van uit de hoogte als een kleinen groenen ruiker had zien liggen. De drijvers hadden wel twintig honden meegebracht, die de lucht vervulden met hun schel en vroolijk geblaf. O! nooit zou La Ballo het vergeten, dien eersten keer dat hij mee uittoog, zittende op zijn klein weerspannig grijs paard. Hij ook had in de rechter hand de lange lans met aan de punt de lasso gestrikt. Sommige volgelingen droegen de werplans, maar dat waren er slechts enkelen; men moet daarvoor wel goed kunnen mikken, maar toch, de lasso werpen is kunstiger. Hoe klopte zijn hart toen ze het bosch naderden! Zijn paardje was even zenuwachtig als hij, want hij kon het

bijna niet stilhouden, toen de ruiters zich zwijgend in een grooten halven cirkel schaarden, La Ballo naast Aroe Lipa die op den hoek stond....

Zoo sloten zij den rand van het bosch af waarin de drijvers, gevolgd door de honden, verdwenen. Nu wachtten allen met gloeiende oogen, met bijna hoorbare ademhaling, de lansen een weinig schuin omlaag om straks des te beter te kunnen werpen ... Zelfs de paarden bewogen de ooren dan op dan neer, en sommige stampten in het gras van ongeduld. Daar klonk de roep der drijvers in het bosch: 'Tsa, tsa! maloeloeng djonge (jaag het hert op!) tsa! tsa!' De honden blaften, en opeens schoot een prachtig mannetjeshert, met breed gewei, rap, vlug als een lichtstraal, het bosch uit; het keek even verschrikt rond, toen nam het een geweldigen sprong en ontvlood in het kreupelhout. Tegelijkertijd schoten nu de jagers toe. 'Maloeloeng, maloeloeng! Ojo! ojo! ojo! perari!' ('Ajo, ajo![1] het ontvlucht!') en uit het bosch klonken de kreten der drijvers en het helsche geblaf der honden. Nu kwamen er

1) Het ojo! der Boegineezen en het ajo! der Javanen staat gelijk met ons 'allo!'

meer herten, een heele kudde vluchtte het bosch uit naar de open plek waar de jagers wachtten, en juist toen al de tengere pootjes, de fijne koppen der reeën, de breede geweien der herten te zien kwamen, wierpen de jagers, op hunne steigerende wilde paarden, vlug en behendig met de lans: ‘Tsa, tsa! Ojo! ojo!’ en ze richtten zich op in het zadel, ze stonden in de beugels, ze hingen over den hals van hun paard. Ze verdrongen elkaar ... daar vlogen de lassos door de lucht, twee, drie gleden, prachtig gemikt, over de verschrikte bruine koppen, over een heerlijk gewei waar het in bleef hangen. De andere herten ontsnapten, en hun weenende kreten weerklonken tot ver in den omtrek. Even vlug als de lasso geworpen was, even vlug trokken de jagers hun vangst naar zich toe, even vlug hadden ze de kris in de rechterhand genomen en staken ze het van angst sidderende hert vlak naast hun wild paard door het hart; dan vloeide het donkere bloed, en het edele dier, met gebroken oogen en achterover hangenden kop, viel slap neer. Dan sleurden de jagers het mee voort, en als ze erg geloovig waren, namen ze de bebloede kris en bestreken er de voorhoofden van hun paarden mede - dat gaf geluk! dat gaf een goede vangst! En het was of de paarden nog wilder

werden, wanneer ze die bloedstreepen boven den snuiveuden neus en de gloeiende oogen kregen ten teeken van overwinning!

Aroe Lipa had een heel klein kindhertje gevangen, maar hij doorstak het niet - het zou een geschenk zijn voor kleine Andi. Dicht naast zijn ranke moeder was het uit het bosch gesprongen, toen was 't gegrepen; naar de moeder werd een strik geworpen, maar zij ontvluchtte; en daar opeens, nu de drijvers al te voorschijn kwamen en de honden nog rondsnuffelden, klonk er een lange klagende kreet uit het kreupelhout waar de herten verdwenen waren, nog een en nog een, en toen stond daar, hoog en trotsch, met wijd geopende angstoogen, het moederhert dat terug was gekomen om, ten spijt van alle gevaar, haar jong te zoeken. Het bleef staan en het naderde, langzaam, voorzichtig ... want haar kind was immers daar ... haar kind dat haar riep met het hooge lichte stemmetje.... De moeder naderde. Toen schoot opeens een der jagers uit, gereed om de lasso te slingeren, maar nog vlugger dan hij dat deed was het hert weer gevlucht; en toch, toch kwam het weer terug, op dezelfde plek, met dezelfde oogen vol angst, en den hals gerekt om haar jong te zoeken; en weder, nog vóór de doodstrik geworpen werd,

keerde het zich om, maar nu voor goed; het verdween, maar men hoorde nog uit de verte haar hartstochtelijk geroep om haar kind - het kleine hertekind - dat antwoordde met zijn lichte klagende angstkreten....

Als de jagersstoet dan moe naar huis ging - de paarden met wit schuimzweet bedekt, de honden hijgend met de tong uit den bek, de doode herten machteloos neerhangend aan de stokken der drijvers, was het meestal laat op den dag, en voor ze het berghuis bereikt hadden was 't gewoonlijk donker, en staken de voorsten hun fakkels aan, want de nacht valt snel in het Oosten.

's Avonds werden groote vuren aangelegd rondom het huis, en een braadlucht steeg op onder de boomen. De geweien der herten werden trouw bewaard om mee te nemen naar huis, waar men er allerlei mooie dingen van maakte, meest gevesten voor krissen. Als er gegeten en gedronken was, gingen de menschen bij het flikkerend licht der vuren zitten spelen; want de vuren moesten aanblijven, om de wilde varkens die hier bij troepen zijn, op een afstand te houden. De kleine jongens uit den omtrek moesten daarbij nog lang en aanhoudend schreeuwen, dan bleven ze wel weg.

Tot laat speelde men ‘gala’ - een soort

damspel - maar La Ballo zag daar niet veel van, want vooral na de eerste jacht was hij zóó moe, dat hij dadelijk nadat allen gegeten hadden op de slaapbank van Aroe Lipa in slaap viel, en niet eens wakker werd door het klagend geschrei van het kleine hertje, dat den ganschen nacht, ook toen alles stil was en sliep, om zijn moeder riep, die zelf zeker ook zocht en zocht in het groote dichte woud, en schreide om haar kind dat ze weg hadden gebracht - waarheen, waarheen toch?!

La Tjoebo was dikwijls in den omtrek van het berghuis. Soms speelde hij 's avonds mede als ze allen bij de groote vuren zaten, soms had hij lange gesprekken met Aroe Lipa, want La Tjoebo was altijd wat hij wilde schijnen, en in Aroe Lipa's oogen wilde hij zijn de verstandige maar altijd nederige raadgever, de man die het arme volk goed kent en daarom voorzichtige wenken geeft aan zijn meester, altijd namelijk wanneer het hem gevraagd werd. Uit zich zelf zou hij nooit Aroe Lipa met zijn raad en hulp hebben lastig gevallen. O neen, maar ongemerkt wist hij het gesprek zóó te leiden dat Aroe Lipa hem dikwijls om raad vroeg, en zelfs meermalen zijn hulp, om bevelen van het Hollandsche Gouvernement

aan de bevolking over te brengen. Geen oogenblik vermoedde Aroe Lipa hoe La Tjoebo, die werkelijk een handlanger van den geheimzinnigen Deng Pabéle was, het onwetende volk langzaam opruide tegen het nieuwe bestuur. Wanneer de menschen rechtstreeks de bevelen uit Aroe Lipa's mond hadden gehoord, waren deze hun waarschijnlijk vrij wat zachter en duidelijker voorgekomen; maar wanneer spraken zij Aroe Lipa? Alleen op vergaderingen, alleen als er vele menschen bij elkaar waren en zij toch eigenlijk niet vertrouwelijk konden spreken, iets wat een Inlander gaarne doet. En met La Tjoebo, die 's avonds aan hun eenzaam huisje kwam, konden zij dat juist zoo heerlijk doen. Bij het flikkerend onzeker schijnsel der wasstokjes, zaten ze met gekruiste beenen op den vloer en lieten La Tjoebo vertellen. Ongeloofelijke dingen hoorden ze van hem! Daar heel beneden - waar zij bijna nooit kwamen, want wat hadden zij er te doen? - woonden de ‘Blanda's’, die dan nu in plaats van de vorsten het land regeerden. Er waren vrouwen en kinderen die zelfs nooit zoo'n blank mensch gezien hadden, want hier hoog in de bergen kwamen ze niet, en àls ze er eens kwamen, nu, dan stopten de mannen hun vrouwen en kinderen maar gauw weg, want je kon nooit

weten of zoo'n groot sterk wit mensch niet je vrouw of je kind mee zou nemen!

In de omgeving van Aroe Lipa's huis, bij het dal, zouden de bewoners dat arme bergvolk reeds uitgelachen hebben om die vrees, want daar kwamen dikwijls soldaten en officieren die den omtrek doorkruisten; daar wist de bevolking wel dat het niet altijd ruwe en wreede menschen waren, die blanken; neen, soms zelfs waren ze wàt aardig, en namen de kindertjes op hun knie, en speelden en lachten met hen, en vertelden 's avonds in den rusttijd, zoo goed en kwaad dat ging in een hun vreemde taal, over alles en nog wat....

Hier heel boven kon niemand zoo iets gelooven! Brr! de vrouwen rilden, als ze er aan dachten hoe ze daar beneden zoo durfden spreken met de vreemde menschen! Ze hadden wel eens gehoord dat een vrouw die zoo'n Hollander in de oogen zag, gevaarlijk ziek kon worden, en dat de kindertjes er hondekoppen van konden krijgen! Je mocht nu zoo'n kindje al dikke kussentjes om den hals doen, tot berstens toe gevuld met papiertjes waarop heilige spreuken stonden, dat hielp alles niets, hoor!... Wie het verteld had wisten ze niet meer, maar als zij er La Tjoebo naar vroegen, hief hij de hand op en zeide

ernstig: ‘Ik geloof wel dat het eens gebeurd is, maar zeker weet ik 't niet. 't Zou kunnen zijn, en men moet ook altijd maar voorzichtig blijven!’ Het vreemdst vonden de mannen dat de Hollanders maar aldoor geld wilden hebben van de menschen. Eerst hadden ze tegen hen moeten vechten, velen hadden hun zoons en vaders en bloedverwanten daarbij verloren, en honderden menschen waren gevangen genomen en ver weg gestuurd naar een vreemd land; en nu eindelijk alles vredig en rustig was, moesten allen, tot de armsten toe, geld geven voor de ‘oorlogsschatting’, zooals de verstandige La Tjoebo vertelde. Wat de ‘oorlogsschatting’ was wisten velen niet; misschien een soort straf omdat ze tegen de Hollanders hadden durven vechten; of - en dit verbaasde hun nog 't minst, want het was ook het gebruik in hun eigen land - de ‘Groote Heer’, de ‘blanke Gebieder’, nam al dat geld tot zich, juist zooals vroeger de vorsten deden. Ze hadden eerst wel wat gemord toen ze dat moesten betalen; nu waren ze er al zoowat aan gewend, en gelukkig kwam er eens een eind aan, dit had Aroe Lipa hun zelf verzekerd. Nog zes maal zou de maan schijnen, en dan behoefden de minder bedeelden niets meer te geven.

Nu echter had La Tjoebo al een heel wonderlijk verhaal verteld. Het was bijna niet te gelooven, en toch verzekerde La Tjoebo het nog eens aan den ouden Madanra, die met zijn dochter en kleinkinderen in een klein huisje woonde hoog op de helling van den berg, en aan La Togo die een maïsveld had vlak bij het bosch, dat er een nieuw bevel gekomen was van het Hollandsche Gouvernement. Aroe Lipa had La Tjoebo zelf verzocht het aan iedereen te vertellen. De bergbewoners mochten namelijk niet langer in hun kleine eenzaam gelegen huisjes blijven wonen. Allen moesten hun woningen verlaten en meer benedenwaarts bij elkaar gaan wonen, ze moesten kampongs vormen, en in iedere kampong mochten niet minder dan tien huizen staan.

Hun huisje uit! Hun akkertjes verlaten! Och kom! De meesten geloofden het niet. Waarom zouden de Hollanders die tòch nooit hier kwamen, zoo iets toch willen? Wat kon het hun schelen of al die menschen hier boven leefden, schamel maar tevreden? Maar het kòn immers niet!

Wie zou de maïsveldjes verzorgen, wie de koffietuinen?! Wie gaf hun geld om een nieuw huis daar beneden te bouwen? Al die vragen werden La Tjoebo voorgelegd, en aan al de

kleine huisjes waar hij kwam antwoordde hij: ‘Ijée, menschen, jullie vraagt zooveel! Waarom of de Hollanders dat wilden? wel, omdat ze zóó beter een oog op de bevolking konden houden, en het is ook lastig voor de menschen die het geld voor den “Groeten Heer” komen ophalen. Als hij eerst den berg op moet om een gulden van Amboe Pelé te halen, en dan weer twee uur moet klimmen om een gulden van den ouden Randi te krijgen, dan komt hij op zoo'n dag niet veel verder; wonen de menschen daarentegen allen bij elkaar in een kampong van tien huizen, dan heeft hij binnen een half uur tien gulden. Is 't niet zoo?’

‘Ijée, ijée!’ zeiden de menschen; dát begrepen ze wel.

‘En voor jullie maïsvelden en koffietuinen moet je maar wakers nemen, en af en toe ga je zelf kijken....’

‘Maar die wakers zullen geld vragen,’ antwoordden de landbouwertjes, ‘en als wij er niet voortdurend zelf bij zijn zullen de wilde varkens komen en alles vernielen. Geven de Hollanders ons geld om die wakers te betalen?’

‘Neen,’ zeide La Tjoebo.

‘Maar toch zeker wel om de huizen te bouwen?’ vroegen ze.

‘Wel neen! waar denk je aan,’ lachte La

Tjoebo; ‘och kom, een huis uit dit land s gauw uit elkaar genomen; je breekt het oude af en zet het beneden weer in elkaar; of je kruipt daar in een oud huis, er staan er nog genoeg.’

Verbluft bleven de menschen La Tjoebo nakijken, die dan zijn paardje weer besteeg en den berg afdaalde. Ach, het wàs niet te gelooven! niet te gelooven! Kom, kom, het zou wel niet waar zijn, dachten ze; in allen gevalle zouden ze nog maar stil in hun huisje blijven, en afwachten wat er verder zou gebeuren.

Er gebeurde verder niets, alleen kwam La Tjoebo weer eens daar in die eenzame streek, en aan een ieder vertelde hij dat binnen twee maanden al de bergbewoners in hun nieuwe huizen moesten wonen. Voor velen was dit een geruststelling, want twee maanden was een lange tijd, er kon zooveel in gebeuren; voor sommigen was het een wreede zekerheid dat het toch werkelijk waar was!

Ja dat verzekerde hun La Tjoebo nog eens; en nu hij er van overtuigd was hoe ieder de ware tijding in zich opgenomen en er over nagedacht had, begon hij langzamerhand zijn eigen zaakjes te behartigen; en zijn zaakjes - dat waren ook de zaakjes van Deng Pabéle;

of liever: die hoorden tot ‘de groote zaak’ van Deng Pabéle.

Als dan 's avonds het vertrouwelijk praat-uurtje gekomen was en La Tjoebo toevallig bij La Togo zat, die nog al invloed had op de anderen die een beetje dommer waren, dan zeide La Tjoebo dat als men hèm eerlijk de waarheid vroeg, hij het vreeselijk vond dat al de bergbewoners in een kampong moesten wonen. Niet alleen omdat het een schande was iemand zijn portie rijst te ontstelen, want dat deden de Hollanders als ze de landbouwers dwongen hun grond te verwaarloozen; maar omdat hij er zeker van was dat de ware reden voor die verhuizing een gansch andere was! O, lé, lé, - een heel andere! Het was slim van de Hollanders! dat moest hij erkennen! en als hij dan zweeg en de ander achter den witten rook van zijn strootje[1)] vroeg wat die vreeselijke reden was, dan zeide hij:

‘De reden is deze: Men wil u dwingen te werken aan de wegen. De Hollanders maken overal wegen, dwars door iemands akker heen soms; daar storen ze zich niet aan, als ze er maar dóór kunnen. Ze bouwen bruggen over

1) Het zoogenaamde ‘strootje’ is een cigaret van fijn gesneden tabak, gerold in de papierachtige droge blaren die om de kolf der maïs zitten.

de rivieren, alles opdat ze maar door het land heen kunnen dringen, want ze loopen niet zooals wij met hun bloote voeten gewoon door het water! - Dan bouwen ze huizen voor zich zelf om in te wonen, en ook om er de menschen die niet hun zin doen, in gevangen te zetten, en voor die huizen en bruggen en gevangenissen zijn steenen en hout noodig; er moesten dus vele armen en schouders zijn om dat alles aan te dragen, en die armen en schouders, La Togo, zullen jij zijn en je zoons en Amboe Pelé en La Kamba.... Ze hebben jullie noodig, dat is alles; en... ik wil je wel zeggen dat het hun misschien ook wel om jullie vrouwen en kinderen te doen is... Kinderen stelen is niets in hun oog.... In één woord, La Togo, als je het mij vraagt dan zeg ik: blijf in je huis... maar ik weet wel, arme man, dat gaat niet, want je bent natuurlijk bang dat de Hollanders jullie komen halen!'

Neen, bang was La Togo niet! O! als het daar op aan kwam, dan zouden ze eens zien!

La Tjoebo had gelukkig nog vele heil-aanbrengende houtjes, die nu goed te pas kwamen. Aan vele huisjes verkocht hij ze, en als hij het geld er voor gekregen had fluisterde hij: 'Ze brengen je geluk, maar ook wordt je hierdoor een broeder van den grooten heer Pabéle, die,

je weet het, in de bergen rondzwerft en wacht tot zijn uur gekomen is, het uur waarop hij neer zal dalen en uw aller vorst zal zijn in plaats van de Christenen!'

Meer zeide La Tjoebo niet, want men moet niet te veel vertellen als men indruk wil maken; de menschen moeten er eerst wat over nadenken.

Zoover was 't gekomen, toen Aroe Lipa met zijn jachtgezelschap in het berghuis vertoefde en La Tjoebo nederig aan zijn voeten zat, en aan zijn grijze sik plukkende, hem antwoord gaf op zijn vragen.

De twee maanden waren nu bijna om, en nog geen enkele bergbewoner had zijn woning opgebroken of verlaten. Alles was nog bij het oude gebleven. O, Aroe Lipa wist dat het een harde maatregel was van het Hollandsch Gouvernement, maar hij moest het bevel overbrengen, en bovendien was hij er van overtuigd dat het voor velen goed zou zijn in een kampong te wonen, want niet àllen waren goede stil-werkzame landbouwers! Er waren ook dieven en roovers onder hen, die leefden van 't geen ze stelen konden, en wier huizen door de eenzame ligging echte roovershólen waren geworden.

Aroe Lipa besloot, nu hij toch hier boven

was, alle menschen uit den omtrek op te roepen en zelf met hen te spreken.

'Dat is verstandig,' zei La Tjoebo; 'als de Aroe zelf maar met het volk spreekt, zal het wel begrijpen en gehoorzamen!'

En zoo gebeurde het dat allen opgingen naar het berghuis van Aroe Lipa. La Togo, en Amboe Pelé en diens zoons, en La Kamba, en nog velen, velen; van heinde en ver kwamen ze aan, op dien zonnigen vroegmorgen.

Het berghuis was te klein om al die menschen te bevatten, daarom liet Aroe Lipa ze allen onder den grooten kiaraboom[1)] verzamelen; en daar zaten ze nu op den grond in een wijden halfcirkel, en wachtten dat Aroe Lipa tot hen zou spreken.

Aroe Lipa had hen allen gegroet, en allen hadden hem terug gegroet op de onderdanige wijze der Oosterlingen; en toen Aroe Lipa zich ook neerzette - de beenen onder zich gekruist en iets hooger dan de anderen omdat hij op den wortel van den boom zat - begon hij dadelijk met zijn zachte stem te spreken:

1) Dezelfde die op Java 'waringin' heet, - de heilige vijgeboom met zijn reusachtige kruin, en zijn luchtwortels die tot bij-stammen worden zoodra zij den grond bereiken, zoodat één boom, naarmate hij ouder wordt, een heel boschje vormt.

‘Menschen uit Madalle en uit het gebergte van Para, ik heb u verzocht hier te komen om u een vraag voor te leggen: ‘Waarom heeft niemand uwer nog gevolg gegeven aan het bevel van het Gouvernement, om hun huizen te bouwen dichter bij het dal en daar kampongs te vormen van minstens tien woningen? Bijna drie maanden geleden, toen ik ook hierboven was, heb ik u dat bevel laten overbrengen, en nu heb ik op mijn tocht hierheen nog geen enkele verzameling van woningen gezien; ook zag ik niemand bezig om die te maken. Kan iemand mij hiervan de reden zeggen?’

Een stilte volgde. Allen zaten met gebogen ruggen, de handen in den schoot. Sommigen keken Aroe Lipa aan, maar de meesten hielden de oogen neergeslagen.

‘Gij haalt u nu veel ongemak op den hals,’ ging Aroe Lipa verder. ‘Gij hebt allen tijd gehad uw woning af te breken, wat geen moeilijk werk is, niet waar? want uw huizen zijn niet in elkaar gespijkerd maar gevoegd; ge hebt allen genoeg tijd gehad die beneden in elkaar te zetten. Nu is de gestelde tijd van twee maanden bijna om, en zult ge u allen moeten haasten aan het bevel gevolg te geven. Mannen, jullie zult toch niet willen dat er ge-

weld zal moeten worden gebruikt? De ouderen onder u weten het, maar ook de jongeren, zelfs de allerjongsten, zij hebben nog niet lang geleden gezien wat het is als de Hollanders hun soldaten hierheen zenden om u te dwingen; en ik zeg het u: dat komt er van als ge u verzet of wellicht door nalatigheid verzuimt het bevel uit te voeren. Ik, die mij als uw aller vader beschouw en het goed met u meen, ik waarschuw u daarvoor, ja ik vraag u zelfs: bewaart de rust in ons land, verstoort de welvaart niet die er nu weder begint te heerschen, maakt het mij niet moeilijk, mannen, en zorgt nu dat ge allen zoo gauw mogelijk uw woning op een andere plaats zet.'

Aroe Lipa zweeg, en zijn donkere oogen dwaalden over al die gebogen hoofden, gedekt door kleurige doeken of donkere songko's. Toen schoof een oude man met dik grijs haar opeens over den grond uit den halven cirkel: het was Amboe Pelé; en toen hij zoowat midden in zat, zeide hij: 'Ik wil spreken, Heer!' Aroe Lipa knikte met het hoofd en Amboe Pelé zeide:

'De reden dat wij het bevel van het Gouvernement nog niet opgevolgd hebben, Aroe Lipa, is juist dat wij de welvaart graag bevorderen. Wie zal onze akkers en tuinen verzorgen als

wij allen beneden wonen? Voor de jongeren is het zoo erg niet; maar moeten wij ouderen iederen dag zulk een verren afstand afleggen om naar onze koffietuinen en maïsvelden te gaan zien? Dat kan niemand toch van ons vergen, Heer!'

'Ja, Amboe Pelé,' zeide Aroe Lipa, 'ik begrijp dat het hard voor u is, maar het is immers nog veel harder als ge later gedwongen wordt door geweld? Ge weet toch wel dat ieder bevel van den "Grooten Heer" moet uitgevoerd worden?'

De oude man boog het grijze hoofd. 'Ijée, ijée!' zeide hij zacht; maar La Togo, een jongere man, schoof nu naar voren; en toen hij naast Amboe Pelé zat, vroeg ook hij: 'Mag ik spreken, Heer?' en toen Aroe Lipa toestemmend knikte, begon La Togo: 'Er is een gerucht tot ons gekomen, Heer, dat het den blanken menschen te doen is om ons als slaven te laten werken aan de wegen en de bruggen en de huizen die zij bouwen. Als wij dat doen moeten kunnen wij onze rijstvelden niet bewerken; we zullen onze buffels en ploegen in de schuur moeten laten staan en de grond zal onvruchtbaar blijven; wij zullen zelfs de rijstdiefjes niet meer van de paddivelden behoeven te verjagen! Dit is de reden, Heer,

dat wij bang zijn ons daar beneden in kampongs te vestigen.'

Nu hief Aroe Lipa het hoofd op, en zijn donkere oogen keken de mannen flink aan. 'Welnu,' zeide hij, 'menschen van Madalle en 't Paragebergte, van die vrees kan ik u ontheffen! Ik weet dat er nooit iemand aan de wegen zal behoeven te werken als het tijd is uw velden te beploegen, en nooit iemand als de oogst daar is, en nooit iemand als er weer gezaaid moet worden. Ik verzeker het u, en ge gelooft mij toch? Heb ik u een van allen ooit misleid?'

'Nooit deedt ge dat, Heer,' zeide de oude Amboe Pelé. 'Gij weet wel dat wij uw slaven zijn.' Er trilde iets in de stem van Amboe toen hij zachtkens verder sprak: 'Gij zijt onze meester. Als gij roept, zullen wij antwoorden. Gij zijt als de wind, Aroe Lipa, wij zijn als de blaren: waar de wind ons voert zullen wij neervallen ... Maar ons hart rouwt, Aroe Lipa, dat wij losgerukt worden van den tak waaraan wij jaren en jaren groeiden! Onze vrouwen en kinderen moeten van de plaats weg waar zij geboren werden, de oude vrouwen moeten het huis vaarwel zeggen waarin zij eens de royong zongen voor haar klein kinderen, de mannen zullen den grond dien zij liefhebben niet meer betreden.'

Hij zweeg, en vele stemmen achter en naast hem mompelden: ‘Ijée, ijée!’ met een zacht dreunend geluid, dat bijna klinkt alsof de menschen zingen ....

Op dat oogenblik hoorde men wild paarden-getrappel en het geroep van stemmen, en toen allen de hoofden ophieven, zagen zij twee ruiters met losse zwierende haren die hun bijna over de schouders hingen, op de verzamelde menigte afstormen; maar even voor zij daar waren hielden zij handig hun dampende trillende paarden in. Het waren La Patola en Baloli, de twee renboden van de oude Datona, die Aroe Lipa van den rooveraanval op de Vorstin van Soeloeng kwamen verwittigen ....

. . . . . .

Nog dien zelfden dag werd alles voor Aroe Lipa's vertrek in orde gebracht, want hij begreep ook zonder dat de boden het hem behoefden te zeggen, dat hij zich naar de Vorstin moest begeven, en ook naar de plaats waar de Hollanders woonden.

Er waren menschen uit zijn land bij de rooverbende ontdekt, vertelde La Patola; dit had hij onderweg gehoord; ook overdreef hij eenigszins het aantal der roovers, en van ‘wel vijftig man’ maakte hij ‘vijfhonderd’. Het is nu eenmaal een klein zwak van vele menschen, de zaken

erger voor te stellen dan ze zijn. Aroe Lipa liet dus de paarden opzadelen, de hertengeweien bij elkaar binden. Het kindhertje behoefde niet meegenomen te worden: het was gestorven uit angst en uit verlangen naar de moeder; en nog denzelfden middag, toen de zon schitterend en scherp haar stralen neerschoot over de bergen, daalde Aroe Lipa met zijn gevolg de steile rotsachtige heuvels af en trok oostwaarts het land in, daar waar heel beneden aan de rivier de Hollandsche nederzetting was.

En La Ballo op zijn klein grijs paard volgde weer zijn oom, vol spanning, nieuwsgierig naar al het nieuws dat hij zien zou, want nog nooit had hij zulk een groote reis gemaakt als die zij nu zouden gaan ondernemen!

Eerst was hij bang geweest dat Aroe Lipa hem naar huis terug zou zenden, naar Datona en Ama; maar Aroe Lipa was te veel in gedachten verzonken, was zeker te veel onder den indruk van de wanordelijke dingen die er weder waren voorgevallen; hij zei niets tegen den kleinen jongen, en zoo reed La Ballo vlak bij zijn oom, vóór in den stoet. Somber gleed Aroe Lipa's blik over het prachtige wilde bergland daar beneden. Hier boven in het jachthuis had hij weer nieuwen moed en nieuwe kracht gekregen, en nu kwam daaropeens weer een

levensteeken van Deng Pabéle! Want die roovende stelende horden waren handlangers van hem, dat wist Aroe Lipa, dat kon niet anders. Het was weer de boodschap van zijn broeder, die hem waarschuwde met zijn 'Denk er aan! ik bèn er nog!'

Maar hij had niet voor niets uitgerust en zijn zinnen verzet, ja hij had nu weer volop nieuwe kracht; en kleine La Ballo, wiens paardje even opzij van den weg sprong en zoo naast zijn oom kwam te rijden, zag hoe Aroe Lipa zich op eens oprichtte in het zadel, en hoe zijn lippen zich bijna spottend samentrokken, en hoe hij een ruk gaf aan de teugels, zoodat het mooie witte paard de zijige lichte manen schudde en de hoeven schrap zette op den rotsachtigen grond.

. . . . . .

Drie dagen duurde de reis. Drie dagen en drie nachten. Den eersten nacht sliepen zij bij Deng Mapalla, een oud man die daar woonde waar de bergrug uitliep in het lage land. Toen volgde een dag van brandende zonnehitte in een open onafzienbare kale vlakte, waarin hier en daar slechts een enkel heuveltje òp-golfde. De grond was rood-bruin of geel verbrand en verschroeid; boomen groeiden hier niet; en toen La Ballo achterom keek, zag hij zijn

mooie hooge bergen al heel ver weg in een blauw en grijs verschiet. Hij had nog geen uur hier gereden, of hij en zijn paardje waren al veel meer vermoeid dan daar boven in de bergen, waar ze klimmen en klauteren moesten en soms stil moesten staan om uit te blazen. Hier niets van dat alles. Altijd slingerde het smalle gele pad zich zachtjes door het verschroeide gras; altijd bleef de weg vlak; altijd bleef de zon onmeedoogend stralen en schitteren daarboven in den strakken hemelkoepel.... Het was de echte moordende zonnebrand van het Oosten, die de oogen moe, de tong droog, de lippen dor maakt. Niemand sprak ook een woord. Zwijgend reed de lange stoet met de kleine paardjes en de tengere bruine menschen door het troostelooze lage land.

Tegen den middag stak er gelukkig een koele wind op. ‘Die komt van de zee,’ mompelde Aroe Lipa; en groote roofvogels kwamen aanvliegen en lieten zich drijven op hun bruine wieken, azend op een prooi. Eerst tegen den avond verhieven zich donkere boschjes tegen de teedergetinte lucht, en wuivende klapperkruinen keken er boven uit op hun lange slanke stammen. Dat was een welkom gezicht! Want dat beteekende koelte en rust; en de paarden waren niet te bewegen verder te gaan, toen er

een helder watertje glinsterde aan den kant van den weg, onder de zachtwelvende takken van een bamboestruik.

Daar moesten de arme dieren drinken; en de ruiters lieten hen begaan en stegen even af, en rustten zóó zelf ook uit van den vreeselijken zwijgenden tocht door het dorre land.

Maar vóór den avond moest er nog een slaapplaats gezocht worden, en die vonden ze ook in een leegstaand oud huisje, dat zij ontdekten toen ze het eerste dichte boschje waren ingedrongen. Het stond daar erg verlaten, zoo eenzaam onder het donkere hooge hout, alsof iemand het als een leelijk oud ding daar had laten liggen en vergeten. Maar voor de moede reizigers was het gelijk aan een vriendelijk rustoord; en toen de nacht daalde, toen de hooge boomen bijna zwart leken tegen de rossig-getinte avondlucht, toen daarna de maan opkwam als een klein dun schijfje, lagen Aroe Lipa en de mannen van zijn gevolg onder het zware overhangende dak op den bamboevloer en sliepen.

Maar La Ballo kon niet dadelijk den slaap vatten.... telkens moest hij maar weer aan roovers denken! Hier waren ze immers ook in een leegstaand huis gekomen; en was in zulk een woning de Vorstin van Soeloeng niet aange-

vallen? Hu! verbeeld je dat er straks steenen op het dak werden gegooid, en dat er scherpe pieken van lansen door de reten van den vloer werden gestoken!.... Maar nu moest La Ballo toch eigenlijk lachen, want zij waren immers zelf allen gewapend? en had Aroe Lipa niet zijn gouden kris, wier spitse punt nooit misstak?!.... O! als er eens roovers kwamen! hoe dapper zouden ze zich dan verdedigen! Hij zou ook mee doen, La Ballo! Hè, eigenlijk zou het wel aardig zijn, dacht hij, àls ze kwamen!.... Hoorde hij daar niet iets? een steen?! Hij schrok er van .... neen .... Nu luisterde hij: 't was zeker een tak die viel ... Een uil schreeuwde in de boomen, en door het vervallen, hier en daar opengewaaide stroodak zag La Ballo een rustig sterretje schitteren, dat hem schalks scheen toe te lachen .... Ach neen, er kwamen geen roovers! ... De nacht spreidde zijn donkere sluiers, en La Ballo sliep in als de anderen.

Den tweeden dag was de reis vrij wat prettiger. Dat ging maar al door dichte boschjes - langs kleine kampongs, soms door koele watertjes die lachend over de steenen heen gleden en druk voortklaterden. De zon drong met moeite door al dat donkere en lichte loover heen, en liefkoosde dan den dichten bladergrond met

vluchtige gouden kusjes, of ze streelde een zacht gebogen varenblad over den glanzenden nervenrug. En boven in de boomen ritselden de eekhoorns en sprongen als roodbruine vlammetjes van boom tot boom. Tengere aapjes deden de takken schudden, en lachten tegen elkaar, en riepen elkaar met hun scherpe geluidjes toe dat er ‘menschen waren, menschen waren!’

Tegen den middag van dien dag schitterde er iets zilverigs tusschen de dichte woudgroeiïng, en daar lag opeens breed en kalm de rivier voor hen, de groote stroom die hen naar de Hollandsche nederzetting zou voeren. Maar dat zou pas den volgenden dag geschieden. Eerst moesten er prauwen zijn voor den langen tocht, en dan moesten de paarden ergens gestald worden. Eenige kleine huizen stonden vlak bij het water geschaard, en staken op hun hooge palen boven het struikgewas uit. Bij ieder huisje lag een van die kleine uitgeholde boomstammen waarin de menschen vlug als vogels over het water scheren. Het waren allen visschers of prauwenvoerders of kleine handelaars die daar woonden; alles was arm en verwaarloosd. De kleine kindertjes, die bij troepjes van de bouwvallige trapjes kwamen glijden om Aroe Lipa's stoet aan te gapen, hadden niets aan dan een

kleine dunne roode sarong, of waren geheel naakt, met kleurige kettingen of ronde gelukspenningen op hun bloote lijfjes.

Aroe Lipa bracht zijn gevolg in de verschillende huisjes onder dak; hij en La Ballo trokken in bij een ouden man, een prauwenvoerder, die ook berging had voor de paarden, en zoo sliepen allen dien nacht uit van de vermoeienissen, aan den oever der breede rivier.

's Morgens vroeg reeds werd La Ballo wakker door het geroep der roeiers die bezig waren hun prauwtjes klaar te maken, en door het gesnap der vrouwen die haar kruiken vulden aan de rivier. Als bergjongen was zoo'n lange reis op het water iets nieuws voor hem. O! o! gingen ze nu maar, dacht hij; maar het duurde nog wel een heel uur voor de roeiers het samen eens waren geworden, en voor Aroe Lipa menschen genoeg bijéén had; maar eindelijk lagen er dan twee slanke prauwtjes klaar, ieder met zes roeiers er in, en konden al de reizigers instappen. La Ballo had nog even zijn paardje gestreeld, dat nu onder het huis stond waar ze den nacht hadden doorgebracht, en klom toen in het bootje. Daar begon de lange eentonige reis over het water. O! alles was nu nog mooi en frisch! Het water gleed zoo zacht en breed en glinsterend voort tusschen de met hoog hout

Roeiers die bezig waren hun prauwtjes klaar te maken.

begroeide oevers, de lucht was helder en fijn, vogels zweefden op den koelen morgenwind; en het regelmatige ‘plòn-plòn’ van de riemen in het water, was als een kalm morgenliedje dat zachtkens den dag tegemoet zoemde ....

Kleine huisjes, alle met dezelfde uitgeholde boomstammen aan den oeverkant vastgemaakt, stonden verscholen tusschen het groen. Het was grappig te zien, hoe die kleine schuitjes waar juist één man in paste, wild op en neer moesten dansen als de sterke roeislagen van hùn prauwen het water in beweging brachten; en nog lang daarna, als ze voorbij waren, zag La Ballo hoe die arme kleine dingen wild hobbelden in hun anders zoo rustig hoekje.

Maar al zeldzamer werden huisjes en schuitjes; het was ten laatste of er niemand meer woonde langs de oevers, of daar alleen maar heerschte het groote ondoordringbare bosch met de reuzenboomen, die hun takken geheel naar den overkant bogen en zoo een groenen koepel boven het water vormden. Honderden apen kwamen nieuwsgierig aan den kant kijken, sprongen wild van tak tot tak, van boom tot boom, en maakten luid misbaar, dat menschen kwamen zoo dicht bij 't stille woud; enkele kraanvogels stonden op één rooskleurigen poot droomerig tusschen het oeverriet, en

groote witte papegaaien wierpen zich met klepperende vlerken en een snerpenden schreeuw in de lucht en vlogen verder. Telkens maakte de rivier een scherpe bocht, zoodat men dacht regelrecht het bosch in te varen; maar bij den hoek lag daar plotseling weer de verre breede stroom, kalm glijdend tusschen de groene, altijd groene oevers.

Dit duurde zoo den ganschen dag. De morgenkoelte verflauwde, de zonnegloed laaide neer, de lucht trilde van hitte. Allen die in de prauwen waren, kregen stijve beenen van het stilzitten, en langs de bloote ruggen der roeiers gutste in straaltjes het zweet. Bij iedere bocht was het weer als eerst: de rivier stroomde kalm door, de bosschen hieven hun dicht groen loover op, geen huis of hutje was te zien; - maar eindelijk, eindelijk mompelden de roeiers iets onder elkaar, en Aroe Lipa, die dezen tocht al meer gedaan had, zeide dat ze er nu haast waren. Na deze bocht nog één en dan waren ze er....

Vol spanning zat La Ballo nu te kijken; hij was bijna in slaap gevallen door al dat eentonige groen en het regelmatig ‘plòn-plòn’ der roeiers, maar nu ging hij rechtop zitten en keek; en werkelijk, daar na de tweede bocht verdwenen de geheimzinnige bosschen, laag hout met hier

en daar wat hooge stammen omzoomde de oevers, heuveltjes verrezen, klapperbosschen spreidden hun veerachtige blaren tegen de schellichte middaglucht, en daar onder stonden huizen, groote en kleine, dicht bij elkaar, op palen, juist als de Boegineesche huizen, en gedekt met ‘atap’.

Op de rivier lagen schepen en scheepjes, jonken en ‘birowangs’ of kleine visschersschuiten, met hun breede razeilen dicht bij elkaar, zoodat de vele masten in elkaar verward leken. Kleine kano's schoten voorbij, met mannen er in die roeiden, en vrouwen die met witte doeken heur hoofd beschutten tegen de zon. Prachtig breed was hier de rivier, en het was alsof ze haar stroom hier liet rusten, of ze zeide: ‘Zoo, nu zijn jullie er, langzaam aan maar!’ en trager ook klonk het ‘plòn-plòn’ der riemen totdat het geheel ophield. De roeiers hieven de lekkende, druipende spanen uit het water, het water fluisterde en kabbelde zacht en beteekenisvol om den boeg, en vertrouwelijk vleide de voorsteven zich in het oeverriet. Zij waren er.

Toen zag La Ballo boven zich in de lucht iets kleurigs, wuivende aan een langen stok, en hij vroeg zijn oom wat dat was.

‘Dat? dat is de Hollandsche vlag, mijn jongen,’ zeide Aroe Lipa.

O! o! welk een nieuwe wereld was dat voor La Ballo! Hij was nu klaar wakker, hoor, en van den zonnebrand merkte hij niets meer. Stil ging hij achter Aroe Lipa en diens volgelingen aan toen zij aan wal gestapt waren, en met zijn groote donkere oogen keek hij gretig rond naar al dat vreemde.

Daar opzij onder al die afdaken werd markt gehouden. Och heden, hij dacht dat de marktdag boven bij hem in de bergen druk was, maar hier was het pas druk! Het krioelde daar in de verte van witte, groene en roode baadjes, en het gezoem, zeker weer het zingende tellen, drong tot hiertoe door.

Thans gingen ze een poort door, en La Ballo zag nu achter zich en opzij vele palen die met verraderlijk prikkel-ijzerdraad verbonden waren. Hier woonden de Hollanders. Zouden zij ook zoo bang voor roovers zijn, dacht hij, als hij zelf en de Vorstin van Soeloeng? Zeker wel, want die ijzerdraadmuur diende natuurlijk om booze menschen buiten te sluiten; en misschien ook voor de wilde zwijnen? Ze zagen er anders niet naar uit alsof ze bang waren, de blanken. O! La Ballo had hen wel meer gezien, want er kwamen dikwijls soldaten en officieren bij Aroe Lipa's huis om uit te rusten, maar toch, zoo in hun eigen omgeving had hij ze nog

nooit waargenomen. Ze zagen er nu ook anders uit dan daarboven; dan hadden ze groote hoeden op en echte vechtpakken aan; hier kwam bij sommigen de breede blanke hals ver uit het witte hemd kijken, en de mouwen hadden ze opgeslagen, zoodat de roode handen tot ver boven de polsen te zien waren. Ze droegen allen blauwe broeken en hadden schoenen aan! Hoe gek, dacht La Ballo, je heele leven schoenen aan te hebben! Zouden ze er ook mee slapen? en zou dat pijn doen? Iedereen werkte druk. Een troepje was er bezig het onkruid uit den weg te halen, anderen stonden bij een groot hoog huis, een oud Boegineesch vorstenverblijf, geweren te poetsen, terwijl de zweetdruppels hun langs het roode voorhoofd lekten; en er was een leven van belang, een gepraat en gelach - o, o, wat hadden ze toch harde stemmen!

Maar nu moest hij weer goed zien naar de huizen die op een rij achter een grasveldje stonden. Vreemde huizen waren het; ze leken op die welke La Ballo altijd gezien had, maar toch waren ze anders. Ze stonden ook op palen, maar op veel lagere dan anders het geval was, en de trappen die naar binnen geleidden waren breed en gemakkelijk. Ook stonden er aardige bloemen voor, groote gele sterren met donkere

harten, die hem van heur hooge stelen als verwonderde kindergezichtjes toeknikten... Maar daar zag hij een echt kind! een blank Hollandsch kind met vele blonde krulletjes om het ronde gezichtje; en toen het La Ballo zag, lachte het om het aardige jongetje in zijn vreemd pakje, en vlug kwam het de trap van het huis af en liep naar La Ballo en naar Aroe Lipa toe. La Ballo was opeens heel verlegen, want het was voor het eerst dat hij een klein blank meisje zag, en hij wist niet wat hij doen moest, toen ze haar handje uitstak en in een heel vreemde taal iets tegen hem zeide. Maar Aroe Lipa boog zich vriendelijk naar haar toe, en nam het uitgestoken handje en lachte tegen haar, want hij kende haar wel: 't was het dochtertje van een der officieren, die met haar ouders in een der huizen met de zonnebloemen woonde.

Nu liep ze vlug weer terug, grappig stappende met haar bloote beentjes onder het witte wuivende jurkje; en toen ze bij de trap was keerde ze zich nog eens om, en groette La Ballo met haar handje. Haar moeder, die boven in het huis voor de balustrade stond, lachte om haar vroolijk kind, en trok haar naar zich toe en kuste haar, en La Ballo zag dat het kleine meisje naar hem wees en zij samen over hem spraken.

Hij voelde zich erg verlegen worden; 't was ook zoo vreemd: voor het eerst in zijn leven zag hij een blanke dame en een blank klein meisje, net even groot zoowat als Andi, zijn kleine zusje! - Aroe Lipa en zijn gevolg trokken daarentegen ook de aandacht; heel langzaam liepen ze, zooals Oosterlingen meestal doen, en daarom duurde het lang eer Aroe Lipa en de tien volgelingen en La Ballo, met hun bronskleurige gezichten, met hun donkere baadjes en donker zijden sarongs, waar even de kris uit stak, gekomen waren tot bij het groote kantoor waar ze wezen moesten.

Eerbiedig hurkten allen buiten bij de deur op het kiezelpad neer. La Ballo deed maar net als zijn oom, en zat heel kleintjes naast hem op den grond. Hij vond het wel vreemd dat Aroe Lipa hier niet zoo'n groot heer leek als thuis, waar iedereen zoo onderdanig tegen hem was. Hier gaapten de soldaten hem wel aan, maar niemand groette hem zooals thuis, en een kleine bruine man, geen Hollander, maar iemand van Java zooals hij hoorde, kwam naar hen toe, en zeide ietwat barsch dat ze daar maar wachten moesten tot ‘toewan Pétro’ hen ontvangen kon. De gezaghebber, de man die een stuk land bestuurt, wordt door de Boegineezen ‘Pétro’ genoemd. Dus wachtten Aroe Lipa en

de mannen die met hem mede waren gekomen, La Mappa, Baloli, de oude Amboe, Ibo en de andere bergbewoners, geduldig buiten op het kiezelpad.

Maar gelukkig duurde het niet lang. De kleine Javaan kwam weer naar buiten en wenkte Aroe Lipa dat hij binnen kon komen. Langzaam stond deze op en besteeg de trap van het huis. La Ballo volgde hem dicht op de hielen, want hij had een gevoel alsof hij hier tusschen al die vreemde menschen maar vlakbij zijn oom moest blijven. De volgelingen bleven buiten zitten.

Nu kwam hij achter Aroe Lipa aan in een groot vertrek, met boekenkasten en groote kleurige kaarten langs den muur. In 't midden, dicht bij een der vensters, stond een grootetafel bedekt met papieren en boeken en inktkokers en doozen en groote portefeuilles, en daar achter zat een kleine blanke man in een witte jas met glinsterende knoopen. Hij had een blonden baard en twee scherpe grijze oogen, maar toen hij Aroe Lipa zag kwam er een zachte prettige glans in. Hij stond op en reikte het districtshoofd de hand; het was dezelfde hand die Aroe Lipa eens gedrukt had toen hij overwonnen was, het was dezelfde ‘heer Pétro’ dien hij eens trouw had

beloofd; en La Ballo zag hoe zijn oom zich neerboog en de hand van den blanken man aan zijn lippen bracht.[1)]

Hij was dadelijk stilletjes neergehurkt bij de deur; maar de ‘heer Pétro’ zag hem toch al gauw en vroeg: ‘Wie is dat jongetje, Aroe Lipa?’

‘Dat is mijn kind, heer Pétro! - La Ballo,’ zeide Aroe Lipa, zich tot zijn neefje wendend, ‘geef dezen heer je groet.’

En toen La Ballo naderde en even als zijn oom zooeven, vluchtig en wat bevend de blanke hand aan zijn lippen bracht, zeide de Pétro: ‘Maar Aroe Lipa, ik dacht dat je geen zoons had?’

‘Het is zooals u zegt,’ zeide Aroe Lipa, ‘maar ... toch is hij àls mijn zoon, heer Pétro!’ en toen hij dat gezegd had voelde La Ballo de donkere oogen van zijn oom groot en zacht op zich rusten en even tikte zijn hart sneller ... Ja, ja, hij was immers zijn zoon, zijn kind!

‘Zeker van een na familielid?’ vroeg de Pétro, die het al meer gezien had hoe de Boegineezen elkanders kinderen aannemen en er goed voor zijn; en Aroe Lipa, die nù nooit den naam van Deng Pabéle zou hebben willen uitspreken, zeide weer: ‘Het is zooals u zegt, van een familielid....’

1) Niet om ze, als wij, te kussen met de lippen, maar om er, op zijn Oostersch, even aan te ruiken.

‘Aroe Lipa,’ zeide de Pétro, terwijl hij op zijn stoel ging zitten en Aroe Lipa weer neerhurkte; ‘ik heb u hier ontboden en de reden er van weet ge zeker wel....’

Juist wilde Aroe Lipa antwoorden, toen de deur openging en er weer twee blanke mannen binnen kwamen, juist zoo gekleed als de Pétro, maar blijkbaar veel jonger. Eén had een lange rossig bruine snor, en mooie bruine oogen die La Ballo vroolijk aankeken, de ander was blond en heel blank. De eerste was de vader van het aardige vlugge meisje dat La Ballo gegroet had.

Ook dezen kenden Aroe Lipa en groetten hem op dezelfde manier. Daarna namen ze plaats naast den heer Pétro. Toen kwam er nog een lange bruine man in een blauwe jas binnen, de tolk, die bij lange gesprekken tusschen Hollanders en Oosterlingen dienst deed. Hij ook ging op den grond zitten naast Aroe Lipa. De volgelingen die buiten waren gebleven en nieuwsgierig waren geworden, zaten vóór en òp de trap, en keken met hun verwonderde oogen als tien bruine maskers naar binnen.

‘Ge weet de reden, Aroe Lipa,’ begon de Pétro weer, en keek den man die daar voor hem zat, met het sombere gezicht en de zwart-en-gouden songko op 't hoofd, onderzoekend aan.

‘Ge weet dat de Vorstin van Soeloeng, op haar reis naar huis overnachtende in een leegstaande woning, door vijftig roovers is overvallen ...’

‘Men heeft mij gezegd dat er vijfhonderd waren Heer,’ zei Aroe Lipa.

‘Er waren er vijftig, en dat is al meer dan genoeg, Aroe Lipa,’ zeide de Pétro, en trommelde even ongeduldig met zijn vingers op de tafel; ‘en er waren er vijftien bij uit uw gebied. Wie waren het ook weer?’ richtte hij zich tot den tolk.

De tolk, die een papier uit den borstzak haalde, las op:

‘La Maroe, La Ganda, Pabeangi, La Ingking, La Odo, La Oesing, La Palloe, La Baba, La Tjoeni, Parioesi, La Palle, La Tatjoe, Manassan, La Sammang en Tomone.’

‘Zijn die allen uit uw district?’ vroeg de Petro.

‘Ja, Heer,’ zeide Aroe Lipa, even het bovenlichaam voorover buigend.

‘En hoe komt het, Aroe Lipa,’ vroeg de Pétro streng, ‘dat in uw land, waar orde behoort te heerschen, zooiets voorvalt? dat de menschen kunnen rooven en stelen en moorden zonder dat gij het als goed landsbestuurder voorkomt?’

‘Ik was boven in mijn berghuis, Heer,’ zeide

Aroe Lipa en keek even den Pétro aan. ‘Ik was op de hertenjacht.’

‘Een goed volkshoofd moet zijn gebied gerust kunnen verlaten,’ zeide de ander. ‘Dan behoeven er nog geen rooverijen gepleegd te worden.’ En toen Aroe Lipa hierop niets zeide ging hij voort, maar nu in het Hollandsch:

‘En gij zijt een goed volkshoofd, Aroe Lipa, dat weet ik. Ik weet dat gij iemand zijt die eerlijk met ons omgaat, op wien wij kunnen vertrouwen en dien het volk liefheeft;.... maar er is dit, Aroe Lipa, er is iemand voor wien gij bang zijt, iemand dien gij niet wilt verraden omdat hij uw broeder is, en die iemand doet u veel kwaad. Zoolang Deng Pabéle niet in onze handen is, Aroe Lipa, dood of levend, zoolang zal er onrust zijn in ons land, in uw land....’

Zoodra de Pétro zweeg, begon de tolk met zacht dreunende stem, soms stijgend, dan weer dalend dit alles woord voor woord te herhalen voor Aroe Lipa in diens eigen taal; en Aroe Lipa, die altijd de oogen had neergeslagen, richtte ze nu met hun somberen glans op den Pétro en zeide zacht en beslist: ‘Zoo is het, Heer!’

‘Maar ge moogt hem niet meer als uw broeder beschouwen,’ zeide de Pétro; ‘bedenk

dat, Aroe Lipa, hij brengt uw land ongeluk aan en hij zou u ten val kunnen brengen. Gij, Aroe Lipa, zijt de man die hem kunt opsporen. Gij weet den weg in de bergen, gij kunt hem vinden als ge er moeite voor doet....'

Weer bracht de tolk in het zachtvloeiende Boegineesch over wat er gesproken was; en Aroe Lipa, die zich even bedacht had, vroeg toen: 'Wilt u hebben dat ik hem zoek, Heer?'

'Ja, Aroe Lipa!'

'Dat kan ik niet, Heer,' antwoordde hij beslist;.. 'hij is mijn broeder, ik kan dat niet...'

'Ge stelt uw eigen welzijn, uw eigen macht dus daarvoor in gevaar, Aroe Lipa? Gij die zulk een goed bestuurder zijt, zoudt afgezet willen worden, zoudt een "gewoon man" willen worden, ge zoudt 't volk dat u lief heeft maar over willen laten aan een ander, alleen omdat dit slechte mensch uw broeder is!?'

Dit was het waar Aroe Lipa zelf de gansche reis over gedacht had. Mocht hij zijn taak neerleggen, mocht hij zijn volk verlaten om Deng Pabéle? Deng Pabéle, die niets dan kwaad bracht over het land? - Niet alleen aan zich zelf dacht hij, maar ook aan den kleinen La Ballo, die hem wellicht eens zou opvolgen, dien hij had willen opleiden tot een eerlijk en braaf bestuurshoofd ....

‘Als ge hem niet zelf zoeken kunt, Aroe Lipa,’ zeide de Pétro, hem dringend aanziende, ‘beloof ons dan, dat ge hem nooit een schuilplaats zult verleenen en dat ge hem uit zult leveren als ge hem vindt.’

‘Als ik hem vind door toeval, als Toewan Allah hem mij in handen geeft,’ zeide Aroe Lipa zacht, ‘dan zal ik hem U zelf brengen.’

Aroe Lipa had gekozen, zijn volk was hem liever dan de broeder;... maar zijn oogen stonden dof, zijn lippen trilden toen hij het gezegd had.

De Pétro stond op en zeide: ‘Dat belooft ge ons dus?’

Toen gleed Aroe Lipa's fijne hand onder zijn sarong en hij trok te voorschijn, langzaam, héél langzaam.... de gouden kris, en met altijd denzelfden doffen blik hief hij het wapen op naar den blanken man, zeggende: ‘Hier is mijn pand, Heer!’ ...

O! kleine, kleine La Ballo, waarom kijk je zoo verschrikt? Waarom gaan je oogen zoo groot en vochtig open, waarom trekt je mond zich samen tot een klein rood streepje? ... Waarom strek je je hand uit? waarom beeft en klopt het in je? Ja, ja, daar gaat het oude gouden wapen, die kris die de ‘Vorst der landen bezuiden het meer’ eenmaal droeg, die eens

onder den kambodjaboom lag en niet sterven wilde ... Nu is ze in de hand van den blanken overheerscher .. Neen, schreeuw niet, La Ballo ... sst! sst! het geeft alles niets, blijf stil, stil zitten en kijk maar ... kijk lang naar de glinstering van het gouden heft, naar het edel gevormd gevest ... en schuif dicht, dicht naar Aroe Lipa toe, en druk je handje tegen hem aan, en duld het maar dat de kris in die blanke handen blijft en dan wordt neer gelegd op de tafel, tusschen de boeken en vellen papier en portefeuilles ...!

Er hing opeens een stilte in de kamer toen Aroe Lipa het offer gebracht had; de Pétro was een oogenblik ontroerd; toen nam hij de hand van Aroe, die nu opstond, en zeide, haar hartelijk drukkend: ‘Uw pand is bij mij veilig, Aroe Lipa! over niet al te langen tijd hoop ik dat gij het komt inlossen.’

Aroe Lipa kon niet antwoorden. Met starren blik en bevende lippen gaf hij de drie blanke mannen de hand ten afscheid, keerde zich om, en ging langzaam, met gebogen hoofd, naar de trap. La Ballo gleed dicht achter hem aan en angstig klopte zijn hart. Buiten in het felle zonlicht ging de stoet nu het glinsterend kiezelpad over, weer als toen ze kwamen: Aroe Lipa voorop, dan La Ballo, en achter hem de rij

donkere volgelingen .... Toen ze voorbij de huizen gingen keek het kleine blonde meisje hen weer na, maar La Ballo zag haar niet. Hij zag niets dan het witte kiezelpad en de grillige schaduw van bewegende blaadjes op den grond, en hij zag ook, toen ze vlak bij den uitgang kwamen, hoe Aroe Lipa's hand naar de plaats tastte waar de kris anders was, en hoe hij die met een verschrikten pijnlijken trek om den mond weer terug trok. En La Ballo's handje gleed in de groote fijne hand van Aroe Lipa, en zoo traden ze naar buiten, het hek uit en het wegje op, waar hoog boven hen, tegen de schitterend blauwe lucht, de Hollandsche vlag wapperde in het zonlicht....

EINDE VAN HET EERSTE DEEL.

t.o. 185

INARA.

Tweede deel.

Weet ge wanneer de bergen in dit land hun lied zingen? Dat is als de oogsttijd daar is; maar het is een somber lied, een doffe eentonig luidende zang, die langzaam, langzaam aanzwelt en eindelijk loeiend uit de dalen opstijgt. Dat is de zang van het rijstblok; want er is geen huis waar niet een vrouw den stamper doet neervallen op de rijstkorrels, dag en nacht, 's morgens als de eerste dampen door de dalen trekken, en 's avonds als de maan van achter de vluchtende wolken aan den hemel verschijnt, en het ‘tokke tòk’, ‘tokke tòk’ van twintig, van honderd, van duizend vrouwen wordt te zamen gevoegd tot één grooten zang, die schijnt te ontstijgen aan de diepe dalen en aan de groenbegroeide toppen der bergen.

O, het is eentonig, hun lied, zooals alle muziek der Oosterlingen. Het is eentonig gelijk de dreunende op en neer golvende kinderzangen, met de schelle kleurlooze stemmetjes der meisjes gezongen; het is eentonig als het simpele liedje dat de bergbewoner op zijn tweesnarige viool tokkelt, als hij 's avonds over den stijgenden weg

loopt en de zon ziet dalen; het is eentonig als het somber getoeter van de kleine buffelwachters, die zelf hun sierlijke trompet draaiden uit het glanzende pandanblad.[1)]

Maar al is 't geluid altijd en altijd hetzelfde, toch moet ge er naar luisteren, toch is er iets in dat u soms doet zeggen: ‘Stil, gaat het nu niet gauwer? is het nu niet zachter?’ evenals men dat ook wel eens van het eentonig getik eener klok meent te hooren; ... en daarbij komt nog, als ge het lied van de bergen hoort, dat gonzende loeiende ‘tokke tòk’, - dat ge dan denken moet aan den oogst die binnen is gehaald, aan de vreugde van den arbeid dier duizenden handen, aan de vroolijke werkkracht die daar opeens in den anders gemakzuchtigen Oosterling is wakker geworden; - dan is het of de bruine daken der huisjes er vroolijker uitzien, of de sierlijke bamboe beneden in het dal dieper wuift en buigt, of de nevels die tusschen de bergruggen trillen, van zuiverder goud zijn....

Hoe blij was La Ballo toen hij zijn berglied weer hoorde, toen het ‘tokke tòk’ hem gon-

1) Het Pandanblad is hetzelfde als het Nipablad; zie Noot 1, bl. 7. Jong zijnde is het zeer geurig en wordt, fijngekerfd, in het haar gestoken, tusschen kleederen gelegd en soms in de spijzen gekookt. Het oude Pandanblad dient tot allerlei gebruik.

zend alom tegemoet kwam, hoe hooger zij met hun paardjes stegen; en toen zij, langs den weg komende, de twee buffelhorens van verre zagen opsteken aan den nok van het dak, toen zij de gele trossen der djoewarbloesems[1)] zagen wuiven tusschen het groen, toen lachte hij en riep: 'O, Oom! wij zijn er!' Maar de lach bestierf hem op de lippen, toen hij keek naar het stille gezicht van Aroe Lipa, die nu thuis kwam ontwapend, zonder de oude gouden kris aan zijn zijde .... Nooit heeft kleine La Ballo dit oogenblik van thuiskomen vergeten, nooit den zang der stampers in de rijstblokken, nooit het groote huis, nooit de gele bloesems, ook niet toen hij later rondzwierf in de hooge verlaten bergwereld, en hij zich zelf voelde als een armen verworpeling; ook niet veel later, toen de barmhartige Toewan Allah hem weer terug had gevoerd in de veilige armen van Aroe Lipa!

O! er was heel wat gebeurd daar binnen in La Ballo's gemoed, gedurende die reis naar de benedenwereld! Iets erg geweldigs, waar een ander zoo geen vermoeden van zou hebben als men naar het kleine bruine gezichtje keek, dat zoo onbewegelijk kon staan onder de donkere songko! Maar ìk weet het en ik zal het u vertellen.

1) Zie noot 2, bl. 8.

Kleine La Ballo was nu opeens te weten gekomen hoeveel hij van Aroe Lipa hield en hoeveel Aroe Lipa van hem hield; - zonder een woord er over te spreken hadden zij dat elkaar immers gezegd, toen de jongen zijn hand in die van zijn Oom deed glijden, daar onder de poort van de Hollanders; en opeens wist hij nu ook dat hij iets wilde, ja wìlde, al was het ook erg moeilijk, bijna onmogelijk ... Hij wilde Aroe Lipa de gouden kris terug bezorgen.... Hoe? Och, dat wist hij nog niet! Maar o, hij wilde haar geven, haar zèlf terug geven; ... dan zou Aroe Lipa weer gelukkig zijn, dan zou hij ook weten hoeveel La Ballo wel voor hem wilde doen. En achteraan rijdende op zijn kleine paardje, had hij er lang en veel over nagedacht hoe dat dan moest: ... de kris stelen? of naar dien Heer Petro gaan of naar dien ander met die aardige oogen, en hem het wapen terug vragen?.... Maar ach, hij begreep 't immers wel, dat zouden zij niet doen! - zij hadden immers ook een gelofte gedaan? ‘Als Deng Pabéle in hun handen werd overgeleverd, dan kreeg Aroe Lipa zijn kris terug.’ Deng Pabéle, zijn vader! zijn onbekende geheimzinnige ioovervader!... Als hij, hij La Ballo, dien vader kon zoeken, dien vader kon brengen, kon uitleveren, hij, de kleine jongen! - Maar 't was zijn vader!

Och kom, wel neen, Aroe Lipa was zijn vader, zijn goede zorgende liefhebbende vader!....

Zoo was dit plan daar geboren in 't zieltje van La Ballo, en 't werd al grooter en grooter. Eerst was het licht als een veertje geweest, nu begon het te wegen zwaar als lood, en ten slotte was het of het groote plan hèm had en niet meer hij het plan. En het maakte den voormaligen wildebras stil en nadenkend en droomerig ... Deng Pabéle zoeken, Deng Pabéle vangen! Dat was nu voortdurend zijn gedachte, hetzij hij poppetjes sneed uit lontarblad,[1] hetzij hij spartelde in de rivier; hetzij hij met Andi en Inara ‘Sakko, sakko manoe’ speelde, - dat aardige hanenspel, waarbij de kinderen zich verstoppen en er één kraaien moet zoolang tot de anderen hem vinden ....

Het is nu een prachtige maneschijnavond; op den weg ligt een zachte, matte glans; over de bergen glijdt het licht als een witte wade. Eens zoo groot en hoog lijken de boomen, en het ‘tokke tòk’ uit alle huizen loeit, en zwelt aan tot een geluid dat gonzend ten hemel stijgt.

1) De Lontar is een palmboom van 80 à 100 meter hoog, wiens bladeren gebruikt worden als zonneschermen en tot het inpakken van goederen. De kinderen, gelijk uit het bovenstaande blijkt, maken er nog een ander gebruik van.

Want nu met de volle maan staan alle jonge meisjes aan het lange smalle rijstblok, netjes naast elkaar onder toezicht van de oude vrouwtjes die nog het ijverigst kloppen; en van alle kanten komen de jonge Boegineezen, den hoofddoek iets minder slordig dan anders om het hoofd gebonden, en maken praatjes met de jonge deerntjes in heur dunne losse baadjes.

Dicht bij de keuken en rijstschuur, het kleine huisje op hooge palen waar eigenlijk Andoe Baran's gebied is, staat het lange rijstblok klaar vlak bij den grooten kanarieboom, en daar zijn Bolo en Isa en al de jonge mandenvlechtsters, en ja, ook de stille Aïssa; en haar mondjes snappen zoo vroolijk als was er een zwerm vogeltjes aan het kwinkeleeren.

Het is daar een drukte van belang bij Andoe's keuken, en het is of de maan er pleizier in heeft, en zich telkens verstopt om straks opeens ondeugend haar licht over de donkere haren en de lachende gezichten te doen flitsen. Andoe Baran staat aan het eind van het rijstblok: zij is de ‘waakmoeder’; en wat een mooie eerwaardige moeder is zij, met heur grijze haren die in den maneschijn wel van zilver lijken. Dan heffen allen het groote hout op, laten het neervallen, - en daar begint het, in de maat: ‘tokke tòk - tokke tòk’. Het feest is in vollen gang.

Het duurt ook niet lang of er komen jonge mannen den heuvel op, en gaan pratend en lachend naar Andoe Baran's keuken.

Ama en Datona hebben er voor gezorgd dat geen ongeluk het aardige feest verstoren zal. Hoe zij dat zoo kunnen? Wel, het is heel eenvoudig. ‘Wie waken er over ons?’ zeggen zij; ‘naast Toewan Allah ook alle goede geesten van de gestorvenen. En welke gestorvenen hadden ons 't meest lief? Onze ouders en onze voorouders, natuurlijk! Welnu, vraag dan toch die lieve goede geesten ook te gast op het groote feest, zorg dat er eten voor hen is, en vooral kleeren, want hoe zouden de arme ouden hier kunnen mede feestvieren zonder kleeren?’ Daarom heeft Datona, vlak bij de deur, bij den linkerhoekpaal, een pisangblad met wat jonge ongepelde rijst, zoo'n aardig bundeltje zachte vederachtige halmen, neergelegd. Dat is de maaltijd voor de goede geesten.

En Ama heeft in de paladang twee kleine matjes uitgespreid, en op ieder matje een klein kussentje gelegd. Op het eene kussentje legde ze een sabel, en een mooi groen baadje op het andere. Dat zijn de kleeren voor die goede geesten. Een sabel is wel geen kleedingstuk, maar er behoeft ook maar één enkel onderdeel te liggen van een geheele uitrusting; en omdat

Ama ze toch maar heel héél gunstig wil stemmen, vergeet ze zelfs de slaven en slavinnen niet van de goede voorouders, en zet zes kleine bordjes met gekookte rijst om die matjes met kleeren heen. Dan wordt er wat wierook gebrand, zoodat een zoetige geur in de paladang opwalmt.

Ja, nu kunnen ze daarbuiten gerust hard stampen en praten en lachen; en de huwelijken die er nu misschien gesloten zullen worden tusschen al dat jonge goedje waar moeder Baran over waakt, zullen gelukkig worden! - Hoor, hoor! neen maar, wat een leven daarbuiten! Ze zingen er bij, en ze stampen allen op de maat van het gezang, en lachen dan als een van allen ten laatste den stamper laat vallen! - Kleine Andi slaapt door dat alles rustig heen. Ze ligt in de alabola achter het groote gebloemde gordijn, en de maan trilt soms over de slaapbank en haar bruin poppegezichtje, dat nu zoo rustig is, nu de groote kijkers en het snapzieke mondje gesloten zijn. Aan haar voeteinde liggen de twee koperen bekkens: die mogen haar niet verlaten, dat zou ongeluk kunnen brengen; en tegen den muur leunt vlak bij haar de geluksbamboe, die haar ook dikwijls door een of ander arm kind wordt nagedragen, achter Inara met de bekkens. In dien uitgeholden bamboe-koker zitten allerlei gebrande blaadjes en kruidjes,

die geplukt werden toen Andi pas geboren was. Die blaadjes zitten even zooveel jaren in den koker als Andi oud is. En niet alleen die blaadjes behoeden de kleine meid voor ongeluk. Neen, die alleen zouden nog niet veel geven, hoor! Stevig tegen den koker aan is een pijltje gebonden, en nog een dikke stok van gevlochten droge blaren, een soort zweepje eigenlijk; daar zijn alle kwade heksen zoo bang voor, evenals de tampakoros, die kleine kroesharige duiveltjes, die kinderen zoo gaarne kwaad willen doen. Neen maar! Ze zouden er niet graag een slag mede krijgen! En onder aan de bamboe zit het gevest van een zwaard; het is slechts nagemaakt van gewoon hout, en er zit in 't geheel geen zwaard aan, maar 't is ook alleen maar om die booze duiveltjes erg bang te maken. Boven aan een der stokjes hangen allerlei figuurtjes van lontarblad, die er uitzien als leeren lapjes; dat zijn de voorbehoedmiddelen tegen de kinderpokken. Nu kan Andi immers veilig slapen, met haar bekkens, met haar geluksbamboe, met haar gouden penningen en haar kettinkje van kleine kussentjes, waarin de spreuken van den Engel Gabriël opgeborgen zijn! De maan die daar boven aan den hemel schijnt te zweven, behoeft waarlijk niet te lachen om al die bijgeloovigheden, om al die onheil-afwerende en geluk-

aanbrengende dingen bij het slapende kind, om den wierookwalm en de offers in Aroe Lipa's huis! Ach neen! dat doet zij immers ook niet! Hoe lang en hoeveel zou zij dan niet moeten lachen, schaterlachen! Die arme maan, daar zou ze maar moe van worden, want overal waar ze ook kijkt op de wereld, ziet ze hetzelfde; menschen en kinderen die ‘geluk! geluk!’ willen hebben, en die maar al denken dat het ergens te vinden is, waar het *niet* is te vinden. Alleen de zeer wijzen weten dat er maar één gelukspenning is, een prachtig mooie, dien je overal bij je draagt: je eigen hart; - als je dat altijd maar heel rein houdt, en het vervult met goede gedachten, en er voor zorgt dat er geen boosheid in blijft of binnen sluipt, - wel, dan zijn er geen bamboekokertjes en koperen bekkens meer noodig om de kleine en groote duiveltjes op een afstand te houden; die gaan dan van zelf wel weg, want een goed hart, daar kunnen ze niet tegen! Ik vermoed dat de wijze maan denkt; ‘Eenmaal zullen alle menschen dat weten, niet alleen de blanken en zij die onderwezen zijn, maar zelfs zoo'n arm bruin volkje....’ En toch! en toch! er waren en er zijn onder dat bruine volk echte wijzen en verstandigen te vinden, die het geheim weten van den éénen gelukspenning! Er zijn er meer dan de menschen in het Westen denken!

Nu, Andi slaapt dus, behoed door haar ‘djimats’[1] en de maan; de oude grootmoeder zwaait het wierookvaatje, en buiten stampen en praten en zingen de meisjes en de jonge mannen bij het rijstblok. De tweede dochter van Aroe Lipa, Aïssa, die nog geen bruigom heeft, moet nu maar goed rond zien of er onder de vele jonge lieden van adel ook iemand is dien zij later wel tot man zou willen hebben; maar zij is zoo stil en bedeesd dat zij bijna niet opkijkt, en maar stampt en stampt tot ze haar armen haast niet meer voelt.... Dan komt La Mappa naast haar staan, de zoon van een naburig Hoofd; hij heeft een zwarte songko op het hoofd en draagt een wit jasje boven de donkere sarong. Hij vraagt de kleine Aïssa of hij naast haar mag staan om mee te stampen, en Aïssa knikt schuchter van ja, en stampt en stampt nog harder; want ze heeft even op gezien, - en de oogen van La Mappa, hu, daar schrik je van, zóó groot en stralend zijn ze! Heur hartje bonst er van! Maar ze ziet nu niet meer op en stampt en stampt, en om haar heen praten en lachen en stampen de anderen; alleen als Andoe Baran even ophoudt, laten ze allemaal den stamper rusten. Een ander oud vrouwtje, Andoe Kedé, verwisselt even van plaats met Adoe Baran, want

1) Zie de noot op bl. 36.

Andoe Baran is moe, hoor, en zij gaat wat uitrusten op een der treden van de keukentrap.

Daar komt de kleine Inara bij haar zitten, die nu zonder bekkens loopt, want zij liggen immers bij kleine slapende Andi? Zij klimt nog een sportje hooger dan Andoe Baran, en vouwt de handjes om de opgetrokken knieën; en beiden, het oudje en het kind, kijken naar de meisjes en de jonge mannen die om het rijstblok staan geschaard, en naar den grilligen geheimzinnigen maneschijn, die glijdt en glimt over den grond en over de boomen.[1)]

La Ballo is er ook. Hij heeft veel lust om bij Andoe Baran te gaan zitten; hij klimt dus met

1) Een der bekoorlijkheden van den Indischen maannacht is dat ‘glijden en glimmen’. De maan is er zoo helder, veel helderder dan bij ons; de bladeren van struiken en boomen, grooter soms dan wij ze ons kunnen voorstellen, en in den regel veel gladder van bovenvlak dan die van onze boomen, vangen op dat als 't ware gepolitoerde bovenvlak zóóveel licht, dat ze er soms uitzien als waren ze van louter goud. Speelt er dan een zacht windje doorheen, en beginnen ze te wiegelen en te wuiven, dan is het alsof het licht er letterlijk over heen glijdt, er langs henen druppelt en vloeit. En dan, op den grond, die scherpe tegenstelling tusschen licht en schaduw! Dat is zoo wondermooi, dat men er uren en uren naar kan zitten kijken, zooals men niet moede wordt te staren naar het wondere spel der golven tegen het zeestrand.

een sprongetje langs haar en Inara de ladder op, en zet zich al weer een sportje hooger dan Inara. Het is heel natuurlijk dat kleine Inara over trouwen denkt, nu bij het oogstfeest, en daarom vraagt ze aan Andoe hoeveel keer de maan nog vol zal schijnen voor het bruiloft is - de bruiloft van Sitigawa en Deng Manola.

'Nog twee keer,' antwoordt Andoe haar.

'Nog twee keer,' denkt La Ballo. 'Zou Aroe Lipa dan al zijn kris terug hebben? O! het zou vreeselijk zijn als hij op dàt feest, het feest van zijn oudste kind, zonder wapen was, tenminste zonder het gouden familiewapen, het erfstuk van zijn voorouders!' Hij zegt het maar niet, trouwens het is ook zoo moeilijk je verstaanbaar te maken bij al dat leven; en zoo zitten ze met hun drietjes daar zwijgend te kijken. Inara's gezichtje wordt telkens grappig door de maan beschenen, die trekt juist een lijntje langs haar voorhoofd, het scherpe neusje, de kleine ietwat opgewipte bovenlip en het rechte spitse kinnetje.

'Weet je al, Andoe,' zegt ze als het getok een beetje ophoudt, - want de stampsters moeten toch ook al eens uitrusten; 'weet je al dat kleine Oeke den heelen dag zoek is geweest? Ze dachten eerst dat hij weggepakt was door een roofvogel.'

Daar moet La Ballo nu toch om lachen - en hij doet het ook hard en vroolijk, en hij gooit van pret zijn hoofd daarbij achter over. Die Inara! hoe kon ze zoo dom zijn!

‘Denk je dat zoo'n beest maar een heelen jongen mee kan nemen in de lucht?!’

‘Ze dachten het toch,’ zei Inara, ‘heusch, La Ballo ....’

‘Daar moet je toch niet mee spotten, La Ballo,’ zegt Andoe Baran ernstig, terwijl ze zich wat omdraait en naar de twee kinderen boven haar opziet. ‘Het ìs toch wel eens gebeurd dat een vogel een jongen heeft meegenomen; ja, ja, wees maar niet zoo ongeloovig...’

‘Hè, en welke jongen was dat?’ vraagt Inara die altijd veel van wonderbare verhalen houdt.

‘Het is al heel lang geleden, men heeft het mij verteld toen ik nog een kind was,’ antwoordt Andoe; ‘het was een wonderlijke geschiedenis, en het is nooit uitgekomen hoe het eigenlijk gebeurd is.’

‘Maar vertel het dan toch, Andoe,’ vraagt nu ook La Ballo; dàt wilde hij toch wel eens hooren! Zoo'n vogel die een jongen wegpakt, net of hij een kuikentje is, het is haast niet te gelooven! En om het verhaal goed te hooren, glijdt hij van 't trapje af en gaat vlak bij Andoe zitten, op dezelfde sport.

‘Het gebeurde in het Wadjosche,’ zegt Andoe. ‘Daar woonde een rijk man die vele dochters had. Nu verlangde de man erg naar een zoon, zoo erg dat hij zelfs zijn dochtertjes begon te haten, en de arme moeder dikwijls ziek van hart was omdat hij zoo'n slecht vader voor de kinderen was. Daarom bad zij maar telkens tot de goede geesten dat zij haar toch nog eens een zoon zouden doen krijgen. Zij maakte zelfs een groote reis naar de kust van de zee, waar zij kippeboutjes toewierp aan de heilige krokodillen, die dadelijk aan kwamen zwemmen toen zij op de bekkens sloeg. En waarlijk, de krokodillen waren haar goed gezind. Zij verslonden al de kippebontjes, en waren zoo dankbaar voor het offer, dat na een jaar de vrouw werkelijk een zoon kreeg! Nu was de rijke man zoo blij dat hij Toewan Allah en de goede geesten luid loofde; en hij begon dadelijk zooveel van 't zoontje te houden, dat hij waarlijk een ander beter mensch leek. Maar weet je, hij hield tè veel van den jongen. Hoe meer de jongen opgroeide hoe meer hij van hem hield, zijn vrouw en dochters verwaarloosde, ja in 't geheel niet meer naar haar omzag. Alles was voor den jongen. Hij aanbad hem letterlijk. Toen de heilige krokodillen dat hoorden, werden zij zeer boos. Zij besloten de arme

vrouw en de dochters te wreken; en op een goeden dag, toen de jongen buiten speelde ... en hij was al zoo oud als jij, La Ballo, kwam er een klein klein rijstvogeltje aanvliegen, een Dongi Djawa, lichtblauw van veeren met witte wangetjes; en wat deed dat kleine beest, dat anders nauwelijks een paddihalm in zijn bek neemt? Hij pikte naar den jongen - en vloog opeens met hem hoog de lucht in, vèr ver weg! En beiden zijn voor goed verdwenen, voor goed, zeg ik je! Dat was de straf van de krokodillen voor den rijken man die te veel van zijn zoon hield.'

Inara en La Ballo zijn een en al verbazing. Die Andoe wist ook zooveel! En dit was niet eens een roofvogel geweest, maar zoo'n klein, klein rijstdiefje, met zoo'n prachtig blauw pakje aan.[1)]

'Maar Oeke is gelukkig terug gevonden,' vertelt Inara. 'Zijn moeder vond hem heel beneden bij de rivier, achter het huisje van Oebo.'

'Tokke tòk! tokke tòk!' daar begint het stampen weer, eerst van een paar meisjes, toen van wel zeven, acht menschen; en de oude Andoe haast zich om op haar post te komen.

1) Ik ben niet erg thuis in de vogelenwereld; maar wat men gewoonlijk 'rijstdiefje' noemt is geen lichtblauw, maar een grijs vogeltje. Hier wordt dus stellig niet het *gewone* rijstdiefje badoeld.

Zij moet de andere ‘waakmoeder’ weer aflossen, en zoo blijven Inara en La Ballo daar samen op het trapje zitten.

‘Ik zou het niets naar vinden,’ zegt La Ballo tegen Inara, die hem best verstaat nu, ondanks het leven, want och, daar wen je op het laatst wel aan.

‘Wat niet?’ vraagt Inara.

‘Als zoo'n vogeltje me eens opnam en weg bracht, en dan heel, heel ver, weet je.’

‘En dan nooit meer terug komen?’ vraagt Inara.

‘O, jawel, eens zou ik wel terug willen komen, zie je, de vogel zal toch wel eens moe worden en je ergens neerzetten, en als je dan maar goed den weg weet kom je wel weer thuis.’

‘Waar zou je wel heen willen?’ vraagt Inara weer.

‘Ik?...’ La Ballo denkt even na en zegt: ‘Ik zou regelrecht naar dien hoogen berg willen, den “berg van God ...”’

‘Den “berg van God,”’ zegt Inara huiverend ... ‘Daar is... weet je wie daar is, La Ballo?’

La Ballo zegt niets, hij wacht wat de kleine Inara zal zeggen, die nu opeens doet of ze een wijs oud vrouwtje is... Het is alsof ze de stem en de manieren van Andoe Baran nabootst als ze haar vingertje opsteekt en ernstig zegt: ‘Deng Pabéle.’

‘Deng Pabéle! hoe wist Inara dat?’

‘Moeder zegt het,’ antwoordt Inara geheimzinnig ... ‘Ik heb La Tjoebo er met Moeder over hooren spreken, op een avond toen ik thuis was ...’

Inara's moeder woont in een klein ‘ladanghuis’[1] hoog in de bergen. La Ballo weet dit wel. Ze bewaakt daar een maïsveld van La Tjoebo. 't Is een heel arm vrouwtje, dat blij was toen Aroe Lipa haar kind meenam als bekkenslaagstertje van de kleine Andi.

Nu Inara zoo vertrouwelijk is, wordt La Ballo het ook, en hij vertelt nu aan ‘'t wijze oude vrouwtje’ naast hem, hoe hij juist dààrom de bergen in zou willen. Deng Pabéle vangen! hem vragen, hem smeeken mee te gaan!

Daar schudt Inara haar hoofd over. Zij is bang voor Deng Pabéle. Hij is een halve engel, weet je, iemand die alles kan wat hij wil, zeggen ze; - tooveren kan hij, en ze heeft eens gehoord dat hij altijd zeven engelen bij zich heeft; die zullen eens als gewone menschen met hem neerdalen en al de blanke menschen

1) Een ladang is een stuk akker boven op de bergen, waar een wisselbouw is van rijst en djagoeng (maïs); de huisjes die daarbij gezet worden zijn wachthuisjes en heeten ladanghuis. Noot v.d. S.

uitroeien. Daarom zegt ze met angstige oogen, want ze houdt veel van La Ballo:

‘Doe 't niet, La Ballo, zoek hem nooit, hij zou je opeten, of wegtooveren, - hij kan alles.’

‘Hij is mijn vader,’ zegt La Ballo, ‘maar ik houd niet van hem. Ik houd van Aroe Lipa, weet je, en ik zou hem zoo graag de kris terug willen geven... zoo erg graag! en dat kan alleen als Deng Pa ...’ maar Inara stoot hem aan. ‘Domme jongen! zeg dien naam toch niet zoo hard. Het is gevaarlijk, heel gevaarlijk!’

‘Als “die man van daar boven” bij de Hollanders gebracht is,’ vervolgt La Ballo.

Inara zegt niets. Ze denkt even na en vraagt dan: ‘La Ballo, zeg, ben je daarom den laatsten tijd zoo raar? Je wilt niet meer spelen en je zit altijd maar te suffen. Is 't om de kris? zeg?’

‘Ja,’ knikt La Ballo.

O, dat Inara dit maar niet eerder begrepen heeft! Hoe kon ze toch zoo dom zijn! Ze is een klein opmerkstertje, die met haar droomerige, soms wat loensch kijkende oogen veel meer ziet dan men denkt, en zij weet het al lang dat er iets is met La Ballo: iets is er waar hij naar verlangt, iets erg groots en vèrs, dat wist ze wel; maar dat het dit was had ze niet kunnen vermoeden! Deng Pabéle zoeken, och kom, dat durft immers niemand?... Als je nu óók

tooveren kon, net als Deng Pabéle! Maar dat kon geen mensch. Maar opeens - daar denkt Inara aan de gelukshoutjes die ze van den ouden La Badjo gekocht heeft. Daar kan je immers alles mee doen! ‘Eénmaal komt de wensch altijd uit,’ - als je deze houtjes hebt!

Inara heeft nog niets gewenscht. Och, ze wist immers niet wat? er zijn eigenlijk zooveel wenschen, ze is bang er een uit te zoeken. De twee houtjes zitten veilig tusschen de wrong van heur zwart haar, die achter op haar hoofd neerhangt als een zakje dat weer door een streng haar wordt opgehouden, precies zooals de Boegineesche vrouwen het dragen. Die stoppen dikwijls kleine glanzende uitjes in dien wrong, omdat ze dat ‘welriekend’ vinden. Inara heeft er in plaats van een uitje de gelukshoutjes zitten, en eensklaps, zonder zich te bedenken, brengt ze de hand naar haar hoofd, frommelt aan heur haarzak en houdt La Ballo de houtjes voor.

‘Weet je wel wàt dat is?’ vraagt ze.

La Ballo kijkt er naar. Jawel, hij herkent de gelukshoutjes, eens door La Tjoebo op de markt verkocht.

‘Djimats,’ zegt hij kort.

‘La Badjo zegt dat alles wat je wilt, je gelukt als je ze hebt,’ vertelt Inara; - en geheimzinnig gaat ze verder: - ‘als jij deze had

zou je misschien den man dien je zoekt vinden en hem beneden brengen. Misschien zijn die houtjes nog sterker dan hij.'

Begeerig kijkt La Ballo er even naar, dan vraagt hij:

'En wat doe jij er mee?'

'Ik?... ik wacht tot ik een wensch heb, een heelen grooten wensch ... 't is zoo moeilijk er een uit te zoeken ...'

La Ballo zwijgt, en kijkt naar de stampende werkende menschen in den maneschijn, en dan zegt hij, gebiedend:

'Geef mij die djimats, Inara ...'

De kleine Inara wil immers niets liever, maar toch beweegt ze zich niet en blijft sul, verschrikt, La Ballo aanzien. Het is eigenlijk alles zoo anders dan ze gedacht heeft. Zij heeft ze hem willen geven, nu eischt hij ze! Nu voelt ze opeens weer dat zij maar het arme kind is, het slavinnetje, en hij de voorname jongen. O! dat doet haar pijn, want juist La Ballo was nooit zoo tegen haar als de anderen, als Ama en Datona en kleine Andi, hij was nooit laatdunkend, en daarom klopt haar hartje heel stil en innig voor hem ... En nu zegt hij dat hij de houtjes moet hebben, mòèt hebben ...

En als La Ballo naar haar stil gezichtje opkijkt, waar de maan aldoor maar zoo'n fijn

glinsterend streepje over trekt, langs 't neusje en de kin, dan voelt hij er iets van, o een heel klein beetje, van wat er in haar omgaat, en dan zegt hij wat zachter: ‘Ik wil ze wel van je koopen, Inara.’

Daar schrikt ze nog erger van; neen, neen, niet verkoopen!... En vlug steekt ze haar hand weer uit en geeft hem de houtjes ... haar eigen arm klein geluk ...

La Ballo beziet de geheimzinnige dingetjes. O! o! daar heeft hij ze nu toch, dezelfde djimats die La Tjoebo hem wilde verkoopen ... nu heeft hij ze, en ... nu moet hij ook zijn plan volvoeren.

‘Inara,’ zegt hij na een poosje, ‘als ik nu weg ben, zeg, Inara, luister je? Als ik weg ben en ze zoeken naar me, dan moet je vertellen dat de Dongi Djawa mij heeft weggepakt, zal je? Zeggen dat je het zelf gezien hebt ... hoor!’

Inara knikt; en als ze een poosje zwijgend gezeten hebben, zegt ze heel beslist: ‘Maar je moet weggaan op het goede oogenblik. Ik zal je zeggen wanneer ... Weet je wel, de oude moeder Ikambe, die daar achter het huis van den Dotja[1)] woont, een eindje verder in de

1) Zie de noot op blz. 126.

rimboe?[1)] Die weet alles - zij is nog wijzer dan Andoe Baran; jawel, het is zoo, en háár zal ik vragen wanneer je gaan moet, op welk uur en welken dag, - of 's nachts misschien, dan ziet niemand het ... Als je het niet precies weet, La Ballo, zou je misschien juist weggaan op een uur dat alles doet mislukken.'

Inara's oogen glinsteren nu ook van opgewondenheid, net als die van La Ballo; - het is ook zoo'n groot geheim tusschen hun tweeën, en er hangt zooveel van af of alles gelukt!

'Je moet naar mijn moeder gaan,' zegt Inara verder, 'die weet van den man af dien je zoekt, je weet wel; je weet toch haar huisje? Je kunt het altijd zien liggen daar heel boven, als je maar de eerste kampong hier vlak bij achter je hebt.'

Ja, La Ballo heeft het huisje wel eens zien liggen. Aroe Lipa heeft het hem gewezen toen ze op de hertenjacht waren ... Hij dacht er maar niet te veel over na, want het was zoo griezelig ver ... haast niet te bereiken! 'Maar hoe zal ik nu te weten komen, wat Ikambe gezegd heeft,' vraagt hij; 'vertel je 't me dan?'

'Ik zal zingen,' zegt Inara. ''t Zal wel 's nachts zijn; als je mij dan onder aan de trap hoort zingen, La Ballo, dan moet je gaan, hoor!'

1) Rimboe = moeras, wildernis, woeste grond.

La Ballo glijdt van het trapje af. Hij wilde de houtjes gauw naar huis brengen en onder zijn hoofdkussen leggen. Inara blijft hem nakijken op het trapje. Een klein hoopje mensch, met zoo'n ernstig gezichtje en droomerige oogen ... Och, kleine Inara, zooals jij kijken zooveel bedroefde menschen het liefste na wat ze hebben, zonder dat dat liefste naar hen omkijkt.

Juist zooals La Ballo nu, loopen velen onverschillig weg met de gelukshoutjes van een ander in hun handen, en bergen ze op onder hun hoofdkussen, en denken niet meer aan dengeen die ze hun gegeven heeft ...!

'Tokke tòk, tokke tòk,' gaan de stampers nog steeds. De armen lijken onvermoeid, de tongen ook - altijd weerklinkt nog 't gesnap en gepraat - ja het wordt zelfs luidruchtiger naar mate het laat wordt, en de andere geluiden van den dag zwijgen, om alleen het lied van het rijstblok uit de dalen, en dàt alleen, te laten opstijgen in den nacht.

En zelfs de stille Aïssa lacht, en praat met La Mappa, en haar oogen schitteren. 'Zou Aïssa haar bruigom gevonden hebben?' denkt Andoe Baran.....

'Een tuintje maak ik dicht bij je huis,

Daar plant ik witte bloemen;
Jonge mannen en jonge vrouwen
En de kinderen der Vorsten,
Zij zullen langs mijn tuintje gaan
En plukken mijn witte bloemen.
Zij zullen groeien, basirina bolata,
Basirina bolata!' (dicht bij je huis!)

Heel zacht en bevend klonk het stemmetje van Inara toen ze dit zong, op een nacht dat de maan nog onzichtbaar was en de djoewarboom onhoorbaar zijn gele bloesems liet vallen op den donkeren grond. Zij zat achter, dicht bij het steenen muurtje.

Toen kwam, klein en schuchter, La Ballo de trap af. De grijze Andoe Baran die binnen bij de flikkerende waskaarsen waakte, had hem niet gezien, en in zijn donkere sarong gehuld, de gelukshoutjes in zijn hand geklemd, ontvlood, in den donkeren nacht, de kleine jongen Aroe Lipa's huis.

Het was niet alleen om het verlies van de kris dat Aroe Lipa somber en stil was en hij nachten lang zich om en om wendde op de grijze buffelhuid die zijn slaapplaats overdekte,

of moedeloos opstond en bij de walmende ‘pelèn’ met Andoe Baran ging spreken. Aroe Lipa was angstig voor de dingen die komen zouden, want nadat hij van de reis terug was, en nog vòòr La Ballo's vlucht, was er een vreeselijke order van het ‘Gouvernement’ gekomen. Het was bijna ongeloofelijk; maar hoe meer Aroe Lipa den brief las dien men hem gezonden had, hoe meer hij overtuigd werd dat het alles bittere ernst was ... En hoe vreesde hij het ergste, want hij wist dat het volk dìt niet zou verdragen! - De oorlogsschatting, het ‘strafgeld’ zooals de menschen het noemden, waaraan de armsten gedwongen waren mee te betalen, moest opeens binnen vier weken ‘binnen’ zijn, terwijl de Hollanders eerst een jaar tijd hadden gegeven! Het hielp niet of Aroe Lipa er al over peinsde, den brief las en herlas, - het geld, de duizenden guldens, moest er binnen vier weken zijn! O! waarom dan eerst die schoonschijnende belofte gegeven van een jaar tijd!? Dat het volk die groote som op moest brengen was al erg genoeg; veel beter ware het geweest, dacht Aroe Lipa, als de groote heeren die al die bevelen gaven, maar dadelijk hadden gezegd dat het binnen zoo korten tijd geïnd moest zijn. Dan had 't volk wel gemord, en het zou moeite gekost hebben, zeker, maar

waren zij niet lang reeds gewend aan de willekeur hunner eigen vorsten? - Al die bruine menschen, al die bergbewoners, hebben ontzag voor het ruwe geweld; onmiddellijk buigen ze voor de sterkeren. Dat hebben ze altijd gedaan, en het is ook de onverbiddelijke wet, dat iemand die overwonnen is, gehoorzaamt aan den overwinnaar. Maar de Hollanders waren in het begin te zacht geweest. Altijd was er gezegd: ‘Over een jaar pas behoeft de oorlogsschatting binnen te zijn, over zes maanden moeten alle bergbewoners hun huizen uit en beneden in de kampongs wonen;’ en het volk had dit aangehoord, en beantwoord met een goedkeurend ‘ijee!’ De mannen waren thuis gekomen, en waren neergehurkt bij hun vuurtje, en hadden er eens over nagedacht... Wel, als de blanke overheerschers zoo geduldig waren, dan zouden ze ook nog wel langer geduld hebben. Het geld werd bij kleine beetjes opgehaald, daar was niets aan te doen; maar ze zouden nog maar zoo lang mogelijk in de berghuisjes blijven, totdat de zes maanden om waren. Toen was het bevel van zes maanden ingetrokken tot drie, en nu moesten, volgens dezen zelfden brief, alle berghuisjes binnen acht dagen ontruimd en verbrand worden!

Aroe Lipa schudde het hoofd, peinzend over de gevolgen van dit besluit. O! hij wist

wel waarom die kleine berghuizen opgeruimd moesten worden! Het was om Deng Pabéle en zijn aanhang alle schuilplaatsen te ontnemen. Het was een harde maatregel, dat voelde hij, maar die zeker zijn goede zijde had, want al die kleine donkere woninkjes waren prachtige bergplaatsen voor geweren, en veilige slaapsteden voor roovers en dieven ... Maar o, er waren toch zooveel goeden onder zijn volk, en *die* moesten mee lijden! Alles kwam te gelijk, - dat bevel omtrent de huizen, en het *verschrikkelijke* bevel omtrent het geld. Het geld! waar moest hij die duizenden guldens vandaan halen, in zoo'n korten tijd? - Zie, dáárom was het districtshoofd zoo stil, zoo somber gestemd; en een oogenblik ging hem de gedachte door het hoofd, dat niet hij maar Deng Pabéle het betere deel gekozen had. Ja, als een hert werd hij opgejaagd, als een roover leefde hij, zeker, maar hij was zich zèlf - hij was niet de knecht van de Hollanders, hij was vrij! Een zucht ontsnapte Aroe Lipa's borst, zijn oogen fonkelden, zijn vuisten balden zich. Hij voelde zich werkelijk een oogenblik diep, diep ellendig. Hàátte hij die Hollanders maar, dan was het hem veel gemakkelijker gevallen het juk af te schudden; maar dat deed hij niet. Hij had eenmaal de hand van den blanken man met de

grijze oogen geschud, en hij had dit gemeend. Hij had gezien hoe de welvaart in het land kwam sedert de Blanken het bestuurden; hij had iets, iets opgevangen van het licht der Westersche beschaving, dat begon te gloren hier in het Oostersche land ... Maar zulke bevelen als deze deden hem pijn. Dan was het of een stem tot hem sprak: Waar moet het toch heen met het arme volk, waarom gehoorzamen wij toch aan die vreemde schepsels die ons nooit, nòòit zullen kennen en begrijpen? Al hun geheime krachten, al hun wijsheid en wetenschap en overleveringen, die wilde het volk toch nooit aan de blanke menschen geven! O! Het was juist zoo als kleine Andi haar speelgoed verstopte voor de groote mensehen. Zij had een klein gevlochten mandje vol doodgewone steentjes, buiten opgeraapt, en die waren haar eigen en lief geworden. Zij waren een bijzonderheid voor haar, ze sprak en speelde er mee, heel alleen in een donker hoekje. Maar als Datona, of Ama of een van de zusters er bij kwam, dekte ze gauw de steentjes toe. De anderen zouden het immers maar heele gewone dingen vinden en er om lachen? - Niet anders handelde zijn volk met de gevoelens, de denkbeelden, de overleveringen die het van de vaderen had geërfd. Als kostelijke parelen en

edelgesteenten verborg het ze voor den blik der blanke veroveraars, die er de waarde en de schoonheid niet van konden schatten en waardeeren. Dat wist Aroe Lipa wel, en hij gaf zijn volk gelijk. Ja zeker, een enkele Westerling begreep iets van het Oosten, maar dat was een uitzondering. De meesten begrepen er niets van en lachten er om.

Aroe Lipa voelde zich als een groote oude boom. Toen de vreemde menschen zijn te dichte takken besnoeiden, zeide hij niets: - dat was goed, dat gaf verlichting; de andere takken konden nu beter uitgroeien, en hij voelde zich een volle mooie boom worden, die rijkelijk schaduw gaf en gelijk van loover werd; en hij prees de vreemde menschen die hem wel eerst pijn, maar toch eigenlijk goed hadden gedaan; maar toen ze later aan zijn wortels begonnen te graven, en hij die één voor één bloot voelde komen, en zij insnijdingen in den schoonen stam maakten, toen voelde hij dat hij ten doode was opgeteekend, en dat het uur naderde dat hij zou worden omgehouwen, en vallen zou, ja, vallen als een reus!

La Tjoebo was er natuurlijk weer, toen Aroe Lipa daar zat te denken en te peinzen hoe hij de bevelen van het Gouvernement ten uitvoer brengen zou; en de man met het slimme ge-

t.o. 214

LA TJOEBO.

zicht en de lange sik en de neergeslagen oogen wist zich weer, ongemerkt en schijnbaar argeloos, aan Aroe Lipa op te dringen als vriend en vertrouweling; en na een dag wist hij alles wat er in zijn heer omging, en had hij weten te bewerken, dat hij, La Tjoebo, het volk zou waarschuwen en inlichten omtrent de nieuwe bevelen. Zoo toog, op een vroegen morgen. La Tjoebo heen, gezeten op zijn donker bruin paard met de roode kussens, den rechtervoet opgetrokken en aangedrukt tegen de manen van het dier, op de wijze der Boegineezen; zoo trok hij de bergen in, om de nieuwe bevelen der Hollanders den volke te verkondigen.

De tweede dagreis van La Tjoebo bracht hem tegen het vallen van den avond op een open kale vlakte, de onvruchtbare helling van een hoogen berg. Hij had vele huisjes bezocht, den bewoners op zìjn manier, op zìjn sluwe wijze het nieuwe bevel medegedeeld; hij had overal schrik en ontsteltenis en een nieuwe opflikkering van woede tegen de blanke menschen te weeg gebracht; en nu keek hij uit over het geel verschroeide gras, en beschouwde de zacht goudkleurige lucht, waarin het daglicht langzaam weg stierf en groote donkere wolkenstoeten oostwaarts heen trokken.

Toen was het opeens of hij zijn naam hoorde roepen: ‘La Tjoebo! La Tjoebo!’ Schril en dun klonk het over de vlakte, en een oogenblik dacht de man, die andere menschen zoo bijgeloovig mogelijk trachtte te maken, dat een booze geest uit de lucht of uit het gras tot hem sprak. Zijn trekken namen even een uitdrukking van angst aan; - de wind streek door de dunne grijze sik, en nu zag hij er uit als een duivel, een donkere duivel boven op zijn klein paard; en ros en ruiter staken spookachtig af tegen de lichte avondlucht, die kalm en vredig achter hen glansde. Maar daar klonk het weer, dichter bij reeds: ‘La Tjoebo!’ 't Was een kinderstem, dat hoorde hij, en nu zag hij ook iets aankomen, iets kleins, met wapperende sarong .. een kind, een jongen ... La Tjoeba dreef zijn paard even aan en rende het roepende kind tegemoet ... Daar zag hij dat het La Ballo was! - La Ballo, wat deed die hier, in die eenzame hooge bergwereld? Hoe kwàm het kind hier?

‘La Tjoebo!’ riep La Ballo nog eens, en opeens zonk hij neer in het gras, - hij kòn niet meer. La Tjoebo was nu ook vlak bij hem. Hij steeg van zijn paard en ging naar den kleinen jongen toe, die hem met groote betraande oogen aanzag.

‘Wat doe je hier, La Ballo?’ vroeg de man; ‘hoe kom je zoo ver van huis? - waar moet je heen?’

‘Naar 't huis van Inara's moeder,’ antwoordde La Ballo, bijna schreiend, ‘ik kan het niet vinden. Ik loop al een nacht en een dag, - ik ben zoo moe, - ik heb zoo'n honger ...’

‘Ik zal je voor op mijn paard zetten,’ zeide La Tjoebo, en hij hielp den jongen opstaan. Och! och! wat zag hij er uit! Zijn sarong was gescheurd, zijn witte broek zag bruin van modder en aarde, zijn voeten waren dik en gezwollen van het loopen.

La Ballo liet alles met zich doen, zijn angst voor La Tjoebo was hij geheel vergeten; hij wist alleen maar dat hij moe was, moe, moe, en dat hij een vreeselijk medelijden met zich zelf had ...! O! gelukkig dat hij nu niet meer alleen behoefde te zwerven in den langen donkeren nacht! Hij wist nu pas welk een angst hij had uitgestaan, welk een vreeselijke nacht en dag er achter hem lagen. De dag met zijn moordend zonnelicht en verschrikkelijke steilten en duizelingwekkende afgronden, de nacht met de spookachtige gestalten van oude boomen, met de onzichtbare gevaren die overal, overal om hem heen schenen te zijn ... O! o! hoe goed was het, vóór op het paard van La Tjoebo!

Hij had zijn oogen wel willen sluiten en slapen. Maar La Tjoebo vroeg hem nog waarom hij naar Inara's moeder wilde, en toen zeide hij willoos; ‘Deng Pabéle zoeken.’

Als La Ballo het gezicht van zijn geleider nu had kunnen zien, was hij zeker weer angstig geworden, bang voor die loerende, als op een prooi azende oogen, bang voor den wreeden mond die zich tot een grijns vertrok. O! nu begreep La Tjoebo iets, iets van wat er omging in den kleinen jongen, en bijna had hij luid op kunnen juichen: ‘Dat is een vondst! Ha! ha! Deng Pabéle, hier hebben we den uit den hemel gezondene om ons te redden!’ - De zoon van Deng Pabéle, die ontvlucht was, die zoek was! en hij alleen kende zijn schuilplaats! Dat was immers als een teeken uit den hemel! En dat juist hij, La Tjoebo, den jongen moest vinden! O! het was nog veel mooier dan hij zich ooit had durven voorstellen, dacht hij terwijl ze verder reden en de nacht om hen heen viel; hij zou kalm aan beginnen, en het ventje langzaam, stilletjes aan onder zijn invloed brengen, hem zooveel hij kon verborgen houden, en dan, als eindelijk alles klaar was, dan zou er geen La Ballo meer zijn, maar een ander kereltje met een nieuwen naam, een geheimzinnig kind dat uit den hemel was neer-

gedaald om het volk te redden! Het kon niet mooier! In alle huisjes had La Tjoebo het ijzer gloeiend gemaakt; nu moest het gesmeed worden, en dezen nacht nog zou Deng Pabéle alles weten, als hij straks kwam in het huisje van Andoe Inara!

Het huisje van Inara's moeder stond hoog, hoog in de bergen. Het leek wel een vogelnest dat aan een rots hangt, zoo dicht stond het bij den steilen afgrond, op zijn oude krom getrokken palen, met zijn zwaar strooien dak, waaraan de woedende bergwind reeds jammerlijk gerukt en getrokken had. Geen pad liep er meer heen. Tusschen het gras zag men flauwtjes het spoor van voetgangers; - achter het huisje lag de ‘ladang’ van La Tjoebo, een stuk tot rijst of maïsbouw omgespitte grond, waar zware half verkoolde boomstammen neerlagen als gevallen reuzen, tusschen de zwarte afgebrande stukken stronk en wortels die uit den bodem opstaken. Daar achter was woest verwaarloosd bosch en laag hout, waar de wilde zwijnen een schuilplaats zochten.

Van dat alles zagen de ruiters niets, toen zij aankwamen bij het huisje van Andoe Inara, want het was pikdonkere nacht; - slechts het flauwe schijnsel van een walmend lichtje viel door de reten van den bamboewand, en daarop

stuurde La Tjoebo zijn doodmoe, bijna kreupel paard aan.

Toen zij vlak bij waren werd in het huisje de bamboewand bij de trap verschoven, en verscheen er een klein mager vrouwefiguurtje op de eerste trede, donker afstekend tegen het walmende flikkerende licht achter haar. Dat was Inara's moeder, die La Tjoebo's paard had hooren aankomen.

'Ik heb iemand bij me,' zeide La Tjoebo, terwijl hij La Ballo van het paard aftilde. 'Je moet hem maar gauw naar zijn slaapplaats brengen, Andoe, want hij is moe.'

La Ballo klom het wrakke laddertje op, en toen hij over den hoogen drempel gestapt was, stond hij in een klein armoedig huis, schaars verlicht door walmende wasstokjes die zóó maar in den bamboemuur gestoken waren.

'Wie is hij?' vroeg Inara's moeder, schuchter opziende naar La Tjoebo, voor wien ze vreesde en beefde.

'Dat zal ik je straks wel vertellen,' zeide La Tjoebo; 'geef hem wat rijst en wat drinken, en laat hem zijn voeten een beetje wasschen, die zijn gezwollen.'

De kleine magere Andoe, die nosr zoo oud niet was, maar er vervallen en verhongerd uitzag, schepte voor La Ballo wat rijst op een

pisangblad; maar La Ballo was te moe om te eten; met gretigheid echter dronk hij een klapperdop vol water leeg.

Langs den wand was een groote, dikke bamboe bevestigd, met water gevuld; een opening in de eene zijde was met een propje bladeren afgesloten; trok men dit propje er uit, dan gaf de bamboe een kleinen waterstraal. Onder dezen straal hield Andoe Inara een lap, dien zij flink drenkte, en waarmede zij La Ballo's arme gloeiende voeten waschte en verkoelde; dat vond de kleine zwerveling heerlijk. Maar toen kon hij niet meer, en vroeg om maar te mogen slapen, uit te rusten, meer niet.

Andoe wees hem een laag bankje aan, achter in het vertrek, en daar strekte La Ballo zijn doodelijk vermoeide ledematen uit. Toen zag en hoorde hij niets meer; hij trok de sarong op tot aan zijn kin, wierp zijn songko af, en legde zijn zwart hoofdje met den verwarden haarbos op zijn uitgestrekten arm. Zoo sliep hij in.

La Tjoebo had nog een wasstok ontstoken en zette zich neer vlak bij den ingang; daar dronk hij een slok sagoeweer uit den klapperdop dien Andoe hem reikte.

'Je moet goed op hem passen,' zeide hij fluisterend; 'hij is de zoon van Deng Pabéle...'

Andoe schrok er van. Ze wierp een schich-

tigen blik naar den duisteren hoek waar La Ballo lag te slapen en vroeg toen, eveneens fluisterend, aan La Tjoebo:

‘Hebt ge hem gestolen?’ Want ze wist wel dat de zoon van Deng Pabéle beneden bij Aroe Lipa woonde.

‘Hij is vanzelf hier heen gekomen,’ antwoordde La Tjoebo; ‘dat is een groot geluk voor ons. We moeten hem goed verborgen houden, hoor Andoe; je mag hem niet laten gaan; denk er aan, houd hem altijd in het oog.’

‘Hoe heet hij?’ vroeg 't vrouwtje.

‘La Dingro,’ zeide La Tjoebo, die het beter vond, La Ballo's naam maar dadelijk te veranderen ... Buiten vernam men nog geschuifel van voeten, er kwamen menschen het laddertje op, en Andoe moest de deur gauw verschuiven om ze binnen te laten.

Andoe's kleine huis was reeds lang de verzamelplaats van allerlei aanhangers van Deng Pabéle, en nooit bezocht La Tjoebo haar of hij had er velen gewaarschuwd, en van alle kanten kwamen zij aanzetten. Van avond echter kwamen er maar drie mannen, en straks zou er nog één komen .... de allerhoogste, de groote, de geheimzinnige Deng Pabéle ...

O! had de kleine La Ballo dat geweten! Den eersten avond dien hij hier boven door-

bracht was zijn vader daar reeds, vlak, vlak bij hem! En hij lag daar in diepen slaap, van niets bewust, terwijl de man dien hij zocht aan zijn legerstede zou staan en zijn oogen op hem laten rusten!

Het waren drie arme vuile kerels die één voor één over den drempel stapten, die eerbiedig neerhurkten bij La Tjoebo, die het onzekere schijnsel van de pelèn-stokjes over hun breede bloote ruggen lieten glijden. Twee der mannen waren uit Madalle: La Toeli en Pasolong; de derde was La Batjo, de oude man die gelukshoutjes verkocht had in het huis van Aroe Lipa.

Zoodra zij gezeten waren en Andoe Inara er ook bij was komen hurken, begon La Tjoebo snel en rad te spreken, terwijl zijn witte sik het vluchtige golvende licht der pelèn ving; maar altijd bleef zijn stem zacht en gedempt, - men kon nooit weten!

'La Batjo, Pasolong en La Toeli,' zeide hij, 'jullie zijt drie vertrouwde mannen, en daarom heb ik je verzocht hier te komen. Je krijgt alle drie een moeilijk werk te doen. Kan ik er op aan dat je ons niet verraden zult?'

'Ijée,' prevelden zangerig de mannen alle drie, en bogen zich nog wat meer voorover om La Tjoebo goed te verstaan: 'Ijée.'

‘Straks, over een half uur misschien, zal uw Heer, de groote Deng Pabéle, hier zijn. Jullie weet wel dat de Hollanders naar hem zoeken. Ze willen alle ladanghuisjes laten verbranden ...’

‘E lé - lé!’ zeide Andoe verschrikt; maar La Tjoebo ging door zonder naar haar te zien: ‘opdat hij hier in de bergen geen schuilplaats meer zal hebben.

Hij mag dus straks niet hier blijven; en twee van jullie, jij Pasolong en jij La Toeli, moeten je heer geleiden naar het huis van La Nanré, die beneden bij het Bosch van Mada woont. Het is donkere maan, dus niemand zal je zien. Blijft nooit vlak bij elkaar; laat Deng Pabéle in het midden gaan, en jullie tweeën op een eindje afstands van hem. Volgt ook niet den naasten weg naar het bosch, maar ziet dat je de rivier oversteekt, en dan weer terug keert langs het ladanghuis van den ouden Pabé. Weet je dat liggen?’

‘Ijée,’ zeide Pasolong.

‘Mocht ooit iemand je tegen komen en vragen waarheen je gaat, dan zeg je dat je gewerkt hebt hier boven aan mijn maïsveld. Je hebt toch je kapmessen bij je?’

‘Ijée.’

‘Anders gelooven ze het niet. Als jullie je

heer afgeleverd hebt bij het huis van La Nanré, dan keren jullie één voor één terug - liefst twee dagen na elkaar; en vooral niet langs denzelfden weg.'

'Ijée,' zeide Pasolong weer; maar La Toeli vroeg: 'Kan er niet op ons geschoten worden?'

'Geschoten?' spotte La Tjoebo; 'door wien? en van waar? denk je dat die blanke duivels hier boven in de bergen zitten?'

La Toeli durfde daar niet veel op zeggen, maar hij dacht: 'Waarom moet onze heer dan vluchten, als ze toch niet hier komen!'

'Als je bang bent,' zeide La Tjoebo, 'zal ik je iets nieuws vertellen, en als je dit gehoord heb, zal je weten dat er een wonder geschied is. Een teeken uit den hemel is er gegeven dat wij allen onkwetsbaar zijn voor de wapenen der Hollanders. Het is een geheim, maar ik zal 't jullie vertellen ... Zie je wat daar ligt?' vroeg hij, naar La Ballo's slaapplaats wijzende.

De drie mannen keken om en zagen in het schemerend licht de kleine rustende gestalte van La Ballo liggen.

'Dat is een engel,' fluisterde La Tjoebo, 'een engel in menschegedaante! Dezen nacht is hij neergedaald, juist terwijl ik op de vlakte van Rineng was, even vóór de zon onderging.

Hij is de lang gestorven zoon van onzen grooten Deng Pabéle, hij noemt zich La Dingro, en hij is weer op aarde gekomen om ons te helpen tegen de Christenen ... Sst! vertelt het nog aan niemand! aan niemand! Ik zeg het jullie slechts, opdat jullie weten zult dat wij allen onkwetsbaar zullen zijn als we met de blanke menschen vechten. Zijn jullie nu nog bang?'

'Dé, dé!' murmelden gedempt de stemmen, vol sidderend ontzag voor de wonderen die geschied waren.

'Nu,' zeide La Tjoebo, 'nu moet ik alleen nog aan jou, La Batjo, zeggen wat je te doen hebt. Jij gaat ook van avond weg, maar je gaat den anderen kant uit, en je vraagt aan het huis van Deng Loeba, of Deng Pabéle ook bij hem geweest is; en dan daal je af en reist nog een dag totdat je komt in Loera, waar op het oogenblik de Pétro, de Hollander is, om de kampongs te zien en naar de brug te kijken die daar met den laatsten storm stuk sloeg. Als je daar komt, La Batjo, moet je vragen den heer Pétro te spreken. Dan moet je heel onderdanig zijn, hoor, en vertellen dat ik, La Tjoebo, Deng Pabéle gezien heb in de streken van Para dicht bij het meer, en dat je gehoord hebt dat hij een nacht in het huis van Deng Loeba heeft doorgebracht. Meer is niet noodig.

Misschien moet je daar blijven en hem wijzen waar het huis van Deng Loeba is, dat is niets. Als je de gids wordt van de Hollanders, breng je ze maar zoo ver mogelijk Zuidwaarts, dan heeft onze heer volop den tijd zich naar het Noorden te begeven. Heb je het begrepen, La Batjo?'

'Ijée!' zeide La Batjo; en juist toen hij dat zoo half zingende uitsprak, kwam er van buiten een geluid: de ladder kraakte, en Andoe fluisterde angstig: 'Deng Pabéle!'

Allen bleven stil zitten behalve Andoe, die den bamboemuur weer verschoof; en onmiddellijk kwamen uit het donker een hoofd en een paar schouders te voorschijn; een hand greep den rand van den muur, een korte breed geschouderde gestalte heesch zich naar boven - en Deng Pabéle trad het hutje binnen!

'Oesompaï, oesompaï,'[1] murmelde La Tjoebo, en hij hief zijn tegen elkaar gevoegde handen op tot zijn voorhoofd en herhaalde dit nog eens; en ook de anderen zeiden zacht: 'Oesompaï!'

Daar stond een tweede Aroe Lipa voor hem. Daar was dezelfde haviksneus, dezelfde forsche kin; daar was dezelfde snelle fonkelende blik

1) 'Groote Heer, groote Heer!' de eerelitel waarmede nagenoeg alléén vorstelijke personen worden aangesproken. Noot v.d. S.

der donkere oogen, maar heftiger, vuriger; daar was dezelfde gestalte, maar korter en breeder; daar stond de afstammeling uit het zelfde geslacht, het kindskind van den vorst der ‘landen bezuiden het meer’, de halfbroeder van Aroe Lipa.... Deng Pabéle!

Hij zette zich neer bij La Tjoebo en de anderen, en Andoe bood hem dadelijk een dop sagoeweer aan en ontstak een nieuwe waskaars, die haar flikkerend licht op het sombere woeste gezicht van Deng Pabéle wierp, en blauwe glanzen het glijden over de lange, tot over de schouders hangende gitzwarte haren.

‘Heer,’ zeide La Tjoebo zacht en onderdanig, en zijn gezicht zoo ver mogelijk neerbuigende zoodat men alleen de donkere songko zag en een puntje van de witte sik; - ‘er is heden een wonder geschied. Toen ik van morgen met U gesproken had over Uw vlucht naar het huis van La Nanré, reed ik door het bosch van Pidang en over de vlakte van Rineng naar huis; en daar, juist toen de zon onder zou gaan, hoorde ik mijn naam roepen. Eerst dacht ik dat ik droomde of dat wellicht de groote Geest mij riep om mij een raad te geven voor U, Heer; maar het was een kleine jongen, - schrik niet, Heer! - het was Uw zoon! - Ik heb hem mede genomen op mijn paard ..’

Een merkbare verandering kwam over het trotsche gezicht van Deng Pabéle, hij hief de hand op en stamelde bijna onhoorbaar: ‘Mijn zoon?’

‘Hij is daar!’ hernam La Tjoebo, naar het slapende kind wijzend.

‘Hij is daar!’ herhaalde Deng Pabéle als in een droom. Toen stond hij op en ging naar den donkeren hoek waar La Ballo lag. La Tjoebo volgde hem dadelijk, en fluisterend vertelde hij bij den slapenden jongen staande, wat hij aan de anderen gezegd had, dat zij La Ballo konden gebruiken voor den grooten opstand, dat hij, La Tjoebo, overal zou verkondigen dat La Ballo een uit den hemel neergedaalde engel was. Maar Deng Pabéle luisterde bijna niet naar wat La Tjoebo hem zeide. ‘Breng licht,’ sprak hij, en Andoe naderde met het bevende vlammetje van een wasstokje. Toen verlichtte Deng Pabéle het slapende gezichtje van zijn zoon, zijn kind dat hij in twee volle jaren niet meer gezien had; en hij strekte zijn smalle hand uit naar La Ballo; maar La Tjoebo hield de hand terug.

‘Maak hem niet wakker, hij mag U niet zien, Heer, hij mag U niet zien!’

Maar juist sloeg La Ballo de oogen op en keek, even maar, o even! - Zag Aroe Lipa

hem aan? Stond Aroe Lipa daar over hem gebogen? Hij wist het niet, hij was zoo moe, zóó moe; - zijn oogleden vielen weer neer, de lange wimpers beefden op de bruine wangen.

Maar het werd tijd. Het gejaagde hert moest weer verder.

Met op elkaar geklemde lippen richtte Deng Pabéle zich op en zeide: ‘Waar zijn de mannen die mij zullen vergezellen?’

‘Hier, Heer,’ antwoordde La Tjoebo: ‘dezen, Pasolong en La Toeli.’

Deng Pabéle wierp nog even een blik op zijn kind, en wendde zich naar de deur. ‘Zorgt goed voor uw heer,’ sprak La Tjoebo tot de wachtenden; en alle vier mannen daalden nu een voor een de wankelende trap af en gingen naar buiten, den donkeren nacht in, waarin geen sterretje blonk ...

En 's morgens heel vroeg, toen het licht gloorde boven de kegelvormige bergtoppen, werd La Ballo wakker; hij wist eerst niet waar hij was, en herinnerde zich plotseling een vreemden droom:.. Aroe Lipa die over hem gebogen stond met een lichtje in de hand. Aroe Lipa, die toch niet Aroe Lipa was ... Een droom zóó sterk dat hij werkelijkheid leek. En was het niet een werkelijkheid die een droom scheen?

Ach! nu brak er een droevige tijd aan voor den kleinen La Ballo! Nu was hij hoog in de bergen, in het kleine huis van Inara's moeder, en hoe vreeselijk eenzaam en verlaten en bedroefd voelde hij zich! Hij liep maar rond over het kleine maïsveld, hij zag naar de treurige zwartverkoolde boomstammen die als verslagen reuzen hier en daar neer lagen, naar het lage in elkaar gegroeide struikgewas waar 's avonds altijd wilde varkens den grond omwoelden, naar de vele kale bergen in het rond, die met hun kegelvormige koppen scherp tegen de lucht afstaken; naar het wuivende suizelende gras dat van droogte ritselde als zijde. Als hij naar dat suizelen luisterde werd het hem zoo droef te moede! Waren het niet als stemmen die hem vertelden van de blijde wereld daar beneden die hij had verlaten, die hem vertelden hoe angstig Aroe Lipa overal zocht naar La Ballo, hoe Datona en Andoe Baran klaagden en jammerden omdat hij weg was, hoe Andi hem te vergeefs riep om te spelen? Zou Inara het verteld hebben van de Dongi Djawa? Zouden zij het gelooven?! Ach, als La Ballo op het wrakke trapje zat van Andoe Inara's huisje, en neer zag in den woesten eenzamen afgrond, en heinde noch verre het vriendelijk dak van een menschelijke woning bespeurde, dan

kwamen er groote dikke tranen in zijn oogen.

Hij voelde zich ook nog zoo moe na dien vreeselijken tocht, en zijn voeten waren nog opgezwollen en vol blaren, zoodat hij bijna niet loopen kon. Het magere moedertje was heel goed voor hem. Zij had zijn baadje en witte broek gewasschen, zoodat hij, tot zijn kleeren droog waren, alleen maar met een sarong aan had geloopen; en Andoe zeide dat het beter was dat hij het baadje maar niet weer aantrok, anders werd 't weer vuil en hij had er maar één. Zoo kwam het dat La Ballo er nu uitzag als een arm kind, met naakt bovenlijf en een wit broekje aan.

De gelukshoutjes droeg hij altijd en altijd bij zich. Nu eens stak hij ze in zijn hoofddoek, een oude lap dien hij van Andoe gekregen had, want de songko werd ook maar opgeborgen; of hij bewaarde ze tusschen zijn gordel; maar nooit verlieten ze hem, want eenmaal, éénmaal zou zijn wensch toch verwezenlijkt worden! - La Tjoebo had hem gezegd, dat als hij Deng Pabéle wilde zien en spreken, hij vooral bij Andoe Inara moest blijven. Deng Pabéle zou hier komen; en verbeeld je dat hij juist eens kwam als La Ballo weg was! Toen La Tjoebo merkte dat La Ballo de gelukshoutjes had, was hij heel ernstig geworden en had gezegd: ‘La

Ballo, nù ben ik er zeker van dat je Deng Pabéle zien zult, ja, ja, werkelijk, maar ik moet je een goeden raad geven: verander je naam. Als iedereen weet, dat je La Ballo heet, zal het Aroe Lipa ter oore komen dat je hier bent, dan haalt hij je weg en kan je wensch nooit vervuld worden. Ik weet een naam die geluk aanbrengt: La Dingro. Van nu af aan heet je La Dingro!'

Van nu af aan heette hij La Dingro! Het was La Ballo vreemd te moede. 't Was nu werkelijk of hij een heel ander iemand was geworden, of alles wat achter hem lag een droom was.

Als hij aan droomen dacht, dan stond weer duidelijk hem voor den geest die droom in den eersten nacht hier, toen hij zoo erg moe op de slaapbank was gevallen... Dan zag hij weer het gezicht van den man die zich over hem heen had gebogen in zijn slaap, dan begon zijn hart heftig te kloppen, en was 't of iets hem zeide: 'Het was geen droom! het was je vader, het was Deng Pabéle!' Maar neen, dat kon niet! neen, neen, La Tjoebo zou hem dan bedrogen hebben, en dat geloofde hij niet! La Tjoebo zelf zocht immers ook naar Deng Pabéle, - of niet? of wel? O! hij wist het niet! Hij wist niets meer! Hij wist alleen

dat La Tjoebo zulke vreemde, zonderlinge oogen had, die diep in hem schenen door te dringen, die hem soms in slaap konden doen vallen. Zou La Tjoebo tooveren kunnen met zijn oogen?

Inderdaad kon La Tjoebo eenigszins ‘tooveren’ met zijn oogen! Hij was een van die schepselen die door groote wilskracht een ander geheel onder hun invloed kunnen brengen, en La Tjoebo wìlde La Ballo zoo ver krijgen dat de arme jongen niet meer wist waarom hij hier was gekomen, dat hij zelf ook zou gaan gelooven dat hij een engel was in menschegedaante, dat hij eenmaal gebruikt kon worden als geestdrijver, als aanvoerder van het arme onwetende volk. Maar het moest langzaam, langzaam aan gaan, dacht La Tjoebo. Heel geleidelijk moest La Ballo in La Dingro veranderen. Hij wist nu, nu een paar dagen reeds, waarom de kleine jongen Deng Pabéle wilde verraden: alleen om de kris aan Aroe Lipa terug te kunnen geven! Dát had La Ballo hem zonder dat hij er om vroeg al verteld, en hij hield zich nu alsof hij het plan ook prachtig vond. Ja, ja, Aroe Lipa moest zijn gouden wapen terug hebben, Deng Pabéle moest uitgeleverd worden, maar daartoe moest La Dingro stil hier blijven, zich zelfs niet veel in den tuin ophouden, opdat de men-

schen hem niet zien zouden, en vooral er aan denken dat hij geen La Ballo meer heette!

's Avonds kwamen er altijd menschen in het huisje, en even als dien eersten nacht zaten allen bij La Tjoebo in het onzekere licht der wasstokjes, en Andoe schonk sagoeweer in de klapperdoppen. Er was alleen dit verschil, dat La Ballo er nu ook bij zat, dat iedereen hem La Dingro noemde, en hij gretig luisterde naar al de verhalen die er gedaan werden.

O! ho, dat waren andere geschiedenissen dan die van Andoe Baran! Dat ging niet over vogeltjes en betooverde prinsessen en arme meisjes die trouwden met een koning! Neen! wat La Togo en La Nanré en Toeli vertelden, dat waren verhalen over levende menschen, dat was alles werkelijk zoo gebeurd. Het waren vreeselijke geschiedenissen, en bijna altijd handelden ze over de blanke menschen. La Ballo had nooit geweten dat die Hollanders zoo wreed en laag waren! Hij rilde er van! Vooral die La Nanré, *die* kon nare dingen vertellen, alles zelf ondervonden! - Eens had hij een oorlog bijgewoond, jaren geleden, toen waren er vele blanke soldaten in het bosch van Mada gekomen, waar La Nanré woonde. Ze waren heel woest en zochten naar den vorst van Géroe, die eerst gevangen was geweest en later ontsnapt

was. Iedereen daar in den omtrek wist natuurlijk wáár de vorst zat; - hij was in een diepe grot gevlucht, daar bracht de bevolking hem stilletjes eten. Het was een heele gevaarlijke donkere grot, waarin de Hollanders toch den weg niet wisten. Maar niemand zou immers den vorst verraden! Niemand! Toch waren allen zeer angstig toen al die soldaten daar opeens in het bosch van Mada kwamen, o! o! hoe bang waren ze! want de Blanken hadden geweren, en och, daar doe je niet veel tegen als je niet toevallig onkwetsbaar bent! De oude Anra woonde vlak bij La Nanré. Hij zorgde voor zijn kleinkinderen, want de ouders waren dood. Die werd uit zijn huisje gehaald en ook Madanra en La Kambé en zijn zoontjes. Hij, La Nanré, natuurlijk ook. Bij die blanke soldaten was een die hooger was, een officier, die liep op den ouden Anra toe en vroeg hem: 'Waar is de vorst van Géroe?' Natuurlijk zeide de oude man niets, hij bleef zwijgend en bevend staan voor den blanken man; - maar toen haalde die opeens een wapen te voorschijn, een heel klein geweer;[1)] hij richtte het op de borst van Anra en vroeg weer: 'Waar is de vorst van Géroe?' en weer zweeg de oude man, hij

1) Bedoeld wordt een revolver.

keek alleen maar den blanken man aan, o! o! diep tot in zijn hart, àls dat er was!... Toen ... ‘pàng!’ daar ging opeens het schot... de oude Anra viel ...

Toen kwam de beurt aan Madanra, die knappe jonge man met zijn breede schouders en dikke gespierde armen. Dadelijk werd de loop van het kleine geweertje op hem gericht, en de blanke man vroeg hetzelfde: ‘Waar is de Vorst van Géroe?’

‘Ik weet het niet!’ zeide Madanra en keek hem stoutmoedig in de oogen.

‘Pàng!’ ging het schot, en met een gil stortte Madanra neer.

Na Madanra richtte de blanke duivel het wapen op La Kambé. ‘Ik weet 't niet,’ riep hij, al vóór de officier het hem vroeg; maar toen wilde een van zijn zoontjes het zeggen, en La Kambé had nog juist den tijd hem de hand op zijn mond te leggen.

‘Weet je het nièt... nièt?’ vroeg de blanke man.

‘Neen,’ riep La Kambé.

‘Pàng!’ daar viel La Kambé en ook het zoontje; maar dat was niet dood en gilde: ‘Vader! vader!’

Iedereen wist het. Toen was de beurt aan La Nanré gekomen, en hij had gezegd waar de vorst van Géroe was ...

‘Dat was toch laf,’ meende La Ballo toen hij het verhaal hoorde.

‘Laf! ja maar, La Dingro, ik had een vrouw en kinderen waar ik voor moest zorgen, ik wilde niet sterven en, zooals La Kambé, mijn zoons hooren schreien als ik eenmaal een geest geworden was! - Maar ik had er toch dadelijk spijt van, en toen ze mijn handen bonden en ik zoo mee moest om de schuilplaats van den Vorst aan te wijzen, toen kreeg ik opeens weer moed, en zeide dat we op den verkeerden weg waren. En weet je wàt ze toen gedaan hebben?’ vroeg La Nanré verontwaardigd, - want als hij aan dit gedeelte van zijn verhaal kwam was hij zich zelf bijna niet meer; dan nam hij den vuilen verkleurden hoofddoek van zijn grijs hoofd en slingerde dien in woede over den grond, hetgeen een groote verachting te kennen gaf tegen het blanke ras; - ‘toen hebben ze mij aan een boom vastgebonden, want ze begrepen wel dat het niet waar was van dien verkeerden weg, en ze hebben een vuur gemaakt, en ze hebben een stuk ijzer genomen, de honden, en ze hebben mij in de kuiten gebrand ... totdat ik het zei ... zei waar de plaats was... O! die Christen-honden!’ schreeuwde hij dan, heesch van woede; ‘die duivels, die onreine witte beesten ... eens zàl ik me wreken!’

Iedereen sidderde bij dit verhaal. Andoe kroop heelemaal in elkaar en La Ballo wiegde het bovenlijf heen en weer... Hoe was het mogelijk! Maar het was waar wat La Nanré vertelde, de lidteekens waren er nog op zijn kuiten. Hij stak zijn beenen uit, en allen bogen zich bij het schijnsel van de pelèn voorover om beter te kunnen zien.

‘Daarom,’ zeide La Tjoebo opeens met een grijnslach, ‘daarom zou ik ééns van mijn leven wel eens smakelijk willen eten.’

‘Wat zou je dan eten?’ vroeg La Togo.

La Tjoebo plukte aan zijn grijze sik, zijn oogen flikkerden.

‘De tong van een Hollander!’ zeide hij langzaam.

. . . . . .

Toen La Ballo dien avond ging slapen, stond hem opeens een liefelijk beeld voor oogen. Het was het kleine blonde meisje dat tegen hem gelachen had in het kamp van de Hollanders; en toen dacht hij ook opeens aan de vriendelijke moeder, en aan de ernstige oogen van den toewan Pétro... en het leek hem iets ongeloofelijks dat dèze menschen zoo wreed konden zijn! Neen, neen dat kòn niet. Toch was 't waar, alles wat La Nanré vertelde; maar misschien heel lang geleden, heel heel lang,

och ja, dan kon het wel, weet je! Vele jaren vroeger....

En nog meer verhalen hoorde La Ballo 's avonds bij het flikkerend licht, in het kleine huisje, en zachtjes, zachtjes aan begon hij te begrijpen dat al die ware gebeurtenissen volstrekt niet zoo heel lang geleden geschied waren... En iederen avond als hij slapen ging was het beeld van het blanke meisje flauwer, en ook dat van de jonge moeder; en iederen avond werd er een klein, klein vlammetje aangewakkerd, diep binnen in hem, een vlammetje van haat tegen het ras der vreemde overheerschers.

Zoo begon La Tjoebo zijn werk, - zoo veranderde La Ballo werkelijk zachtjes aan in La Dingro.....

Andoe Inara was zelf arm; zij gaf La Ballo wat zij kon missen en dat was maar een beetje. Een maiskolf, zacht gestoofd, en een onvoldoende hoeveelheid rijst, dat was het dagelijksche rantsoen, en La Ballo durfde niet meer vragen, hij was te gast en hij wist dat er niet meer was. Andoe weefde sarongs in haar huisje; zij zorgde voor een paar geiten en wat kippen; de bewaking van de ‘ladang’ liet ze nu langzamerhand over aan La Ballo, die beter dan

zij kon oppassen dat geen wilde varkens den kleinen oogst verwoestten.

Zoo was La Ballo niet alleen langzamerhand veranderd in La Dingro, maar ook in een arm klein veldwakertje, dat 's middags en 's avonds op zijn ‘djeremìn’ blies, zijn hoorn, gedraaid van pandanblad. Voor dat geluid gingen de wilde beesten op de vlucht. Het waren droevige tonen die hij aan zijn ruw instrument ontlokte; niet alleen omdat een kleine jongen uit het Oosten geen vroolijke deuntjes blazen kàn, want, al huppelen de toontjes elkaar na, al gaat het in snel tempo, vroolijk zijn ze nooit! Maar nu klonken ze al bijzonder treurig, omdat La Ballo zelf treurig was, omdat hij àl àl maar dacht aan het vroolijke zonnige huis van Aroe Lipa dat hij verlaten had, - omdat hij soms dacht aan zijn kleine grijze paardje dat stond te stampen op den grond, omdat het zijn baasje zoo miste! - Op de punt van een grauw rotsblok gezeten blies hij dan op zijn zacht gekromden hoorn, dien hij naar omhoog gericht hield, en waarvan hij de wijde opening telkens sloot om een dofferen toon te voorschijn te roepen. Zoo had hij het gezien van de wakertjes beneden en zoo deed hij het hier. Of de wilde varkens dan bang werden en stil bleven zitten achter het boschje? Och, hij wist het niet. Hij

blies maar met opgebolde wangen, hij liet zijn bruine vingers maar glijden langs het opgerolde blad alsof het de mooiste fluit was, en hij dacht dan aan Aroe Lipa en de gouden kris, aan Inara en de gelukshoutjes... Arme kleine La Ballo!

Op een avond zeide La Tjoebo tot hem: 'Ik heb een droom gehad, La Dingro, een wonderlijken droom ... over jou.'

De jongen keek hem aan. Hij was nog niet gewend aan den naam La Dingro. Telkens dacht hij dat La Tjoebo een ander aansprak, maar neen, het was toch niet zoo, er was niemand anders in de nabijheid, neen, neen, *hij* was 'La Dingro'!

'Ik droomde,' zeide La Tjoebo sluw, 'dat jij, mijn jongen, een mooie zwarte songko op het hoofd had met een gouden randje en een vurig glinsterenden edelsteen in den top; - je weet wel, de songko die alleen vorsten dragen ...'

Het was een zware zoele avond, toen La Tjoebo dit zeide. Er dreigde een onweer. Andoe Inara, die de blauwzwarte wolken zag komen aandrijven, van beide kanten, zette de deur open, en verschoof de sluiting van de vensters, want met het onweer komen alle booze geesten aanvliegen, naar het volksgeloof, en moet men dus zorgen dat die vreeselijke wezens niet op-

gesloten worden in huis, dat zij er weer uit kunnen als zij willen ... Het was of La Tjoebo een van die booze geesten was die het trotsche onweer vergezellen, toen hij listig verder vertelde:

'Ik zag jou als vorst, La Dingro, verbeeld je! en naast je lag ... de gouden kris, dat mooie wapen dat jij eens erven zult van Aroe Lipa ... En onder die kris lag.... wat denk je dat daar lag, La Dingro?'

De jongen antwoordde niet. Angstig keek hij den man aan, die macht over hem begon te krijgen als de wind over het lichte blad.

'Daaronder lag een geweer - het wapen van den Hollander ...' Hier boog La Tjoebo zich meer voorover en keek La Ballo opeens doordringend aan, en zijn stem verhief zich:... 'dat is een teeken, La Dingro, een teeken van den grooten Geest; en het wil zeggen dat jij door de kris heerschen zult over het geweer .... Wil ik je eens wat voorspellen? Jij wordt een groot man, *jij zult de kris*, de gouden kris van Aroe Lipa, niet verkrijgen door Deng Pabéle, je vader, te verraden,... jij zult haar zelf, - zèlf, van de Hollanders weghalen, want dit zegt mij de droom, La Dingro, - geen geweer zal jou kwetsen!'

La Ballo bleef den man maar aanzien; telkens

als een bliksemschicht neerflitste, werden het donkere huisje en La Tjoebo's gezicht blauw verlicht; dan gromde de donder, en werd tien, twintigvoudig herhaald door de hoogge bergwanden... La Ballo vergat nooit dit gesprek, en de groote machtige natuurstem die het vergezelde.

'Denk je,' zeide La Tjoebo lachend, 'dat jij hier van zelf gekomen bent? Hier zoo hoog in de bergen in òns huis? Ik zal je wat zeggen, La Dingro, wij wachtten je al lang!... Eens, toen Deng Pabéle op den "berg van God" was, is hem gezegd geworden dat je komen zoudt, dat jij ons zoudt komen verlossen. Toewan Allah heeft een list gebruikt om je hier te brengen. Je wilde de gouden kris terug hebben. Die zal je ook hebben, jij, La Dingro, zult hem met Deng Pabéle gaan halen. Je zult overwinnen, en eens je vader opvolgen als koning, wanneer alle Blanken uit ons land verjaagd zijn!'

Wat groote oogen had het kind nu! Het keek den sluwen man maar aan; en toen de donder zijn stem al zachter liet hooren, boog hij het donkere hoofd, zonk hij geheel neer met het bloote, bruine bovenlijf, en droomde, wakend, den droom dat hij koning was.. Arme La Dingro!

. . . . . .

Hij zou dus zijn plan moeten laten varen? niet Deng Pabéle vangen, hem niet verraden aan de Hollanders, maar zelf mèt Deng Pabéle de gouden kris halen, er om vechten - de Blanken overwinnen, hen voorgoed verjagen uit het land waar ze niet hoorden? en dan de kris aan Aroe Lipa brengen?... Het was als een wonder. Zou werkelijk een kleine jongen als hij dit kunnen doen?

La Tjoebo had het alleen maar gedroomd. Was het daarom waar? Telkens als hij er aan dacht begon zijn hart onstuimig te kloppen, tot in zijn keel toe. Hij eens koning! hij, hij zelf eens vorst!

Ach, neen, 't kon immers niet, hij was immers de kleine La Ballo - o! o! hij moest het goed onthouden! Hij was hierheen gegaan om Deng Pabéle te halen, om de rust weer te herstellen in het land, om Aroe Lipa de kris weer te kunnen geven. Hij mocht zijn plan niet laten varen, hoor! dat was laf! - Nu stemde het hem plotseling heel bedroefd dat hij in korten tijd al zoo veranderd was: - niet alleen dat La Tjoebo hem door Andoe de lange zwarte haren kort had laten knippen om hem onherkenbaar te maken, maar hij zag opeens hoe hij ook innerlijk veranderd was! Eigenlijk dacht hij veel meer aan Deng Pabéle dan aan

den goeden Aroe Lipa, eigenlijk begon hij angst en ontzag te voelen voor den geheimzinnigen roover, eigenlijk begon hij te denken dat Deng Pabéle een groot, gróót man was, grooter nog dan Aroe Lipa....

Kijk, La Ballo voelde zich op het oogenblik als iemand die van den goeden weg is afgedwaald, die de rivier is overgestoken, en nu niet meer terug kan omdat het water gestegen is. Al zou hij nog zoo graag willen, hij kan niet meer aan den overkant komen, daar waar het goede pad heenkronkelt, en waar in de verte het dierbare huis ligt en wenkt. Hij moet maar aan den oever staan, en kijken en turen naar het oude bekende land ...

Zoo zat hij dikwijls 's morgens en 's middags daar vlak bij den afgrond waar de groote trotsche bergwereld oprees, top voor top, waar de wind aanstreek over het droge gras, waar de vele magere halfwilde honden hun gillend geblaf in de lucht stieten. Als zoo'n magere jakhalshond voelde hij zich ook: zoo'n beest met zijn steile ooren en witte haren, dat leeft van den afval dien het vindt onder de huizen...

En dan als de zon hoog, heel hoog steeg, was 't soms of La Ballo half in slaap viel. Al die geluiden werden samen één geluid. Hoor!... klonk daar niet het rijststampen van beneden? ...

Neen, neen, het was de gong uit Aroe Lipa's huis, die de uren opdreunde; en dat!... wat was dat? gehinnik van een paard, zìjn paardje - dat riep hem! en daar schreeuwden de hertjes en Andi riep ...

'La Dingro?' zeide een stem; en toen La Ballo de oogen opende die hij werkelijk gesloten had gehad, zag hij daar in 't felle goudsprankelende zonlicht voor zich staan La Tjoebo, die hem aanstaarde met zijn donkere oogen.

Ja, nu wist hij het opeens, hij was gevangen. La Tjoebo's wil was zijn wil - er was niets meer aan te doen.

En Deng Pabéle kwam nog maar altijd niet; och, dat was ook niet meer noodig! al was hij gekomen dan had La Ballo toch niets kunnen doen; - hij kon alleen La Tjoebo gehoorzamen, en die had gezegd dat hij wel zien zou wat er gebeuren ging; nog maar een klein poosje, en dan zou er een groote dag komen waarop hij, La Dingro, een gewichtige rol zou spelen!

Wachten dus, wachten! En hij zong zijn droefheid maar uit op zijn bladhoorn, en soms zong hij een klagend liedje, wiegend het bovenlijf heen en weer. Dun en snerpend klonk zijn jongensstem door de wijde bergwereld, als hij de versjes zong die hij zelf bedacht, zooals zoovele kinderen van dit land.

‘Als ik op den hoogen berg klim
En ik zie in het dal daarachter,
Dan zie ik mijn land.

Dan zie ik de kleine huisjes,
En het marktplein,
Waar de kleurige baadjes verkocht worden.

Als ik op den hoogen berg klim,
Dan zie ik naar het land waar ik uit ben getrokken,
En ik zie den kleinen vogel die er heen vliegt.’

. . . . . .

De ‘groote’ dag waarvan La Tjoebo gesproken had, zou weldra komen, maar óók naderde de dag waarop volgens het bevel van het Gouvernement alle berghuisjes opgeruimd en verbrand moesten worden.

Andoe Inara schreide, maar het hielp niets. Hier boven, alléén, kon zij niet blijven, zeide La Tjoebo. Ze moest toch ergens heen als de mannen kwamen om het huisje in vlammen te zetten. Zij moest maar met La Tjoebo en La Dingro mee naar beneden, waar zij zoolang hun intrek zouden nemen bij La Nanré, dezelfde die vlak bij het bosch van Mada woonde. En

t.o. 248

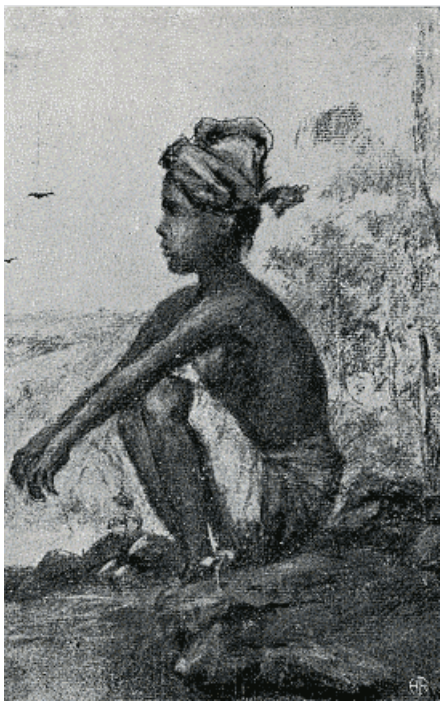

‘Als ik op den hoogen berg klim,
‘Dan zie ik naar het land waar ik uit ben getrokken.

zoo bond Andoe haar geiten en den mooien langharigen bok aan een touw, en ze maakte van haar goed een bundeltje. Het oude weefgetouw, en het oude rijstblok, en het oude hout liet ze waar het was, die bleven met nog meer oude kapotte dingen in het vervallen huisje op de kromme uitgerukte palen; en zoo lag dat heele nietswaardige rommeltje eenzaam en verlaten te wachten op den dood, op de roode vlammen die het zouden verslinden tot dat er niets meer van over bleef dan een hoopje asch.

Och, erg betreurenswaardig was die verwoesting niet, te minder omdat hier werkelijk een der meest gebruikte schuilplaatsen van Deng Pabéle, een der voornaamste verzamelplaatsen van volksaanhitsers verbrand werd. Het was veel erger voor al de onschuldige bergbewoners, die hun rustig bestaan hier boven moesten vaarwel zeggen, wier huisjes nooit Deng Pabéle of iemand van zijn aanhang hadden geherbergd; maar dat nam niet weg dat Andoe Inara het kleine woninkje, het hutje waar ze stilletjes geleefd had, had lief gekregen. Blanke menschen beweren dat een Oosterling onverschillig blijft als hij zijn huis, zijn erf verlaten moet; - ìk weet dat er zijn die, als ze verbannen werden naar een vreemd land, op den grond vielen en de aarde bijéénraapten in hun

handen en ze kusten, kusten ten afscheid, en dat ze er wat van meenamen om altijd iets van hun eigen grond bij zich te hebben ...

Met hun drieën daalden ze neer langs den steilen bergrug, overal dooraderd van wit-en-grijzen rotssteen. Voorop liep La Tjoebo, met de sarong zwierig over één schouder geslagen, met den langen bergstok in de rechterhand, en het touw waaraan zijn nog altijd kreupel paard ging in de linker, die hij op zijn rug hield. Zijn paardje droeg nu in een paar manden, aan weerszijden langs zijn rug afhangend, het laatste goed van Andoe. La Ballo volgde met de twee geiten aan een touw, en daarachter kwam Andoe zelf met een oude sarong over het gebogen hoofd ter beschutting tegen de zon, voorttrekkende den prachtigen weerbarstigen bok die maar niet mee wilde! De man en de jongen liepen door, maar Andoe keerde zich nog even om en wierp een blik op het huisje daarboven, dat nu nog scheever leek gezakt te zijn, dat van onder het laagneerhangend dak, droevig en somber, als van onder zware wenkbrauwen scheen uit te gluren. Een witte hond met spitse ooren sleepte zijn mager lichaam tot op het bergje voort; en toen hij daar was, vlak bij het huisje, stiet hij een klagenden lang gerekten schreeuw uit. Dat was het laatste wat Andoe er van zag.

Zij keerde zich af, zonder tranen, en met een harden ruk trok zij opeens den bok voort, zoodat het dier, met gebogen kop, de horens gereed tot den strijd, met haar naar beneden daalde.

Het ging vlug, omdat het maar al bergaf ging; maar toch werden ze moe, want soms was het geen loopen meer, maar springen of glijden van de eene rots naar de andere. Breed uit lagen de kale geelgroene bergvlakten daar vóór hen: een eenzame wereld, zonder ander geluid dan het suizen van het gras, zonder andere afwisseling dan hier en daar een groep boomen, grillig in elkaar gegroeid en gestrengeld, als waren zij huiverig voor de eenzaamheid die hen omgaf. Soms, plotseling, gaapte er een woeste afgrond voor hun voet, en werd de weg waar zij loopen konden zoo smal dat zij, om niet in de diepte te storten, zich moesten vasthouden aan de begroeide rotsen. Spreken met elkaar deden ze haast niet; alleen gaf ieder af en toe eens een schreeuw tegen een der beesten, die onophoudelijk grazen wilden, en rukplukken aan het varengroen dat uit de rotsen opschoot.

Maar hoe meer zij daalden, hoe milder de natuur werd; en La Ballo, die maar droomerig voort had geloopen, altoos in de voetsporen van La Tjoebo, werd opeens als wakker

geschud, toen een reusachtige tamarindeboom boven op een heuveltje zijn prachtige grillige bladerkroon naar de lucht ophief ... Dat was een oude bekende!... Dat deed hem even heel bedroefd zijn, maar gelukkig overviel hem spoedig weer de gewone onverschilligheid, het vreemde gevoel van machteloosheid dat hem nu al zoo'n langen tijd neerdrukte. Er was nu allerlei laag struikgewas aan den weg; het begon werkelijk op een meer bewoonde wereld te lijken, zelfs kwamen er hier en daar bruine stroodaken te zien, of kleine hooge wachthuisjes, midden in een bebouwd land.

In een dal, een wijde groene kom waarin beneden een blauw beekje glinsterde, rustten zij uit; en terwijl zij daar zaten, ieder op een grooten steen, wees La Tjoebo met zijn stok, op een manier alsof hij mikken wilde, met zijn ééne oog dicht, naar een der bergtoppen. Andoe en La Ballo keken die richting uit, en nu zagen zij het: daar brandde een ladanghuis, - en kijk, dáár nog een; - oranjerood gloeiden de vlammetjes, en de lichte rookwolken gleden, wit wegdonzend, langs de blauwe berghellingen.

'Dat zijn de eersten,' zeide La Tjoebo met een valschen lach. 'Het onze komt straks wel aan de beurt ...'

En toen ze opstonden om verder te gaan,

sprak hij, zacht maar scherp: ‘Wat zal het een mooi gezicht zijn, als het kamp van de Blanda's in brand staat... Dat zal zijn als wel twintig ladanghuizen bij elkaar!’

Zwijgend gingen La Ballo en Andoe weer achter hem aan, en ze togen al maar verder, al maar verder, het dal uit en weer andere heuvels op, en ze gingen huisjes voorbij, waar honden blaften en kippen krioelden en naakte kindertjes rond liepen.

Toen ze het eind van een klein boschje hadden bereikt, en de weg opeens steil, bijna loodrecht, naar beneden ging, zag La Ballo de kalme ‘Rustende Schoone’ liggen;... alweer een goede oude bekende! O, hij had wel willen schreien, als hij gekund had! En dáár, juist dicht bij 't hoofd van de ‘Rustende Schoone’, steeg een wit wolkje op - 't ging recht naar haar voorhoofd, maar de wind joeg het schuins uit, en zoo bleef het drijven en verging tot niets, maar de vlammetjes van een ladanghuis werden zichtbaar. Toch bleef ‘de Schoone’ rusten, eeuwig slapen; ook dit droevige, dat zoo vlak bij haar gebeurde, trok zij zich niet aan; en ze liet het witte rookkolommetje maar dwalen langs haar zijden, en zich zacht bewegen op den ademtocht van den wind.

Zij rustten weer en aten wat rijst in een klein

huis, waar een vrouwtje alleen woonde. Daar vlak bij was een donkere heldere bron, waar zware boomen als wachters om heen stonden, en waarin de grijze koude steenen zich even weerkaatsten als in een ouden spiegel. Vrouwtjes kwamen het wegje af en vulden haar kruiken aan de donkere bron, en La Ballo dronk er uit met zijn holle handen. Maar toen moesten zij verder, wilden zij vóór de schemering bij het Bosch van Mada zijn.

La Tjoebo wist wel waarom hij juist deze plek had uitgekozen om vooreerst te blijven. In het Bosch van Mada zou de eerste groote verzameling plaats hebben der bergbewoners.

Langen tijd had hij dit alles voorbereid, en nu zou er uitvoering aan zijn plannen gegeven worden; nu zou hij morgenavond zien hoevelen woord zouden houden, en komen om den ondergang der Hollanders te bespreken. Als dan de groote dag daar was, waarop zij allen op zouden trekken naar het Hollandsche bivak, dàn eerst zou Deng Pabéle verschijnen, de man die zich later als vorst zou doen uitroepen... La Ballo, die zulk een gewichtige rol zou spelen, wist nog wel niets van dit alles, maar dien zou hij, La Tjoebo, wel leeren wat hij doen moest.

En tegen het vallen van den avond kwamen

zij werkelijk aan bij het huis van La Nanré, dat, hoog en groot, somber oprees tegen het nog somberder groen van het bosch.

Het huis van La Nanré werd door iedereen ‘Bola Manoe’, het ‘Huis met den Haan’ genoemd, want boven in de nok prijkte een kunstig uitgesneden houten haan; dat wil zeggen: alleen de kop en de lange hals en vele gekrulde houten veeren staken er uit, terwijl heel aan het achtergedeelte van het huis de lange staart uit het dak te voorschijn kwam. Die staart was een lang mooi uitgesneden ornament, dat meer op een tak bloemen leek dan op een hanestaart, maar het moest toch werkelijk den staart van den haan voorstellen. Het Huis met den Haan stond natuurlijk op palen, en onder het huis stalden paarden en geiten; daar lag ook allerlei afval waar de kippen in krioelden. Er was maar een klein plekje voor erf opengehouden, want rondom het huis begon reeds de dichte woudgroeiing.

Nu, La Tjoebo kon tevreden wezen. La Nanré en zijn vrouw en dochters althans waren ‘getrouwen’. Zij hadden alles nauwkeurig zoo in gereedheid gebracht als hij het gezegd had. Stapeltjes witte kleederen, witte broeken en baadjes en sarongs lagen klaar, - de kleederen

welke de Inlander aantrekt als hij zich ten doode wijdt. Daar waren de vrouw en dochters van La Nanré, I Joeke, I Doné en I Maléë, dagen aan bezig geweest. La Nanré zelf had al honderden dunne stokjes halverwege met een wit lapje omwikkeld, - dat zouden de wapens zijn! Die dunne stokjes zouden, nadat zij door vrome gebeden geheiligd waren, verschrikkelijke geweren worden, zoodra de dragers er van het bivak der Hollanders naderden; men kon bovendien zich nog wapenen met krissen en lansen, maar deze stokjes, die als wonderdoende toovermiddelen onder het volk moesten worden gebracht, zouden veel meer helpen dan echte wapenen, ze zouden allen die ze droegen onkwetsbaar maken.

Zelfs La Tjoebo en Andoe hielpen 's avonds bij het licht der pelèn nog mede stokjes omwikkelen. La Ballo, wiens aangenomen naam ‘La Dingro’ met een zekeren eerbied door de vrouw en dochters van La Nanré werd uitgesproken, mocht niets doen. La Tjoebo zeide dadelijk, dat hij deze laatste dagen in vrome gepeinzen moest doorbrengen, bijna geen voedsel tot zich mocht nemen, en stil in het hoekje moest blijven zitten dat hij hem aanwees; dan zou van zelf de Heilige Geest voor hem verschijnen en in hem varen ... La Bailo

was te moe om niet dadelijk in het aangewezen hoekje van het groote huis te gaan zitten. Hij zat daar waarlijk als een klein Boeddhabeeld, en zijn oogen werden groot en strak als hij naar de werkende vrouwen en meisjes keek, die om het flikkerende licht heen zaten en stokjes omwikkelden. Den volgenden dag werd La Dingro weer in het hoekje gezet, en toen de anderen buiten waren kwam er een ‘penâti’ binnen, een priesteres, dat zag La Ballo dadelijk, want zij droeg een dunnen witten sluier, bezaaid met gouden sterretjes, om hoofd en schouders, het kenteeken der vrome Mohammedanen die een bedevaart hebben gemaakt naar het heilige Mekka. Haar bruin gezichtje, gerimpeld en donker als een okkernoot, kwam slechts even te voorschijn uit den dunnen witten doek. Deze ‘penâti’ had La Tjoebo bestemd om La Dingro te helpen de goede geesten op te roepen. Zij ging dicht bij hem op den grond zitten; eerbiedig raakte zij even La Ballo's arm aan en fluisterde zacht: ‘La Dingro!’ Toen begon zij te prevelen, al maar te prevelen, en ze boog haar wit gesluierd hoofd naar omlaag en keek al maar naar één punt, en het was of La Ballo zich ook voorover moest buigen en kijken naar één punt, naar de plooi van zijn blauwe sarong waar zijn bruine handen in lagen.

‘Ontferm U over ons, Patoto,[1] beschikker van 's menschen lot,’ prevelde de priesteres; ‘maak dezen Widyadhara, dezen van den hemel gezondene, deze edele spruit uit een oud geslacht, sterk en onkwetsbaar in den heiligen oorlog.

‘Ontferm U onzer, en luister niet naar het geraas daarbuiten, noch naar het geraas in huis, noch naar het geraas op den grond ...

‘Kom toch herwaarts, Patoto, blijf daar niet voor de deur staan, zorg dat de Heilige Gees blijve in dezen hemeling, die den vijand verslaan zal, die daarna onze vorst zal worden en regeeren over ons tot zijn beenderen wit worden.

‘Laat, Groote Geest, de zielen der dieren ten hemel stijgen, die wij U offeren zullen!

‘Maak La Dingro, den Widyadhara,[2] sterk als een buffel met gouden horens. Verhoor ons, Patoto! Heilige Geest, maak La Dingro tot den Hoemayoenâ, Hoemayoenâ[3] ...’

Het was of een bij gonsde wanneer de vrouw haar zacht ‘Hoemayoenâ’ uitsprak... La Ballo voelde zich zoo vreemd worden in het groote half verlichte huis, waarin het hooge dak tot boven aan toe zijn balken liet zien. Heel vooraan,

1) De ‘Groote Geest’. Noot v.d. S.
2) ‘Den uit den hemel gezondene’. Noot v.d. S.
3) ‘Den gezegende’. Noot v.d. S.

bij het licht van een kleine opening, zaten de vrouwen en naaiden aan de witte kleederen; de mannen waren buiten; alles was zoo droomerig stil, en het prevelen van de gesluierde vrouw leek een eentonig slaaplied. La Ballo wist niet meer of hij waakte of droomde, en soms was het hem of hij naast de vrouw hoorde fluisteren: dat was misschien Patoto, de Groote Geest! en het was of er lichte gestalten daar in den hoek rondwaarden, daar achter in het huis; maar hij zag ze niet, hij hield zijn oogen maar steeds gevestigd op zijn handen, hij dàcht het alleen maar. Hij voelde niet meer dat hij honger en dorst had. Het was of hij zweefde; en het eenige dat werkelijkheid voor hem had, was de witte sluier der vrouw en haar zacht heen en weer wiegelend bovenlijf, en de geur van de kenangabloem[1)] die zij in het haar droeg....

En toen de avond viel, en het al donkerder werd om hem heen, en de priesteres eindelijk was opgestaan, toen kwam er een zonderling leven en beweging in en om La Nanré's huis. Het was

1) De bijzonder geurige bloesem van een grooten, over geheel Indië verspreiden boom, van een familie die uitsluitend in de tropen thuis hoort. De schors en de uit de bloemen getrokken olie worden als geneesmiddelen toegepast, en de bloemen worden door iedereen in het haar gedragen om dit welriekend te maken.

of de boomen ook wisten van de dingen die komen zouden, want zij ruischten onrustig met hun loover alsof de wind hun iets toefluisterde dat hen ontroerde. En La Ballo, half versuft, met starende oogen in zijn hoekje zittende, zag La Tjoebo op zich af komen. De magere gestalte met de witte sik bewoog zich geheimzinnig; en toen hij vlak bij hem was fluisterde hij hem toe: ‘La Dingro, nu is de avond gekomen, nu zal het volk weten wie je bent. Zeg mij dit na: ‘Ik ben La Dingro, de hemeling, die gekomen is om u te verlossen.’

‘Ik ben La Dingro, de hemeling,’ herhaalde La Ballo schor.

‘Die gekomen is om u te verlossen ...’

‘Die gekomen is om u te verlossen ...’

‘En de Blanken te verjagen uit het land ...’

‘En de Blanken te verjagen uit het land ...’

‘Opdat het geslacht van Deng Pabéle zal regeeren.’

‘Opdat het geslacht van Deng Pabéle zal regeeren.’

La Tjoebo liet het hem nog eens zeggen en nog eens; toen zeide hij: ‘Sta op, La Dingro!’

De kleine La Ballo stond op. Wat voelde hij zich klein en zwak! Het brandde in hem, alles brandde. Zijn oogen stonden groot en hol. La Tjoebo zag het en dacht: ‘Zoo is 't juist goed,

hij begint er al meer uit te zien als iemand die uit den hemel komt.'

Voorzichtig daalde La Tjoebo met La Dingro de ladder af. Buiten bij walmend fakkellicht stonden de vrouwen en Andoe en nog iemand, een kind. La Ballo kon niet zien wie het was, maar toen La Nanré naar hem toe kwam en hem vroeg op zijn schouder plaats te nemen, want de hemelsche La Dingro zou gedragen worden naar het Bosch van Mada, toen viel het licht van de fakkel op het gezicht van het kind en herkende La Ballo ... Inara! Inara hier! hoe kwam zij hier? Waarom was zij hier? Zij had even tegen hem gelachen, maar La Ballo had al geen tijd meer haar op zijn beurt toe te knikken, want nu werd hij omhoog geheven en moest hij zich heel recht en onbewegelijk houden; gelijk een prinses die gedragen wordt, om niet van den schouder van den drager af te vallen. Zoo gingen de mannen voort en de vrouwen daarachter; en nog meer menschen hadden zich bij hen aangesloten, dat hoorde La Ballo aan het schuifelen der voeten in het gras. Hij zag niets dan den pikzwarten nacht voor zich, en de helsche, laaiende, licht uitstralende walmende vlam van de fakkel, die La Tjoebo met opgeheven arm onder hem droeg. Vreemd voelde hij zich, vreemd. Waar werd hij toch

heen gedragen, naar welk vreeselijk duister, en welke stem lokte en riep toch zoo geheimzinnig, en welke booze geesten zweefden toch om hem heen en raakten hem aan met hun onzichtbare vingers?

Het bosch was vlak bij, ze waren er al in, maar nog wat verder op, op veiliger plaats, zou de samenkomst zijn van de honderden lieden die La Tjoebo besteld had.

Er schemerden vlammetjes tusschen de dicht op elkaar staande boomstammen, tusschen de als touwen zich wringende en slingerende lianen,[1)] tusschen de groote wuivende varenplanten; en zooals altijd wanneer er menschen 's avonds loopen over de stille wegen of bij elkaar komen om te praten, begonnen overal de verwaarloosde schurftige kamponghonden te blaffen en hieven een jankend gegil aan.

Hoog werd La Ballo gedragen, en vreemd werd de kleine jongen beschenen door het flikkerende fakkellicht dat zijn oogen donker liet - zijn groote oogen, nu star en glanzend als die van een opiumschuiver.

La Tjoebo had zijn werk goed verricht, zijn duivelswerk; en toen al de mannen die daar

1) Slingerplanten van soms een arm dik, die in de tropische oerwouden de reuzenboomen als met kabels verbinden.

verzameld waren op de open plek tusschen de hemelhooge donkere boomen, wier stammen zich spookachtig verhieven in de duisternis, toen zij den kleinen jongen daar zagen aankomen, gedragen door La Nanré, gevolgd door den stoet vrouwen, riepen vele stemmen: ‘La Dingro! La Dingro!’ Want La Tjoebo, die zijn arbeid waarlijk met kunstig overleg had uitgevoerd, voorzichtig als de weefster die haar draden op het getouw spant, had ook dit niet vergeten: in alle huisjes te gewagen van een jongen vorst die neer zou dalen uit den hemel, een spruit uit het geslacht van Deng Pabéle, den grooten heer, om het volk te verlossen van de Blanken.

En daar was hij nu! O! La Tjoebo was een profeet, een ware profeet! Nu dit was uitgekomen, was er ook geen twijfel aan of zij allen zouden onkwetsbaar zijn. Ook dit had La Tjoebo immers voorspeld?

Als een bedwelmende drank had het geroep van ‘La Dingro! La Dingro!’ La Ballo aangedaan. Ouderen en wijzeren dan hij zouden bezwaarlijk weerstand bieden aan zulk een ophemeling en vergoding!

Wie kan zich nog als een gewoon mensch blijven voelen, als men hem van alle kanten aanroept als vorst, als God, als hemelwonder, - en dat alles lag besloten in dien naam ‘La Dingro’!

Hoog verheven voelde La Ballo zich opeens, niet alleen omdat hij op den schouder van La Nanré zat en op de anderen neerzag, maar werkelijk hoog, hoog, als zweefde hij boven allen uit; en eventjes, heel vluchtig, verlichtte La Tjoebo voor het volk het bruine gezichtje van den knaap, met de donkere oogen en de donkere songko op het zwarte haar.

'Zet hem neer,' zeide La Tjoebo tot den drager, en La Nanré zette voorzichtig La Ballo neer, vlak bij het heen en weer zwaaiend vlammenvuurtje van eenige fakkels die daar op elkaar waren geworpen, en bij welks licht al de mannen en vrouwen neerhurkten. Er waren wel twee honderd mannen. Gretig keken de zwarte koppen, de donkere oogen, over elkaar heen naar La Ballo die vlak voor La Tjoebo gezet was, zoodat deze met zijn handen de schouders van den jongen aanraken kon.

Het janken van de vele honden verstierf langzamerhand. Even ruischte een schuddende wind door het dichte donkere woud achter en rondom de plek waar al die menschen verzameld waren, toen was het stil en begon La Tjoebo te spreken:

'Er is geen man onder u die niet weet waarom onze heer, Deng Pabéle, u allen hier in het Bosch heeft doen vergaderen. Is er één

onder u? dat die dan spreke ...' La Tjoebo hield even op. Niemand antwoordde; toen trok hij uit den gordel van zijn sarong een papier en ging voort: 'Mannen uit Medalla en uit den omtrek hier, dit is de brief dien onze heer mij heeft toegezonden om u vanavond voor te lezen. Aldus spreekt Deng Pabéle onze gebieder: 'Allen die hedenavond in het Bosch van Mada verschenen zijn, groet ik, ouden en jongen te gader, en ik richt het woord tot hen om hun te zeggen dat nu de tijd gekomen is waarin ik, evenals de groote kemphaan die lang onder een korf gezeten heeft en nu vol vuur en leven naar buiten treedt, met vertrouwen ten strijde tegen de Blanken ga trekken, zooals de landbouwer met zijn ploeg door den akker gaat. Vat ze dus terdege aan, de handvatsels der ploegen, drijft uwe buffels met verstand vooruit, opdat het land doorsneden worde met diepe voren en de aarde open ligge voor nieuw zaad. O! mannen en jongelieden en vrouwen, verdraagt het niet langer dat ge als een buffelhuid in stukken gesneden wordt door de Hollanders, dat gij als paddi gestampt wordt in het rijstblok, verdraagt het niet dat men u uwe huizen uitzet en ze in vlammen doet opgaan, dat men u het zuur verdiende geld ontsteelt, dat men uwe vrouwen en dochters tot slavinnen maakt.

Roep de ‘hadat’[1] weer op, de aloude wetten die heilig zijn voor ons land en volk. Die ‘hadat’ zegt dat er geen rechters over ons gesteld zullen worden dan alleen zij wier ouders en voorouders óók rechters waren, dat er geen vorsten zullen zijn dan alleen zij wier ouders en voorouders óók vorsten waren. De ‘hadat’, de heilige wet, vervloekt dus den vreemdeling, dien ik als wettige vorst van dit land tegemoet ga. Ik heb u opgeroepen om met mij een verbond te sluiten, opdat wij, ten oorlog trekkende, eendrachtig zijn zullen als de spaken van het spinnewiel, want vereend moeten wij het land zuiveren van de onreine Christenen, wier ziel zwart is als de onderwereld! Gij die ter linker, en gij die ter rechter zijde zit, luistert naar hetgeen door mij op den Heiligen Berg is vernomen. Alle dapperen die mede zullen uittrekken om de menschen van de ‘Compagnie’[2] te verdelgen, zullen onkwetsbaar zijn wanneer zij slechts op den goeden datum uittrekken,

1) ‘Hadat’ gemeenschappelijke naam voor oude wetten, gebruiken en zeden, die juist door hun oudheid zijn geheiligd.
2) Het Nederlandsche Bestuur wordt door de Inlanders nog vaak aangeduid met den naam ‘Compagnie’, die bij ons reeds lang in onbruik is. En het is een naam die nog altijd angst en schrik verspreidt, wel een bewijs hoe indertijd die gehate Compagnie te keer ging!

die zal zijn de achtste van de maand Ramalang, des nachts als de hanen reeds drie keer gekraaid hebben. Zij zullen onkwetsbaar zijn als zij zich wapenen met de heilige stokken, welke onmiddellijk in vèrschietende geweren zullen veranderen als wij het bivak der Blanda's naderen. Zij zullen verder onkwetsbaar zijn, als zij zich scharen achter den heiligen, ons uit den Hemel wedergezonden zoon La Dingro. Ik roep u allen op ten strijde; wij willen met onze wapenen het oorlogsveld overstroomen. Weg met de overheerschers! Dood, dood aan al wat blank en Christen en verrader is! Weest niet als lafaards die, vreezend den strijd, uitrusten onder den lommerrijken ampoeladjangboom,[1)] ook al geuren zijn vruchten nog zoo verleidelijk. Weest niet gelijk de huishen die den strijd ontwijkt, maar treedt naar voren als dappere kemphanen wier veeren rechtop gaan staan als zij den tegenstander ontmoeten. Gij allen dus, die mannen zijt, komt samen in den nacht dien ik genoemd heb, in het huis van La Nanré; vandaar zult gij met mij uitgaan als het derde uur daar is, om op te trekken naar het bivak, gehuld in de kleederen waarmede gij u ten doode zoudt wijden. Dan zal het uur der

1) Ik kan dezen naam niet vinden in mijn boeken over de Indische flora.

overwinning aanbreken, dan zullen de oude wetten weer herleven, die eenmaal door onze voorouders geplant, door de Christenen vertreden zijn; nu zullen zij opbloeien als voorheen! Geloofd zij de Groote Geest, die zich over ons ontfermen zal. Geloofd zij Hij omdat Hij La Dingro uit den Hemel deed neerdalen om ons te redden.'

La Tjoebo hield op. Er ging een zacht aangroeiend geruisch. gefluister, gelispel door de menigte. Met uitgestrekte halzen en gloeiende oogen hadden allen geluisterd, maar nog sprak niemand een woord. 'Zoo zegt uw heer het, de groote Deng Pabéle, en hoort welke woord deze, zijn zoon, La Dingro, spreekt tot u!'

Hier drukte La Tjoebo de vingers vast in La Ballo's schouders en fluisterde: 'Zeg het nu.'

La Ballo kòn haast niet. Het was of zijn stem weg was, of zijn hart te luid klopte, zoodat hij geen woord kon uitbrengen; maar tòch, opeens begon hij met een schel en hoog, hem zelf vreemd geluid de woorden op te zeggen, en naar mate hij sprak rees zijn stem - klonk zij al hooger, zoodat het leek of hij zong. Met verwilderden blik in de omhoog geslagen oogen riep hij het uit, de arme jongen:

‘Ik ben La Dingro, de hemeling, die gekomen is om u te verlossen en de Blanken te verjagen uit het land, opdat het geslacht van Deng Pabéle zal regeeren!’

De fakkels smeulden, kleine vonken vlogen op, de donkere gezichten met de van verbazing en ontzag open monden werden maar eventjes verlicht. Een oogenblik was het weer stil, maar toen was er een somber aandruischen van stemmen, en van alle kanten weerklonk het: ‘La Dingro! La Dingro!’ en sommigen stonden op van hun zitplaats of schoven naar voren, en hurkten om den kleinen jongen neer, en namen zijn sarong in hun bruine magere handen en brachten die aan de lippen. En toen er twee en drie dit gedaan hadden kwamen allen aan, een zee van bruine naakte mannen, en ze verdrongen zich om bij hem te komen, hem te zien, hem de sarong te kussen, hem even slechts aan te raken. ‘La Dingro, La Dingro!’ klonk het deinend, golvend, zacht aanzwellend, dreunend. O ja, hij was een hemeling! Zie maar hoe zijn oogen glinsteren, hoe mooi zijn schouders zijn, hoe hij daar zit als een kleine heilige priester! En sommigen ontstaken nieuwe toortsen, en zwaaiden die voor het kind heen en weer om beter zijn gezicht te kunnen zien. Doch eensklaps klonk

daar weer de scherpe stem van La Tjoebo; ‘Zoo het u allen dus meenens is, in den nacht door het heilig boek als gunstig bepaald, u te verzamelen in het huis van La Nanré, geeft mij dan één voor één het teeken van belofte, gij hoofden en oudsten van het volk ouder u.’

I Joeke, La Nanré's vrouw, had eenige groote uitgeholde kalabassen[1)] vol sagoeweer bij La Tjoebo doen nederzetten. Nu vulde zij de halve klapperdoppen daarmede, en Andoe Inara deelde aan hen die naderbij kwamen, eenige oude mannen en jongere ‘hoofden’, de heilige stokjes uit. Onder degenen die zweren moesten voor de hunnen was de oude Amboe Pelé, en ook de jonge La Mappa met de glinsterende oogen, die op het oogstfeest de stille Aïssa bekoord hadden. Zij, en ook La Tjoebo, staken de wit omwikkelde stokjes in de doppen met sagoeweer, en dronken die daarna in één teug uit. En daar er nog sagoeweer over bleef in de groote groene laboevruchten dronken, er nog velen, zoowel mannen als vrouwen; maar allen staken eerst de stokjes in de gevulde klapperdop.

1) De kalabas of laboe is de vrucht van een slingerplant uit de familie onzer augurken en komkommers. Het is een kruikvormige vrucht, wier vleesch bitter en oneetbaar is; maar de droge schil is houtachtig en hard, en zoo wordt a ij gebruikt als ‘gendie’ of waterkruik. Er zijn ook laboe's die jong als groente worden gegeten.

Toen dit gedaan was werd door de vrouw van La Nanré aan velen een stukje lontarblad uitgereikt met twee knoopen er in; dat wilde zeggen: ‘over twee nachten moet ge komen’. Het was een herinneringsteeken voor hen die het mochten vergeten.

Zoo was de plechtigheid dus afgeloopen. La Ballo, die nog altijd met groote starende oogen daar neer zàt, werd nu weer op den schouder van La Nanré getild, en allen gingen het bosch uit. Het was een lange stoet in den donkeren nacht, een stoet waar geen eind aan scheen te komen; - donkere duivels leken zij, en duivelachtig ook flikkerden de vlammen der fakkels. Zij leken duivels, ja, maar in werkelijkheid was het een troep arme onwetende opgeruide menschen, die vol vertrouwen op de zegepraal, hun dood te gemoet gingen .....

Toen zij bij het huis van La Nanré gekomen waren, was La Ballo flauw gevallen. Uitputting en vermoeienis en opwinding hadden hem opeens neergeslagen. La Nanré droeg hem de trap op, en het volk ging langzaam uit elkander, ieder naar zijn eigen huis.

En in den stillen geluidloozen nacht werd La Ballo wakker en keek om zich heen. De flauw flikkerende waskaars wierp een zwakken

glans over den vloer ... en in dien flauwen schemer - daar zat Inara! Inara met haar fijn gezichtje en spits neusje, La Ballo aanstarend, met de handen gevouwen in den schoot.

‘Inara,’ zeide La Ballo zachtjes.

Inara knikte maar zeide niets.

‘Kom hier!’ vroeg La Ballo, om te zien of zij het wel was, zij zelf en geen beeld of spookgestalte.

Zacht kroop Inara over den grond naar La Ballo's slaapplaats; daar hurkte zij weer neer, zoodat hij niets van haar zag dan haar donker hoofd en bloote bruine schoudertjes en hals, maar dat alles was van één kleur, donker, omdat de lichtschijn nu achter haar was.

Toen fluisterden de twee kinderen samen.

‘Hoe ben je hier gekomen?’ wilde La Ballo vragen, maar het eerste wat hij in werkelijkheid vroeg, was: ‘Zoeken ze mij thuis?’

‘O ja! O, La Ballo, had je 't maar nooit gedaan! Aroe Lipa is half dood van angst ...’

‘Heb je 't gezegd van het vogeltje?’

‘Ja,’ zeide Inara, ‘dadelijk, maar ze geloofden mij niet. Niemand geloofde het, en toen ik zeide, dat ik het gezien had, zijn ze erg boos op mij geworden ... o, La Ballo!’

‘En waarom ben je nu hier?’ vroeg hij.

‘Ze hebben mij weg gestuurd toen ik

niet zeggen wilde waar je was!' Inara boog haar hoofd en betastte even de vingers van haar rechterhand ... 'Ze hebben mijn vingers tusschen houtjes geklemd en ... ze hebben mij gebrand ... maar ik heb niets gezegd, La Ballo! Toen moest ik wèg,' zeide het kind, en haar stem daalde nog meer; 'Andi huilde toen ze mij de bekkens afnamen, maar ik moest toch weg ...'

Stil lag La Ballo, met groote open oogen. Er was voor hem op het oogenblik niets, niets anders dan het groote mooie huis van Aroe Lipa, dan de bergen en het wijde dal en de blauwe rivier en ... en zijn klein paardje. Het was vreemd, Aroe Lipa was toch veel meer, en naar hem verlangde hij sterk; maar nu hij aan zijn paard dacht kwam er opeens zoo'n overstelpend verdriet over hem.!.. Zwak en ellendig voelde hij zich, en de tranen kwamen hem in de oogen, stroomden hem over de wangen, en druppelden neer op zijn rood hoofdkussentje.

'O, Inara!' snikte hij zacht, 'waarom heb je me ook gezegd weg te gaan!'

Inara bleef hem aankijken, met zoo'n vreemden zachten blik, zooals een aangeschoten reetje den jager kan aanzien vóór het sterft; - dit alles verweet hij háár dus!!

'Inara!' fluisterde La Ballo weer, - 'o! o!

was ik maar dood! Ik ben geen hemeling, ik ben niets, niets ... O, was ik maar dood!’ en hij stak zijn hand naar haar uit; en Inara, die, als allen die echt liefhebben, hem dadelijk de pijn vergaf die hij haar zooeven had aangedaan, ging dicht bij hem zitten, en streelde hem met haar gekneusd en verbrand, nog pijnlijk handje over zijn arm en schouder, en suste hem zacht als een moedertje ...

Want dit was een groote en éénige vreugde voor het kind, dat La Ballo bij haar uitschreide. Daarvoor vergat zij dat zij hem haar gelukshoutjes had gegeven, dat zij geplaagd en gepijnigd was geworden voor hèm, dat de bekkens haar waren afgenomen voor hèm, en zij als een arm vuil bedelkind den weg was opgedreven voor hèm; daarvoor vergat zij haast dat hij zooeven alles verweet aan hààr ... In dat kleine, magere, bruine wezentje gebeurde op dat oogenblik het mooiste wonder wat er is op aarde: ze vergat zichzelf, om het leed van den ander dien ze liefhad. En La Ballo snikte zich in slaap, en Inara's mager handje met de pijnlijke vingers gleed zacht over hem heen totdat het stil bleef liggen op zijn arm, totdat haar eigen hoofdje moe voorover viel en rustte tegen de harde plank van de slaapbank, totdat de donkere fluweelzachte nacht de kinderen

in zijn armen nam en wegvoerde naar het rijk der droomen.

Er was een buffel geslacht. Een prachtig groot dier met twee breede achterwaarts uitstaande horens. De kolossus lag met zijn grijs lichaam in het gras, de voor- en achterpooten twee aan twee te zamen gebonden en vastgemaakt aan kleine paaltjes. Het roode bloed kleurde het lichte groen der halmpjes en kleine plantjes, en het liep in een straaltje tot dáár waar een gevaarlijk ravijn gaapte, dat achter het Bosch òm liep, en dat de menschen ‘de kuil van Satan’ noemden, omdat het zoo ontzaglijk diep was en bloemen en varenplanten zóó bedriegelijk den rand bedekten, dat men licht kon misstappen en te pletter vallen op de puntige rotsen beneden.

Het bloed van den buffel sijpelde er heen. Dit dier was geslacht als offer, als zinnebeeld van de dingen die komen zouden. Zoo zeker als het bloed van dit dier vloeide, zoo zeker zou dat der Hollanders vloeien, heden nacht!

Er heerschte een akelige stilte in en om het Huis met den Haan. De vrouwen spraken zacht, zij werkten niet en zaten bij elkaar, en de ‘penâti’ was er weer en prevelde gebeden, en La Ballo zat met groote onverschillige oogen,

die star naar de priesteres tuurden, in zijn hoekje. Na den nacht waarin hij had uitgeschreid bij Inara was hij zoo vreemd geworden. Als een pop was hij in La Tjoebo's handen. Een enkelen keer was het als een felle lichtstraal door hem heengegaan, dat hij nu ging om de blanke nienschen te vermoorden, en daarbij was ook het kleine meisje met de vele, vele gouden krulletjes om haar gezichtje, dat zoo vriendelijk tegen hem geknikt had ... Even, heel even dacht hij er maar aan, eigenlijk durfde hij er niet aan denken, en daarom drong hij de gedachte maar gauw weer terug. En er was ook nog iets anders om aan te denken, iets dat hem in al zijn onverschilligheid toch innerlijk deed leven. Straks als de zon onder was ... zou Deng Pabéle komen! Zijn vader, eindelijk zou hij hem zien! Deng Pabéle! en het was of hij het oude zinnetje hoorde, dat hem vroeger voor hij weg was geloopen maar aldoor bezig hield. ‘Deng Pabéle vangen, Deng Pabéle vangen!’ O! nu bestond dat niet meer. Nu was het alleen maar ‘Deng Pabéle’, anders niet. De gelukshoutjes had hij nog - zij zaten in zijn gordel; ook had hij de witte kleeren aan, die I Joeke, de vrouw van La Nanré, gemaakt had. Zij was een dikke zware vrouw, die nu nog breeder leek

t.o. 277

Telkens daalde ze voorzichtig de trap, op zijde van het huis, af ...

in haar wit baadje. Telkens daalde ze voorzichtig de trap op zijde van het huis af, en keek onrustig rond of er nog geen menschen langs het boschpad kwamen; en toch wist zij: vóór de zon onder was zou geen mensch komen, en om zoo min mogelijk achterdocht te wekken, zouden zij ook niet in groepen komen, maar zoo het kon alleen of met twee en drie ... En ook aan dezen grooten dag, de dag dien het wijze boek als den gelukkige had aangewezen, kwam een einde. Vuurroode vlammen begonnen in de lucht te laaien, het was alsof de zon bijzonder mooi in een weelde van rood en goud wilde onder gaan. Wist de zon, dat er vele oogen waren die dit voor het laatst zagen? Wist de wind het, dat vele ooren hem voor het laatst hoorden, de wind die aanstreek over de vlakte en door het bosch, en de donkere hooge boomen, die nu bijna zwart leken tegen de gouden lucht, deed ritselen en beven en fluisteren? Wist de nachtuil het, die klagelijk riep; wisten de vleermuizen het, die haar donkere vleugels uitspreidden en wegdreven langs den avondhemel? O, er wàs iets, er hing iets in de lucht, iets schrikkelijks! De vrouwen zaten maar bij elkaar, en I Joeke daalde telkens weer de trap af en keek den weg op ...

Toen liet de nacht zijn donker gordijn zinken,

hij hulde alles in het duister en ontstak zijn mooiste, zijn schitterendste ster, Venus, de goudstralende avondbode.

‘Patoto, Patoto,’ klonk het prevelen der priesteres in het huis, ‘ontferm U over den Widyadhara! Wees gezegend, Patoto! Hoemayoenâ ... Wees gezegend!’ La Ballo zat onbeweeglijk en wachtte, en wachtte op Deng Pabéle ...

Toen kwam opeens I Joeke weer binnen en zeide tot allen: ‘Onze heer komt - hij is al vlak bij ... La Nanré en La Tjoebo zijn bij hem.’

Een rillìng ging La Ballo door de leden; hij bewoog even met de schouders, maar zijn gezichtje bleef dezelfde uitdrukking behouden. De vrouwen. Andoe en La Nanré's dochters en kleine Inara, kropen bij elkaar op den grond; er kwam schrik en ontzag over de bruine gezichten, die nog donkerder leken door de witte baadjes die ze allen droegen. Ook kleine Inara, och arme, had het beteekenisvolle witte kleed aan! O, Patoto, zijt gij wel een beschikker van 's menschen lot? Dan toch zeker geen liefderijke, dat ge dit toelaat!

Hoor! daar was gedruisch op de trap... en fluisterende stemmen naderden ... Een oogenblik nog, en La Ballo zag van uit zijn hoekje een donkere breede gestalte in de deuropening

verrijzen; statig trad die gestalte binnen, het hoofd even buigende om door de deur te komen, - en daar was hij! Hij had iets dat ontzag afdwong; vast en fier zette hij de voeten op den grond; trotsch stond het hoofd op den nek en de breede schouders; ... en toch, toch was er iets in dien man, iets dat deed denken aan angst en innerlijke onrust. Het was of hij telkens moest om zien naar iets achter hem. Was dat soms ook niet zoo? Was er niet altijd iemand, en onzichtbare, die hem naliep, die hem grijpen wilde? Was hij niet een opgejaagd hert, dat den laatsten tijd geen rust gekend, geen schuilplaats gevonden had?

Plotseling staarde hij La Ballo aan en het kind zag op en staarde óók, vol ontzetting, vol ontroering, hem in 't gelaat... Dat was Aroe Lipa die hem aanzag, dat was Aroe Lipa die hem nu wenkte ... O! groote Heilige Geest, neen! die man met de lange zwarte haren tot aan de schouders, dat was de man uit zijn droom!... Dàt was dus zijn vader, dàt was Deng Pabéle ...!

Bevend stond hij op en naderde hem; en Deng Pabéle, zonder een der anderen te zien die in het huis waren, nam het hoofd van zijn kleinen zoon tusschen zijn handen, en zag hem lang, lang in de oogen, tot La Ballo er haast

bang voor werd; en hij zeide zoo zacht hij kon, want zijn stem was zwaar: ‘La Dingro! La Dingro, mijn zoon!...’

La Ballo zeide niets, kon ook niet, want Deng Pabéle hield hem maar altijd zoo vast en zag hem aan - totdat I Joeke voor hem neerhurkte en eerbiedig vroeg:

‘Wil onze heer niet iets eten of drinken? of wil hij uitrusten?’

Deng Pabéle zette zich op de mat die voor hem gespreid lag, en vroeg om drinken; - rusten? ach, dat kon hij immers toch niet, dat had hij verleerd. Nu hier dan daar in de bergen, in de dalen, - op de loer op een prooi, of roovende, of biddende, bij het volk rondgaande, om dan weer te verdwijnen als een geheimzinnig wezen, om dan weer dagen te leven in een kille grot. te slapen in een hollen boom, levende van een enkele broodvrucht of een handvol ongekookte rijst ...

Deng Pabéle keek zoekend rond. Zijn donkere oogen vonkten, 't was of er een koorts in hem woedde. La Ballo zat hem maar aan te staren, den man uit zijn droom, dat vreemde wezen, dat op Aroe Lipa leek, o ja, en tòch, tòch anders was: een woesteling met zijn lange haren, een ontembare met dien dicht toegeknepen mond, een roofvogel met zijn krommen neus ...

dit was zijn vader ... o! hij wist niet meer wat hij voelde, wat hij dacht, zooals hij al dagen lang niet meer gedaan had, maar nu was er toch iets nieuws gekomen, iets groots. Hij hàd eindelijk den man dien hij had willen meenemen, had willen verraden... hij, de kleine jongen, dien groeten man, die - hij zag het nu - op het oogenblik in zijn oogen nog grooter was dan Aroe Lipa!

'Zullen alle mannen komen?' vroeg Deng Pabéle aan La Tjoebo, nadat hij den klapperdop met palmwijn had aangenomen van La Nanré's jongste dochter.

'Allen zullen komen, Heer, als zij getrouw zijn,' zeide La Tjoebo onderdanig.

'Allen zullen komen die van nacht bloed en vlammen willen zien,' zeide La Nanré, die de Hollanders haatte met zijn felsten haat dezen avond, die zich opgezweept had tot den grootsten hartstocht... 'en er zijn velen die daar naar dorsten, Heer!'

'Heer,' fluisterde I Joeki en kwam weer dicht bij Deng Pabéle, 'de witte kleederen zijn klaar, ge kunt ze in het achterhuis aantrekken.'

Dat wilde hij; en ook La Tjoebo en La Nanré gingen met hem naar het achterhuis, om zich te hullen in de heilige kleederen.

Toen was er buiten weer geschuifel van vele

voeten. Allen kwamen nu langzaam door het donkere bosch, of uit de bergen. Allen zonder licht, bijna onhoorbaar, in kleine groepjes van niet meer dan vier. De mannen hadden krissen, sommigen ook lansen bij zich; de vrouwen hadden zich met de lange puntig uitloopende weefstokken gewapend... Er waren ook kinderen, kinderen van negen of tien jaar; en er was zelfs één vrouw met een klein kind aan de borst gedrukt. Zij hadden immers de wonderstokjes! Zij waren immers onkwetsbaar! En allen gingen, vóór zij naar boven klommen in het 'Huis met den Haan', naar de plek waar de buffel lag, en doopten hun wapens en de heilige stokjes in het bloed van het offerdier. Ze besmeerden hun witte kleeren er mede, en de mannen maakten de lange haren los. Achter elkaar gingen de witte menschen het huis binnen, en achter hen kwamen er wéér voeten gegaan, en drongen er wéér menschen om den buffel heen en bestreken hun wapens met bloed; en het was als dreunde de grond onder het gaan der bloote voeten, als voelde men de menschenzee aankomen in het inktzwarte duister. En alles ging zwijgend, de lippen bewogen zich niet, want het was gevaarlijk te spreken. Soms echter kreet er een jong kindje, en suste de moeder het met eentonige

woordjes - dat was al; en ook toen daar binnen de menschenmenigte aangroeide, tegen elkaar indrong en het groote huis haast te klein werd, sprak niet één stem luid, alles fluisterde; zelfs toen Deng Pabéle binnen kwam, de groote heer, en allen neerhurkten, weerklonk er niets dan een zacht zoemend 'Oesompaï, Oesompaï!' Er was bijna geen licht in huis. Een enkel wasstokje flikkerde - dat was om geen achterdocht te wekken; en zoo werden de witte menschen dus spaarzaam verlicht, alleen de voorsten vingen licht op hun naar Deng Pabéle opgeheven gezichten; die daar achter zaten waren onduidelijk, en de allerachtersten vormden een groote massa, enkel zichtbaar door het wit der kleeren, dat altijd nog even opblonk in de duisternis.

La Nanré was naar buiten gegaan, en kwam weer binnen met een halven klapperdop vol offerbloed; daarmee naderde hij Deng Pabéle, hurkte en bood hem den dop aan, op de wijze zooals men vorsten bedient. Deng Pabéle doopte zijn vingers in het bloed, bestreek er de kris mee die hij onder uit de witte sarong trok, en hief die plechtig omhoog; toen sprak hij bijna fluisterend, maar in de stilte toch goed hoorbaar: 'Menschen uit het land dat jaren geteisterd is door de Christenen, mannen en vrouwen en kinderen!

Zoo waar als er aan deze kris bloed kleeft van den buffel, zoo waar zal het zich straks vermengen met dat van den Pétro die beneden woont! Ik zelf zal het vreemd gezag neervellen om het daarna over te nemen! Menschen die onderdrukt zijt, die zich om mij heengeschaard hebt, belooft mij dat gij mij en mijn geslacht, hetwelk ge hier in den hemelschen La Dingro aanschouwt, zult getrouw blijven, gij, en uw kinderen en uw kindskinderen.'

'Ijée, ijée,' loeide het gedempt uit alle monden.

'Hoemayoenâ, Deng Pabéle! Groote Heer, wees gezegend!' drong de bevende stem van de priesteres er tusschen in.

'Deze nacht is de groote nacht,' ging Deng Pabéle voort - en hij stond daar fier en sterk alsof men hem niet van de plaats zou kunnen bewegen; 'de nacht waarop de gezegende dag zal volgen, dat wij verlost zullen zijn van het blanke ras;' en nu boog hij zich naar La Ballo en sprak: 'Kom hier, mijn zoon, zeg het nog eens aan allen wie ge zijt, dan eerst zullen ze het gelooven;' en hij hief La Ballo op, zoodat de menigte hem kon zien; en het kind sprak opnieuw de groote leugen, hij zong ze bijna met zijn teere kinderstem, die trilde als een hooge viooltoon:

'Ik ben La Dingro, de uit den hemel

gezondene, ik kom om u te verlossen, opdat het geslacht van Deng Pabéle over u zal heerschen.'

Er klonk ergens een kermende lichte snik, iemand weende ... Kleine Inara, ween niet ... dit is immers La Ballo niet meer, dit is een vreemd wezen ... En alles komt terecht, alle leed en alle vreugde worden eens opgelost in iets wat je nu nog niet kent, maar straks misschien weten zult!

Maar dien snik hoorde niemand, want allen lieten weer een hartstochtelijk, met moeite half ingehouden 'La Dingro! La Dingro, de hemeling,' hooren. Er waren vele stemmen. La Tjoebo had de menschen geteld terwijl Deng Pabéle sprak, en hij schatte de menigte op vierhonderd, allen bij elkaar, ook vrouwen en kinderen meegerekend. Hij begon nu de stokjes uit te deelen aan hen die er nog geen hadden, want over een half uur zoowat zouden zij gaan. Zij moesten door het bosch, dan door de vlakte, en konden in anderhalf uur het bivak bereiken, dat zij juist zouden aanvallen van de zijde tegenovergesteld aan die waar eens La Ballo op dien zonnigen namiddag was binnengekomen. Maar van dat alles wist La Ballo niets. Hij wist niet dat zij hier zoo dicht bij de Hollandsche nederzetting waren, hij dacht er ook niet over, hij beproefde niet

eens te denken, en zei maar stilletjes bij zich zelf: ‘Ik ben La Dingro, de hemeling!’

Daar kraaide plotseling een haan buiten ... twee- driemaal. Het was nog niet het derde uur, maar de haan kraaide en dit was het teeken. Allen rezen op. Nogmaals hief Deng Pabéle de kris omhoog, en allen deden hetzelfde met hun wapens, hun lansen, hun weefstokken ... Zij gingen... ‘Patoto, beschikker van 's menschen lot,’ prevelde de priesteres, die haar sluier had neer gelaten; - allen drongen op, achter elkaar aan. Het ging langzaam, want er waren er velen; en de achterdeur, die met opzet tot uitgangspunt was gekozen omdat ze vlak in het bosch uitkwam, was maar smal.

Deng Pabéle daalde de kleine smalle trap af. La Ballo volgde hem op den voet; het kind voelde niets meer, - hij zweefde, dacht hij. Hij hield het heilige stokje tusschen zijn trillende kloppende vingers. Nu wilde La Tjoebo, gevolgd door de vrouwen, afdalen; Deng Pabéle en La Ballo stonden reeds in het vochtige hooge gras in den duisteren nacht buiten ... Daar, plotseling, weerklonk er een kreet, de hooge angstgil van een vrouw, en mannenstemmen spraken luid door elkander; één overschreeuwde alle anderen met zijn ‘Wàh, wàh Allah!’ ...[1)] Het kwam

1) ‘Help, help, Heer God!’

van degenen die nog binnen waren; de anderen die reeds op de trap stonden, drongen angstig terug, niet wetend wat er aan de hand was... Daar gilde een vrouw, met krijschende, heesche stem: ‘De Companie! de soldaten! ... We zijn verraden! Toewan Allah! Toewan Allah! De soldaten, de geweren!’

‘Stil,’ bulderde La Tjoebo hun tegen, ‘naar binnen! terug! zwijgt allen!’ Hij had het ook gezien nu, om den hoek van het huis: 't geflikker van geweren, zich voortbewegend in het duister ... Hoe zacht, hoe onhoorbaar waren ze nader geslopen, de belagers!... Ze waren dus verraden, verraden, maar door wien!? - ‘La Batjo!’ zei hij eensklaps half luid. ‘La Batjo, die voor opium alles deed, àlles zeide wat men wilde. En juist hij was niet gekomen!’ Dat alles ging hem door het hoofd, snel als een bliksemschicht den donkeren hemel klieft;... en het was de waarheid.

Daar buiten waren door het Bosch van Mada de gewapende soldaten der Hollanders met hun commandant langzaam genaderd; ook Aroe Lipa was er bij, want hij zocht zijn kind. Het was alles door La Batjo verraden; óók dat de kleine La Ballo werd vastgehouden door Deng Pabéle, dat men hem heilig verklaard had en

hij nu La Dingro heette ... O! wat een smartvolle tocht voor Aroe Lipa! en toch trilde hij soms van vreugde bij de gedachte dat hij zijn zoon weer zou hebben! Maar wie weet hoe! En als hij hem maar levend terug kreeg! Want wanneer het huis omsingeld zou zijn en de menschen zich niet overgaven, zou er geschoten worden, - dat wist Aroe Lipa. Dit was de reden waarom de heer Pétro hem bevolen had mee te gaan met den officier en zijn soldaten; misschien zou hij het volk kunnen toespreken, hen bewegen tot een vrijwillige overgave ... Dan kon alles zonder bloedvergieten afloopen.

Zwijgend stapte Aroe Lipa voort naast den jongen luitenant, die geheel verzonken was in eigen gedachten. Want hij was de vader van het kleine meisje met de gouden krulletjes, en steeds zag hij zijn kleinen schat voor zich, en de jonge moeder, die hij in angst en droefheid had achtergelaten ...

Ja, dat waren droeve oogenblikken geweest voor het jonge gezinnetje. De kleine meid zag hoe Mama bleek was en schreide van angst en verdriet, zag hoe Papa zich kleedde en wapende om met zijn mannen uit te trekken, en wist ook het doel van den tocht. En toen zij Papa ten afscheid had gezoend, en Papa haar nog eens aan zijn hart had gedrukt, zóó vast,

zóó vast dat het haar bijna pijn deed, gaf zij hem, onbewust wreed in haar liefde voor hèm, de opdracht mede: ‘Paatje, schiet u alsjeblieft al die leelijke menschen toch dood!’

Nu was Paatje weg; Maatje schreide niet meer, maar zat stil en bleek in tranenlooze smart voor zich uit te staren. Liefkoozend vleide de kleine zich tegen haar aan, troostend en hopend: ‘Morgen vroeg, als het dag is, zal Paatje wel terug zijn, ja Ma?’

Maar Maatje antwoordde niet; en 't kind, een beetje bedrukt nu, drong aan: ‘Wat is er Ma? Wat is er toch?’

Toen fluisterde Ma, plotseling snikkend:

‘O kind, ik ben zoo bang! zoo bang!’ en ze begroef haar gezicht in 't halsje van Krullebol.

Aan dat afscheid dacht de jonge luitenant, aan zijn liefste op aarde, dat hij verlaten had; terwijl de oude man naast hem, met even innige liefde, dacht aan hetgeen hij weer zou vinden...

Na een langen zwijgenden tocht, waarop ze telkens zich moesten verschuilen om niet ontdekt te worden, bereikten ze eindelijk het donkere huis van La Nanré. Ze wilden het juist omsingelen, toen de achterdeur opengeschoven werd, en de eerste samenzweerders, ten strijde bereid, naar buiten kwamen. Doch nu waren ze allen weer naar binnen gevlucht ... Neen,

niemand kon er meer uit; rondom het huis stonden de soldaten geschaard, en er vlak vóór, bij de deuropening, de officier met zes soldaten, gereed om te vuren zoodra het sein gegeven werd. Maar de vader van Krullebol hòòpte, ja wilde haast, dat hij het woord ‘vuur’ niet zou behoeven te zeggen! O! te schieten op menschen die daar opgesloten zitten als beesten in een hok, arme verdwaasden, vrouwen en kinderen, - dat wist hij, want hij had vrouwen en kinderen angstig hooren schreien; zijn lippen trilden als hij er aan dacht wat zijn plicht zou kunnen zijn, wat hij zou moeten doen als zij hardnekkig bleven! -

‘Aroe Lipa,’ zeide hij zacht, ‘begin nu te spreken - ik geef u een kwartier.’

Er heerschte een vreeselijke, angstige stilte; niet eens de ademhaling werd gehoord van die honderden menschen, die honderden, staande voor het aangezicht van den dood.

‘Niet schieten, hoor! voor ik het zeg,’ zeide de luitenant nog eens tot de soldaten achter zich, die als een donkere massa dicht bij elkaar stonden.

- ‘Men kan niet te voorzichtig zijn,’ dacht hij.

‘Neen, luit'nt,’ antwoordde er een.

‘Nu zal ik beginnen, Heer,’ zeide Aroe Lipa, en hij trad wat naar voren tot dicht bij het huis.

‘La Nanré,’ riep hij met forsche stem, - dringend en bewogen klonk ze in de stilte, -

‘La Nanré, ik ben Aroe Lipa, uw Heer; zijt ge daar?’

Er kwam geen antwoord.

‘La Nanré, ik weet dat uw huis vol volk is. Laat die menschen hun wapenen neerleggen en komt allen naar buiten; op mijn eerewoord, er zal u geen leed geschieden. Een kwartier bedenktijd is u gegeven, menschen! Bedenkt u niet te lang ... komt nu naar buiten. Ik, Aroe Lipa, die het wèl met u meent, ik bezweer u dat u geen van allen een haar van uw hoofd zal worden gekrenkt indien ge u overgeeft.’

Stilte volgde; - en stilte was overal in 't ronde; stilte hing er in het diep donkere woud ...

‘Antwoord mij, La Nanré, hoort ge het niet? ik ben Aroe Lipa!’

Geen antwoord. Het was of de massa daar binnen versteend was tot een levenloozen klomp.

Aroe Lipa ging terug naar den officier en sprak: ‘Heer, laten we hun even den tijd tot nadenken gunnen.’

Er verstreken vijf minuten. Een der sergeanten bij den troep keek bij een afgestreken lucifer op zijn horloge.

Toen trad Aroe Lipa weer naar voren en sprak, dicht bij het huis, met van ontroering trillende stem:

‘La Ballo, ben je daar?... La Ballo, mijn zoon, ik smeek je, geef mij antwoord! La Ballo...’

Hij herinnerde zich opeens den naam dien La Batjo hem genoemd had; en nogmaals klonk het vol ontroering: ‘La Dingro, hoor je mij nu? La Dingro?’

Maar alles bleef stom. De sergeant wees den luitenant op zijn horloge. Het kwartier was bijna om.

De officier trad naar voren en zeide zacht tot Aroe Lipa: ‘Nog vijf minuten méér geef ik; zeg dat er dan geschoten zal worden - als zij zich niet overgeven.’

Aroe Lipa vocht met zijn tranen, want dat La Ballo hem niet antwoordde, was een bittere slag voor hem geweest; maar nu herkreeg hij zijn zelfbeheersching, en opnieuw klonk zijn stem, krachtig nu en diep: ‘Mijn kinderen, luistert toch naar mij, uw aller vader; ik heb u allen lief, ik wil uw verderf niet! Komt naar buiten vóór het te laat is. Er zijn vrouwen en kinderen onder u, moeten die sterven? - Als ge “djimats” hebt, vertrouwt daar niet op! De geweren van de Compagnie zijn sterker; - er is geen djimat die sterker is dan een geweer. Ik smeek het u - legt de wapens neer, bedenkt, nog drie minuten en het kwartier is om! Nog slechts drie minuten hebt ge. La Nanré, waarom antwoordt ge niet?..’

Even hield hij op en luisterde. Daar binnen

was geschuifel, gefluister;... toen werd eensklaps de stilte verscheurd door een rauw krijschend geschreeuw, niet van één maar van wel vijftig menschen; - de deur werd opengeschoven. Met lansen en krissen daalden de witte gedaanten, in vliegende vaart, met de armen zwaaiend, de trap af; ze sprongen er langs, lieten zich glijden, de vrouwen met de weefstokken hoog opgeheven; - als een troep furies en duivels kwamen ze aangezet... maar eer ze twee passen van de trap af waren, had het bevel ‘vuur’ weerklonken; een ontzettend, knappend, kletterend geraas volgde; - schrik en ontzetting greep de saamgezworenen aan. Daar gilden en kermden en krijschten de verwonden om strijd met de meest dweep-zuchtigen, die opnieuw een uitval wilden doen; en weer klonk er een salvo; - maar de vrouwen, als krankzinnig, vlogen naar buiten; één zwaaide een kris, en kon nog juist één der soldaten treffen, toen viel ze neer, geveld door een schot in den rug. Alom stegen nu rookwolken op, en de lucht was vervuld met den prikkelenden geur van den kruitdamp. Het gekerm steeg tot een akelig gegil, de stemmetjes der kleine kinderen klonken als het angstgeblaat van schapen die ter slachtbank gaan. Het stille bosch weergalmde van de vreeselijke echo's, en

van uit de verte begonnen de uitgehongerde hyena-honden te huilen .....

. . . . . .

Toen gloorde het daglicht. Een kleine streep glom aan den donkeren hemel, zich langzaam verbreedend; een zachte, schier onmerkbare glans gleed over de aarde. Overal voor en om het huis lagen de dooden en gewonden - kleine donkere mannen- en vrouwenfiguren die schenen te slapen, uitgestrekt op den grond. De gewonden kermden en sleepten zich tot onder het huis, bloedstrepen kleurend den grond waarlangs zij kropen.

De vader van Krullebol stond daar als wezenloos. Het tooneel dat zich hier, nu een paar uur geleden, had afgespeeld, had hem vreeselijk aangegrepen. 't Was of hij niet goed denken kon, of hij het niet zelf was die dit moordtooneel had meegemaakt. O! altijd, altijd zouden zijn oogen die waanzinnige witte gedaanten voor zich zien, zooals zij gillend op hem waren afgekomen; altijd zou hij het weer hooren, zijn eigen bevelende stem ‘vuur!’ en daarop dat knetterend salvo, die wanhopig gillende menschen niet de armen omhoog achterover slaande! - Het was of hij het stemmetje van zijn dochtertje weer hoorde: ‘Paatje, schiet u al die leelijke menschen maar

dood!' Zij wist niet wat zij daarmee zeide; en straks, als hij haar weer in de armen hield, als hij haar weer in de reine vragende kinderoogen keek? O, neen, dat zou hij niet kunnen ... Had hij niet een moord begaan? - Ja, ja, hij wist het wel, een veelvuldigen moord. Hij wist het wel: duizenden zouden zeggen: 'Het was uw plicht!' duizenden stemmen gaan er op in de wereld, die dit geen moord noemen; maar er was één, een groote stille stem in hem die niet ophield te zeggen: 'Het is wél zoo!' - Waarom had hij dit moeten doen, hij, de jonge sterke man? Waarom had hij al die armen hier moeten doodschieten? Waren zijn handen, was zijn hoofd, waren zijn krachten niet millioenen malen beter besteed aan ander werk, aan iets dat de wereld vreugde en geluk bracht?

'O God,' steunde hij zachtkens, 'ik kàn dit niet langer doen ... ik kàn het niet!' Want niet één keer zou iets dergelijks gebeuren, vier, vijf, wel dertig keer misschien, zou hij in zijn jong leven geroepen worden om menschenlevens te vermorzelen; duizenden van die als een prachtig wonder in elkaar gezette lichamen, duizenden denkende hersenen, duizenden kloppende harten konden nog door hem vernietigd worden... tot eindelijk misschien hij zelf eens doodgestoken, gekrist of neergeschoten zou

neerzijgen ... Dan was het leven uit, en wat had hij dan met dat leven gedaan? Was het niet duizendmaal jammer, was het niet zonde van dat mooie groote geheimzinnige iets dat 'leven' heet, en waarin handen en hersens te kort komen om alle ellende, armoede, ziekte en onwetendheid van de menschheid te weren? Wat had hij zich toch kranig en flink en moedig gevoeld, eens toen hij, een jongen nog pas, zijn mooie uniform had aangetrokken; - hoe heerlijk leek het leven hem toen! En nu? Vond hij zichzelf nu nog kranig en flink en moedig?

De hanen begonnen alom te kraaien. Zij gaven elkaar antwoord, en het daglicht gleed al voller en breeder neer over de aarde.

'Kom,' zei hij eindelijk tot zich zelf en hij streek zich met de hand door het bruine haar, want hij had zijn grooten tropenhoed afgenomen. 'Ik mag niet al te gevoelig zijn! Als ik die menschen niet neergeschoten had, dan zouden ze ons van nacht vermoord hebben!' Niet alleen hem en de andere mannen, maar ook zijn jonge vrouw en kleine Krullebol - doodgestoken of dood gemarteld,... want als de Oosterlingen dooden, dan nemen ze ook wraak .., dan màrtelen ze! Hij rilde er van. Zijn Krullebol! zijn kleine meid... Goddank dat ze geen jongen was! Als ze eens een

jongen was geweest en net als haar vader later officier had willen worden? O! o! hoe angstig zou hij dan de hand van zijn kind in de zijne genomen en smeekend gezegd hebben: ‘Dat nooit, kind! kies iets anders! Ik, ik kan moeilijk naar “iets anders” zoeken ... want ik mag jou en je moeder niet aan moeielijke dagen bloot stellen; maar jij, jongen, geef jij je kracht en je hart en je hoofd aan iets beters in de maatschappij! Steek nooit het zwaard uit naar een mensch, wie hij ook weze ... maar je hand ... je reddende en helpende broederhand ...’

Och, hoe graag had hij zijn hand willen uitsteken naar alles wat hier lag, rondom hem, vrouwen en mannen... en naar dat ééne kind daar, een meisje... En hij trad nader en zag het tengere lichaampje half tegen de trap van het huis geleund, en het smalle gezichtje, eenigszins afgewend; hij zag hoe het vage daglicht een fijne lijn trok langs haar voorhoofd en spits neusje en rechte kin ... want dat meisje was onze Inara... Zóó speelde eens de zachte maneschijn over haar gezichtje; nu gleed het daglicht over hetzelfde gezichtje, maar het was dood nu. - En wie weet, misschien gleed zóó nu ook het groote eeuwige daglicht wel in haar zieltje, - wie weet? Misschien wist Inara nu hoe alle vreugde en alle droefheid, en alle

raadselen des levens worden opgelost in en door dat geheimzinnige iets dat wij ‘dood’ noemen.

De officier boog zich over haar heen. Leefde ze nog? Kon hij nog iets doen voor dat kind? Hij voelde zich als jaren geleden, toen hij eens een jongen die op het punt van verdrinken was, uit het water had gered; alles, àlles wilde hij inspannen om tenminste dit ééne leven te redden. Zoo'n kind, zoo'n klein zacht meisje .. Kijk, er kwam iets vochtigs in het oog van Krullebol's vader ... En dat was niets dwaas, neen, neen, niets dwaas, hoor!... Maar die traan hielp niets meer. En misschien wilde Inara niet eens meer geholpen zijn! Misschien was alles voor Inara nu mooier en beter dan vroeger.

En hoe langer hoe meer naderde de dag, jubelde het licht, jubelden de vogeltjes, terwijl de doode menschen daar stil neer lagen, de gezichten naar boven gericht .....

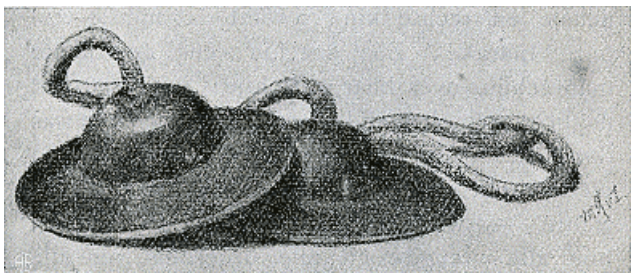

Aroe Lipa had dadelijk na den aanval naar La Ballo gezocht. Maar hij was niet onder de dooden. Daar lag wel de oude Amboe Pabé - het grijze hoofd op den arm; daar lag Andoe Inara met den weefstok nog in de hand; daar lag, de armen wijd uitgestrekt, de priesteres met den witten sluier over de schouders, en naast haar La Mappa, de mooie jonge man dien Aïssa liefhad... Maar La Ballo was nergens te vinden; ook was hij niet mee gevoerd met de vele gevangenen, waaronder ook La Tjoebo en La Nanré behoorden. Aroe Lipa had ze allen weg zien trekken met de soldaten, wel honderd gevangenen zeker. Geen La Ballo! En vreemd ook, geen Deng Pabéle! Was die dus tòch weer ontsnapt? Hoe was het mogelijk? Aroe Lipa zocht, zocht. Hij kon maar slecht zien in het aankomend daglicht. Alles was nog zoo vaag en grijs. Bukkend en zoekend ging hij langs den dooden buffel, en kwam zoo dicht bij het ravijn, den 'Kuil van Satan'. Daar, alsof het zoo moest zijn, keek hij langs den wilden bloemenrand naar beneden. En wat zag hij daar vlak bij zich, zóó dicht dat hij het bijna met de hand kon bereiken?... Een in het wit gekleed lichaampje, hangend tusschen de struiken, als vastgehouden door de takken... La Ballo! Dat was La Ballo!... Maar dood

of levend? ‘O, groote goede Geest, laat ik hem levend terughebben!’ kreunde Aroe Lipa... En snel ging hij terug, om hulp te vragen aan de soldaten die het huis nog bewaakten; en allen gingen mee en allen hielpen. Voorzichtig, heel voorzichtig, werd La Ballo losgemaakt en naar boven gedragen; en daar op den rand van het ravijn legde men hem neer, en Aroe Lipa wreef hem de handen, en zag dat het kind ademde ... Het leefde dus, al waren ook zijn oogen gesloten! Terwijl Aroe Lipa met La Ballo bezig was, bracht een der soldaten hem een kris, gevonden tusschen de struiken, nog lager dan de plek waar La Ballo hing. Nu begreep Aroe Lipa, want het was de kris van Deng Pabéle ... Hij had zich in den afgrond gestort en zijn kind medegesleurd. Maar La Ballo was blijven hangen en Deng Pabéle had een vreeselijken dood gevonden op de scherpe rotsen daar beneden. De ‘Kuil van Satan’ had hem opgeëischt! En terwijl de tranen langs zijn bruine wangen gleden, tilde Aroe Lipa La Ballo op, en droeg hem zelf in zijn veilige armen weg van La Nanré's huis, droeg hem zelf door het donkere Bosch van Mada, ver weg van alle ellende en duisternis;... droeg hem zelf naar zijn vriendelijk huis in de bergen, waar het goed was en licht!

In alle boomen kwetterden en rumoerden vogels, de wind streek aan, bladeren ruischten ... het werd dag; en de eerste zonneglanzen schoten gulden lichtbundeltjes over het in diamantendauw badende gras ... Toen rees de zon in haar stralenpracht ...

En nu was het feest in Aroe Lipa's huis! Nu liet de ganrang haar dreunend doffen klank hooren, en de soeling[1)] tjilpte daarnaast als het eentonig gefluit van een vogel; en van verre kwamen de bezoekers aan: de mannen met de bolle sarongs breed uit, boven op hun paardjes, met de groote zonnehoeden, die hun bruine gezichten halverwege overschaduwden; de vrouwen in rood en witte baadjes, met dekleurige zonneschermen boven haar hoofd en omwuifd van de zijden patola's, slank en tenger, hoog tronend op de roode kussens die de kleine paardjes dekten;... en in het keukengebouwtje bij Andoe Baran knetterde en knapte het gebak boven het vuur, de witte rijst stond te dampen, en de in het rood gekleede kampongmeisjes, de zwarte haren stijf en glimmend van de olie, gingen af en aan, af en aan, van het huis naar de keuken en van de keuken naar het huis, om de schaaltjes met feestgebak, de kleurige manden met rijst, de keteltjes met slappe thee en koffie binnen te brengen, en aan te bieden aan de bezoekers in de alabola.

Het was feest, want Sitigawa en Deng Marola vierden bruiloft.

1) Bamboezen stuit.

Veertig dagen had Sitigawa, onder het dreunend geluid van de ganrang, die zelfs gedurende den nacht in de paladang om beurten door één man bespeeld werd, zich overgegeven aan stille gepeinzen, zooals het een Boegineeschebruid betaamt; - en zeven dagen zelfs had zij gevast, en zeven dagen hadden de oude zoogmoedertjes om haar heen gezeten en haar zacht toe gesproken, en haar eens het haar uit de oogen gestreken met de magere bruine vingertjes, even zorgelijk alsof de arme Sitigawa levend verbrand of opgegeten zou worden; en al die dagen lang wemelde het van bezoekers, die voor in de ala bola bleven, en Sitigawa noch de zoogmoedertjes, noch de bruidsmeisjes te zien kregen, - want dat gebeurde pas op den trouwdag zelf.

Onder die bezoekers was zelfs de vorstin van Soeloeng geweest met haar geheelen hofstoet. Zij en de dametjes uit haar gevolg zagen er nu niet meer uit als kippen die in den regen geloopen hebben. Ze hadden zich na de roofpartij spoedig hersteld van den schrik. Sommigen pronkten weer met de terug gekregen juweelen en gouden sieraden, die door de dieven zoolang begraven waren op veilige, bij hen alleen bekende plekjes, maar die zij wel hadden moeten ontdekken aan hun rechters.

En zij die niet zoo gelukkig waren geweest, droegen nu weer andere spelden en kettingen en glimmende knoopjes, want ieder had wel een oude grootmoeder of tante, die licht iets kon missen van haar overvloed. Het was dus weer een even vroolijke kleurige stoet geweest die door de heuvels trok naar Aroe Lipa's huis, als maanden te voren, toen de vorstin zich ging beklagen over de onveiligheid in haar land. Het was weer hetzelfde bekoorlijke in zonnegloed badende berglandschap, dat als een overmachtige wereld die kleine kleurige poppetjes omgaf ... Ach ja, het was waarlijk alsof er niets in de wereld gebeurd was, en niets in Aroe Lipa's huis. Daar was de oude Datona weer in haar donkerpaars zijden baadje, en haar even slepende roode sarong, en met, in het rimpelige gezichtje, de kleine glinsterende oogjes die alles zagen.

Daar was Ama weer, jong in haar wit nauwsluitend jakje, als de oudere zuster van haar dochters, en daar was haar jongste, Andi Madinra, uitgedost op haar mooist. O! o! wat was zij mooi! zij was één en al ketting en gelukspenning, één en al goud en zilver, het kleine ding; en op haar hoofd droeg zij een hoog cylindervorming hoedje van zwart stroo, beplakt met goud- en zilverpapier. Dat dragen de Boegineesche meisjes als ze erg mooi moeten

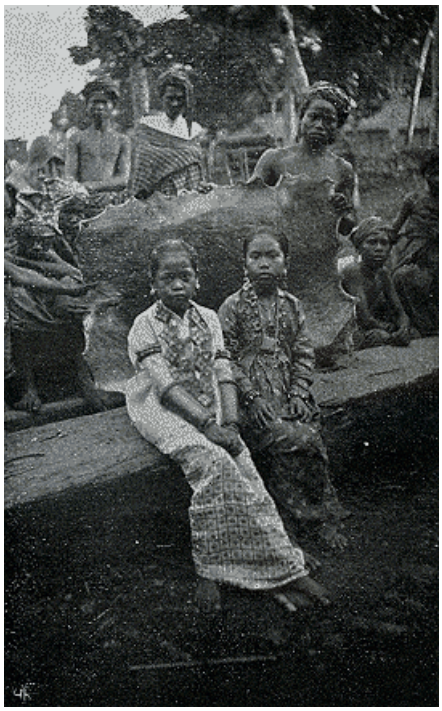

ANDI EN I JOLLE.

zijn; maar het is geen pretje, zoo'n zwaren hoed op te hebben die naar beneden zakt tot op de bruine, met gouden draken behangen oortjes. Andi zette dan ook maar telkens den feesthoed af als er geen bezoekers kwamen; en zoo ook deed kleine I Jolle, haar speelkameraadje, het kind van Aroe Dakke, een der naburige rijksgrooten, die ter bruiloft genood was en met kleine Andi wedijverde in mooie kleertjes, in vlugge maniertjes, in blij kindergeschater en vroolijk meisjesgesnap ...

En daar was Andoe Baran, de deftige oude Andoe, die nu haar schepter zwaaide in volle waardigheid, - want het was op Andoe Baran dat alles aankwam. Als Andoe Baran zich vergiste, vergiste iedereen zich: dan liepen de dienstmaagden door elkaar, dan werden de verkeerde versnaperingen aangeboden, dan liepen de oude zoogmoedertjes van de bruid weg, dan ware er misschien niets terecht gekomen van de prachtige ‘sompa’, die vóór den veertigsten dag den bruigom moest worden thuis gebracht.

De sompa was de huwelijksgift: goud- en zilvergeld dat netjes wordt opgeborgen in een van roode en blauwe en gele lappen gemaakten haan. O! o! wat een dik rond lijfje had die haan van al de goudstukken! Zijn papieren

staart stond fier uit, en wapperde als een bundel wimpeltjes toen hij boven op de kleine draagkoets gezet werd, - heel boven op het dakje. Nu, daar stond hij goed. Was ooit een haan zoo trotsch en lustig geweest? Zijn goudpapieren snavel stak hij overmoedig vooruit, alsof hij er mee in de verre blauwe bergen wou pikken. Één ding was jammer, hij kon niet kraaien!... Dat had hij anders zeker gedaan op het oogenblik dat men het draagkoetsje, tot boven aan toe gevuld met lekker eten en drinken, optilde en langzaam naar des bruigom's huis droeg, - en hij had er gelijk aan gehad! Zijn lijf zat vol goud en zilver; daar was zoo'n enkele vreugdevolle ‘kraai’ bij op zijn plaats geweest. Hoevelen van zijn levende rasgenooten kraaiden niet honderd uit, met niets in hun lijf dan een dood wurmpje?! Ja, daar ging de sompa, de huwelijksgift, en Andoe Baran had alle eer van haar werk!

Ook was daar weer de alabola in feestdos, evenals vroeger. O! het was waarlijk alsof er niets veranderd was, alsof altijd maar de zon haar goudpoeder had neer doen dalen over de golvende bergen zooals nu; of daar nooit donkere wolken waren getrokken over het land, over het huis, over de hoofden der menschen! En toch was het zoo; waarom

anders zat Aïssa, Sitigawa's zuster en bruidsmeisje, daar zoo stil en droef? Was het alleen omdat ze bruidsmeisje was en hetzelfde kleed droeg als de bruid? Hetzelfde roode baadje, dezelfde gouden sieraden aan had als zij, dezelfde schitterende kammen in het zwarte haar droeg? Was het omdat haar gezichtje op juist dezelfde wijze beschilderd was als dat van haar zuster; was het dáárom alleen dat zij maar altijd met gebogen hoofdje zat te turen op de stil in den schoot gevouwen handen? Neen, neen, in kleine Aïssa's hart scheen de zon niet; - daar trilde en beefde en snikte het, want háár bruigom zou nooit komen, zooals die van haar zuster. Háár bruigom, wiens donkere oogen haar tegen gelachen hadden op het oogstfeest, lag stil en koud onder de aarde. Die donkere oogen hadden zich voor altijd gesloten, dien vreeselijken nacht van den opstand. Daarom keek Aïssa maar altijd neer op haar handen, daarom hoorde ze niets van het feestrumoer, van het zacht gepraat der zoogmoeders, geschaard om de bruid, die nu met plechtigheid naar de alabola werd gebracht om haar bruigom af te wachten. - En toch zat Aïssa er vlak bij, en toch zou ze daar straks ook zitten als buiten de bruiloftsliederen weerklonken, door tal van mannenstemmen opgezongen, als de

bruigom de trap op zou komen en het huis betreden om Sitigawa te halen.

Hoe kon de zon toch zoo vroolijk schijnen als het zoo donker in iemands hart was, - of neen, in vele harten, in honderden, in duizenden harten! want elk van die arme verdwaasden die dien nacht waren neergeschoten, had ergens op de wereld iemand voor wie hij het liefste was. De vuilste, leelijkste, minstwaardige man of vrouw had bij een ander een smartkreet uitgelokt, had een leege plaats doen ontstaan; en zulke nachten, waarin de menschen op deze wijze vermoord worden, zijn er velen geweest in het land waar de Bruinen beschaving leeren van het blanke ras!

Zelfs Inara, het kleine bekkenslaagstertje, waar niemand om gaf behalve haar moeder die ook dood was, had een wonde plek gemaakt bij haar heengaan; want meent ge dat La Ballo niet telkens aan haar moet denken, juist nu te midden der feestvreugde, juist nu, nu telkens de bekkenslag trilde achter Audi en I Jolle aan? Een paar andere kinderen, een voor Audi, een voor I Jolle, sloegen nu de bekkens. Ach, die waren spoedig gevonden. Zoo'n onbeduidend klein meisje wordt gauw door een ander vervangen. Ja, ja, dat wist La Ballo wel La Ballo, die nu ook weer in feestkleeding

gestoken, met de songko op het hoofd, het zwarte baadje met de gouden knoopen aan, iets magerder, iets ernstiger dan vroeger, daar stond vlak bij de dreunende bonzende ganrang, en van uit de paladang den weg opkeek, die zich schel wit afteekende tusschen het groen.

La Ballo stond daar ook werkelijk zoo alsof er niets gebeurd was, alsof hij nooit weg was geweest uit de vriendelijke omgeving, alsof hij nooit dien vreeselijken tijd beleefd had waarin het volk hem als La Dingro aanbad, en hij nooit het donkere Bosch van Mada en de honderden vlammende fakkels had gezien! Maar in zijn hart was dat niet zoo. Daar leefde het als de napijn van een boozen droom; - ja, hoe langer hoe meer begon het voor hem te leven, veel meer dan den eersten dag toen Aroe Lipa hem had thuisgebracht en hij in de schemerende alabola uit zijn bewusteloosheid ontwaakte. - Het was geen droom! Dat vreeselijke, dat donkere, dat angstig-zwarte was werkelijkheid geweest, hij had het alles doorleefd! O, soms was het of hij weer de oogen van La Tjoebo op zich zag gevestigd, sluw en glinsterend, - maar dat kòn niet. La Tjoebo was immers gevangen en verbannen en zou nooit terug komen, had Aroe Lipa gezegd; want nog nooit had Aroe Lipa iemand die uit dit land ver-

bannen werd, weer gezien. Ze stierven allemaal ver weg; ‘waarom’ kon Aroe Lipa niet zeggen. Misschien was het heimwee, verlangen naar den geboortegrond?... O! als Aroe Lipa er eens niet was! als hij eens geen troost bij hem kon zoeken wanneer hij zoo erg, erg bang was, bang dat hij weer de stemmen zou hooren die La Dingro! riepen, bang dat hij de vlammen zou zien op de bergen, bang dat hij weer opeens om zijn pols de grijpende vingers zou voelen van Deng Pabéle die hem mee had getrokken, meegesleurd naar dien afgrond ... Hij zag dien toen niet, maar kende hem, hij wist dat hij er werd heengesleurd ... Neen! neen! dan wìlde hij niet, dan wilde hij zich losrukken juist als toen, - maar de hand hield hem vast met ijzeren greep ... en ze naderden den afgrond ... en hij wilde schreeuwen, maar hij kon niet, en zijn voet gleed uit en zocht grond, en er was niets, niets meer! -

O, hoe zacht was toen de hand geweest die Aroe Lipa op zijn voorhoofd legde! Hoe heerlijk was het opeens weer in die trouwe oogen te zien; - en hoe rustig sliep hij daarna in, moe en uitgeteerd nog van alles wat hij doorleefd had, toen Andoe Baran zachtjes een oude royong zong en haar grijs hoofd zich over zijn slaapbank boog ... ‘Aroe Lipa en Andoe

Baran, die beiden waren goed!' dacht La Ballo, die nu weer zooveel sterker en beter was, terwijl achter hem in de alabola het feestgedruisch opsteeg; en juist toen hij dit dacht en de ganrang een oogenblik zweeg - want straks zou de bruiloftsmuziek op den weg aankomen - voelde hij een hand op zijn schouder: het was Aroe Lipa die achter hem stond.

'Waar kijk je naar?' vroeg Aroe Lipa.

'Ik zie uit naar den bruiloftsstoet,' zeide La Ballo; maar het was niet zoo, hij zei maar wat; en Aroe Lipa zelf? Och, diens gedachten dwaalden ook af van het feest, want er was te veel gebeurd dan dat deze man, met zijn trotsch en fijngevoelend hart, onverdeeld vroolijk kon zijn op het feest van zijn dochter. Dat liet hij maar aan Datona en Ama en al de pratende en lachende bezoekers over. Het was feest in zijn huis, ja, maar niet geheel in zijn hart. Ja, hij had La Ballo, zijn zoon terug, en als hij de hand aan zijn zijde bracht voelde hij daar weer het beenen gevest van de gouden kris, het pand dat hij ten koste van zóóveel weer had terug gekregen; en als hij zijn oogen opsloeg, breidde zich daar weer evenals vroeger het prachtige berglandschap voor hem uit, in de duizenden vervloeiende tinten en kleuren van lichtblauw tot donkergrijs toe, en de gele djoewar-

bloesems wuifden weer sierlijk hun trossen tegen de blauwe lucht als de wind ze luchtigjes bewoog; maar toch, ondanks al het goede dat hij bezat, dreven er donkere wolken door zijn ziel, juist zoo als daar buiten nu een groote stoet wolken aan kwam zetten, met witte door de zon bestraalde koppen: wanneer die, boven de 'Rustende Schoone' zwevend, even poosden, dan wierpen ze een donkere schaduw op haar kalm gezicht; en zoo kon Aroe Lipa niet terugdenken aan alles wat er nu weer geleden was door zijn volk, zonder dat het hem bitter stemde!

Dat hadden de Blanken weer gedaan! - O, zij hadden ook dien breeden kronkelenden weg daar aangelegd, die dwars door de bergen heenvoerde naar de kustplaatsen tot aan de zee toe! Hun was het te danken dat de rijstvelden bevloeid werden, overvloedig en juist genoeg, want zij hadden den stroom geleid en in kleine beddingen gebracht. De oogst was dit jaar dubbel zoo groot geweest. Aan hun kunde was het ook te danken geweest dat vele menschen van ziekten waren genezen, en aan hun invloed dat weer anderen er voor waren behoed, want zij leerden het volk minder vuil te zijn en beter voor de gezondheid te zorgen. Knap waren de Blanken en handig en moedig, ja ... maar o! nogmaals zou Aroe Lipa zijn gouden

kris willen geven, met beide, beide handen en niet als pand, neen, als gift! Neergebogen tot in het stof zou hij haar willen opheffen naar de Blanken en tot hen zeggen: ‘Hier is mijn wapen, maar gaat nu heen, ik wil u niet meer noodig hebben, niet meer gehoorzamen als een hond; laat me een mensch zijn, en laat mijn volk menschen zijn en geen slaven!’

Al werden er duizend gouden krissen omhoog geheven, zooals gij dat zoudt willen doen, Aroe Lipa, dan zou dat alles toch niets veranderen aan den drang van het eene ras om het andere te verdrukken en uit te roeien. Eerst als ieder afzonderlijk mensch weet wat ‘goed zijn’ is, zullen menschen en volken elkaar kunnen naderen in vrede, zullen ze elkaar wijsheid en beschaving kunnen brengen, zonder hen te vermoorden die niet van een slaafschen geest zijn.

Leg voorloopig maar uw hand op La Ballo's schouder, Aroe Lipa! Hij is degeen die na u komt, hij is degeen op wien gij al uw goede begrippen van recht en liefde zult moeten overbrengen. Zoolang gij uw hand op zijn schouder laat rusten, wordt hij geen La Tjoebo die zijn volk op dwaalwegen voert; wordt hij geen La Nanré, blind en verdierlijkt door haat tegen het blanke ras; wordt hij geen krankzinnige

als zijn trotsche vader Deng Pabéle; maar zal hij wellicht worden als gij: een goed bestuurder van zijn volk. Ja, dat zal hij worden, maar... ook als gij, Aroe Lipa, zal hij lijden, want het is zwaar, bitter zwaar voor een trotsch karakter, het juk te dragen dat een ander ras hem oplegt!

Kijk! nu lag de 'Rustende Schoone' weer zoo goudglanzend door het zonlicht bestraald; de donkere wolken met de witte koppen waren al verder het landschap in gedreven en beschaduwden nu een oogenblik den weg, dan de huisjes in het dal, dan weer even de diep blauwe rivier daar beneden. Het was of alles lachte en schreide onder het vliedende wisselend licht, onder het spel dat wind en zonnegoud met elkaar speelden: schaduw en licht, licht en schaduw, die kwamen en verdwenen...

En hoor, er klonk muziek! dat waren de stemmen die het bruiloftslied zongen, de zang ter eer van Sitigawa, die uit het dal opsteeg, en nader en nader kwam. Uit de alabola kwam alles aangeloopen om den stoet te zien. Allen schaarden zich bij de trap. De Datona en Ama en Andoe Baran, al de bezoekers, al de bedienden en huishoorigen; en kleine Andi met haar gouden kettingen en rammelende gelukspenningen, werd hoog op iemands schouders getild om te zien.

Alleen de bruid en haar zoogmoeders wachtten, stil, in de in schemering gehulde alabola ...

Toen klonken de stemmen al luider, - de berden weerkaatsten ze, - fluit en ganrang weerklonken, en daar verscheen opeens om den hoek van den heuvel de dichte bruiloftsstoet: vrouwen voorop, daarna de ruiters; dan een dichte drom menschen, en eindelijk de bruigom, gedragen in een koetsje; dan de zingende jonge mannen er omheen, gekleed als hij in schittering van goud om de bloote halzen en armen, en met de vuurroode als hanekammen geplooide hoofddoeken op de zwarte haren ...

Ze zongen, en de ‘Rustende Schoone’ liet ze stil langs zich heen gaan zooals zij reeds zooveel lief en leed langs zich had laten gaan; en de bergen rondom, die toekeken, werden gekust door de stralende middagzon; en de donkere oogen van La Ballo schitterden weer vroolijk, voor het eerst na langen tijd: want de jeugd en de vreugd en het geluk kwamen daar uit de bergwereld getogen naar Aroe Lipa's huis ...

EINDE.

24 Augustus 1907.